

CATALOGUS

VAN DE

BIBLIOTHEEK DER
NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT
BEVORDERING DER GENEESKUNST

IN BRUIKLEEN VEREENIGD MET DE

BIBLIOTHEEK DER UNIVERSITEIT

VAN

AMSTERDAM

GEZONDHEIDSLEER.

I. GEZONDHEIDSLEER IN 'T ALGEMEEN (handboeken, woordenboeken, algem. werken).

Aegineta Paulus, Salubria de tuenda valetudine praecepta, GUIL. COPO interprete. Item Encomium artis medicae, D. ERAS[M] Rot[erodamense] autore. Norembergae [ap. Joann. Petreium] 1525. 8°.

Pratensis (Jas.), De tuenda sanitate libri IV. Antverpiae ex offic. Mich. Hillenii 1538. 4°. — Met houtsn. op den titel.

Celsius (Aur. Corn.), De sanitate tuenda liber plurimis in locis antea nemini suspectis, castigatus et commentariis illustratus per HIEREMIAM THRIVERIUM BRACHELIUM. Antverpiae ap. M. Crommium 1539. 12°.

Magninus VAN MELANEN, Tregement der ghesont- heyt, nu ghetranslateert wten Latijne in Duyt- sche. Ghepr. Tantwerpen by die Wed. van Jac. van Liesveldt [1554]. kl. 8°. — Met houtsn. op den titel.

Valetudo — De conservanda bona valetudine, opusculum scholae Salernitanae. Cum ARN. NOVICOMENSIS enarrationibus utilissimis novis- sime recogn. et auct. per JOANN. CURIONEM. Antverpiae ap. Joann. Bellerum 1557. 12°. — Antverpiae ap. Joann. Bellerum 1562. 12°.

Fridaevallis Sampaulinus (Hugo), De tuenda sanitate, libri VI. Antverpiae ex off. Chr. Plantini 1568. 8°.

Rantzovius (Hendr.), De conservanda valetu- dine liber, etc. ed. à DETHLEVO SILVIO. 2^a ed. auctior et emendatior. Antverpiae ex off. Christ. Plantini 1580. 8°. — Cum fig.

_____. 3^a ed. Antverpiae ex off. Christ. Plantini 1584. 8°.

Medicina Salernitana. Id est conservandae bonae valetudinis praecepta. Cum luculenta et suc- cincta ARN. VILLANOVANI in singula capita exegesi. Per IOH. CURIONEM recognita et repur- gata. Nov. ed. [Genevae] exc. Jac. Stoer 1599. 16°.

_____. Antverpiae 1624. 32°.

De laatste biz. ontbreekt.

Lessius (Leon.), Hygiasticon seu vera ratio valetudinis bonae et vitae. Subj. tractatus LUD. CORNARI eodem pertinens, ex Ital. in Lat. serm. ab ipso LESSIO transl. Antverpiae 1613. 8°.

Beverwyck (Joh. van), Schat der gesontheydt. 3^e dr. met veersen verciert door JACOB CATS. Dordrecht 1640. 8°.

_____. 6^e dr. van nieuws overs. en verm. t' Amsterdam voor de Wed. v. Ever. Cloppen- burgh 1643. 8°. — Met titelpl.

_____. 7^e dr. verm. met het Steenstuck. Amsterdam by Ian Iacobsz. Schipper 1649. 8°. — Met titelpl.

Het steen-stuck met afz. titel en pag.

_____. Utrecht 1651. 4°. — Met portr. en pl.

_____. Amsterdam, by Jan Jacobsz. Schipper 1652. 4°. — Met portr. en pl.

_____. Amsterdam by Jan Jacobsz. Schipper 1656. 4°. — Met pl.

_____. Amsterdam by Jan Jacobsz. Schipper 1660. 4°. — Met pl.

_____. Amsterdam by Jan Jacobsz. Schipper 1663. 4°. — Met pl.

_____. Amsterdam by de Wed. van J. J. Schipper 1672. 4°. — Met pl.

Follinus (Joann.), Synopsis tuendae et conser- vandae bonae valetudinis, etc. Ed. 2^a. Auctior et corr. Coloniae Agripp. 1648. 12°.

Joannes de Medilano, Schola Salernitana, sive conservanda valetudine praecepta metrica. Cum ARN. VILANOVANI in singula capita exegesi. Ex recens Z. SYLVII, cum ejusdem praefatione. Roterodami 1649. 12°. — Cum frontis.

Eerste Rotterdamsche uitgave.

_____. Nova ed. Roterodami 1657. 12°. — Cum frontis.

_____. Nova ed. Roterodami 1667. 12°. — Cum frontis.

_____. Nova ed. Hagae-Com. 1683. 12°.

_____. Nova ed. Augustae Vindelicorum 1753. 8°.

Kempis (Jo. Wilh. a), Tractatus de conservatione sanitatis. Antverpiae 1649. 8°.

Scharandaeus (Joan. Jac.), De ratione conser- vandae sanitatis liber. Amstelaedami ap. Joann. Blaeu 1649. 8°.

Glauber (Joh. Rud.), Consolatio navigantium: in qua docetur, et deducitur, quomodo per maria peregrinantes a fame ac siti immo etiam morbis, qui longinquo ab itinere ipsis contingere possunt, sibi providere ac suppetiari liceat. Amstelodami ap. Joann. Janssonium 1657. 8°.

Praecepta metrica sive sanitatis tuendae ratio, versiculis ex Schola Salernitana aliisque auctoribus depromptis, comprehensa brevibusque notis in gratiam tironum illustrata. Amstelodami ex off. Pauli Matthiae 1657. 12°.

Schoola Salernitana bestaende in regelen tot behoudenis der gesontheidt. Eertijts in 't Latijn beschr. vande Doctoren der Salernitaanse Schole, tot gherief van den Koningh van Enghelandt, en nu met seer profijt. uyt-leggingen van andere geleerde mannen verrijckt. Vert. door J. C. t' Amsterdam by Corn. Jansz. 1658. 12°. — Met titelpl.

2^e dr. verb. Amsterdam by Jan Hendriksz. 1658. 12°. — Met titelpl.

Plempius (Vop. Fort.), De togatorum valetudine tuenda commentatio. Bruxellis 1670. 4°.

Beverwyck (Joh. van), Schatz der Gesundheit, d.i.: Kurtze, jedoch gründliche Anweisung usw. Mit Kupf. In Hocht. Sprache übers. durch J. C. S. Franckfurt a. M. 1671. 8°.

Lessius (Leon.), De schat der soberheit, of bequame middel tot onderhouding der gesontheit, en bewaring van de volkomenheit der sinnen, van 't verstant, en van de geheugenis aen d' uytterste ouderdom. Met een handeling van de nuttigheden van 't sober leven, door LUDOV. CORNARUS. Uyt het Lat. door J. H. G[LAZENMAKER?]. 3^e dr. Middelburg 1678. 8°.

Amsterdam by Pieter Arentsz. 1682. 12°. — Met titelpl.

Amsterdam by de Wed. Pieter Arentsz. 1696. 12°. — Met titelpl.

Helmont (Joh. Bapt. v.), Die Morgenröthe. Das ist: fünf herrliche und geheimnissvolle Receptbücher zum leiblichen Wohl der Menschheit. Sulzbach 1683. 12°.

Nadruk van den laatsten tijd.

Dialogues de la santé de Mr. De ***. [FRÉMONT D'ABLANCOURT]. Nouv. éd. revue et corrigée. Amsterdam chez Henry Desbordes 1684. 12°.

Médecin — Le — de soi-meme ou l'art de conserver la santé par l'instinct [par JEAN DEVAUY]. La Haye 1699. 12°. — Avec frontis.

Nouv. éd. revue et corrigée. La Haye 1709. 12°. — Avec frontis.

Bontekoe (Corn.), Kurtze Abhandlung von dem menschlichen Leben, Gesundheit, Kranckheit und Tod, usw. Wobey noch angehänget drey kleine Tractäthein usw. In die Hochteutsche Sprache versetzt. Budissin 1701. 8°. — Mit Portr.

Liebchen (Joh. Ern.), De γυροχρημικη. Lugduni Bat. 1711. 4°. — Diss.

Ramazzini (Bern.), De principum valetudine tuenda commentatio. Acc. vita autoris et nov. praef. MICH. ERN. ETTMUELLERI. Trajecti ad Rhen. 1712. 8°.

Bouwer (Jan Jac.), Weg ter gezondheid enz. Met een nader Verhandeling van de 4 hoofdzieltens: naamlyk de scheurbuyk, cachexia, koortz en catharren. Amsterdam 1715. kl. 8°.

Lommius BURANUS (Jod.), Commentarii de sanitate tuenda in primum librum de re medica AUREL. CORN. CELSI. Lugduni Bat. 1724. kl. 8°.

Ed. 3^a. Lugduni Bat. 1734. kl. 8°.

Ed. nova emend. Amstelodami 1745. kl. 8°.

Ed. nova emend. Amstelodami 1761. 12°.

Overmeer G. A. F. (Wyer van), De rebus, quae bonam valetudinem vel laedunt, vel tuentur. Trajecti ad Rhen. 1728. 4°. — Diss.

Gaubius (Hieron. Dav.), Oratio de vana vitae longae, a chemicis promissae, expectatione. Leidae 1734. 4°.

Lugduni Bat. 1786. 4°.

Heron (Corn.), De servanda sanitate literatorum. Lugduni Bat. 1740. 4°. — Diss.

Nicholson (Sam.), De exercitatione sanitatis. Lugduni Bat. 1741. 4°. — Diss.

Art — L' — de conserver sa santé, composé par l'école de Salerne. Trad. nouv. en vers françois par B[RUSEN DE] L[A] M[ARTINIÈRE]. La Haye 1743. 12°.

Androphilus Asclepiadeus, Liber, in quo pauca explicantur, quorum scitu sanitas conservari et vita hominis ab ignorantia medicorum poterit esse segura. Neostadii 1747. 8°.

Met opdracht aan G. van Swieten.

Leempoel (Joann. Fred. van), De valetudine, salutari motus regimine servanda. Lugduni Bat. 1747. 4°. — Diss.

Quaestiones medicae Parisinae [auct. G. NIC. HEERKENS]. Groningae 1754. 8°.

Mackenzie (J.), Histoire de la santé et de l'art de la conserver. Trad. de l'Angl. La Haye et se trouve a Lyon 1761. kl. 8°.

Lille (C. E. De), Sermo academicus de commendanda animi tranquillitate uno omnium firmissimo praestantissimoque longae vitae praesidio. Franequerae. 1763. 4°.

Tissot [Sim. Andr.], Huishoudelyk handboek, of nodige onderrichting tot behoud der gezondheid. Amsteldam 1763. kl. 8°.

2e dr. Amsteldam 1765. kl. 8°.

Schloss (Beyf. Ansel.), Dissertatio antiquario medica de valetudine hominis nudi et cooperti. Rotterodami 1764. 8°.

Schutte (Guil. Conr.), De vitae regimine. Harderovici 1764. 4°. — Diss.

- Tissot [Sim. Andr.]**, Avis au peuple sur sa santé. Nouv. éd. a laquelle on a joint la trad. de la préface allemande de HIRZEL et des notes par ***. 2 tom. [1 vol.]. Amsterdam 1764. 8°.
- Tissot [Sim. Andr.]**, Raadgeving voor de gezondheid van den gemeenen man, van landlieden enz. Naar den 2^{en} dr. vert. en verm. door LAMB. BIKKER. Rotterdam 1764. 8°.
- _____. 2e dr. Rotterdam 1765. 8°.
- _____. 3^e dr. verm. en verb. Rotterdam 1772. 8°.
- _____. 4^e dr. verm. en verb. Rotterdam 1780. 8°.
- Wind (Sam. de)**, De perversa ratione sanitatem conservandi, et amissam restituendi. Lugduni Bat. 1765. 4°. — Diss.
- Gallandat (D. H.)**, Noodige onderrichtingen voor de slaafhandelaren. Middelburg 1769. 8°.
- Over keuring en verzorging der slaven.
- Oosterdyk J. FIL. (Nic. Georg.)**, Oratio qua demonstratur homines bene multos, ex nimio vitae desiderio, sibi mortem properare. Harderovici 1771. 4°.
- Bienville (J. D. T. de)**, Traité des erreurs populaires sur la santé. La Haye 1775. 8°.
- Falck (N. D.)**, De artz en heelmester der zee-lieden, enz. Uit het Eng. vert. Met pl. Utrecht 1776. 8°.
- _____. Rotterdam 1791. 8°.
- Bienville (J. D. T. de)**, Verhandeling over de gewoone dwaalingen, de gezondheid betreffende. Uit het Fransch vert. en met eene voorrede en aanteeiken. verm. door een voornaam arts. Utrecht 1777. 8°.
- Tissot [Sim. Andr.]**, Raadgevingen voor de gezondheid der groote en rijke lieden. Naar het Fransch door L[AMB.] BIKKER. Rotterdam 1779. 8°.
- Geuns (Math. van)**, Oratio de providentia politica uno maximo adversae civium validitudinis praesidio. Trajecti ad Rhen. 1791. 4°.
- Geuns (Matth. van)**, Orationes II de civium valetudine reipublicae rectoribus inprimis commendanda. Hardervici 1791. 4°.
- Marschall (H. G.)**, Geneeskundig volksboek, ter onderregtinge voor ongehuwde dochters, zwangere vrouwen, moeders, en allen die met de zorg over jonge kinderen belast zijn. Volgens den 2^{en} verb. en verm. Hoogd. dr. vert. Dordrecht 1792. 8°.
- Unzer (J. A.)**, Geneeskundig huisboek voor professoren, predikanten, rechtsgeleerden en allen die in het openbaar moeten spreken; ter bewaring hunner gezondheid.... vermeerd. met eenen Huis-apotheek voor studeerenden.... Amsterdam 1792. 8°.
- Proeve van een katechismus der gezondheid.** Gevolgd naar het Hoogd. [van B. C. FAUST] door G. VAN BOSVELT. Utrecht 1793. 8°.
- Geuns (Matth. van)**, De staatkundige handhaving van der ingezetenen gezondheid en leven. Met bijgevoegde verhandelingen van den schrijver en een brief van den vertaaler. Uit het Lat. vert. door H. A. BAKE. Amsterdam 1801. 8°.
- Hildebrandt (Fred.)**, Zakboek ter bewaring eener duurzaame gezondheid. Uit het Hoogd. vert. Franeker 1802. 8°.
- Forsten (Rud. Agn. Satink)**, Μακροβιωσις; seu ars diu vivendi. Harderovici 1804. 4°. — Diss.
- Sinclair (Joh.)'s** Handbuch der Gesundheit und des langen Lebens. Aus dem Englischen in einem freien Aufzuge von KURT SPRENGEL. Amsterdam 1809. 8°.
- Willich (A. F. M.)**, Gezondheidsboek; behelzende Wat er al, tot behoud van lichaamswelvaart en sterkte.... moet worden in acht genomen. Naar het Eng. 2 dln. Rotterdam 1818. 8°.
- Reece (Rich.)**, Nieuwe huisselijke geneeskunde ter bevordering van langdurige gezondheid, door levenswijze en eenvoudige geneesmiddelen enz. Naar de 7e Eng. uitg. vert. Nieuwe uitg. 3 dln. Amsterdam 1819. 8°.
- Recueil des lois arrêtés, instructions et réglemens** concernant l'exercice de l'art de guérir. Bevat ook: Liste complète de tous les docteurs etc. du royaume [des Pays-Bas]. Bruxelles 1821. 8°.
- Darwin (E.)**, Aanleiding tot de lichamelijke en zedelijke opvoeding van het vrouwelijk geslacht. Bearb. en verm. door C. W. HUFELAND. In het Nederd. vert. met bijv. door G. BAKKER. Groningen 1824. 8°.
- De bijvoegselen van den vertaler met afz. pagin.
- Dieperink (Hendr. Haagen)**, Voorlezing over de bewaring der gezondheid, bijzonder in deze kolonie [Suriname]. Hoorn 1825. 8°.
- Vosmaer (Jac.)**, De kunst om lang te leven en wel te sterven. Een handboekje. Haarlem 1827. 8°.
- _____. 2^e dr. Haarlem 1828. 8°.
- _____. 3^e dr. Utrecht 1852. 8°.
- Koning (Iz. de)**, Gezondheidsleer, hygiëne, voor het volk. Amersfoort enz. 1828. 8°.
- Pennink (J. J.)**, Gezondheidsleer voor het volk. Uitgeg. door de Maatsch. Tot Nut van 't Algemeen. Amsterdam 1828. 8°.
- Meirieu [A. P.]**, Gezondheidsleer, of volledig overzicht van de regelen, die tot de bewaring der gezondheid dienen. Herzien door L[EON.] SIMON; uit het Fr. vert. door A. VAN ERPECUM. Amsterdam [1830]. 8°. — Met titelpl.
- Encyclopadie of algem. overzicht der wetensch., enz.

- Koning (Iz. de),** Handboek voor het vrouwelijk geslacht, bevattende raadgevingen in al de tijdperken des levens, alsmede nopens de opvoeding der kinderen. Zalt-Bommel 1831. 8°.
- Volks-Heillehre,** Erfahrungen der berühmten Aerzte Boerhaave, Hufeland, Hahnemann in der Kunst, das Leben und die Gesundheit der Menschen zu erhalten und ihre Krankheiten zu heilen. Von einem praktischen Arzte. 3 Bde. Stuttgart 1840. 8°. — Mit Portr.
I. Boerhaave. II. Hufeland. III. Hahnemann.
- Boekje** — Een — voor iedereen. Geneeskundige raadgevingen en waarschuwingen bij gewone ongesteldheden en ligte wonden, enz. Naar het Hoogd. Haarlem 1843. kl. 8°.
- Piper (G. O.),** De kunst om het menschelijke leven te verlengen, of gezondheidsleer ten dienste van ouders, onderwijzers en scholen. Naar het Hoogd. Uitgeg. door R. G. RIJKENS. Groningen 1843. 8°.
- Pennink (J. J.),** Natuur- en zedekundige gezondheidsleer voor den beschaafden stand, vooral voor zwakken en ziekelijken. Deventer 1845. 8°.
- Pennink (J. J.),** Gezondheidsleer naar de spreuken der school van Salerno en de voorschriften van Cats en Bilderdijk. Deventer 1848. 8°.
Diët- en zedekundig mengelwerk, II, 2.
Deventer 1851. 8°.
- Joerg (J. C. G.),** De opvoeding van den mensch ter zelfbeheersching. Naar de 2^e Hoogd. uitg. Amsterdam 1850. kl. 8°.
- Ideler (C. W.),** De algemeene levensregeling voor beschaafde menschen, wetenschappelijk bewerkt. Naar de 2^e Hoogd. uitg. in het Nederd. overgebr. door A. H. ISRAËLS. Utrecht 1851. 8°.
- Persille (L. F.),** Handleiding tot de leer om de gezondheid te behouden, vooral toegepast op den krijgs- en zeemansstand. Utrecht 1851. 8°.
- Persille (L. F.),** Handleiding tot de leer om de gezondheid te behouden, toegepast op den krijgsmansstand. Utrecht 1852. 8°.
- Rapport van den afgevaardigde der Maatschappij** [ter bev. der Geneesk.] omtrent het Europeesch congres voor Hygieine gehouden te Brussel, Sept. 1852. [Amsterdam 1852]. 8°.
Overdr. uit het Tijdschr. der Ned. Maatsch. enz. Jaarg. III. 1852.
- Werkzaamheden** — De — van het algemeen hygiënisch congres, gehouden te Brussel, 20—23 Sept. 1852. [Door J. ZEEMAN]. Amsterdam 1852. 4°.
- Friedreich (J. B.),** Handboek der gezondheids-politie, betreffende spijzen, dranken en gereedschappen. Naar den 2^{en} dr. uit het Hoogd. vrij vert. en verm. door L. H. VERWEY. 's-Gravenhage 1853. 8°.
- Verweij (L. H.),** Adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal... behelzende het verzoek tot bevordering der algemeene gezondheidsregeling. [s-Gravenhage 1853]. 8°.
- Ballot (A. M.),** Zorg voor den openbaren gezondheidstoestand. Rotterdam 1854. 8°.
Nieuwe Rott. Cour., 59—140.
- Mulder (G. J.),** Voorstel ter benoeming eener Gezondheids-Commissie der stad Utrecht. [Utrecht 1854]. 4°.
- Feuchtersleben (Ernst von),** Gezondheidsleer der ziel. Naar de 12^e Hoogd. uitg. Met portret en facs. Utrecht 1855. kl. 8°.
- Brief van de Openbare Gezondheidscommissie te Rotterdam, omtrent het planten van boomen aldaar.** Door C. A. J. A. OUDEMANS. Rotterdam 1855]. 8°.
- Voorduyn (J. C.),** Gezondheids-commissiën. [Utrecht 1855]. 8°.
Pantheon 1855.
- Harttenroth (P.),** Gezondheidsleer voor het volk. Amsterdam [1850]. 8°.
Volksbibliotheek No. 28.
- Kops (J. L. de Bruijn),** Eenvoudige gezondheidsleer. Amsterdam [1856]. 8°.
- Memorie** betrekkelijk maatregelen ter bevordering van den algemeenen gezondheidstoestand in de gemeente Leeuwarden, ingediend door de plaatselijke commissie van geneeskundig toezicht aldaar. Leeuwarden 1856. 8°. — Met bijlagen.
- Oesterlen (Fr.),** Handboek der algemeene en bijzondere gezondheidsleer. Uit het Hoogd. vert. door AS. DOJER AZ. en G. A. N. ALLEBÉ. Met eene voorrede van W. VROLIK. Amsterdam 1856. 8°. — Met krt.
- Cappelle (H. van),** Leven en gezond zijn. Volksboek voor de school en het huisgezin. (Uitg. door de Maatsch. t. Nut. van 't Algemeen). Amsterdam enz. 1857. 8°.
- Sitter (W. de),** Gezondheids-Commissiën. Groningen 1857. 8°.
- Piszling (W. F.),** Gezondheidsleer voor het volk. Naar de 2^e Hoogd. uitg. Met eene voorr. van J. W. SCHUBAERT. Utrecht 1859. 8°.
- Combe (A.),** Leer der gezondheid. Populair-wetenschappelijke handleiding tot de natuurkunde van den mensch. Naar de laatste Engelsche uitg. van COYE voor Nederl. omgewerkt, door C. J. SNIJDERS. Met fig. Aflev. I—X. Middeburg 1860—67. 8°.
Niet verder verschenen.
- Gunning (J. W.),** Algemeene hygiene en nijverheid. Rotterdam 1861. 8°.
- Raspail (F. V.),** Jaarlijksch handboek der gezondheid voor 1861, of huiselijke genees- en artseneijkunde, enz. 15de uitg. [Uit het Fr. vert.]. Parijs enz. 1861. 8°. — Met portr.

- Schneevoogt (G. E. Voorhelm)**, Hygieine. [Amsterdam 1861]. 8°.
- Bock (C[arl] E[rnst])**, Het boek van den gezonden en van den zieken mensch. Bew. door N. B. DONKERSLOOT. 2 dln. Met fig. Amsterdam 1862. 8°.
- _____. Naar den 8^{en} dr. in bekn. vorm opn. bew. door N. B. DONKERSLOOT. Met fig. 2^e dr. Amsterdam 1872. 8°.
- _____. Naar den 12^{en} dr. bew. door N. B. DONKERSLOOT. Met fig. 4^e uitg. Amsterdam 1888. 8°.
- Koolhaas (C. P. Pous)**, Middelen tot verbetering van den gezondheidstoestand in steden en meer bijzonder in 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1862. 8°.
- Schreber (D. G. M.)**, Onze gezondheid. Wat wij moeten weten en doen om te leven overeenkomstig de inrigting en wetten der menschelijke bewerktuiging. Nederl. bew. [naar het Hoogd.] door A. DRIELSMA. Zwolle 1862. 8°.
- Praeger (L. F.)**, Indische studiën. Bijdragen tot de kennis der levensvatbaarheid, levens- en gezondheidsleer van de vreemde en eigene bewoners van Nederlandsch-Indië. Nieuwediep 1863. 8°.
- Préceptes — Les — de l'école de Salerne**, a l'usage du roi d'Angleterre, trad. et commentés par A. L. VAN BIERVLIET. Louvain 1863. 8°.
- Timmerman (M. R.)**, Handleiding der gezondheidsleer, vooral met betrekking tot den krijg- en zeemansstand. Utrecht 1864. 8°.
- Waitz (F. A. C.)**, Een en twintig jaren in de Oost. Eene bijdrage tot de tropische gezondheidskunde. Arnhem 1864. 8°.
- Evans (Thom. W.) en El. Reclus**, De Gezondheids-Commissie tijdens den oorlog in Noord-Amerika. Naar [het Eng. bew.] door M. W. C. GORI. Met pl. Gorinchem [1865]. 8°.
- Lang (G. de)**, Bijdrage tot de kennis van de sterfte, geboorten en andere bijzonderheden, betreffende den gezondheidstoestand der gemeente Hellevoetsluis, gedurende het.... tijdvak van 1814—1863. Hellevoetsluis 1865. 8°. — Met tab.
- Reclam (Carl)**, Beknopte gezondheidsleer voor scholen en huisgezinnen. Naar het Hoogd. [door v. d. W.]. Gorinchem [1865]. 8°.
- Bidart (M. A.)**, Gezondheidsleer. Hoe, door wilskracht en zelfbeheersching, treurige gemoedstoestanden tegen te gaan. Naar het Fr. Utrecht 1866. kl. 8°.
- Bock (C[arl]. Ernst.)**, Volksgezondheidsleer. Tot het leeren kennen, gezond-houden en gezond-maken van den mensch. Naar den 3^{en} dr. in het Nederd. overgebr. en gewijzigd door A. ILCKEN. Deventer 1866. 8°.
- Buechner (H. Polijn)**, Over den gezondheids-toestand van Kampen. [s-Gravenhage 1867]. 8°. — Met kaart.
Tijdschr. v. gezondheidsleer.
- Grieven der geneeskundige dienst in Nederlandsch Indië**. [Door J. G. TH. BERNELOT MOENS?]. Batavia 1867. 8°.
- Cate (J. ten)**, Gezondheid en maatschappelijk welzijn. Gedachten en opmerkingen. Sneek 1868. 8°.
- Onderzoekingen en mededeelingen uitgegeven door de stedel. Gezondheids-commissie te Amsterdam**. No. 2. Amsterdam 1869. 8°.
- Verslag van eene Commissie uit den Geneeskundigen Raad voor N.-Holland over hetgeen op de internationale tentoonstelling.... te Amsterdam in 1869 betrekking had op de hygieine van den handwerkersstand**. [Amsterdam 1869]. 8°.
- Lubach (D.) en S. Sr. Coronel**, De opvoeding van den mensch, van zijne kindsheid tot den volwassen leeftijd. Haarlem 1870. 8°. — Met afb.
- Rapport der commissie uit den Geneeskundigen Raad voor Friesland en Groningen, tot het beramen der middelen om de kennis der gezondheidsleer onder de onderwijzers meer te verbreiden**. [Samengest. door A. H. SWAAGMAN, L. ALI COHEN, A. MEURSINGE Hz. e.a.]. Leeuwarden 1870. 8°.
- Snieders (J. Renier)**, Mentor. Verspreide aantekeningen over volksgeneeskunde en gezondheidsleer. 2 dln. [1 bnd.]. 's-Hertogenbosch enz. 1870. 8°.
- Lichtenbergh (C. J. van der Burcht)**, De gezondheidsleer en hare toepassing in het dagelijksch leven. Utrecht 1871. 8°.
- Maatschappij — Eene — voor volksgezondheid**. Denkbeelden ter overweging [door A. R.]. Met krt. Rotterdam 1871. 8°.
- Handboek der openbare gezondheidsregeling en der geneeskundige politie, met het oog op de behoeften en de wetgeving van Nederland**. Door L. ALI COHEN, S. SR. CORONEL, A. DRIELSMA e.a. 2 dln. Groningen 1872. 8°.
Op den titel van het eerste dl. geschreven 1866(—1872).
- Leven en gezond zijn. Volksboek voor de school en het huisgezin** [door H. VAN CAPELLE]. 2e herz. en verm. dr. Amsterdam enz. 1872. 8°.
Uitg. door de „Maatsch. tot Nut van 't Algemeen”.
- Berners (J.)**, Lessen over gezondheid. Een leesboek voor scholen. Uit het Eng. vert. door A. VAN OVEN. 's-Gravenhage 1873. 8°.
- Allebé (G. A. N.)**, Neerlands wettige strijdkrachten tegen een machtigen vijand. Bijdrage tot de algemeene gezondheidsleer. Amsterdam enz. 1875. 8°.
Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

- Bruyn** ([N.] **Lobry de**), De la nécessité d'en-seigner l'hygiène aux jeunes gens. Leide 1876. 8°.
- Geigel** (**Alois**), Handboek der openbare gezondheidsregeling, naar de behoeften en de wetgeving van Nederland, bew. door **S. SR. CORONEL**. 's-Gravenhage 1877. 8°.
- Reclam** (**Carl**), Levensregelen. Ernst en luim uit de gezondheidsleer. Voor Nederland bew. door **S. SR. CORONEL**. Nijmegen 1878. 8°.
———. 2^e dr. Nijmegen 1881. 8°.
- Zelfbehoud** — Lichamelijk, zedelijk en maatschappelijk —. Rotterdam 1878. 8°. — Met afb.
- Coronel** (**S. Sr.**), De tien geboden der gezondheidsleer. Nijmegen 1879. 8°.
- Erismann** (**Friedr.**), Gezondheidsleer voor ontwikkelden van alle standen. Voor Nederland bewerkt door **S. SR. CORONEL**. 's-Hertogenbosch 1879. 8°. — Met afb.
- Reclam** (**C.**), — Algemeene gezondheidsleer, grootendeels naar —. Bew. door **C. P. TER KUILE**. Deventer 1879. 8°. — Met fig.
- Zeeman** (**J.**), Comment l'état de la santé publique peut-il être mesuré? Amsterdam 1879. — Avec graph.
Congrès Intern. des Sciences Médicales.
- Geerts** (**A. J. C.**), On sanitary reform in Japan. Yokohama 1880. 8°.
- Hoeber** (**Franz**), Gezondheidsleer voor iedereen, in brieven. Uit het Duitsch vert. door **A. ARN. J. QUANJER**. Gouda 1881. 8°.
- Diemer** (**L.**), Das Leben in der Tropenzone speziell im Indischen Archipel. Nach Dr. **C. L. VAN DER BURG**'s „de geneesheer in Nederlandsch-Indië". Hamburg 1887. 8°.
- Leendertz** (**Will.**), Die Evacuation von Kranken und Verwundeten im Kriege. Mit Taf. Wien 1887. 8°.
- Protocoles et procès-verbaux de la Conférence sanitaire internationale de Rome inaugurée le 20 Mai 1885.** Rome 1885. 8°.
- Rapport der Gedelegeerden ter Internationale Sanitaire Conferentie gehouden te Rome in 1885** [samengest. door **B. O. T. H. WESTENBERG** en **W. P. RUYSCH**. 's-Gravenhage 1885]. 4°.
- Verslag** betreffende het verhandelde bij het VIe Internationale Congres voor hygiene en demographie, gehouden te Weenen van 26 Sept. tot 3 Oct. 1887. [Door **G. VAN OVERBEEK MEYER** en **W. P. RUYSCH**. Utrecht 1887]. 8°.
- Wielandt** (**H. M. Prins**), Haagsche hygiène. 's-Gravenhage 1890. 8°.
- Georg** (**K.**), Sociale hygiène. [Uit het Duitsch vert.]. Amsterdam [1891]. 8°.
Gezondheids-Bibl., No. 31.
- Sengelmann** (**H.**), Handboek voor de opvoeding en verpleging van idioten. Naar het Hoogd. door **F. KORTLANG J. Fz.** Middelburg 1891. 8°.
- Klein** (**Alex.**), Immunitet. Voordracht. Leeuwarden [1894]. 8°.
Uitg. v.w. de afd. Friesland der Mij. tot Bev. der Geneeskunde.
- Stokvis** (**B. J.**), De invloed van tropische gewesten op den mensch, in verband met kolonisatie en gezondheid. Drie voordrachten, uitgeg. door **H. ZEEHUISEN**. Haarlem 1894. 8°.
- Burg** (**C. L. van der**), Persoonlijke gezondheidsleer voor Europeanen, die naar Nederlandsch-Indië gaan of daar wonen. Amsterdam [1895]. 8°.
- Onnen** (**P. W.**), De gezondheidstoestand der 12 grootste gemeenten van Nederland. Haarlem 1895. 8°.
Geneeskundige Bladen, II, 9.
- Reich** (**Ed.**), Philosophische Betrachtungen und social-hygienische Studien. I. Blicke in die verbauende und heilende Medicin. Amsterdam 1895. kl. 8°.
- Daebler** (**Karl**), Die französische und niederländische Tropenhygiene. Eine vergleichende Charakteristik. Berlin 1896. 8°.
- Stokvis** [**Benno J.**], La colonisation et l'hygiène tropicale. Communication. Paris 1896. 8°.
- Marfan** (**A. B.**), Vermoeienis en overspanning. Uit het Fransch, door **Mevr. G. H. VAN DER MEIJ JR.** Met voorrede van **B. J. STOKVIS**. Haarlem 1897. 8°.
- Eijkman** (**C.**), Over gezondheid en ziekte in heete gewesten. Rede. Utrecht [1898]. 8°.
- Oosterbaan** (**G.**), Beknopte gezondheidsleer. 2 dln. Groningen 1899—1900. 8°. — Met afb.
———. 2^e dr. 2 dln. Groningen 1902, Zwolle 1911. — Met afb.
———. 3^e dr. 1^e dl. Zwolle 1909. — Met afb.
———. 4^e, 6^e dr. 2 dln. Zwolle 1923, 24. 8°.
I. Algemeene gezondheidsleer en de middelen ter bestrijding van het alcoholisme. II. Schoolhygiene.
- Borne** (**E. von dem**), Persoonlijke gezondheidsleer in verband met de klimatologische en hygienische verhoudingen in de Z.-Afrik. Republiek. Amsterdam enz. 1899. kl. 8°.
- Buning** (**E. J.**), De gezondheidsleer in het algemeen en haar toepassing bij het onderwijs. Met afb. 2 dln. Winschoten 1899. 8°.
- Biegel** (**S.**), Handboekje der gezondheidsleer. Gorinchem 1900. 8°. — Met fig.
- Salomonson FZN.** (**Jos.**), Een enkel woordje „anthroponomie" (de menscheer volgens de grondbeginselen der wetgevende rede, welke den mensch beschouwt, niet zooals hij is, maar zooals hij wezen moet). Vlugschrift naar aanleiding van prof. **Pel's** Eubiotiek. Amsterdam [1902]. 8°.

- Dornblueth (Otto)**, Hoe verkrijgt men gezonde zenuwen? Naar de 3^e Duitsche uitg. Utrecht 1903. 8°.
- Ebstein (Wilh.)**, De hygiëne van dorp en stad vooral in betrekking tot hun onderlinge wisselwerking. Uit het Duitsch vert. [onder toezicht van en met voorw. door C. H. L. BAELDE]. Utrecht 1903. 8°.
- Fischer-Dueckelmann (Anna)**, Het gulden vrouwenboek. Wat iedere vrouw van gezondheidsleer en geneeskunde weten moet. Voor Nederland bew. door A. GORTER. Met pl. Leiden enz. 1903. 8°.
- Forster (Jos.)**, Bakteriologie und Hygiene. Rede. Strassburg 1903. 8°.
- Luchtmans (G.)**, Hygiënische schetsen. Bussum 1903. 8°.
- Schotting (L.) en H. Spiekman**, Arm Rotterdam. Hoe het woont! Hoe het leeft! Met teek. 2^e dr. Rotterdam 1903. 8°.
- Verslag van de bevindingen en handelingen der gezondheidscommissie ingesteld voor de gemeenten Diemen, Watergraafsmeer, enz. over het jaar 1903.** Aalsmeer 1904. 8°.
- Biegel (S.)**, Handleiding der gezondheidsleer, in verband met de Nederlandsche wetgeving. 2^e dr. Gorinchem 1905. 8°. — Met fig. — 5^e herz. dr. Gorinchem 1927. 8°. — Met fig.
- Orth (J.) en E. Grawitz**, De zorg voor onze gezondheid in het dagelijksch leven. Baarn (1906). 8°.
Geneesk. leekeboekjes, I, 1.
- Verslag van de bevindingen en handelingen der gezondheidscommissie gezeteld te Meerssen, in het jaar 1905.** Maastricht 1906. 8°.
- Bruinsma (Vitus)**, Frisch en gezond! Leesboekje over de beginselen der gezondheidsleer. Groningen 1907. 8°.
- Buekers (P. G.)**, Gezond zijn en gezond blijven. Zutphen (1907). 8°.
- Bles (Ch.)**, Overdrijving en eenzijdigheid op hygiënisch gebied. Baarn 1908. 8°.
Levensvragen, III, 3.
- Forel (A.)**, De hygiëne van het zenuwleven in gezonden en zieken toestand. Met ill. Baarn (1908). 8°.
Geneesk. leekeboekjes, I, 7.
- Saalfeld (Edm.)**, Cosmetics. Een leidraad voor practische artsen, in het Ned. bew. door A. N. NOLST TRENITÉ. Amsterdam [1909]. 8°.
Ars practica medicorum, I.
- Broers (C. W.) en P. A. Meerburg**, Het Centraal Laboratorium voor de volksgezondheid te Utrecht van 1910—1920. [Utrecht 1920]. 8°.
- Soesman (F. J.)**, Centralisatie der lichamelijke opvoeding. Rede. 's-Gravenhage [1911]. 8°.
- Dubois (Paul)**, Zelfopvoeding. Vert. van TITIA VAN DER TUUK met een inleiding van A. W. VAN RENTERGHEM. 2^e dr. Almelo [1912]. 8°.
- Gorkom (W. J. van)**, Ongezonder Batavia, vroeger en nu. Noodzakelijkheid van een organieken stedelijken gezondheidsdienst. Batavia 1913. 8°. — Met pl. en grafieken.
Geneesk. Tijdschr. v. Ned.-Indië.
- Plantage-hygiëne ten behoeve van directeuren, administrateurs en geneesheeren van landbouwondernemingen in Nederlandsch-Indië.** Uitgeg. door G. GRIJNS en G. W. KIEWIET DE JONGE. Batavia 1914. f^o. — Met pl.
- Lorand (A.)**, Het menschelijk verstand en hoe dit te bevorderen door hygienische en geneeskundige maatregelen. Vert. (uit het Duitsch) onder toezicht en voorw. van H. PINKHOF. Amsterdam 1915. 8°.
- Romeyn (D.)**, De zielverzorging bij ons gemobiliseerde leger. Utrecht 1915. 8°.
- Loghem (J. J. van)**, Vraagstukken der Indische hygiëne. Amsterdam 1920. 8°.
Kolon. Instituut. Meded. XIV. Afd. Trop. Hygiene. No. 9.
- Parvé (W. F. Unia Steyn)**, Ons lichaam en zijn onderhoud. Leerboek. Met pl. 3e dr. Arnhem [1921]. 8°.
Hierbij een enveloppe met 12 platen.
- Sacré (J. G. Walaardt)** — Gezondheids Bibliotheek. Bewerkt door —. No. I—.... Den Haag 1923—.... 8°.
- Stekhoven (W. Schuurmans)**, Eenige sociaal-hygiënische beschouwingen over de geneesmiddelvoorziening in het algemeen, en die ten plattelande in het bijzonder [Amsterdam] 1923. 8°.
Pharmaceutisch Weekbl. 1923.
- Feest-bijlage van het „Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde” ter gelegenheid van de inwijding van het Centraal Bureau van den „Gemeentelijken Geneeskundigen en Gezondheidsdienst” van Amsterdam.** [Amsterdam 1924]. 4°. — Met afb.
- Fennis (C.)**, Over onze gezondheid. Leesboek voor de Katholieke Lagere School. Met teek.... dln. Utrecht 1924—.... 8°.
- Schueffner (W. A. P.)**, De hygiëne en hare toepassing bij de vrije bevolking in Nederlandsch-Indië. Amsterdam 1924. 8°. — Rede.
- Hermans (E. H.)**, Gezondheidsleer voor Nederlandsch-Indië. Amsterdam 1925. 8°.
- Cock (Ad. ter)**, Wat geschiedt er in Nederland in het belang der volksgezondheid? Handboek. Met een voorw. van L. LIETAERT PEERBOLTE. Utrecht 1928. 8°.

Stekhoven (W. Schuurmans), Maatschappelijke gezondheidszorg. Beknopte handleiding. Met voorr. van J. M. BAART DE LA FAILLE. Groningen enz. 1928. 8°.

Bibliotheek van Nesokomos, III.

Wolff (L. K.), De hygiëne in utopia. Rede. Utrecht 1929. 8°.

Walch (E. W.), Het goed recht der hygiëne, hare toepassing in Nederlandsch-Indië. Rede. Weltevreden 1930. 8°.

Zeehandelaar (I.), Geestelijke hygiëne, sexueele en lichamelijke gezondheid door opvoeding. Den Haag 1930. 8°.

Cappelle (H. van), Volksvoorzitting over de gezondheidsleer. Amsterdam z. j. 8°.

Cock (H. de), Gezondheidsleer. Goedk. uitg. Schoonhoven z. j. 8°.

Leven — Gezond en lang —. Scheurkalender. Z. pl. en j. kl. 8°.

Ruppricht [S.] — Dokter — als geneesheer en huisvriend. Een zoo trouwe als veilige raadsman en gids voor allen wie hunne gezondheid lief en dierbaar is, inzonderheid voor vaders en moeders van huisgezinnen. 2^e druk. Gouda z. j. 8°.

Sitter (W. de), Een woord over de openbare gezondheids-regeling. Groningen z. j. 8°.

II. PROPHYLAXE.

A. Wering van ziekten, quarantaine, ontsmetting in het algemeen enz.

Tyt-verdryf — Dienstich ende ghenuchelijck — voor siecken, om ghesont te worden, en voor ghesonde om niet sieck te zyn: handelende van alle die menschen, de welcke in een Sieck-huys van noode syn, enz. Door M[ICHEL] B[OUDEWIJNS]. Antwerpen 1654. 12°.

Cornaro (Louis), Conseils et moyens très assurez et faciles pour vivre plus de 100 ans dans une parfaite santé. Avec la manière de corriger un mauvais tempérament, etc. Trad. de l'Italien par D***. Amsterdam 1703. 12°.

Cornaro (Louis), Raad-geving, en verseekerde middelen, om seer gemakkelijk honderd en meer jaaren in een volkomen goede gezondheid te kunnen leeven, enz. Uit het Ital. vert. Leyden 1703. 8°.

Lyf-Medicus — Den —. Een middel om lang, gezondt, en voorspoedig te leeven. 2. Den Chymischen Doctor, wijst aan veel sware siektens. 3. Clavis sapientiae of sleutel der wysheit door ARTEPHIUS. Amsterdam 1704. 12°.

De 2 laatste stn. met afzond. titel en pag.

Cornaro (Louis), L'art de conserver la santé des princes, et des personnes du premier rang. Auquel on a ajouté, l'art de conserver la santé des religieuses et les avantages de la vie sobre. Leide 1724. 12°.

Cheyne (G.), Règles sur la santé et sur les moyens de prolonger la vie. Trad. de l'angl. par M***. 2e éd. Bruxelles 1727. 8°.

Cheyne (Geo.), Eene proeve om gezond en lang te leeven. Uyt het Eng. vert. en verm. door JAN DE WITT. Amsterdam 1727. kl. 8°.

Placaat [der Staten Gen. houdende maatregelen van quarantaine enz. tegen schepen, komende van Constantinopel, de Levant en Barbarye]. 23 Nov. 1751. Plano.

Heyman (Joh. Wilh.), Konst om lang gezondt, vrolyk en vergenoegt te leeven. Het eerste geneesen natuurkundig daargestelt uit de beste schrijvers doch wel voornamelijk uit de schriften van Fred. Hoffmann en Herm. Boerhaave, enz. 2 dln. (1 bd.). Leiden 1756. 8°.

Raadgeving — Heilzame — voor de geleerden, in 't gemeen; en, inzonderheid, voor de predikanten, proponenten, en alle andere godgeleerden, en openbare sprekers; om voor, in en na de waarneming hunner ampten, op hunne gezondheid behoorlijk acht te geven en dezelve te bevorderen. Door den schryver van den Arts. Uit het Hoogd. vert. en verm. Utrecht 1770. 8°.

Brieven — XXV — ter bewaring der gezondheid, schoonheid, en bevalligheid, der vrouwelijke sexe; en ten regele, voor het Nederlandsche jufferschap. Gevolgd naar 't Eng. Amsterdam 1773. 8°.

Brieven — Vyftal van oordeelkundige —, ter betooge, dat het gebod, ter onthouding van bloed en verstikte spyzen niet alleen behoord hebbe tot de schaaduwachtige wetten van Israël, maar ook door alle tyden, eene steeds verbindende kracht behouden hebbe. Door Neanius Hagio-Philus. Leyden 1776. 8°.

Directien om sig te bevryden tegens den rooden loop, enz. benevens andere daarop betrekking hebbende stukken. 10 st. Mechelen enz. 1779—83. f^o en 4°.

Hoffman (G. F.), Beantwoording der vraage: Hoe kunnen vrouwen, zonder benadeeling haarer gezondheid en schoonheid, blyde moeders van gezonde kinderen worden. Uit het Hoogd. vert. en met aanmerk. verm. door DAV. HEILBRON Cz.'s-Gravenhage 1791. 8°.

Raadgevingen om zich te behoeden tegen de doorgaande loop en persloop en van dezelve geneezen te worden. Den Haag 1795. 8°.

Forsten (R.), Geneeskundige voorbehoeding tegens de zich openbarende pers-loop. [Arnhem 1796]. 4°.

- Hufeland (C. W.),** Kunst om het menschelijk leven te verlengen. Uit het Hoogd. [vert. door J. W. HEPPE]. 2 dln. Amsterdam 1799. 8°.
 ————. 2^e dr. Amsterdam 1802—03. 8°.
 ————. 2^e dr. [Nieuwe titeluitg.]. Leeuwarden 1837. 8°.
- Hamelsveld (Ysbr. van),** Verhandeling over de middelen om lang en vrolijk te leeven. [Rede. Amsterdam 1801]. 8°.
- Voorschriften — Korte —** tot een wijs en voorzigtig levensgedrag, benevens eenige noodige regelen ter bewaring en herstelling der gezondheid. Naar het Hoogd. Leyden 1803. 12°.
- Koepfen (Fr.),** Bijdragen tot de kunst om gelukkig te leeven. Naar het Hoogd. Den Hage 1804. 8°.
- Stipriaan Luiscius (A. v.),** Antwoord op de vraag (van de Ned. Huishoudel. Maatschappij) over een volkomen voldoende, en tot hier niet bekend middel om rottend, bedorven en stinkend water van alle bederf, onaangename reuk en smaak te zuiveren. Haarlem [1806]. 8°.
- Stitzinger (Ed.),** Scheikundige verhandeling, over het met loodstof bezwangerde regenwater, of, handleiding bij de beproeving van hetzelfde.... Amsterdam 1807. 8°.
- Thomassen à Thuessink (E. J.),** Iets over de voorbehoeding van de roodvonk. Groningen 1807. 8°.
- Regelen ter bewaring en onderhouding van vrouwelijke gezondheid en schoonheid.** Nijmegen 1809. 8°. — Met titelpl.
- Visscher (Joh.),** De rancore. Groningae 1810. 8°. — Diss.
- Wenzel (G. J.),** Kunst om gezondheid, jeugdige kracht en schoonheid in al de tijdperken des menschelijken levens te behouden. Naar den 2^{ed} dr. uit het Hoogd. vert. Amsterdam 1817. 8°.
 ————. [Nieuwe titeluitg.]. Amsterdam z. j. 8°.
- Gezondheidslessen** voor zwangere, barende en kraamvrouwen. Naar het Hoogd. [van J. C. G. JOERG] bewerkt door J. VAN DER PLAATS. — Met pl. Amsterdam 1824. 8°.
- Sels (Herm. Lubb.),** De praecipuis auxiliis, a variis auctoribus propositis, ad homines contra morbos contagiosos et epidemicos defendendos. Groningae 1824. 8°. — Diss.
- Waitz (F. A. C.),** Onderrigtingen en voorschriften om de gewone ziekten van Europeanen in heete gewesten te ontgaan en zich aldaar spoedig aan het klimaat te gewennen, bijzonder met betrekking tot Nederlandsch-Indië. Amsterdam 1829. 7°.
- Fremery (P. J. I. de),** Verhandeling over het zuiveren van besmette goederen, vooral door hooge temperatuur, benevens beschrijving van den toestel hiertoe gebruikt, tijdens het heerschen der cholera te Utrecht. Met pl. Utrecht 1833. 8°.
- Hartmann (Ph. Carl),** De kunst om gelukkig te leven, en tevens zijne gezondheid.... te volmaken. Naar den 3^{en} dr. uit het Hoogd. Rotterdam 1836. 8°.
 ————. Naar den 3^{en} dr. uit het Hoogd. vert. Leiden z. j. 8°.
- Ritter (Carl),** Sta vroeg op! Over het nut van het vroeg opstaan voor de gezondheid en de bezigheden. Naar het Hoogd. Utrecht 1836. 8°.
 ————. 3^e verb. dr. Utrecht 1841. 8°.
- Gezondheidsleer van den mond.** [Uit het Fr. in het Hoogd. vert. en verm.] door HILDEBRAND. Uit het Hoogd. [door H. D. B.]. Utrecht 1837. 12°.
- Gezondheidsleer der oogen of opgave der noodzakelijkste regelen, om de oogen tot in den hoogsten ouderdom gezond en sterk te houden.** Utrecht 1840. 8°.
- Cornaro (Luigi di),** Over de voordeelen van een matig leven, of de kunst om 100 jaren oud te worden. Vier tractaatjes. Naar de 3^e Ital. uitg. in het Hoogd. overgebr. door HOERNER, en naar deze overz. in het Nederd. door F. B. ADÈR. Utrecht 1843. 8°.
- Swaving (G.),** De invloed van Java's klimaat op den gezonden Europeaan, en gezondheids regelen voor den nieuw uitgekomenen. 5 stkn. (1 bd.). [Batavia enz.] 1845—46. 8°.
 Uit van Hoevell's Tijdschrift voor Neêrl. Indië.
- Hufeland (C. W.),** Regelen of kort begrip der kunst, om het menschelijk leven te verlengen, door ROTHE. Uit het Hoogd. 2^e dr. Amsterdam 1846. 8°.
- Roebbelen (A. H.),** Aanwijzing der voornaamste leefregels tot behoud der gezondheid en voorbehoeding van ziekte.... 1e Ged. Spijs en Drank. Uit het Hoogd. Leeuwarden 1846. 8°.
- La'Mert (Sam.),** Le science de la vie, ou comment il faut vivre et pourquoi il faut vivre, etc. Trad. de l'Anglais sur la 2me éd. par J. M. D. M. La Haye 1849. 8°. — Avec portr.
- Gonay (A. A. A.),** De zindelijkheid bij den mingegoede, haar invloed op de verbetering van zijnen stoffelijken en zedelijken welstand, enz. Amsterdam 1853. 8°.
- Gunning (J. W.),** Over het reukloos maken en desinfecteren der secreetstoffen. — J. F. DE BORDES, De privaatputten. Met pl. Utrecht 1857. 8°.
 Verslagen uitgeg. door de gezondheidscomm. te Utrecht, No. 2.
- Gezondheidsregelen in acht te nemen door den soldaat.** Maastricht 1859. kl. 8°.
- Kunst — De —** om 100 jaar gezond te leven en alle uitterende ziekten grondig te genezen enz. Naar de 5^e Hoogd. dr. door een geneeskundige. 5^e dr. Utrecht [1861]. 8°.
 ————. 6^e dr. Utrecht [c. 1862]. 8°.

- Broers (H[enr.] J.),** Een paar opmerkingen omtrent het nadeel dat mestvaalten, varkenshokken en andere onreinigheden kunnen doen bij typhus [Utrecht 1863]. 8°.
- Virchow (Rud.),** Beschrijving van de haarwormen; met aanwijzing van de daartegen te nemen voorzorgs-maatregelen. Naar de 2^e Hoogd. uitg. door D. J. COSTER. Met pl. Utrecht enz. 1864. 8°.
- Verwelken** — Het vroegtijdig — van vrouwelijke schoonheid. Raadgevingen voor het schoone geslacht, bij gezondheid en ziekte. Uit het Hoogd. Rotterdam 1864. 8°.
- Tobbe (H.),** Wat wij bij epidemische ziekten te doen en te laten hebben. Heerenveen 1866. 8°.
— Met afb.
- Swaving (C.),** De oorzaken en gevolgen der ongezondheid van eenige gevangenen en hospitalen op Java. Met een plan en tabellen. Delft enz. 1865. 8°.
- Swaving (C.),** Een woord over een kongsiehuis en de sterfte onder de mijnwerkers op Billiton. [Batavia 1869]. 8°.
- Noirot (L.),** De kunst om lang te leven. Naar de 4^e uitg. uit het Fr. vert. door J. G. ROOSEBOOM. Gouda 1870. 8°.
———. [Nieuwe uitg.]. Gouda 1871. 8°.
- Stoehr (Jul.),** Voorbehoedmiddelen tegen besmetting door menschelijke en dierlijke giften. Vrij gev. naar het Hoogd. Arnhem 1871. 16°.
- Rapport aan den Geneeskundigen Raad der provincie Noord-Holland over de bloedbewaaren bereidplaatsen te Amsterdam.** [Amsterdam 1872]. 8°.
- Fokker (A. P.),** De experimenteele opvatting, eene levensquaestie voor de hygiëne. Redevoering. Haarlem 1877. 8°.
- Beperking en voorkoming van keelziekte (diphtheria).** [Uit het Eng. vert.]. Herz. uitg. [Lausing, (Michigan.)] 1881. 8°.
Uitg. door het Staatsbestuur van gezondheid van Michigan.
- Beperking en voorkoming der scharlaken koorts.** Een document, uitgeg. door het Staatsbestuur van gezondheid van den Staat Michigan. Herz. uitg. Z. pl. 1881. 8°.
- Vestdijk (S.),** Een en ander over „het liggen” (rug- en buikligging). Amsterdam 1883. 8°.
- Stommel (Kuna),** Hoe wordt men gezond? Vrij naar het Hoogd. door A. ARN. J. QUANJER. Amsterdam 1887. 8°.
- Pekelharing (C. A.),** De strijd tegen smetstoffen. Ouderkerk [1890]. 8°.
Uitgeg. door de „Maatsch. tot Nut van 't Algemeen”.
- Becker [P. J. W.] c.s.** — Rekest van — in zake het abattoir, aan den Raad der Gemeente Amsterdam, met Rapport door E. VAN DIEREN, in zake de keuring van vleesch te Amsterdam. Amsterdam 1891. 8°.
- Kemp (P. H. van der),** De quarantaine- en epidemie-voorschriften in Nederlandsch-Indië (St. 1892, no. 44 en 45), toegelicht uit de officieele bescheiden en getoetst aan de wetgeving in Nederland. Batavia 1892. 8°.
- Mantegazza (Paul),** De kunst om niet ziek te worden. 2^e dr. Utrecht 1892. 8°.
- Mijnlieff (A.),** Voorzorgsmaatregelen te nemen bij het heerschen van besmettelijke ziekten. Alfen [1892]. 8°.
———. 3^e herz. en verb. dr. Alfen [1892]. 8°.
- Burg (C. L. van der),** Verloven wegens ziekte van ambtenaren uit Oost-Indië. [Haarlem 1893]. 8°.
Vragen des tijds.
- Rohrbeck (Herm.),** Over de noodzakelijke eischen eener afdoende desinfectie met waterdamp en de voordeelen van het vacuum-systeem met condensatie en drukverschillen. Vert. door C. A. HUIJGEN. [’s-Gravenhage 1893]. 8°.
Met afb.
De Ingenieur, 1893, No. 21/22.
- Slaap** — Hoe erlangt men een gezonden en versterkenden —? Raadgevingen, aanbevolen door een ervaren huisdokter. Amsterdam [1893]. 8°.
Gezondheids-Bibl., No. 46.
- Mink (P. J.),** De zorg voor oor en neus. Amsterdam [1894]. 8°.
Met afb.
Gezondheids-Bibl., No. 53.
- Enklaar (J. E.),** De strijd tegen de koude. Ouderkerk [1895]. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Fuerst (Liv.),** De hygiëne der menstruatie in normalen en ziekelijken toestand. Voor Nederl. bew. door J. A. VRIJHEID. Utrecht 1896. 8°.
- Miodowsky (Felix),** Untersuchungen über Beyerink's Atmungsniveau der Bakterien. Würzburg [1896]. 8°.
— Diss.
- Saltet (R. H.),** De bestrijding van epidemieën door de overheid. Redevoering. Amsterdam 1896. 8°.
- Bruns Jr. (J. J.),** Wijwater, zooals het is en wijwater, zooals het zijn kan. Een vraagstuk en zijne oplossing. Arnhem 1897. 8°.
Met twee losse bijlagen en een foto betr. hetzelfde onderwerp.
- Kunst** — De — om gezond te leven. Vrij, naar het Engelsch, door E. S. BIENFAIT. Amsterdam [1898]. 8°.
Uitg. door de Mij. tot Nut van 't Alg.
———. 2^e dr. Amsterdam [1898]. 8°.
Als voren.

- Bruns Jr. (J. J.),** Een stem, die gehoor vraagt. Arnhem [1899]. 8°.
Over het besmettingsgevaar bij wijwater.
- Eijkman (C.),** Specifieke antistoffen. Haarlem 1901. 8°.
Geneesk. Bladen, VIII, 9.
- Finot (Jean),** De geheimen van den langen levensduur. Naar de 3^e Fr. uitg. Amsterdam [1901]. 8°.
- Grabowsky (Norb.),** Leefregelen ter bevordering van de gezondheid bij het heerschen van influenza en malaria. Vert. naar het Duitsch. [s-Gravenhage 1901]. 8°.
- Gebhardt (W.),** Hoe word ik gezond, krachtig en energiek? Algemeene zielsgymnastiek en speciale wilsgymnastiek naar de methode Lié-bault-Lévy. 2e dr. Amersfoort [1902]. 8°.
- Pel (P. K.),** De kunst om gezond en gelukkig te leven en ziekte te voorkomen (Eubiotiek). Rede. Haarlem 1902. 8°.
3e dr. Haarlem 1908. 8°.
- Arbeid van schoolgaande kinderen.** Enquête ingesteld door de Afd. Amsterdam van den Bond van Nederl. Onderwijzers. (Rapport door C. THOMASSEN en W. POST). Amsterdam [1903]. 8°.
- Klein (Alex.),** De symbiose tusschen bakteriën en hoogere planten en dieren. Haarlem 1903. 8°.
Geneesk. Bladen, X, 4.
- Damen (H. J.),** Twee populair-hygiënische voordrachten. I. Frissche lucht. II. Voeding. Amsterdam 1905. 8°.
- Hermanides (S. R.),** Bekämpfung der ansteckenden Geschlechtskrankheiten als Volksseuche. Haarlem usw. 1905. 8°.
- Rapport der commissie [J. KUIPER, M. A. MENDES DE LEON, J. HAVERSCHMIDT],** omtrent de vraag of in ziekenhuizen kinderen, lijdende aan VULVO-VAGINITIS al of niet geïsoleerd moeten worden verpleegd. [Amsterdam 1905]. 8°.
Geneesk. Vereen. t. b. v. h. Ziekenhuiswezen.
- Roepke (O.) en E. Huss,** Het onderzoek over de mogelijkheid van 't overbrengen van ziektekiemen door het gebruik van den gemeenschappelijken Avondmaalsbeker, enz. Vert. door een arts. Rotterdam [1905]. 8°.
- Lange (F.) en J. Trumpp,** Het ontstaan en voorkomen van lichamelijke misvormingen. Met ill. Baarn [1907]. 8°.
Geneesk. leekeboekjes, I, 10.
- Neumayer (H.),** De hygiene van neus, keel en strottenhoofd in gezonden en zieken toestand. Met ill. Baarn (1907). 8°.
Geneesk. leekeboekjes, I, 6.
- Soesman (F. J.),** Hygiëne van den geest. Tucht als middel tegen zenuwzwakte. Rede. 's-Gravenhage 1907. 8°.
- Stokvis (C. S.),** De kunst gezond te blijven. Amsterdam 1907. 8°.
- Loghem (J. J. van),** Over tegenstoffen bij immuniteit. Haarlem 1908. 8°.
Geneesk. Bladen, XIII, 4, 5.
- Burger (H.),** De medewerking der geneeskundigen aan het staatstoezicht op den arbeid. Amsterdam 1909. 8°.
- Rivai (Abdul),** Over den invloed van de flagellaten op de zelfreiniging van 't bassinwater. Haarlem 1909. 8°.
Geneesk. Bladen, XIV, 11.
- Stokvis (C. S.),** Protozoën und Selbstreinigung. München [1909]. 8°.
- Woudstra (E. Th.),** Leidraad voor ontsmetters. Enschede 1909. 8°.
- Lobrand (A.),** Oud worden en jong blijven. Vert. naar de 3^e Deutsche uitg. onder toez. van CH. BLES en van een voorw. voorz. door P. K. PEL. Amsterdam 1910. 8°.
- Oosterbaan (G.),** Voorzorgsmaatregelen te nemen bij het voorkomen van besmettelijke ziekten. Alphen (Z.-H.) [1910]. 8°.
- Bestrijding der geslachtsziekten.** Rapport [door D. HUDIG JR., D. SNOECK HENKEMANS en P. H. SCHOONHEID]. Amsterdam 1911. 8°.
- Cramer (A.),** Puberteit en school. Vert. [uit het Hoogd.] en van aant. voorz. door A. J. SCHREUDER. Groningen 1912. 8°.
- Dekker (C.),** Stof en stofbestrijding. [s-Gravenhage 1913]. 8°.
Uitg. v. d. Ned. centr. vereen. t. bestr. der tuberculose.
- Riemsdijk (Jonkvr. M. van),** Bacteriologische-serologische methoden en recepten. Amsterdam 1916. 8°.
Univ. van Amsterdam. Hygienisch-bacter. lab.
- Fischer (J. C. H.),** Maatregelen tegen malaria. Amsterdam 1917. 8°. — Met pl.
Kol. Instituut te Amsterdam. Meded. No. X. Afd. tropische hygiëne, No. 5.
- Riemsdijk (Jonkvr. M. van),** Programma bacteriologische studentencursus. 2^e dr. Amsterdam 1918. 8°.
Univ. van Amsterdam. Hygienisch-bacter. lab.
- Tuuk (Titia van der) [en] J. H. O. Reys,** De gezondheid in huis. Hygiënische raadgever voor 't huisgezin. Geill. 4^e dr. Almelo 1918. 8°.
- Bestrijding der geslachtsziekten.** 1. Brief van den Centralen Gezondheidsraad aan den Minister van Arbeid, dd. 29 April 1919, No. 280-3. 2. Rapport van de commissie uit den Centralen Gezondheidsraad... W. P. RUYSCH, TH. G. DEN HOUTER e.a. Utrecht 1919. 8°.
Centrale Gezondheidsraad.
- Gezondheid — Indische —** Wenken voor Totoks en ook voor anderen. Bewerkt onder toez. van K. B. M. TEN BRINK. 3^e Opl. Batavia [1920]. 8°.

Mooy (P. de), Beschouwingen over de prophylaxis tegen venerische ziekten in en buiten de Marine. Haarlem 1922. 8°.

Geneesk. Bladen, XXIII, 5.

Rapport aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam van de commissie in zake de bestrijding der geslachtsziekten. (Amsterdam 1922). 8°.

Schut (Joh. Adr. Franc.), De invloed van de vloeistof eener proef-septic-tank op pathogene darmbacteriën. Amsterdam 1924. 8°. — Diss.

Maatregelen in acht te nemen bij het verplegen van lijders aan buiktyphus. [’s-Gravenhage 1925]. 8°.

Staatstoezicht op de volksgezondheid.

Maatregelen in acht te nemen bij het verplegen van lijders aan roodvonk. [’s-Gravenhage 1925]. 8°.

Staatstoezicht op de volksgezondheid.

Wenken ter voorkoming en bestrijding van buiktyphus. (Febris tyhoidea en febris paratyphoidea). [’s-Gravenhage 1925]. 8°.

Staatstoezicht op de volksgezondheid.

Wenken ter voorkoming en bestrijding van het roodvonk. [’s-Gravenhage 1925]. 8°.

Staatstoezicht op de volksgezondheid.

Mes (L.), Het voorkomen van spraakgebreken door opvoedkundige maatregelen. Utrecht 1927. 8°.

Bestrijding van volksziekten in Nederlandsch-Indië. Weltevreden 1928. f^o. — Met pl.

Overdruk uit de Mededeelingen der Regeering omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang.

Ziesel (Jan Hendr.), De pelgrims-quarantaine in de Roode Zee. Amsterdam 1929. 8°. — Diss. met afb.

Coronel (S. Sr.), Ontsmettings-ovens, een eisch van onzen tijd. Leeuwarden z. j. 8°.

Fressel (C.), Wat moet iedere wielrijder onvoorwaardelijk weten? Naar den 5^{den} Hoogd. dr. Delft z. j. 8°.

Smitt (Bern. S. de), Een woord tot onze moeders. Populaire beschouwingen over slechte houding en ruggegraatsverkrommingen. [Amsterdam]. z. j. 8°. — Met fig.

Symons (M.), De nieuwste uitkomsten der wetenschap met betrekking tot het vernietigen van lagere organismen, toegepast op de zamenstelling van desinfectie-ovens. [Rotterdam z. j.]. 8°.

B. Inoculatie tegen pokken.

Castro (Jac. à), Verhandeling over de nieuwe, veilige en voordeelige methode of wyze om de pokjes te occuleren of in te enten tot Thessalien, Constantinopelen en Venetien eerst uitgevonden. Amsterdam 1722. 8°.

Holl. en Latijn; op den Latijnschen titel staat: Ed. secunda.

Castro (Jac. à), Gualt. Harris et Ant. Le Duc, Dissertationes in novam tutam ac utilem methodum inoculationis, seu transplantationis variolarum. Lugduni Bat. 1722. 8°.

Le Duc (Ant.), De Byzantina variolarum insitione. Lugduni Bat. 1722. 4°. — Diss.

Schagen (Dav.), De variolis, earumque inoculatione seu transplatatione. Lugduni Bat. 1724. 4°. — Diss.

Chais (Ch.), Essai apologétique sur la méthode de communiquer la petite vérole par inoculation, etc. La Haye 1754. 8°.

Kirkpatrick (J.), Onderzoek der inenting, begrypende haare historie, theorie en practyk met bijgevoegde aanmerkingen over de merkwaardigste vertoningen in de kinder-pokken. Uit het Engelsch vert. Rotterdam 1755. 8°.

Recueil de quelques pièces intéressantes sur l'inoculation de la petite-vérole. La Haye 1755. 8°.

Bevat o.a. verhandelingen en brieven van RANBY, GUYOT en THOMAS SCHWENCKE.

Cramer en Joly, Een kort berigt over de inenting der kinderpokjes, met een historisch verhoog over de inenting, door GUYOT, als mede de inenting der kinderpokjes gebillykt: door [S. A.] TYSSOT. Uit het Fr. vert. door MAR. SCHOUTEN. Rotterdam 1755. 8°.

Schwencke (Thom.), Noodig bericht over de in-enting der kinderpokjes in 's-Hage. 's-Gravenhage 1756. 8°.

Haen (Ant. de), Quaestiones saepius motae super methodo inoculandi variolas.... Vindobonae 1757. 8°.

Inenting — De — der kinderpokjes in hare groote voordeelen aangewezen uit eene vergelykinge derzelven met die door den natuurlyken weg komen. Uitgeg. door een genees- en heilkundig gezelschap te Rotterdam. Rotterdam 1757. 8°.

Joosten (Sam. Jac.), De insitione variolarum. Lugduni Bat. 1757. 4°. — Diss.

Tissot (Sim. Andr.), Lettre à Monsieur de Haen, en reponse à ses questions sur l'inoculation. Lausanne 1759. 12°.

Haen (Ant. de), Refutation de l'inoculation, servant de reponse à deux pièces.... la premiere de M. de la Condamine.... et la seconde de M. Tyssot. Vienne 1759. 8°.

Some (David), De inenting der kinderpokjes onpartijdig beschouwd, in 't byzonder met opzigt tot den Godsdienst. Uitgeg. en met een voorrede verrijkt door PHIL. DODDRIDGE. Uit het Eng. vert. [door W. v. D.]. Groningen 1759. 8°.

Haen (Ant. de), Wederlegging van de inenting, dienende tot antwoord op twee.... stukjes.... door de la Condamine en.... Tyssot. Uit het Fransch overgez. 's-Gravenhage 1760. 8°.

- Haen (Ant. de)**, Zwaarigheden, dikwils voorgehouden, over de inënting der kinderpokjes, enz. Uit het Lat. overgez. en verm. met een voorbericht, enz. 's-Gravenhage 1760. 8°.
- Recherches** sur quelques points d'histoire de la médecine, qui peuvent avoir rapport à l'arrêt de la grand' chambre du Parlement de Paris, concernant l'inoculation, etc. Liège 1764. 8°.
- Haen (Ant. de)**, Ad Balthazaris Ludovici Tralles Epistolam apologeticam responsio, cujus pars II^a circa variolarum inoculationem versatur, III^a sanguinis missionem et opium in stadio variolarum suppuratorio laudat. Viennae 1764. 8°.
- Tennent (Joh. Van—Brugh)**, De insitione variolarum. Lugduni Bat. 1764. 4°. — Diss.
- Hoffman (C. L.)**, Merkw aardig verhaal aangaande eene goede wyze om de kinderpokjes te genezen, enz. Uit het Hoogd. vert. door BORCHART BORCHERS. Groningen 1765. 8°.
- Clossius (Joh. Fred.)**, Nova variolis medendi methodus. Cum specimine observationum miscellarum, rem medicam illustrantium. Trajecti ad Rhen. 1766. kl. 8°.
- Howard (Ephraim)**, De variolarum insitione. Lugduni Bat. 1767. 4°. — Diss.
- Evans (Joh.)**, De variis methodis inserendi variolas. Lugduni Bat. 1768. 4°. — Diss.
- Spry (Ed.)**, De variolis ac morbillis iisque inoculandis. Lugduni Bat. 1768. 4°. — Diss.
- Demokritophilus**, De inenting. Kamerspel. [Door ALB. FRESE]. Gedr. voor de liefhebbers van rareiteiten. z. pl. 1768. 12°.
- Inënting**, — De —. Kluchtspel. In 's-Gravenhage, by H. C. Gutteling 1768. 8°.
- Dimsdale (Thom.)**, Verhandeling over de tegenwoordige manier van inenting der kinderpokjes. Uit het Eng. vert. door ED. SANDIFORT. 2e dr. verm. 's-Gravenhage 1768. 8°.
- Chais (Charl.)**, Lettre a monsieur Sutherland sur la nouvelle méthode d'inoculer la petite verole, et reponse du docteur [ALEX.] SUTHERLAND. La Haye 1768. 8°.
- Chais (Charl.)**, Brief aan den Heere Sutherland... over de nieuwe wijze om de kinderpokjes in te enten en antwoord van [ALEX.] SUTHERLAND. Uit het Fr. vert. door JOH. HIDDINGA. 's-Gravenhage 1768. 8°.
- Ingenhousz (Jean)**, Lettre à monsieur Chais, au sujet d'une brochure, contenant sa lettre à Mr. Sutherland, et une réponse de Mr. Sutherland à Mr. Chais, sur la nouvelle méthode d'inoculer la petite verole. Amsterdam 1768. 8°.
- Maty (M.)**, Lettre à monsieur Chais, au sujet d'une lettre de monsieur Ingenhousz à monsieur Chais. La Haye 1768. 8°.
- Maty (M.)**, Brief aan Chais, over eenen brief van Ingenhousz, aan Chais. — Het onwaarschynlyk waar, of korte verdediging van den brief van Maty aan Chais, door Suttonius. — Aanmerkingen over eene bekendmaking in den Haagschen Kourant van 18 Maart 1768, ten onderwerp hebbende eenen brief van Ingenhousz, aan Chais. Uit het Fransch vert. Rotterdam 1768. 8°.
- Vrai — Le —** non vraisemblable, ou courte apologie de la lettre de monsieur Maty à monsieur Chais, par Suttonius. La Haye 1768. 8°.
- Brief van een vriend uit den Haag**, aan zynen vriend te Rotterdam, behelzende een onderzoek of men zich door de Suttonianen, dan volgens de manier van Dimsdale moet laten inënten. Rotterdam 1768. 8°.
- Onderzoek**, of men zich door de Suttonianen, dan volgens de manier van Dimsdale, moet laten inënten. In een brief, strekkende tot antwoord op een brief van een' vriend uit den Haag, aan zynen vriend te Rotterdam. Amsterdam 1768. 8°.
- Samenspraakje — Kleyn —** tussen Lysje Moeyal en Kaatje Weetgraag, twee vrouwen, vaarende van den Haag naar Delft. Over de inënting der kinderpokjes, enz. Amsterdam enz. [1768]. 8°.
- Missive van B. Regtuyt**, dienende tot onderrioting aan Lijsje Moeyal en Kaatje Weetgraag op derzelver... saamen-spraakje over de inenting der kinderpokjes, enz. 's-Hage [1768]. 8°.
- Anti-Suttonius**, ou le magicien noir, par le portier de la Grande Société. [TEN HOVEN]. Amsterdam etc. 1768. 8°.
- Wilkes (Jean)**, [TEN HOVEN] Suttonius, ou le magicien blanc, nouvelle, nouvelle. La Haye 1768. 8°.
- Wilkes (Jean)**, [TEN HOVEN], La grèle et les raisins, conte a dormir debout. La Haye 1768. 8°.
- Holwell (J. Z.)**, Relation de la manière dont on inocule la petite verole aux Indes Orientales, avec quelques observations sur la méthode de traiter cette maladie dans cette partie du monde. Trad. de l'Angl. par J. D' ESTANAU. La Haye 1768. 8°.
- Gatti (Ang.)**, Nouvelles réflexions sur la pratique de l'inoculation. Amsterdam 1768. 8°.
- Oordeel van de genees- en heelmeeesters van den Koning van Engeland**, aangaande de manier van inenting der kinderpokjes der Heeren Suttoniaanen [door W. DUNCAN, CL. WINT-RINGHAM, R. WARREN e.a.]. Uit het Eng. vert. 's-Gravenhage 1768. 8°.
- Williams (J. S.)**, Bericht van de ziekte en het overlyden van... Mevrouw Van Tuyll, etc. Benevens enige aenmerk. over de inenting der kinderpokjes. Utrecht 1769. 8°.

- Watson (Will.)**, Het nut en de veiligste wijze van de inenting der kinderpokjes beschouwd in het verhaal van eene reeks van proefneemingen. Alsmede in eene verhandeling over hetzelfde onderwerp door WOLT. FORSTEN VERSCHUIR. Amsterdam 1769. 8°.
- Hoeufft, (Sam.)**, De inenting der pokjes, gemeenelyk de kinderziekte genaamt, in hare onbetamelykheid en schaadelykheid klaar en naakt bij het ligt der reden aangetoont, enz. 's-Gravenhage 1770. 8°.
———, Dordrecht 1770. 8°.
- Camper (Petr.)**, Aanmerkingen over de inenting der kinderziekte, met waarneemingen bevestigd. Met pl. Leeuwarden 1770. 8°.
- Schwencke (Mart. Wilh.)**, Brief aan den zeer geleerden Heer Eduard Sandifort, behelzende eenige aanmerkingen over het getal en den ouderdom der gestorvenen aan de kinderpokjes. 's-Gravenhage 1770. 8°.
- Holwel (J. Z.)**, Omstandig verhaal van de manier op welke men in Oost-indiën de kinderpokken inent. Uit het Engelsch vert. Amsterdam [c. 1770]. 8°.
- Bosch (Iman Jac. van den)**, Proeve over de voorbehoeding der kinderpokjes, waar in de middelen, die deze schadelyke ziekte zouden kunnen voorkomen, door Boerhaave en andere voorname mannen voorgesteld, schei- en geneeskundig worden opgehelder. . . . Leyden 1770. 8°.
———, [2^e dr.]. Haarlem 1789. 8°.
- Doeveren (W. van)**, Brief aan E. Sandifort, behelzende een berigt van den gelukkigen uitslag der inenting der kinderpokjes, onlangs te Groningen ondervonden. 's-Gravenhage 1770. 8°.
- Nahuys (Alex. Petr.)**, Waarneeming over de inenting van zijne eenige dogter. Hoorn 1771. 8°.
- Ghert (A. van) en F. H. Cremers** — Het verschil tusschen A. van Ghert. . . . en tusschen F. H. Cremers. . . . naamentlyk of den jongen Heer Cassa na de inenting der pokken die andermaal door de natuurlijke weg heeft bekoomen? Briefsgewijs ondersocht en beslist. Breda 1771. 8°.
- Cremers (F. H.)**, Ontleeding der waare pokjes, en hoe deze na de ingeënte den jongen Heer Cassa hebben aangetast. Tegen een boekje uytgegeeven door A. van Ghert. . . . inhoudende dat deze pokjes, niet dan onwaare drie daagsche waterpokjes geweest zijn. 's-Hertogenbosch 1771. 4°.
- Bienville (J. D. T. de)**, Le pour et le contre de l'inoculation ou dissertation sur les opinions des scavants et du peuple [sic], sur la nature et les effets de ce remed. Rotterdam [1771]. 8°.
- Bienville (J. D. T. de)**, Recherches théoriques et pratiques sur la petite vérole. Amsterdam 1772. kl. 8°.
Hierbij met afz. titel en pag. van denz.: Le pour et le contre de l'inoculation.
- Tissot (S. A. D.)**, Van den aart en geneeswyze van verscheidene zwaare ziekten, als zwarte ziekte van Hippocrates, de kinderpokjes, be-roerte enz. Waar bij de vermaarde brief aan Graaf Roncalli, over de inenting der kinderpokjes. Leiden 1772. 8°.
- Fouquet (Henri)**, Traitement de la petite vérole des enfans. Auquel on a joint: La méthode actuelle d'inoculer la petite vérole. Trad. de l'angl. de THOM. DIMSDALE, et augm. . . . de quelques observations de THOM. HOULSTON. 2 tom. [1 vol.] Amsterdam et se trouve à Montpelier 1772. kl. 8°.
Het 2e dl. heeft geen afz. titel, de pag. loopt door.
- Lysons (Dan.)**, Verhandeling over de uitwerkingen van de kamfer en calomel in de gal- en rotkoortsen. Met eenige waarneemingen opgeheldert. Waar agter eene toepasselijke Aanmerking op de nieuwe wijze van inenting gevoegt is enz. Uit het Eng. vert. en met aantek. vermeerd. door JOH. VEIRAC. Rotterdam 1772. 8°.
- La Condamine (Charles Marie de)**, Histoire de l'inoculation de la petite verole. 2 part. [1 vol.]. Amsterdam [Avignon] 1773. 8°.
- Antwoord van een inwooner van Leyden aan zyn vriend te Amsterdam, omtrent de inenting der kinderziekte.** [Leyden 1773]. 8°.
- Inoculation — L' —.** Poème en quatre chants. Par L. R. Amsterdam etc. 1773. 8°. — Avec front
- Cramer (Joh. Andr.)**, Onpartydige beschouwing noopens voor- en na-deelen van de inenting der kinder-pokken. Naar den 2^{en} Hoogd. dr., vert. door ANT. ER. KLENKE. Amsterdam 1774. 8°.
- Camper (Petr.)**, Dissertatio de emolumentis et optima methodo insitionis variolarum. . . . Acc. ejusdem Epistola ad D. van Gesscher de emolumentis sectionis synchondroseos ossium pubis in partu difficili cet. nunc pr. Latine reddita. Nec non animadvers. crit. in G. L. B. van Swieten, Commentaria de Variolis. Groningae 1774. 8°. — Cum tab.
———, Ed. 2^a. Lugduni Bat. 1789. 8°. — Cum tab.
- Brief aan Petrus Camper, in welke eenige zyner Animadversiones Criticae, tegen de Commentaria de Variolis, des Barons van Swieten vrijmoediglyk worden beoordeeld.** Door een Liefhebber der Geneeskunde. z. pl. [1774]. 8°.
- Nieuws — Het nieuwe —.** Insitor of de blanke magus uit Circassie gekomen, om door een eenvoudig en onfeilbaar middel het doodelyk gevaar der kinderpokjes weg te nemen en de schoonheid der beide sexen te bewaaren. [J. WILKES. Uit het Eng. vert.]. Rotterdam 1776. 8°.
De titel van het oorspronkelijke werk luidt: Suttonius ou le Magicien blanc.

- Swieten (G. van)** — *Traité de la petite vérole tiré des commentaires de — sur les Aphorismes de Boerhaave; avec la methode curative de M. de Haen, etc.* [Par ET. GROSSIN DUHAUME]. Paris 1776. 12°.
- Paulet (Jean Jacq.)**, Onderrichting voor het algemeen, nopens deszelfs allergrootste belang, of konst om zich voor de kinderziekte te beveiligen.... werdende daarin.... bewezen dat de inenting dezer ziekte alleen strekt om dezelve aan te kweken en verder uit te breiden. [Uit het Fransch]. Amsteldam [c. 1770]. 8°.
- Paulet (Jean Jacq.)**, *Petite vérole anéantie, ou nouveaux faits et observations, qui confirment, qu'un particulier, un village, une ville, une province, un royaume peuvent également se préserver de cette maladie en Europe.* Amsterdam 1776. 8°.
- Paulet**, Le seul préservatif de la petite verole etc.; 3me mémoire pour servir de suite à l'histoire de la petite verole, dans lequel on répond à toutes les objections faites à ce sujet. Amsterdam etc. 1776. 8°.
- Overweging** — De — van de geoorlooftheid der inenting, door.... G. J. Nahuys in zijn H.E.W. werkje over Job I 21^b en I Cor. VII 25 en 35, nader overwogen en getoetst door J. R. E. Utrecht 1777. 8°.
- Antwoord aan den Heer J. R. E.** op deszelfs brief aan den Heer G. J. Nahuys.... over de geoorlooftheid der inenting. Door een vriend der waarheid. Amsterdam z. j. 8°.
- Bicker (Lamb.)**, *Vertoog van de voornaamste redenen, welken de ingezetenen van ons land, tot hier toe, van de inenting der kinderpokjes wederhouden, enz.* Rotterdam 1777 8°.
- Nahuys (G[er.] [Joh.])**, *De bedroefden, wegens het verlies hunner kinderen en nabestaanden door de kinderziekte tot eene betamelijke en troostrijke onderwerping aangespoord, en de geoorlooftheid der inenting overwogen. In 2 leerr.* Rotterdam 1777. 8°.
———. 2^e dr. Rotterdam 1777. 8°.
- Bundel van lijkzangen op het ontroerend sterven van....** Gerard Johan Nahuys.... overleden op den 9. in Wynmaand 1781. [Uitg. door J. C. MOHR]. Amsteldam 1782. 8°.
Bevat gedichten van A. VAN ASSENDELFT, J. ROSIERSZ, J. VAN LAAR e.a.
- Mohr (Joh. Christ.)**, *Overdenkingen, by gelegenheid van het ontroerend sterven van....* Gerard Johan Nahuys enz. Amsteldam 1782. 8°.
- Dimsdale (Thom.)**, *Bedenkingen over eene algemeene en deelsgewyze of byzondere inenting der kinderpokjes. Uit het Engelsch vert.* Rotterdam 1777. 8°.
- Cremers (Ferd. Henr.)**, *Ostantationes excusationesque inoculorum super variolas simul cum Velsianis refutatae.* Lovanii 1778. 8°.
- Brabant (P. C. de)**, *Ad expertum Ferdinandum Henricum Cremers epistola.* Gandavi 1778. 8°.
- Hogendorp (W. van)**, *Sophronisba of de gelukkige moeder door de inënting van haare dochters.* Batavia 1779. 8°.
- Inenting** — De — der kinderpokjes getoetst aan het gezonde oordeel en de voorschriften van den godsdienst. Amsterdam 1780. 8°.
- Cremers (Fred. Henr.)**, *Epitome, seu additamentum ad ostentationes, excusationesque inoculorum, simul sparsim indigitans tutam generatim, neque difficilem variolarum naturalium curam.* Lovanii 1781. 8°.
- Tissot (S. A. D.)**, *De variolis, apoplexia et hydrope. Acc. Epistola ad ill. J. G. Zimmermann, de morbo nigro, scirrhis viscerum, cephalea, inoculatione, irritabilitate, cum cadaverum sectionibus.* Lovanii 1783. 8°.
De brief aan Z. met afz. titel (1764) en pagin.
- Frenne (J. J. de)**, *Observations qui prouvent démonstrativement l'efficacité, etc. de la nouvelle méthode de traiter la petite vérole, etc.* Bruxelles [1783]. 8°.
- Kennisgeving der Inspectores Collegii medici** aangaande het inenten [inoculatie]. [Amsterdam 14 Dec. 1784].
- Herckenrath (Ger. Arn. Jac.)**, *De inoculatione variolarum. Duisburgi ad Rhenum 1786. 4°. — Diss.*
- Moraaz (S. A. de)**, *Raad voor den landman, wegens de inënting der kinderpokjes.* Amsterdam 1786. 8°.
———. 2^e verm. dr. Amsterdam 1788. 8°.
———. 3^e dr. veel verb. en voor andere standen uitgebreid. Amsterdam 1794. 8°.
- Sola (B. de)**, *Kortbondige zet- en grond-regelen, aangaande de in-enting der kinder-ziekte.* Nymegen 1790. 8°.
- Kessel (Guil. van)**, *De variolarum inoculatione.* Lugduni Bat. 1790. 4°. — Diss.
- Sowden (B. C.)**, *Verhandeling over de inënting der kinderziekte, als een zedelyken pligt beschouwd en aanbevolen.* Amsterdam [1792]. 8°.
- Cooper (Will.)**, *Beantwoording van gemoedlijke bezwaaren tegen de inenting der kinderziekte, in eenen brief, ten jaare 1721 geschreven, uitg. door JOHN ERSKINE. Uit het Eng.* Rotterdam 1792. 8°.
- Oskamp (D. L.)**, *Over de natuurlijke en ingeënte kinderpokjes, benevens de wyze om zig voor dezelve te behoeden en voortebereiden.* Amsterdam 1797. 8°.
- Tersier (B.)**, *De behandeling der ingeënte, op de natuurlijke kinderpokjes toegepast.* Haarlem 1797. 8°.
———. 2^e verm. uitg. Haarlem 1820. 8°.

Bicker (L.), Aanmerkingen op het werkje van den Heere B. Tersier, getiteld de Behandeling der Ingeënte enz.... strekkende voornamelijk om het genot der versche lucht in de behandeling der kinderziekte aan te pryzen enz. Haarlem 1798. 8°.

[Bericht van Inspectores Collegii medici aangaande het aantal ingeënte kinderen]. Amsterdam z. j. Plano.

Blanco-formulier.

Fock (B. F. W. von Brucken), Mededeelingen uit het oudere Zeeland. Middelburg 1904. 8°. De inentingsgeschiedenis eener jonge dame in 1782.

Steege (Jac. van der), Bericht nopens den aart der kinderziekte te Batavia tot hoe verre men met de inenting derzelve gevorderd is en wat daar by is waargenomen. Batavia 1779. Rijswijk 1921. 8°.

Herdruk.

Steege (Jac. van der), Nader bericht aangaande de inenting der kinderziekte te Batavia. Batavia 1779. Rijswijk 1921. 8°.

Herdruk.

Hogendorp (W. van), Sophronisba of de gelukkige moeder door de inënting van haare dochters. Europeesche geschiedenis, ter leezing voorgesteld aan de moeders van Batavia. Batavia 1779. Rijswijk 1921. 8°. — Met portr.

Herdruk.

Hogendorp (W. van), Redevoering der inenting tot de ingezetenen van Batavia. Batavia 1780. Rijswijk 1921. 8°.

Herdruk.

C. Vaccinatie tegen pokken.

Oskamp (D. L.), Zwey Vorlesungen über die natürlichen und geimpften Kinderblattern nebst einer Anweisung, sich vor denselben zu bewahren, und dazu vorzubereiten. Aus dem Holl. übers. von SEB. JOH. LUDW. DOERING. Herborn usw. 1799. 8°.

Proeven en waarneemingen over de inenting der koepokken [cowpox] [vaccine], tot heden in onderscheidene landen van Europa in het werk gesteld. Bijeen gebragt en verm. door R. DIBBETZ en C. G. ONTIJD. Den Haag 1800. 8°.

Aanmerkingen — Belangrijke — omtrent de nieuwe wijze van inënting met de koeipokstof, van de geneesheeren Vaume, Salmade, Aubert en Thornton. Rotterdam 1800. 8°.

Colon (Franc.), Verhandeling over de inënting der koepokken, of middel om zich voor altoos, en zonder gevaar voor de kinderpokjes te beveiligen. In het Nederd. uitgeg. door MART. PRUYS. Rotterdam 1800. 8°.

2^e dr. Rotterdam 1801. 8°.

Jenner (Edw.), Onderzoek naar de oorzaaken en uitwerkselen der Variolae Vaccinae, eene ziekte, in de Westelijke gedeelten van Engeland ontdekt.... en aldaar bekend onder den naam van koepokken. In het Nederd. vert. en met een bijvoegsel verm. door L. DAVIDS. Met pl. Haarlem 1801. 8°.

Verzameling van brieven en waarneemingen betreffende de vaccine, of koepokken. No. 1—9. [1 bd.]. Haarlem 1801—02. 8°.

Vaume (J. S.), Nieuwe bewijzen van de gevaaren der koepok-inënting. Uit het Fransch vert. door CORN. BROER. Amsterdam 1801. 8°.

Moraaz (S. A. de), Geneeskundig onderzoek of de inenting der koepokken boven de gewoone inenting der kinderpokjes te verkiezen zij. Amsterdam 1801. 8°.

Maanen (P. J. van), Waarneming van drie met koepok-stoffe ingeënte en naderhand door de natuurlijke kinderpokjes besmette kinderen. Harderwijk 1801. 8°.

Doornik (J. E.), Aanmerkingen op het veronderstelde vermoogen der koepokstof om door derzelve inënting, den mensch voor de wezenlyke menschenpokken te beveiligen. Amsterdam 1801. 8°.

Berkhey (Jo. le Francq van), Natuurkundige vergelijkingen ten betooge, dat men de zoo veel geruchtmakende koepokken te houden hebben voor een soort van etterblijnen, en blaaren, die alom.... bekend zijn onder den naam van de Blaar. Met aanmerkingen en waarneemingen over derzelve inenting. Met vervolg. Leyden 1801. 8°.

Vooraf 2 brieven (1 van VAN DER PALM) over hetzelfde aan Fr. v. B. geschreven; en achteraan op wit papier geplakt eenige verspreide stukken, nos. van de Oeconomische Courant, de Konst- en Letterbode enz.

Archief voor de inënting der koepokken. Uitgeg. door F. F. HESSERT en FR. PILGER. Uit het Hoogd. vert. door D. W. v. R. [1^e stuk]. Arnhem 1801. 8°.

Niet meer verschenen.

Geuns (Matth. van), De waardije der koepokken bijzonderlijk ter beveiliging voor de kinderpokken, enz. [Utrecht 1801]. 8°.

Vrancken (L. H. J.), Aenmerking over de inenting met de vaccine of koe-pokken. t' Antwerpen 1801. 8°.

Gelykheid. Vryheid. Publicatie. Het Departementaal bestuur van den Rhyn, aan deszelfs medeburgers. [betreffende de inënting der kinderpokken]. Arnhem 1801. 4°.

Goldschmidt (H. J.), Algemeene beschouwing van de geschiedenis der koepokken en derzelve inënting als het zekerste middel ter uitroeiing der menschenpokken.... Uit het Hoogd. Amsterdam 1802. 8°. — Met pl.

Hufeland (Christ. Wilh.), Waarneemingen over de natuurlijke en ingeënte kinder-pokjes, over verscheidene ziekten der kinderen, en zowel over de geneeskundige behandeling, als over den leefregel der kinderen. Naar de 3e verm. uitg. uit het Hoogd. vert. door JAN ADR. SAXE. Utrecht 1802. 8°.

Rambach (F.), De koepokken, een familie-tafereel, in één bedrijf. Uit het Hoogd. Amsterdam 1802. 8°.

Gezellige Schouwburg, IIe dl., 1e st.

Lyklama à Nijeholt (J. E.), Waarneemingen wegens eene inenting der koe- en kinderpokken bij hetzelfde kind. Utrecht 1803. 8°.

Themmen (Phoebus Hitzer.), Eenige aanmerkingen op de onlangs uitgegevene Waarneemingen van J. E. Lijklama à Nijeholt, wegens eene inenting der koe- en kinderpokken in het zelfde kind. Amsterdam 1803. 8°.

Koning (Iz. de), Waarneemingen de koepokken betreffende. Purmerende 1803. 8°.

Vaccine. [Besluiten betreffende de vaccinatie in het departement der Twee-Nethen]. 21 Nivôse jaar XII. Anvers [1803]. Plano.

Fransche en Hollandsche text.

Vaccine. [Aansporing tot vaccinatie in het arrondissement Mechelen]. Vu 27 Florial an XI. Mechelen [1803]. Plano.

Vaccine. [Publication du préfet des Deux-Nêthes relative à la petite-vérole]. 28 Germinal an XII. Anvers [1803]. 4°.

Ypey (Ad.), Vertoog over de voortreffelijkheid van de inenting der koepokken, boven die der natuurlijke kinderziekte. Amsterdam 1803. 8°.

[Stukken betreffende de vaccine in België, meerendeels uit de jaren 1804—18]. 1°, 4° en 8°.

Vertoog — Nauwkeurig en kortbondig — der bewerkingen en aanmerkingen van het Comité van vaccine, opgerecht tot Antwerpen. Uyt het Fr. overgen. [Antwerpen 1803]. 4°.

Wetten voor het Amsterdamsch Genootschap ter bevordering der Koepok-inenting voor minvermogenden. [Onderteek.: CORN. HENR. A ROY en H. HAAKMAN. Amsterdam 1805]. 8°.

Met 4 losse bijlagen.

Themmen (Phoeb. Hitzer.), Inleiding-verhandeling ter gelegenheid der eerste jaarlijksche vergadering van het Amsterdamsch Genootschap ter bevordering der Koepok-inenting voor minvermogenden. 1 Nov. 1804. [Amsterdam 1805]. 8°.

Barbaz (A. L.), De zege des menschdoms, door de koepokinënting. 2^e Uitg. Amsteldam 1805. 8°.

Lambrechts (B. W.), Die wohlthätige Erfindung der Schuzblattern, aus einem religiösen Gesichtspunkte dargestellt. Predigt. Ins Deutsche uebers. von ARN. VON DER KUHLEN. Wesel 1805. 8°.

Ondervinding — De — is de beste leermeesteres. Eene huisselijke zamenspraak, waarin de inenting der koepokken beknopt en bevattelijk wordt behandeld. Amsterdam 1806. 8°.

Uitg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Amsterdam 1808. kl. 8°.

Amsterdam 1832. 8°.

Als voren.

Roy (Corn. Henr. à), Verhandeling over de voorbehoedmiddelen tegen de kinderziekte. Amsterdam 1806. 8°.

Museum voor de jeugd, met gekl. afb. 1e st. Amsteldam 1806. 16°. obl.

Rapport van het Kon. Geneeskundig Genootschap te London over de koepok-inënting, met een aanhangsel, behelzende de gevoelens der Kon. Geneesk. Genootsch. van Edinburg en Dublin, enz. Vert. en uitgeg. door het Genootschap ter bevord. van de Koepok-inënting te Rotterdam 1807. 8°.

2^e dr. Rotterdam 1807. 8°.

Sander (Car. Phil.), De koepok-inënting, ter verdediging en aanpryizing van dezelve, geneesen zedenkundig beschouwd in eene kerkelijke redevoering. . . . Rotterdam 1807. 8°.

Vrolijk (G.), Redevoering over het veilige dat in de koepokinënting ook voor het volgend leven gelegen is en haren voordeeligen invloed op de sterfte. Amsterdam 1807. 8°.

Verhandelingen van het Rotterdamsche Genootschap ter bevordering van de Koepok-inënting ter gelegenheid van deszelfs Algemeene Vergadering, gehouden den 9 Dec. 1807. Rotterdam 1808. 8°.

Hierbij een redevoering door L. DAVIDS.

Matthes (H. J.), Leerrede ter aanpryizing van de koepokinënting. Groningen 1808. 8°.

Mensert (W.), Het nut der vaccine betoogd uit het nadeel der kinderziekte, voor de welgesteldheid der oogten. Amsterdam 1809. 8°.

Jaquemyns (J.), Nouwkeurige beschouwing van de koey-pokskens. Gend 1809. 8°.

Haakman (Herm.), Aan mijne stadgenoten, bij de vijfde verjaring van het Amsterdamsch Genootschap ter bevordering der Koepok-inënting voor minvermogenden. 1 Nov. 1808. Dichtstuk. Amsterdam 1809. 8°.

Themmen (Phoeb. Hitzer.), Raadgevende aanmerkingen wegens het onfeilbaar behoedmiddel tegen de besmettende kinderziekte. . . . benevens overdenkingen op de Waarneemingen derzelve van J. E. Lijklama à Nijeholt. Amsteldam 1809. 8°.

Floh (J. H.), Gesprekken over de pokken, de natuurlijke inënting van dezelve, en meer bijzonder over het inënten der koepokken voor burgeren en landlieden. Amsterdam 1811. 8°.

Koepok-inënting — De — getoest aan het gezond verstand, in dorps-gesprekken. Naar het Fr. [van MARC] door J. L. KESTELOOT. Gend [1812]. kl. 8°.

Walop (Jak. Joh.), Hulde aan Edward Jenner en allen die zich, door de verbreiding en bevordering der koepok-inenting, aan de menscheid hebben verdienstelijk gemaakt.... Rotterdam [1812]. 8°.

Certificaat van vaccinatie [op 17 Febr. 1807. Afgegeven 21 Sept. 1813 te Nieuweschans door den offic. van gezondheid C. Blom.] Pl^o.

Extract uit het verbaal van het verhandelde bij de Heeren Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. [Aanbeveling der koepokinenting]. 26 Oct. 1814. [’s-Gravenhage 1814]. Plano.

Besluit van den 7 Sept. 1814, houdende bepalingen ter bevordering van het meer algemeen gebruik der koepok-inenting. Den Haag 1814. 8°.

Schrage (A.), De uitroeiing der kinderziekte. Amsterdam 1814. 8°.

Janssens (F. X.), Kort vertoog over de noodzakelijkheid van de daarstelling der proefondervindelijke middelen tot staving der voorbehoedende kracht der koepokken [vaccine] tegen de zoo noodlottige kinderpokken. Breda 1815. 8°.

Moraaz (S. A. de), Onderrigt wegens de in ons land nog niet genoeg bekende manier om de koepokstof vloeibaar in glazen haarbuisjes op te zamelen, wel te bewaren, en hoe daar mede te vaccineren. Amsterdam 1815. 8°.

Bosch (H. van den), Het voortdurend nut der enting met koepokstof, tegen de nog heerschende vooroordeelen, aan waarnemingen getoetst en gehandhaafd in eenen brief aan J. B. Crol. Rotterdam 1817. 8°.

Thomassen a Thuessink (E. J.), Over het beveiligend vermogen der koepokken tegen de kinderpokken. Groningen 1818. 8°.

Besluit van den 18 April 1818 houdende nadere bepalingen ter bevordering van het meer algemeen gebruik der koepok-inenting. Staatsblad van het Kon. der Ned., no. 20. [Den Haag 1818]. 8°.

Stipriaan Luiscius (A. van), De waarde der koepokinenting gehandhaafd en opnieuw aanbevolen. Delft 1818. 8°.

Bosch (H. van den), De kinderpokken, welke voornamelijk in de jaren 1817 en 1818 zoo fel te Rotterdam geheerscht hebben, in verband beschouwd met de enting met koepokstof en deze in derzelver waarde gehandhaafd. Rotterdam enz. 1818. 8°.

Fallot (L.), Discours prononcé.... à l’installation du Comité de Vaccine de Dinant, le 2 Nov. 1819. Namur [1819]. 8°.

Handleiding tot de kennis der enting met koepokstof, voornamelijk ter inlichting voor de heelmeesters ten platte lande.... Uitgeg. door de Provinc. Commissie van Geneesk. Onderzoek en Toevoorzigt, residerende te Dordrecht. Dordrecht 1819. 8°.

Doijer (Ass.), Leerrede ter aanprijzing der koepok-inënting. 4^e dr. Zwolle 1823. 8°. — Met titelvignet.

Capadose (Abr.), Bestrijding der vaccine, of de vaccine aan de beginselen der godsdienst, der rede en der ware geneeskunde getoetst. Amsterdam 1823. 8°.

—————. 2^e uitg. Amsterdam 1823. 8°.

Breggen Csz. (F. van der), Voorloopige brief aan den schrijver van de Bestrijding der Vaccine of de Vaccine aan de beginselen der godsdienst, der rede en der ware geneeskunst getoetst; aan Abr. Capadose. Amsterdam 1823. 8°.

Capadose (Abr.), Bijdrage tot de bestrijding der vaccine. Andwoord op den voorloopigen brief van F. van der Breggen Cornz. Amsterdam 1823. 8°.

Aanmerkingen — Voorloopige — op Dr. Capadose’s bestrijding der vaccine. Amsterdam 1823. 8°.

Breggen Cz. (F. van der), Feestviering ter huldiging van Edward Jenner en ter verheffing van de waardij der koepokinenting van wegen het Genoots. Arti Salutiferae. Amsterdam 1823. 8°. — Met portr.

Heusden (A. J. M. van), Verdediging der vaccine, tegen de bestrijding van A. Capadose. Breda 1824. 8°.

Dorp (J. P. van), De vaccine verdedigd, tegen de bestrijding van A. Capadose. Utrecht enz. 1824. 8°.

Jorritsma (T. A.), De Bestrijding der vaccine door A. Capadose, wederlegd wat het geneeskundige aangaat, ook voor niet geneeskundigen wederlegd. Amsterdam 1824. 8°.

Capadose (Abr.), Nieuwe bijdrage tot de bestrijding der vaccine, behelzende de ontwikkeling van sommige voorname punten en derzelver bevestiging door feiten, vervat in de wederlegging van onderscheide recensien en tegenschriften. Amsterdam 1824. 8°.

Ontijd (C. G.), De waarde der koepok-inenting gehandhaafd en opnieuw aanbevolen.... tegen de bestrijding derzelve van Dr. A. Capadose. ’s-Gravenhage 1824. 8°.

Swaan (J. S.), Bedenkingen op de Bezwaren tegen den geest der eeuw van Mr. I. da Costa toegelicht door Mr. W. Bilderdijk, gelijk ook tegen de Toetsing der Vaccine aan godsdienst en rede door Capadose. Amsterdam 1824. 8°.

Lier (N. Ez. van), Kritische aanmerkingen op de Bestrijding van Dr. Abraham Capadose. Amsterdam 1824. 8°.

Koning (Iz. de), Brief over de koepok-inenting, aan zijnen vriend K. [tegen Capadose's Bestrijding der Vaccine]. Zalt-Bommel. 1824. 8°.

Koning (Iz. de), Bijdragen tot de kennis en behandeling der kinderpokken. Zalt-Bommel 1824. 8°.

Capadose (Abr.), C. G. Ontijd's Ja en Neen. Amsterdam 1825. 8°.

Capadose (Abr.), Ernstige en herhaalde waarschuwing... tegen de ongeoorloofde en verderflijke koepokinenting, of De waarde der vaccine van C. G. Ontijd volledig wederlegd... Amsterdam 1825.

Koele (Friedr. Ludw. Andr.), Prijsverhandeling over de maatregelen... om de wederstreving tegen de koepok-inenting te boven te komen. Utrecht 1825. 8°.

Bekroonde verhandeling. Duitse tekst.

Stipriaan Luiscius (A. van), Kort vertoog over de noodzakelijkheid en de mogelijkheid om de verspreiding der kinderziekte aanmerkelijk te verminderen, enz. Eene bijdrage tot de geneeskundige staatsregeling. Delft [1826]. 8°.

Koepokinenting — De — of eenige vraagstukken nopens de vaccine. Uit het Hoogd. [van JOH. FRDR. ERNST ALBRECHT] vert. door ABR. CAPADOSE. Amsterdam 1827. 8°.

Luders (Adolf Fred.), Proeve eener oordeelkundige geschiedenis van de bij gevaccineerden waargenomen kinderziekte, benevens een onderzoek aangaande het wezen, de oorzaken en de voorbehoeding dezer ziekte. Vert. en met een aanh. verm. door J. DE BRAUW. Leyden 1827. 8°.

Hulshoff (Maria A), De koepok-inenting beschouwd en tien bedenkingen overwogen. Voor minkundigen. Amsterdam 1827. 8°.

Ontijd (C. G.), Nieuwe bijdrage tot de waarde der koepok-inenting, behelzende de ontwikkeling van sommige voornamen punten en derzelver bevestiging door daadzaken, of het vervolg op de vaccine, aan de beginselen van godsdienst, rede en ware geneeskunde getoetst. Amsterdam 1828. 8°.

Capadose (Abr.), De koepok-inenting tegen de leer des bijbels strijdende, of korte aanwijzing voor godvreezende ouders. Amsterdam 1828. 8°.

Coulon (J. Vitringa), Extract uit een' brief over de koepokinenting. — Tweede brief over de koepokinenting. [Leeuwarden 1831]. 4° obl.

Willem — Wij —, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, enz. Besluit omtrent de Koepok-Inenting van 24 Mei 1832. 8°.

Overdruk uit het Staatsbl. 1832.

[Brief van de Plaatselijke Commissie van geneeskundig toeverzicht houdende een dispositie van de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland omtrent opgave der door de geneesheeren en heelmeesters verrichte koepok-inëntingen]. Amsterdam 7 Dec. 1833. f^o.

Fremery (N. C. de), Verdient de vaccine thans nog als voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte te worden aangeprezen? Z. pl. en j. 8°.

In eene spreekbeurt van het Natuurkundig Genootschap te Utrecht, den 19 December 1833.

Smeets (Corn. Hendr.), Verhandeling [over de koepok-inenting]. Bekroond door de Holl. Maatsch. v. Wetensch. [Haarlem 1834]. 8°.

Schouten (H. J.), Geschied- en ziektekundige bedenkingen en aanwijzingen omtrent de koepokinenting [vaccinatio]. Amsterdam 1835. 8°. — Met pl.

Tapper (Joh. Leon.), De vaccinae virtute prophylactica, iterata insitione confirmanda. Groningae 1837. 8°. — Diss.

Rapport op het voorstel in de Vergadering van het Amsterdamsche Genootschap ter bevordering der Koepok-inenting voor minvermogenden, uitgebragt den 21 Junij 1837. Amsterdam 1838. 8°.

Thiele (Bas.), Waarnemingen en wenken betreffende den gelijken aard van kinderpokken met dien van koepokken. Uit het Hoogd. door [DAV.] VIZÉVENE. Amsterdam 1839. 8°.

Keure ter afwering van de besmetting der kinderziekte, binnen de stad Leyden. Leyden [1841]. 8°.

Modifications à apporter aux dispositions de l'Arrêté Royal du 18 avril 1818 relatif aux médailles de la Vaccine. Rapport de la Commission de Législation médicale... rapp. par M. FALLOT. Bruxelles 1844. 8°.

Naegeli (H. H.), Een woord aan de geneeskundigen en het publiek over koepokinenting. Breda 1844. 8°.

Krugelstein (Frd. Christ. Carl), Over menschenpokken, varicellen, varioloiden, inoculatie, vaccinatie en hervaccinatie. Gewijzigd en verm. door S. P. Scheltema. Arnhem 1845. 8°.

Sas (J. J.), Gedachten en opmerkingen omtrent de waarde der vaccinatie en revaccinatie. Leijden 1844. 8°.

Sas (J. J.), Het levenslang beveiligend vermogen der vaccine ontkend, en de revaccinatie noodzakelijk geoordeeld en aangeprezen. Leyden 1845. 8°.

Geuns (J. van), Over den aard en oorsprong der koepokstof en haar beveiligend vermogen tegen de menschenpokken. [Amsterdam 1846]. 4°.

Verh. v. h. Genootsch. t. b. v. Genees- en Heelkunde te Amsterdam.

Verslag der commissie voor proefnemingen met pokken en vaccine. [Door J. VAN GEUNS. Amsterdam 1846]. 4°. — Met pl.

Verh. v. h. Genootsch. t. b. v. Genees- en Heelkunde te Amsterdam.

Identiteit — Over de — der kinderpokken en koepokken. Verslag der commissie.... tot het verrigten van proefnemingen met pokken en vaccine. Met pl. — Over den aard en oorsprong der koepokstof en haar beveiligend vermogen tegen de menschenpokken door J. VAN GEUNS. Amsterdam 1846. 4°.

Het Verslag is ondertekend door den secretaris J. VAN GEUNS.

Besluit van den 29 Febr. 1848, houdende wijziging van dat van den 18 Apr. 1818 [St. no. 20] betreffende het bevorderen van het meer algemeen gebruik der koepok-inenting. Ned. Staatscourant no. 62. 's-Gravenhage 1848.

Koning (J. Wittop), Bedenkingen tegen het koninklijk besluit van den 29 Febr. 1848. [Staatsblad no. 6] betreffende de koepokinenting. 's-Gravenhage 1848. 8°.

Procedure in zake van het Openbaar Ministerie contra J. Wittop Koning, ter zake van het Kon. besluit van den 29 Febr. 1848 betreffende de koepok-inenting. 's-Gravenhage 1848. 8°.

Zimmermann (Joh. Mich.), Over menschenpokken en derzelver voorbehoeding. Uit het Hoogd. vert. en met aant. verm. door N. D. SYBRANDI. Nieuwe uitg. Alkmaar 1849. 8°.

Koepok-inenting — De — Een woord van aanbeveling door de Vereeniging van Genees- en Heelkundigen in Zeeland aan de inwoners der Stad Middelburg. [Ondertek. J. C. VAN DEN BROECKE, G. RIPPING]. Middelburg 1849. 8°.

Vrancken (L. H. J.), La cinquantaine. Notice historique et statistique sur la vaccine depuis son introduction à Anvers en 1801 jusqu'à ce jour. Anvers 1851. 8°.

Luber (M. W.) en W. H. Warnsinck Bz., Het vijftigjarig bestaan van het Amsterdamsche Genootschap ter bevordering der Koepokinenting voor minvermogenden herdacht op 1 Nov. 1853. Amsterdam 1853. 8°.

Gunning Jr. (J. H.), Een woord aan mijne medechristenen over de inenting der pokken. Hilversum 1857. 8°.

Kallenbach Sr. (C. G.), Waardoor heeft de vaccine zooveel van hare behoedende kracht verloren en hoe zal men afdoende daar in voorzien? Utrecht 1858. 8°.

Soeterik (D.), Eenige woorden naar aanleiding der brochure over vaccine van den homoöpaath Kallenbach Sr. voor iedereen. Dordrecht [1858]. 8°.

Verordening voor het Bureau voor vaccinatie te Dordrecht, 1858. Dordrecht [1858]. 8°.

Jorritsma (T. A.), De overbevolking van Europa in verband beschouwd met de koepok-inenting. 's-Gravenhage 1860. 8°.

Kinderziekte en koepokinenting. [Door C. P. POUSS KOOLOHAAS. Haarlem enz. 1864]. 8°.

Schat der gezondheid 1864.

Overgang — De — van het heksen op het mannelijke geslacht, sedert de verschijning van Jenner. Vrijvertaald uittreksel uit Gott und Abgott oder die Impfhexe. Stuttgart 1863. Zutphen 1863. 8°.

Jung (Benj.), Verbod der koepokstof-inenting, voor mijne bloedverwanten. Vrij vert. [uit het Hoogd.]. Zutphen 1864. 8°.

Capadose (A.), Hernieuwde waarschuwing tegen de vaccine. 's-Gravenhage 1864. 8°.

Heekeren (W. Broes van), Iets over het nut der vaccinatie en revaccinatie, in betrekking tot de heerschende pokken-epidemie. Groningen 1865. 8°.

Reglement voor het Genootschap ter bevordering der koepokinenting voor minvermogenden te Amsterdam. [Amsterdam 1870]. 8°.

Met wijzigingen in hs.

Kinderziekte — Wat is beter — of pokken? Arnhem 1871. 8°.

Cock (H. de), Waarom heb ik mijne kinderen laten vaccineeren? Open brief aan den Heer D. Wijnbeek. Benevens Mr. I. DA COSTA's denkbeelden betreffende de vaccine. Kampen 1871. 8°.

Broers (H. J.), De vaccine en de ultra-orthodoxe theologen. Utrecht 1871. 8°.

Kussmaul (A.), Pokziekte en inenting. Eene populaire beschouwing. Vrij bew. door J. J. KERBERT. Arnhem 1871. 8°.

Vos (F.), De pokken kunnen geweerd worden. Utrecht 1871. 8°.

Nieriker (P.), Iets over pokken en inenting. Zutphen 1871. 8°.

Verordening houdende bepalingen tegen de verspreiding der kinderziekte te Dordrecht. Dordrecht 1871. 8°.

Goemans (H.), Waarnemingen over vaccinatie, revaccinatie en het bewaren van vaccinstof. Zierikzee 1871. 8°.

Capadose (A.), Hernieuwde waarschuwing tegen de vaccine. 2^e dr. 's-Gravenhage 1871. 8°.

Kapteyn (H. P.), Beschouwingen over de vaccinatie naar aanleiding van de besprekingen over dit onderwerp in de 2^e Kamer der Staten-Generaal. Amsterdam 1872. 8°.

Capadose (Abr.), Vaccine en gewetens-vrijheid. ['s-Gravenhage 1872]. 8°.

- Le Rutte (J. M. C. E.),** De vaccine in België en Frankrijk. 's-Gravenhage 1873. 8°.
- Handelingen der tweede algemeene vergadering van de Nederlandsche vereeniging tot bevordering der koepokinenting.** [Amsterdam] 1874. 8°.
- Pokken — De — en haar voorbehoedmiddel.** [door S. BEZETH, B. CARSTEN en J. VROESOM DE HAAN. Rotterdam 1874]. 8°.
Uitg. door de Ned. Ver. tot bevord. der koepokinenting.
- Daniëls (C. E.),** De kinderpok-inenting in Nederland. Meerendeels naar onuitgegeven stukken bew. Eene medisch-historische studie. Amsterdam 1875. 8°.
Ned. Tijdschrift voor geneeskunde.
- Carsten (B.),** La vaccination animale dans les Pays-Bas. La Haye [1877]. 8°.
- Carsten (B.) et J. Coert,** La vaccination animale dans les Pays-Bas [Supplément aux Communications du docteur B. Carsten au congrès de Genève en 1877] etc. La Haye 1879. 8°.
Congrès périodique int. des sciences médicales, Amsterdam Sept. 1879.
- Hermann (Jos.),** De koepokinenting eene zwendelarij. Uit het Hoogd. door J. ESSER Jr., met inl. van D. L. VAN WELY. Utrecht 1878. 8°.
- Burg (C. L. van der),** Vaccine in Nederlandsch-Indië. Batavia 1879. 8°.
- Hart (Ern.),** De waarheid omtrent de koepokinenting. Een onderzoek en wederlegging van de beweringen der tegenstanders van de vaccinatie. Uit het Eng. door J. B. DOMPELING. Utrecht 1881. 8°.
- Carsten (B.),** De koepokinenting en het parvacchinogène te 's-Gravenhage. Haarlem 1883. 8°. — Met plattegr. en een adres a. d. Tweede Kamer.
- Koepokinenting — De — of de moderne pest.** Een woord der ware wetenschap. Door een natuurkundige. Dordrecht [1883]. 8°.
- Keuchenius (L. W. C.),** Vaccine en vaccinedwang. 2e dr. Amsterdam 1884. 8°.
- Fabius (J. C.),** Feiten en woorden. De Delftsche vaccinatie-motie in het ware licht gesteld. Amsterdam 1884. 8°.
- Saltet (R. H.), G. W. Bruinsma en R. A. Reddingius,** Feiten en beschouwingen betrekking hebbende tot koepok-inenting. Amsterdam 1889. 8°.
Uitg. door het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde.
- Treub (H.),** De vaccinedwang van het geneeskundig standpunt gezien. Leiden 1890. 8°.
Wkbl. Volksbelang 25 Jan.—1 Febr. 1890.
- Hay (M.),** Die Kuhpockenimpfung in Deutschland, Holland, Belgien und Oesterreich. Wien 1890. 8°.
- Frank (Ph. S.),** Verslag van de koepokinrichting [Pare vaccinogène] te Haarlem, van 1873—90. Haarlem 1890. 8°. — Met pl.
Tentoonstelling tot bevord. v. veil. en gezondh. in fabr. en werkspl. Amsterdam 1890.
- Saltet (R. H.),** De vaccinatie en het regeeringsontwerp tot herziening der wet op de besmettelijke ziekten. Nijmegen 1891. 8°.
Geschriften over sociale vragen, uitgeg. van wege de Liberale Unie. No. 5.
- Dicke (Will.),** De vaccinatie. Amsterdam 1892. 8°. — Diss.
- Haan (J. Vroesom de),** Statistische bijdrage tot de kennis omtrent den duur van het beschuttend vermogen der vaccine, naar aanleiding der pokkenepidemie te Rotterdam, 1893—94. [Rotterdam 1896]. 8°. — Met tab.
Uitg. door de Ver. van inrichtingen tot bevordering der koepokinenting in Nederland.
- Brondgeest (P. Q.),** De koepokinenting te Utrecht 1796—1896. Utrecht 1896. 8°.
- Lodder (K.),** Inleidingswoorden op het Jennerfeest gehouden 14 Mei 1896 door de afd. „de Z-H. Eilanden” van de Maatschappij ter bevordering der Geneeskunde te Oud-Beierland. Oud-Beierland [1896]. 8°.
- Wirtz (A. W. H.),** Overzicht van de opkomst der animale vaccinatie in Nederland en van de wording der rijkskoepokinrichting [Parc vaccinogène] bij de Rijksveeartsenijschool te Utrecht en hare werking gedurende de eerste 25 jaren, 1873—1897. Utrecht 1898. 8°.
Bijvoegsel van het Jaarversl. d. rijksinr. t. kweeking van koepokstof over 1897.
- Malefijt (J. H. de Waal),** Vaccinedwang. Eenige beschouwingen over Artikel 17 der Wet van 4 December 1872 [Staatsblad 134]. Referaat. Utrecht [1901]. 8°.
- Adres van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst aan de leden der volksvertegenwoordiging [inzake Ontwerp: Vaccinatiewet].** Amsterdam 1903. 8°.
- Willigen (A. M. van der),** De geschiedenis der inenting in het Gereformeerd Burger-Weeshuis te Rotterdam. Rotterdam 1903. 8°. — Met pl.
- Sterneberg (H.),** Pokken, koepokinenting, volksgezondheid. Nijmegen 1903. 8°. — Met krtn.
- Schouten (Joh. P.),** Na het IJselmonde'sch vaccinatie-debat of de redding van Dr. v. d. Bijllaardt door een raad van eer.... mislukt. Heusden 1903. 8°.
- Bijllaardt (H. C. v. d.),** De vaccinatie kwestie en Dr. Schouten ad perpetuam rei memoriam [tot eeuwige gedachtenis]. Dieren 1903. 8°.
- Dieren (E. van),** Over vaccinatie en hare bestrijders. Baarn 1905. 8°.
- Dieren (E. van),** Het kamerlid Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIË LOHMAN als vaccine-hater op weg van bekeering. Amsterdam 1912. gr. 8°.

Kramer (Rijk), Het vaccinatieprobleem. Kampen 1916. 8°.

Jong (D. A. de), Revaccinatie en vaccine-immuniteit. Met afb. Leiden 1922. 8°.

Tijdschr. v. Vergelijkende Geneesk. enz., VIII, 1.

Kramer (Rijk), De vaccinatiedwang, eisch van het antirevolutionair staatsrecht. Utrecht [1922]. 8°.

Heyermans (L.), De pokziekte alastrim, hare beteekenis, verspreiding en bestrijding. Amsterdam [1929]. 8°.

Numan (A.), Kort verslag omtrent eenige proeven genomen met het oogmerk om door het inenten van runderen koepokstof te verkrijgen en over de uitwerking dezer stoffe op den mensch, door B. HARTOG. [Utrecht] z. j. 8°.

Overzicht der antwoorden, ontvangen op vraagpunten, uitgeschr. door de Nederl. Vereen. tot bevord. der koepokinenting. Rotterdam z. j. Plano.

Zamenspraak tusschen Louw en Krelis, of: Wel wat denk je van de koepokken? [Amsterdam] z. j. 4°.

Koster (W.), De staat en de koepokinenting. Ouderkerk z. j. 8°. — Met graph.

Maatsch. tot Nut van 't Algemeen.

Memorie of gedenkschrift, bevattende de bezwaren, welke speciaal in Nederland bestaan tegen de „verplichte vaccinatie”. [Samengest. door T. A. J. VAN ASCH VAN WIJK en N. A. J. VOORHOEVE]. Z. pl. en j. fol.

Uitg. door het bestuur van den Anti-vaccine-dwang-bond.

Fragment uit eën gesprek over het pok-inenten, voor overheden en volk. Door een burgemeester ten platten lande. Utrecht z. j. 8°.

III. VERZORGING VAN HET LICHAAM. (Kleeding en toilet, wasschen, baden, zwemmen, gymnastiek en sport).

Mercurialis (Hier.), De arte gymnastica libri sex. Ed. nov. fig. Christ. Coriolani exornata. Amstelodami sumpt. Andr. Frisii 1672. 4°. — Cum tab. et frontis.

Medicina corporis, seu cogitationes admodum probabiles de conservanda sanitate. [Auct. EHRENF. WALTER VON TSCHIRNHAUS]. Amsterodami Alb. Magnus et J. Rieuwertz jun. 1686. 4°.

Lettis (Joscel.), De lavatione frigida. Lugduni Bat. 1733. 4°. — Diss.

Heemskerk (Did. van), De equitatione. Lugduni Bat. 1734. 4°. — Diss.

Visvliet (Mein. van), De balneis et furibus balneariis. Lugd. Bat. 1735. 4°. — Diss.

Visvliet (Mein. van), De efficacia balneorum ex aqua in corpus humanum. Lugduni Bat. 1735. 4°. — Diss.

Brill (Abr.), Corporis humani, vestimentorum, conclaviumque inhabitandorum immundities, homini noxia. Groningae 1764. 4°. — Diss.

Egges (Joann. Jac.), De pediluviorum efficacia et usu. Hardervici 1773. 4°. — Diss.

Linden (Bern. van), De immodica metis exercitatione. Lugduni Bat. 1774. 4°. — Diss.

Bonnaud, Bederving van het menschelijke geslacht, door het gebruik der baleinen keurslijven. Vert. uit het Fr. door P[IETE]R L[EUTE]R. Dordrecht 1777. 8°.

Bonnaud, De schadelijkheid van het gebruik der baleinen keurslijven.... betoogd. Uit het Fransch vert. door P[IETER] L[EUTER]. 2^e uitg. Dordrecht 1779. 8°.

Camper (Petr.), Verhandeling over den besten schoen. Leyden [1781]. 8°.

Met een autograaf van den schrijver.

Camper (Petr.), Dissertation sur la meilleure forme des souliers. S. 1. [1783]. 8°. — Avec fig.

Camper (Petr.), Abhandlung über die beste Form der Schuhe. Aus dem Franz. Mit Kupf. Berlin usw. 1783. 8°.

Relotius (Everh.), De abusu thoracum bale-naceorum. Groningae 1783. 4°. — Diss.

Roermund (H. J. van), De prolis educatione physica. Traiecti ad Rhen. 1785. 4°. — Diss.

Schutte (Ger.), De optima vestitus ratione ad arcendas aeris in Belgii praesertim injurias. Lugduni Bat. 1786. 4°. — Diss.

Camper (Pietro), Delle scarpe, de'mali da esse cagionati e loro ripari. Trad. dall' Olandese in Tedesco dal Sig. DI JACQUIN, e dal Tedesco in Italiano da G. V. Milano 1787. 4°. — Con tav.

Faust (B. C.), Verhandeling wegens eene noodzaaklyke verbetering der kleeding, waar in betoogd word, dat de oorzaak der.... verbastering des menschdoms in het draagen van broeken gezogt moet worden. Met eene voorrede van [J. H.] CAMPE. Uit het Hoogd. vert. en verm. door W. G[OEDE?]. Amsterdam enz. [1792]. 8°.

Troulja (Did. Alex. Ioann.), De ratione et noxis vestimentorum. Traiecti ad Rhen. 1796. 4°. — Diss.

Gutmuths (J. C. F.), Volledig leerstelsel van kunstmatige ligchaamsoefeningen, eene bijdrage tot de opvoeding der jeugd. Gevolg naar het Hoogd. door JAN VAN GEUNS. Met pl. 2 dln. Leyden enz. 1806, 12. 8°.

_____. Vernieuwde uitg. 2 dln. Met pl. 's-Gravenhage enz. 1818. 8°.

- Stierling (G. Swartendyck)**, Ideen über die Indication, Wirkung, und den richtigen Gebrauch der Seebäder, nebst... Notizen über die Seebadeanstalt bei Travemünde. Lübeck 1815. 8°.
- Wiselius (Sam. Iper.)**, De aqua frigida, eiusque actione in hominem tum sanum, tum morbosum. Amstelaedami 1825. 8°. — Diss.
- Heuvel (Arn. Hendr. van den)**, De thoracibus foeminarum hodiernis sanitati nocivis. Trajecti ad Rhen. 1828. 8°. — Diss.
- Aumerie (J. F. d')**, Mémoire couronné... sur l'effet et l'utilité des bains de mer pour la guérison de maladies diverses. Trad. du Holl. La Haye 1830. 8°.
- Most [Georg. Friedr.]**, Het keurslijf of korset, beschouwd: als middel ter verlenging van het menschelijk leven, en tot verkrijging eener duurzame gezondheid. Naar het Hoogd. door [AD. FRED.] DE LESPINASSE. Zwolle 1831. 8°.
- Kirchner (J. W.)**, Over den nadeeligen invloed van het haarsnijden en baardscheeren op de krachten van den geest en de gezondheid van het lighaam. Amsterdam 1835. 8°.
- Segers (J.)**, Handleiding tot de meest nuttige kunstmatige ligchaamsoefeningen. Uit het Hoogd. vert. Met fig. Breda 1839. 8°.
- Baden — De Russische — en derzelver doeltreffend gebruik.** Voor reken. v. d. ondernemer C. A. E. JAEGER. Naar het Hoogduitsch [van FOERSTER]. Arnhem [1841]. 8°.
- Groothols (J. H. J.) — Orthopaedische gymnastiek onder leiding van —.** [Leyden 1841]. 8°.
- Poortugael (D. J. den Beer)**, Verhandeling over het wenschelijke eener meer ligchamelijke opvoeding in Nederland. Doesborgh 1841. 8°.
- Rykens (R. G.)**, Praktische handleiding voor kunstmatige lichaams-oefeningen, enz. Met fig. Groningen 1843. 8°.
- Badhuis — Geneeskundig — Arti salutiferae, van den Med. Doctor E. T. Schaepman te Zwolle.** Zwolle 1844. Plano.
- Smits (J. C. J.)**, De gymnastiek als volksonderwys, voor allen bevattelijk gemaakt. 's-Gravenhage 1845. 8°. — Met pl.
- Broers (H[enr.] J.)**, Beschrijving der zwem- en badinrigting te Utrecht. Utrecht 1846. 8°.
- Zwemschool — De — en bad-inrigting te Amsterdam door [D. J. A.] A[RNTZENIUS].** Amsterdam [1847?]. 8°.
- Maatschappij der wasch- en badplaatsen.** [Door JAN DE WIT]. [Amsterdam 1849]. 8°.
- Wasch- en Bad-huizen te Amsterdam.** [Door G. A. N. ALLEBÉ. Amsterdam 1849]. 8°.
- Rijkens (R. G.)**, Staatsbelang en ouderzorg of volksveredeling door de verbetering der ligchamelijke opvoeding in huizen, aan hooge- en lagere scholen en in liefdadige gestichten. Groningen 1849. 8°.
- Kluge (Herm. Otto)**, De gymnastische zwemschool, of handleiding voor allerlei zwem- en springoefeningen. Naar het Hoogd. [door S.]. Met pl. Leeuwarden 1851. 8°.
- Ballot (A. M.)**, Iets over het noodzakelijke van goede badinrigtingen voor alle standen der maatschappij. Rotterdam 1852. 8°.
- Euler (Carl.)**, De gymnastiek en hare invoering in Nederland. Haarlem 1853. 8°.
- Woord — Een — over de oprigting van bad- en waschhuizen te Amsterdam** [door G. J. B.] Amsterdam 1853. 8°.
- Rijkens (R. G.)**, Gymnastie. Met fig. Amsterdam 1855. 8°.
Volksbibliotheek No. 70.
- Allebé (G. A. N.)**, Onderzoek naar de waarde van kunstmatige ligchaamsoefeningen voor de vrouwelijke jeugd. Amsterdam 1857. 8°.
- Schreber (D. G. M.)**, Geneeskundige kamer-gymnastiek of voorbehoedende en genezende lichaamsbewegingen enz. Vert. uit het Hoogd. met bijv. door F. A. C. WAITZ. Met fig. 2e dr. Arnhem 1857. 8°.
_____ 3^e dr. Arnhem 1861. 8°.
_____ 5^e dr. Arnhem 1875. 8°.
_____ 6^e dr. Arnhem 1881. 8°.
_____ Naar het Hoogd. bew. door F. A. C. WAITZ. Met pl. 7^e dr. Haarlem 1887. 8°.
_____ 8^e verm. en verb. dr. Haarlem 1894. 8°.
- Bernstein (A.)**, Over het gebruik van baden. Naar het Hoogd. Rotterdam 1858. 8°.
- Guenther (G. B.)**, De voet van den mensch en zijne doelmatigste bekleeding. Uit het hoogd. vert. door CORST DE JONG. Met houtsn. Utrecht 1863. 8°.
- Bray (Ch.)**, Ons ligchaam en zijne verrigtingen met betrekking tot onze gezondheid. Naar het Eng. Leiden 1866. 8°. — Met pl.
- Ekama (C.)**, De zeebaden en hun gebruik voor badenden. Arnhem 1866. 8°.
- Frank (B.) — Leerstellingen van den Griekschen arts GALENUS over ligchaamsoefeningen.** Uit de bronnen zamengest. door —. In het Nederd. overgebr. door H. ESHUYS. Rotterdam 1868. 8°.
Uitg. door de Ver. van Gymnastiek-Onderwijzers in Ned.
- Vestdijk (S.)**, Oppervlakkige beschouwingen over den intellectueelen toestand onzer gymnastiek en hare examens. Haarlem 1869. 8°.
- Brief — Open — aan ouders en voogden der leerlingen van S. Vestdijk.** Haarlem [1873]. 8°.

- Catlin (George)**, Een gesloten mond bewaart de gezondheid. Iets over de gevaren van het ademen door den mond en over de middelen daartegen. Vrij bew. naar het Duitsch door een arts. [Met voorw. van HERM. EBERT. RICHTER]. Gouda 1875. 8°. — Met afb.
- Ciccolini (S[ophia] A.)**, De diepe ademhaling, hare verhouding tot de gezondheid en de zangkunst. Amsterdam 1877. 8°.
Hierbij een lithograph. circulaire der schrijfster. 4 blz. 4°.
- Vestdijk (S.)**, Een pleidooi voor kinderen, die in het geheel geen, of onvoldoend onderwijs ontvangen in de gymnastiek. Amsterdam [1879]. 8°.
- Hahn (Siegfr.)**, Badplaatsen en badkuren. Uit het Duitsch vert. door A. W. J. ZUBLI en A. ARN. J. QUANJER. 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Schildbach (O.)** 's Kamergymnastiek voor kinderen. Handleiding. Uit het Hoogd. vert. door H. EDELMAN. Met fig. Arnhem 1880. 8°.
- Verslag** — Tienjarig — aangaande het BADHUIS voor minvermogensden te Zandvoort van 1871 tot 1880. 8°. — Met pl.
- Hertog (C. H. den)**, Naar de zwemschool! Amsterdam 1881. 8°.
Bekr. antw. prijsvraag Amst. Zwemclub.
- Kerkhoven (R. A.)**, Lichaamsoefening. Een protest tegen de éénzijdige opvoeding der jeugd in Nederland. Amsterdam 1882. 8°.
- Mezger (J. G.)**, „Aan de moeders in Nederland” en de polemiek hierover met Dr. H. SIMONS te Krommenie 1882. 8°.
Overdrukken uit Het Handelsblad, enz.
- Vestdijk (S.)**, Nadere mededeelingen omtrent het nieuw gymnastiekwerktuig, genaamd Medisch-orthopaedisch hijschtoestel. Amsterdam [1882]. 8°.
- Guye [A. A. G.]**, De la respiration par la bouche au point de vue de l'hygiène. Amsterdam 1884. 8°.
Congrès intern. d'hygiène etc., la Haye.
- Pareau (A. H.)**, Schoenen op maat. Eene bijdrage ter verkrijging van oordeelkundig gemaakt schoeisel. Met pl. 's-Gravenhage 1886. 8°.
- Huperz (Th.)**, Longen-gymnastiek. Een wegwijzer voor de verzorging, verpleging en gymnastische ontwikkeling der ademhalingsorganen. Naar den 2^{en} Hoogd. dr. voor Nederl. bew. door J. G. MILO JR. Rotterdam 1887. 8°.
- Gerlings (H.)**, Volksbaden in Nederland. Maas-luis [1889]. 8°. — Met pl.
De Ambachtsman.
- Nota** betreffende het opnemen van de Gymnastiek onder de verplichte onderwijsvakken op de lagere school enz. [door W. K. VAN DEDEM]. Z. pl. [1889]. 8°.
- Disse (J. S. G.) en S. D. Labberté**, Theoretisch-practische handleiding voor het onderwijs in de vrije- en orde-oefeningen der gymnastiek, enz. Met muz. en fig. 3e herz. dr. Rotterdam 1890. 8°.
 ————. 7e dr. Rott. 1892. 8°.
- Mantegazza (Paul)**, De hygiene der zintuigen. Voor Nederl. bew. door J. A. VRIJHEID. Utrecht 1892. 8°.
- Ernst (E.)**, De gymnastiek der hand. Naar den 2^{en} Duitschen druk door F. C. J. DE RIDDER. Met afb. 's-Gravenhage 1893. 8°.
- Kneipp (Sebast.)**, Raadgever voor gezonden en zieken. Uit het Duitsch vert. door een dankbaren kurgast. 's-Gravenhage 1893. 8°.
- Mantegazza (Paul)**, De hygiene van het hoofd. Voor Nederl. bew. door J. A. VRIJHEID. Utrecht 1893. 8°.
- Meulen (B. van der)**, Onze kleding. Waarom en hoe moeten wij ons kleden? Ouderkerk [1893]. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Eijkman (P. H.)**, Koud water voor gezonden en zieken. 's-Gravenhage 1895. 8°. — Met afb.
 ————. 2^e dr. Leiden [1898]. — Met krt. en afb.
- Meijer (G. van Overbeek de)**, Kleding en hygiene. Friezenveen [1895]. 8°.
- Bad- en overdekte zweminrichting**, Heiligenweg, Amsterdam. [Amsterdam 1896]. 8°.
- Wesseling (F.)**, Sport en gymnastiek. Met photo's. Amersfoort 1896. 8°.
Berichten en Mededeelingen der „Ver. van Leeraren aan Inrichtingen van M. O.”, Dec. 1895.
- Oosterbaan (G.)**, Lichamelijke opvoeding. Groningen 1897. 8°.
- Arentz (J. C.)**, Een en ander over baden en hun gebruik. Rotterdam [1898]. 8°.
- Wijnhoff (J. A.)**, Over oefenen en ontzien. Haarlem 1899. 8°.
Geneesk. Bladen, VI, 9.
- Bruinsma (Vitus)**, Ons lichaam en onze gezondheid. Leerboekje over de samenstelling en de werking van het menschelijk lichaam, de beginselen der gezondheidsleer en de eerste hulp bij ongelukken. Met afb. Groningen 1900. 8°.
 ————. 2^e herz. dr. Groningen 1904. 8°.
 ————. 3^e herz. dr. Groningen 1908. 8°.
- Hilsum (M.)**, Bacteriologisch onderzoek van een zwembad in verband met zelfreiniging. [Amsterdam 1900]. 8°. — Diss.
- Stratz (C. H.)**, Over vrouwenkleding. [2] Voor- drachten. [2 dln.]. Amsterdam enz. 1899, 1900. 8°. — Met afb.
- Iterson J. AZN. (J. E. van)**, De beteekenis der lichaamsoefening voor den gezonden en den zieken mensch. Rede. Leiden 1901. 8°.

- Eijkman (P. H.)**, Reformkleeding. Voordracht. Amsterdam 1903. 8°.
- Arntzenius (A. K. W.)**, De verzorging van het uiterlijk voorkomen. Volgens de moderne Amerikaansche methoden van Dr. Wilh. Walt. Gebhardt. Met ill. Amsterdam [1905]. 8°.
 ————. 2^e dr. Amsterdam [1905]. 8°.
 ————. 3^e dr. Amsterdam [1907]. 8°.
- Wenckebach (K. F.)** — Voordracht, gehouden op de algemeene vergadering van de Vereeniging van Gymnastiek-Onderwijzers in Nederland, op 24 April 1905 in Amsterdam door —, en de daarover gevoerde besprekingen. Deventer 1905. 8°.
- Jaeger (H.)**, Gezonde kleeding. Met ill. Baarn (1906). 8°.
 Geneesk. leekeboekjes, I, 4.
- Schroetter von Kristelli (L.)**, De hygiëne der longen in gezonden en zieken toestand. Met ill. Baarn [1906]. 8°.
 Geneesk. leekeboekjes, I, 2.
- Riecke (E.)**, De zorg voor ons uiterlijk. Hygiëne van huid, haren en nagels. Met ill. Baarn [1907]. 8°.
 Geneesk. leekeboekjes, I, 5.
- Dieren (E. van)**, „Lichaam-afbeulende en geestverruwende sport”. Open brief aan den heer D. Hans, hoofdredacteur van „De Sport”. Amsterdam 1907. 8°.
- Clouston (T. S.)**, Eene gezondheidsleer voor onzen geest. Naar de 4^e Eng. vert. door P. P. LEENDERTZ met overname uit de Deutsche uitg. van het voorber., de aant. en een nieuw hoofd stuk van AUG. FOREL. Utrecht 1909. 8°.
- Kleeding — Onze —**. Door ANTHONIA MARGARETHA. Utrecht 1910. 8°.
- Smitt (B. S. de)**, Het „Zanderen” voor den gezonden volwassene. Een populair-wetenschappelijke beschouwing. Amsterdam [1910]. 8°.
- Veiligheidsmaatregelen bij de zeebaden in Nederlandsche Zeebadplaatsen.** Amsterdam 1916. 8°.
 Nederl. Vereen. voor thalassotherapie.
- Vermeulen (Ch.)**, Het vaderlandsche strand. De zeekuur. Amsterdam 1916. 8°. — Met afb.
- Blijenburgh (W. P. Hub. van)**, Handleiding voor het onderwijs in de gymnastiek. Met fig. 2e dr. Rotterdam 1920. 8°.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe kunt gij uw zenuwen versterken. Den Haag [1923]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, IV.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe verkrijgt en behoudt gij gezond haar? Den Haag [1923]. 8°.
 Gezondheids-Bibliotheek, V.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe verkrijgt en behoudt gij gezonde tanden? Den Haag [1923]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, VI.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe verkrijgt gij gezondheid en kracht? Den Haag [1923] 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, VII.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe versterkt gij uw longen? Den Haag [1923]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, VIII.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Huidverzorging en massage. Den Haag [1923]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, IX.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Ontwikkelt uw armspieren. Den Haag [1923]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, XI.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe kunt gij uw hart versterken. Den Haag [1924]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, XVII.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe verkrijgt gij een mooie teint. Met een aanhangsel over gezichts-massage. Den Haag [1924]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, XIX.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe versterkt gij uw borstkas. Den Haag [1924]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, XX.
- Sacré (J. G. Walaardt)**, Hoe verzorg ik mijn oogen? Den Haag [1924]. 8°. — Geill.
 Gezondheids-Bibliotheek, XXI.
- Sleeswijk (J. G.)**, Lichamelijke opvoeding en cultuur. Voordr. Zwolle 1924. 8°.
- Breemen (J. van)**, Sport en zenuwlijden. Haarlem 1925. 8°.
- Jessner (S.)**, Een gezond uiterlijk; behoud en bevordering. Bew. door S. J. C. BAERT. Leiden 1925. 8°.
- Muller (J. P.)**, Mijn systeem. Dagelijks 15 minuten aan de gezondheid gewijd. 3^e dr. door H. TH. GREIDANUS. Met afb. Amsterdam 1926. 8°.
- Bang (O. L.)**, Practische raadgever voor het inwendig en uitwendig gebruik van het koud water. Voor Nederl. bew. door een arts. 2^e verm. dr. Amsterdam z. j. 8°.
- Bang (O. L.)**, Koud water. Practische raadgever voor het inwendig en uitwendig gebruik van het koud water. Naar de 3^e Hoogd. uitg. bew. door een medicus. Amsterdam enz. z. j. 8°.
- Coronel (S. Sr.)**, De beteekenis van Jaeger's wolregime en wolkleeding voor de gezondheid. Leeuwarden z. j. 8°.
- Debay (A.)**, Schoonheids-leer voor mannen en vrouwen enz. Naar het Fransch. Amersfoort z. j. 8°.
- Fogteloo (C.)**, Iets over gymnastiek. Leiden z. j. kl. 8°. — Met afb.
 Alg. Bibliotheek No. 55.

Goupy (Hortense de), De schoonheid der vrouw, hoe wordt zij verkregen, bevorderd en onderhouden? Practische gids voor dames van elken leeftijd. 4e dr. Amsterdam z. j. 8°.

Lahmann (Hunold), Mijn nieuw systeem om het lichaam te stalen en te harden en om harmonisch ontwikkelde lichaamsvormen te krijgen. Met ill. Amsterdam (z. j.). 8°.

Mess [P. M.], Traité pratique des bains de mer. 2e éd. rev. et red. en sens populaire. Trad. du Neerl. par J. SCHERPENSEEL. Schevvingue [s. a.]. 8°.

Nitsche (J.), Beknopte handleiding tot de kamer-gymnastiek, enz. [Uit het Duitsch vert.]. Met afb. Amsterdam z. j. 8°.

Gezondheids-Bibliotheek No. 8.

Schoondermark Jr. (J.), Het behoud van onze tanden. 's-Hertogenbosch z. j. 16°.

Gewijz. overdr. „De Gezondheid”, 3e J.

IV. KINDERVERZORGING. (Voeding, enz.).

Helvetius (A. Am.), Verhandeling van sommige zaken, die tot de opvoeding der eerst- en jonggeborene kinderen, zoo binnen als buiten de kraamkamers, opzigt hebben, gedaan in de 45^e maandelijksche genees- en heilkundige bijeenkomst binnen Middelburg, in Zeeland, op Vrijdag den 4 Julij 1738. Middelburg [1738?] 4°.

Des-Essartz [J. Ch.], Verhandeling over de lichaamlyke opvoeding van jonge kinderen enz. Uit het Fransch vert. door JOAN GRASHUIS. Amsterdam 1763. 8°.

Artz — De — der moeders; in aangename spectatoriaale vertoogen, op eene klare en eenvoudigwijze leerende, wat men moet doen om het gestel van jonge kinderen voor te bereiden tot een gezond, lang en gelukkig leven. [Door H. SMITH en Mevr. MARIE-ANGÉLIQUE LE REBOURS ANEL. Uit het Fr. vert.]. Amsterdam enz. 1771. 8°.

Sola (Binj. de), De matris prae alieno nutricis lactis necessitate ac utilitate. Trajecti ad Rhen. 1773. 4°. — Diss.

Ballexserd (Jaq.), Verhandeling over de vraag: welke zijn de voornaamste oorzaken van het overlijden van een zoo groote menigte kinderen; en welke zijn de kragtdaadigste en eenvoudigste hulpmiddelen, om hen in het leeven te behouden? [Uit het Fr. vert.]. Amsterdam 1777. 8°.

Met den eereprijs bekr.

Landais, Verhandeling over het misbruik der loon-voedsters en over de voordeelen, welke de moeders, die hunne kinders zelfs voeden, aen het menschdom bezorgen. Uit het Fr. met voorr. en aent. door J. DE BUCK. Gend 1786. 8°.

Verboom (Matth.), De nodulorum, quibus exhibendis plurimae nutrices Hollandicae infantum clamores compescere solent, noxio usu. Hardervice 1790. 4°. — Diss.

Bakker (C.) en J. Vitranga Coulon, Prijsverhandelingen over de natuurlijke opvoeding der kinderen, in de twee eerste jaren van hun leven. Uitg. door de Maatsch. Tot Nut van 't Alg. Amsterdam 1797. 8°.

Hufeland (C. W.), Goede raad aan moeders over de gewigtigste onderwerpen van de natuurlijke opvoeding der kinderen in de eerste jaaren. Naar het Hoogd. [door G. BAKKER]. Den Haag 1800. 8°.

2^e dr. Amsterdam 1818. 8°.

Camper (Petr.), Verhandeling over het bestuur van kinderen. In antwoord op eene... vraag door de Holl. Maatsch. van Wetensch. te Haarlem. Amsterdam 1800. 8°.

Willem X. . . . of volkomene veilige opkweeking van kleine kinderen zonder moederborst of minne, in opvolging der voorschriften van den Leipziger arts en vroedmeester Fr. Ludw. Meiszner. [Door G. BRUINING]. Gorinchem 1829. 8°.

Rau (W.), Raadgeving aan moeders, voortvloeiende uit de beschouwing der oorzaken van de onnatuurlijke sterfte der kinderen, gedurende het eerste levensjaar. Naar het Hoogd. door G. A. F. QUARIN WILLEMIER. Utrecht 1837. 8°.

Coulon (Jul. Vitranga), Leesboek voor ouders, vooral voor moeders, over de opvoeding der kinderen in de kraam-, kinder- en ziekenkamer en over eenige voornaame ziekten en gebreken. Amsterdam 1841. 8°.

Scheltema (S. P.), Over opvoeding en het behoud van kinderlijken zin. Amsterdam 1842. 8°.

Jaeger (H. G. C.), Vriendelijke raad aan zorgdragende moeders, bakers en minnen, omtrent de eerste opvoeding van kleine kinderen; vooral ter voorkoming van klierziekten en verkromming der beenderen. Naar het Hoogd. Groningen 1843. 8°.

Allebé (G. A. N.), De ontwikkeling van het kind naar ligchaam en geest; een handleiding. Amsterdam 1845. 8°.

2e verm. uitg. Amsterdam 1848. 8°.

2e verm. uitg. Nieuwe oplag. Amsterdam 1856. 8°.

3e verm. uitg. Amsterdam 1865. 8°.

Ammonn (F. A. von), De pligten der moeder, in betrekking tot de allereerste ligchamelijke en geestelijke vorming van het kind. Een handboek. Naar de 4e Hoogd. uitg. Amsterdam [1846]. kl. 8°.

- Heuvel (H. van den)**, De leefregel, hygiëne der kinderen in Oost-Indië, benevens de voornaamste ziekten, die aldaar bij hen voorkomen, met hare behandeling, op practische onderzending gegrond. Zalt-Bommel 1852. 8°.
- Allebé (G. A. N.)**, Het kind in zijn eerste levensjaren. Wenken voor ouders. Uitg. door de Maats. Tot Nut van 't Alg. Leiden 1853. 8°.
- Besser (L.)**, De eerste levensdagen van het kind. Naar de 3e [Hoogd.] uitg. in het Nederd. overgebr. Utrecht 1856. 8°.
- Zeller (C. H.)**, Wenken en voorschriften omtrent de verpleging van jonge kinderen. Naar de 3^e Hoogd. uitg. Amsterdam 1856. 8°.
- Platt (W.)**, Brieven van een geneesheer aan een jonge moeder. Vrij vert. uit het Hoogd. door J. K. DE BRUYNE. Zierikzee 1860. 8°.
- Verkade (P.)**, Het eerste levensjaar. Misslagen en zondigen tegen de gezondheidsleer. Voorlez. Hoorn 1860. 8°.
- Roemer (P. C.)**, Wenken over de opvoeding van het kind van 7 tot 14 jaren. Dockum 1861. 8°.
- Capelle (H. van)**, Hoe moeten wij onze kinderen verplegen? Goede raad aan moeders. Amsterdam 1864. 8°.
- Schreber (D. G. M.)**, Leerwijze om den lichaamsbouw van kinderen te regelen, en hunne gezondheid te bevorderen. Met houtgrav. Amsterdam 1864. 8°.
- Woorden aan moeders over de opvoeding harer kinderen.** [Door de dochter van EDW. BICKERSTETH]. Vrij naar het Eng. Utrecht 1864. 8°.
- Kinderen** — Hoe ik mijne — heb groot gebragt. Naar de 20^e Eng. uitg. vert. door J. B. ROLL. Amsterdam 1866. 8°.
- Albu (J.)**, De voeding der kinderen zonder moedermelk. 2^e dr. Bergen op Zoom 1868. 8°.
- Stok (N. P. van der)**, De voeding van zuigelingen. Een wenk aan moeders. Batavia 1877. 8°.
Bekroonde verhandeling, uitg. door de Ver. tot bev. der geneesk. wetensch. in N.-Indië.
_____ 2^e herz. en verm. dr. Batavia 1888. 8°.
- Albrecht (Herm.)**, Hoe voedt men zuigelingen? Een onmisbare handleiding voor moeders. Naar het Hoogd. door A. FOCKEMA. Arnhem 1879. 8°.
- Loeffler (Helene)**, Moeder en kind. Wenken voor de kraam- en kinderkamer. Naar het Duitsch door A. ARN. J. QUANJER. Zutphen (1882). 8°.
- Loeff (M. Rutgers van der)**, De voeding in het eerste levensjaar. Helder 1889. 8°.
- Groot (J. de)**, De kunstmatige voeding van zuigelingen. Gorinchem 1890. 8°.
- Bruecke (Ernst)**, Hoe behoedt men het leven en de gezondheid zijner kinderen? In het Nederl. overgebr. door C. L. VAN DER BURG. Leiden [1892]. 8°.
- Parvé (W. F. Unia Steijn)**, Eenige wenken bij de voeding met koemelk bij kinderen beneden het jaar. 's-Gravenhage 1894. 8°.
- Walker (Jane H.)**, Het boek voor jonge moeders. Uit het Eng. vert. onder toezicht van en bew. door G. C. NIJHOFF. 's-Gravenhage [1894]. 8°.
— Met afb.
- Nord (J.) en J. F. Tuinstra**, Hoe men zuigelingen moet voeden en verplegen. Amsterdam 1897. 8°.
- Octavia**, Eenige wenken aan jonge moeders. Met voorw. van A. VOUTE. Amsterdam [1898]. 8°.
- Ashby [JOH. FR. RICHTER]**, De hygiëne der kinderkamer. Vrij bew. door CORNELIA [C.] DE LANGE. Hengelo 1899. 8°.
— Met afb.
- Graanboom (J.)**, De voeding van den zuigeling. Beknopte inleiding tot de kliniek der voedingsstoornissen van den zuigeling. Amsterdam 1899. 8°.
_____ 2^e herz. dr. Amsterdam 1901. 8°.
_____ 3^e herz. dr. Amsterdam 1906. 8°.
- Haan (P. Bierens de)**, Het vraagstuk der be- teekenis van hypnose en suggestie voor de opvoeding. Voordracht. Amsterdam 1899. 8°.
- Siethoff (E. G. A. ten)**, De voeding van het kind in het eerste levensjaar. Haarlem 1899. 8°.
— Met pl.
Geneesk. Bladen, VI, 5, 6.
- Verpleging** — De — van kraamvrouw en kind. Een boekje voor aanstaande moeders door C. V.-F. [Met aanbeveling van C. REVERS]. Nijmegen [1900]. 8°.
- Heide (C. C. van der)**, Hoe verzorg ik mijn kleintje? Handleiding voor moeders bij de verpleging van het kind in het eerste levensjaar. Haarlem 1901. 8°.
- Bruin (J. de), G. Scheltema [en] C. C. van der Heide**, De verzorging van den zuigeling. Handleiding voor de verpleging van het kind in het eerste levensjaar. Haarlem 1903. 8°.
- Hecker (Rud.)**, Het harden van kinderen. Een waarschuwend woord en een leidraad. In 't Ned. bew. door C. C. VAN DER HEIDE. Haarlem [1903]. 8°.
- Verslag** — Stenographisch — van het congres voor KINDERBESCHERMING, gehouden te 's-Gravenhage 6—9 April 1904. Uitgegaan van den Nat. Vrouwenraad van Nederland. Amsterdam 1904. 8°.
- Knap Gzn. (J. J.)**, Over den kinderdoop. Den Haag 1905. 8°.
_____ 2^e dr. Den Haag 1905. 8°.

- Lange (Cornelia [C.] de)**, Een en ander over kinderverzorging. Amsterdam 1907. 8°.
Maatsch. t. Nut van 't Alg. Volksgeschr. No. 78.
- Le Grand (Piet.)**, Over couveuses en couveuse-kinderen. Haarlem 1907. 8°. — Diss. met afb.
- Sterneberg (Herm.)**, Zuigelingenvoeding en zuigelingensterfte te Nijmegen en de middelen ter verbetering. Nijmegen 1907. 8°. — Diss.
- Biedert (Ph.)** — De geestelijke en lichamelijke opvoeding van het kind. In vrije navolging van — „Das Kind”, door CORNELIA [C.] DE LANGE. Met fig. 2^e dr. Amsterdam 1908. 8°.
- Velde (Th. H. van de) en E. S. Frank**, Zuigelingenbescherming in Nederland. Rapport. Purmerend 1911. 8°.
- Vos (H. B.L.)**, Zoogstations. Zoogwet. Vrouwen-dienstplicht. Een drietal voorstellen tot bestrijding der zuigelingensterfte. Leiden 1913. 8°.
- Gids voor de zuigelingenbescherming**, tevens tweede jaarboekje uitgeg. door den Nederlandschen Bond tot bescherming van Zuigelingen. — Met vervolg. Utrecht 1917, 24. 8°, gr. 8°.
- Knapper Cz. (N.)**, Een raadplegingsdienst voor zuigelingen in de algemeene praktijk. Leiden 1917. 8°.
- Buvig (S. Sievertsen)**, De verzorging van den gezonden zuigeling. Bew. onder toezicht van R. J. TH. MEURER. Purmerend 1923. 8°.
- Tijdens (F.)**, Kraamverpleging en voeding van het kind in het eerste levensjaar. 4^e dr. Groningen 1923. 8°.
———. 6^e dr. Geïll. Groningen enz. 1929. 8°.
- Francken-Dyserinck (Mevr. W. Wynaendts)**, Moederschapszorg. Haarlem 1924. 8°.
Uitg. v. d. Nederl. Unie voor vrouwenbelangen.
- Spoorenberg (H. A. J. M.)**, Zuigelingenverpleging. Met afb. Eindhoven [1924]. 8°.
- Schippers (J. C.)**, Over de voeding van het kind. 2^e dr. Amsterdam 1926. 8°.
- Keizer (Dirk Paul Roel)**, De couveuse-behandeling van praemature kinderen in de Amsterdamsche vrouwenkliniek over de jaren 1921—1926. Amsterdam 1928. 8°. — Diss. met pl.
- Brochard**, De kunst om kinderen op te voeden. [Uit het Fr. vert.]. Schiedam z. j. 8°.
- Fonssagrives (J. B.)**, Dagboek voor moeders tot het houden van aantekeningen betreffende de gezondheid der kinderen. Vrij bew. door S. SR. CORONEL. 2 dln. Schiedam z. j. 8°.
I. Mannelijk geslacht. II. Vrouwelijk geslacht.
- V. SCHOOLHYGIENE.**
- Rijkens (J. A.)**, Geneeskundige opmerkingen en raadgevingen, betreffende scholen, leerlingen en onderwijzers. Amsterdam 1848. 8°.
- Ceuleneer (Henri de)**, Exposé des mesures hygiéniques à observer dans les écoles pour la salubrité des élèves et de l'instituteur. Maestricht 1855. 8°.
Mémoire couronné.
- Schreber (D. G. M.)**, Geneeskundige wenken omtrent het schoolwezen. Uit het Hoogd. door J. L. DUSSEAU. Met afb. Utrecht enz. 1858. 8°.
- Brief** [van de openbare gezondheidscommissie te Rotterdam] aan H. H. Burgemeester en Wethouders omtrent den toestand der scholen in de gemeente Rotterdam. [Rotterdam 1859]. 8°. — Met tabel.
- Schreber (D. G. M.)**, De volksoepvoeding en hare noodzakelijke ontwikkeling door verheffing van den onderwijzersstand, en hare toenadering van de school en het huis. Uit het Hoogd. door J. L. DUSSEAU. Utrecht enz. 1860. 8°.
- Allebé (G. A. N.) en H. van Cappelle**, De gezondheidsvereischten van schoolgebouwen, met toepassing op de lokalen der openbare armenscholen te Amsterdam. Haarlem 1861. 8°.
- Lummel (H. J. van)**, De gezondheid in de school. Naar aanl. van Dr. L. GUILLAUME's Hygiène scolaire. Met afb. Utrecht 1866. 8°.
- Bezoek** — Een — in het gesticht en de school voor minderjarige idioten, te 's-Gravenhage. [s-Gravenhage] 1872. 8°.
———. 2e herz. en verb. dr. [s-Gravenhage] 1888. 8°.
- Klencke (Herm.)**, Gezondheidsleer voor jongens en meisjes, in en buiten de school. Ten dienste van Nederlandsche ouders en onderwijzers uit het Hoogd. vert. Met aant. door D. LUBACH. Kampen 1872. 8°.
- Bewaarscholen** — De — in Zuid-Holland. Verslag van eene commissie uit den Geneeskundigen Raad voor Zuid-Holland. [Samengest. door BOURSSE WILS, VAILLANT en EGELING]. 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Bijdragen over school-hygiene**. [Verz. door H. LINSE en A. W. H. WIRTZ]. Uitgeg. door de Vereen. tot verbet. der volksgezondheid te Utrecht. Omgew. en verm. uitg. Utrecht 1880. — Met pl.
Bevat art. van A. M. E. VAN DEVENTER, L. MULDER, C. B. SPRUYT e.a.
- Lubach (D.)**, De lichamelijke ontwikkeling der jeugd en de school. Amsterdam 1883. 8°.
- Verslag van het onderzoek der openbare scholen te Alkmaar**, uit het oogpunt der gezondheidsleer, uitgevoerd, door de Gezondheidscommissie aldaar. Alkmaar 1887. 8°. — Met afb.

- Delvaille (C.)**, Une mission en Belgique et en Hollande. L'hygiène et l'assistance publiques. L'organisation et l'hygiène scolaires. Avec préf. de [J.] GRANCHER. Paris 1895. 8°.
- Bijlsma (R.)**, De eischen door de hygiëne gesteld aan het lager onderwijs te Middelburg. Middelburg 1896. 8°.
Niet in den handel.
- Tussenbroek (Catharine van), D. J. Blok en C. H. de Jong**, Inleiding tot de studie der schoolhygiëne. Met afb. Haarlem 1897. 8°.
Hierbij: Programma en reglement van het examen in de schoolhygiëne.
- Haan (L. J. Eilerts de)**, Voorlezingen over gezondheidsleer voor onderwijzers. Batavia 1898. gr. 8° — Met afb.
- Lange (A. P. H. de)**, De beteekenis der schoolhygiëne voor de volksschool. Toespraak. Alkmaar 1898. 8°.
- Nord (J.) en J. F. Tuinstra**, Vragen en antwoorden over schoolhygiëne. Amersfoort 1898. 8°.
- Sengers (G.)**, Gezondheidsleer voor lagere scholen en voor voorbereidende klassen der middelbare scholen. Brugge 1898. 8° — Met pl.
- Hermans (L. M.) en H. van Kol** — Schoolvoeding. Een aansporing voor onze wetgevers. Gegevens verz. door —. Amsterdam 1900. 8°.
- Luchtmans (G.)**, Schoolgeneeskunde en volksgezondheid. 's-Gravenhage 1900. 8°.
- Opvoeding** — De lichamelijke — in de school in verband met volksweerbaarheid. Door de Amsterd. Gymnastiek-Onderwijzers-Vereeniging. Amsterdam 1900. 8°.
- Rapport omtrent de schoolbanken in de openbare lagere scholen der gem. Utrecht.** [Uitgebr. op verzoek van de Commissie van Toezicht op het L.O. te Utrecht door J. M. BAART DE LA FAILLE, W. KRELING en D. KRUYF]. Utrecht 1900. 8° — Met pl.
- Handboek der hygiëne van het schoolkind.** Bijeengebr. door E. G. A. TEN SIETHOFF en W. JANSSEN J. Hzn. Dl. I. Utrecht [1901]. 8°.
- Schoute (G. J.)**, De verlichting der scholen. Haarlem 1902. 8°.
Geneesk. Bladen, IX, 3.
- Breggen (J. van der)**, Sprokkelingen op technisch-hygiënisch gebied. Bundel II Schoolhygiëne Nijverheidshygiëne. Vochtige huizen. Grondwater. Zaltbommel [1903]. 8° — Met fig.
- Rapport van het bestuur der Vereeniging van leeraren aan de openbare middelbare scholen te Amsterdam, inzake OVERLADING.** Z. pl. [1903]. 8°.
- Sonderegger (L.)**, Kinderen. De school. [Uit het Duitsch vert. en] bew. door J. J. KNAP Gzn. Amsterdam 1903. 8°.
- Burger (H[endr.])**, Het schoolonderzoek der adenoïde vegetaties. Voordr. Amsterdam 1904. 8°.
———. 2^e herz. dr. Amsterdam 1904. 8°.
- Geuken (H. C.)**, De hygiëne in het schoolleven. Amsterdam 1904 8°
- Groot (J. de)**, Schoolbaden. 's-Gravenhage 1904. 8° — Met afb.
Uitg. door de afd. 's-Gravenhage der Z.H. Ver. „Het Groene Kruis”.
- Rapport betreffende de antwoorden in zake het onderzoek naar het voorkomen van sommige ONHYGIËNISCHE TOESTANDEN op lagere scholen, binnen het amtsgebied van de Gezondheidscommissie te Assen.** [Assen 1904]. 8°.
- Tussenbroek (Catharine van)**, Hygiene des Lehrkörpers. [Nürnberg 1904]. 8°.
I. Internat. Kongress für Schulhygiene in Nürnberg 4—9 April 1904.
- Rapport van de commissie uit en door den Geneeskundigen Kring van Amsterdam benoemd op 28 Dec. 1903 ten einde te onderzoeken hoe het HYGIËNISCH TOEZICHT op de lagere scholen aldaar het best kan worden ingericht** [Samengest. door J. IDSINGA, A. P. CATH. VAN TUSSEN-BROEK, H. G. RINGELING e.a.]. Amsterdam 1905. 8°.
- Schoolartsen.** Rapport [van A. L. BARTELDs, J. SCHREUDER en C. W. VALKEN] uitgeg. door het hoofdbestuur der Vereeniging van hoofden van scholen in Nederland. Amsterdam 1905. 8°.
- Swaab (B.)**, Ventilatie van schoollokalen. Kritisch-experimenteel onderzoek naar het systeem Le-voir-van Bemmelen. Met graph. voorstelling. Amsterdam 1905. 8°.
- Burger (H[endr.])**, Schoolartsen. Amsterdam 1906. 8°.
- Dieren (E. van)**, Geen schoolartsen! Wat dan wel? Amsterdam 1906. 8°.
- Dirks (A.)**, Over de aanstelling van schoolartsen Een afwijkend voorstel. Haarlem 1906. 8°.
- Elias (J. Ph.)**, De sociale roeping van den schoolarts. Voordr. Rotterdam 1906. 8°.
- Rapport van de commissie** [C. DE ROOIJ, H. BURGER e.a.], door den Geneeskundigen Kring van Amsterdam.... belast,... over de beste wijze, waarop bepaaldelijk in deze gemeente een geneeskundig SCHOOLTOEZICHT zou kunnen worden ingericht Amsterdam 1906. 8°.
- Schooltoezicht** — Een geneeskundig — voor Amsterdam. Rapporten en discussiën in den Geneeskundigen Kring, 1905—1906. Amsterdam 1906. 8°.
- Rapport over de werking van het instituut SCHOOLARTSEN, door het Centraal-bureau voor onderwijsadviezen.** Z. pl. 1907. 8°.
- Staveren (W. B. van)**, Iets over schoolhygiëne en schoolartsen van ons standpunt beschouwd. Referaat. Z. pl. 1909. 8°.

Rapport in zake de lichamelijke (SCHOOL)-OP-VOEDING. Amsterdam (191.) 8°.

Dekker ([Mej.] A. M. Douwes), De roeping der Nederlandsche vrouw als propagandiste voor de volks- en schoolbaden. Z. pl. [1910]. 8°.

Ned. Vereen. voor volks- en schoolbaden.

Lange (Cornelia [C.] de) en C. C. van der Heide, Over kleine kinderen. Leesboek voor de hoogste klasse der lagere school en voor het herhalings- onderwijs Amsterdam 1910 8° — Met afb

Borren (K. A.), Schoolhygiëne De gezondheids- toestand der onderwijzers. 's-Gravenhage 1912. 8°.

Burger (H[endr.]), Overheidszorg voor het onderwijs aan gebrekkige kinderen. Amsterdam 1912. 8°.

Ned. Tijdschr. voor Geneesk. 1912.

Ortt (Fel.), Natuurgeneeswijze en schoolgeneeskunde. Kritiek op „De gevaren der zoogenaamde natuurgeneeswijze” van J. Starcke. 's-Gravenhage 1912. kl. 8°.

Hoogland (R.) en B. H. Sajet. Openlucht- scholen. [Amsterdam 1924]. 8°. — Geïll.

Positie, werkkring en werkwijze der Nederlandsche schoolartsen. Rapport, uitgebracht door eene commissie uit de Nederlandsche Vereeniging van Schoolartsen bestaande uit J. PH. ELIAS, J. M. HAMELBERG e.a. Amsterdam 1924. 8°.

Honig (C. J.), De taak der overheid ten opzichte van de hygiëne in de school. Amsterdam 1928. 8°.

Duffels (J. A. van Kranendonk), Schoolartsen. Utrecht [1930]. 8°.

Economische, sociale en politieke studiën, I, 3.

Horst-Oosterhuis ([MEVR.] C. J. van der) en J. C. Witz Czn., Van kind tot mensch. De lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van den mensch. 's-Gravenhage [1930]. 8°. — Met afb.

Beynum (J. E. van), Een woord tot de Nederlandsche jeugd Waartoe gebrekkige kinderen in staat zijn. Arnhem z. j. 8°.

Eischen — Hygiënische — enz. voor scholen. Lochem z. j. 8°.

De Gezondheids-commissie „Lochem”.

Kleefstra (J. W.), Wat wil de Brinioschool? Amsterdam z. j. 8°. — Met pl.

_____. 2^e uitg. Amsterdam z. j. 8°. — Met pl.

Rapport van de medische sectie der Vereeniging tot verbetering van den gezondheidstoestand, over de reiniging van de gemeentescholen, te 's-Gravenhage. Z. pl. en j. 8°.

VI. VOEDING EN GENOTSMIDDELEN. (Hierbij gebruik en bestrijding).

Commentariolus — De herba panacea, quem alii tabacum, alii petum aut nicotianum vocant brevis —. Ab AEGIDIO EVERARTO in ordinem reductus. [Accedunt (met doorlopende paginatuur): Compendiosa narratio de usu et praxi radice Mechoacan. — GERARDI BERGENSIS, De pestis praeservatione libellus ad S. P. Q. Antverpiensem. — GALENI libellus de Theriaca ad Pisonem, interprete et commentatore JOAN. JUVENE, Medico Iperensi. — Ejusdem (GALENI) de antidotis libri II ab ANDREA LACUNA in compendium reducti. — JOANNIS JUVENIS, Opusculum de medicamentis Bezoardicis, quorum usus a peste praeservat.]. Antverpiae ap. Ioann. Bellerum 1587 12°

Balinghem (Anth. de), Aprèsdinées et propos de table contre l'excez au boire, et au manger pour vivre longuement, sainement et saintement. Lille 1615. kl. 8°.

_____. 2e éd. S. Omer 1624. 12°.

Neander (Joh.), Tabacologia; Hoc est, tabaci seu nicotianae descriptio medico-cheirurgico-pharmaceutica. Vel ejus praeparatio et usus in corporis humani incommodia. Lugduni Bat. 1622. 4°. — Cum fig.

_____. Ultrajecti 1644. 12°.

Incompleet.

Castellanus (Petr.), *Κραρυχία* sive de esu carniū libri IV. Antverpiae 1626. 8°.

Neander (Jean), Traicté du tabac, ou nicotiane, panacée, pétun: autrement herbe a la reyne. Avec sa préparation et son usage, pour la plus part des indispositions du corps humain, ensemble les diverses façons de le falsifier, et les marques pour le recognoistre. Mis de nouveau en Franç. [du Lat.] par J[ACQ.] V[EYRAS]. Lyon 1626. 8°. — Av. pl.

Nonnius (Lud.), Diaeticon sive de re cibaria libri IV. Antverpiae 1627.

_____. [Nov. ed.]. Antverpiae 1646. 4°.

Montanus (Rob.), Diaetema, sive salubris victus ratio novo-antiqua, etc. Acc. Nutritio foetus utero matris. Edit. 2^a. Lovanii 1640. kl. 8°.

Everartus (Aeg.), De herba panacea, quam alii tabacum alii petum, aut nicotianam vocant, brevis commentariolus Ultrajecti 1644. 12°.

Hierachter met doorl. pagin., doch afz. titelbl.: JOAN. NEANDER, Tabacologia, hoc est, tabaci seu nicotianae descriptio, vel ejus praeparatio et usus.

Miscapnus sive de abusu tobacci lusus regius. Ultrajecti 1644. 12°.

Thorius (Raph.), Hymnus tabacci. Ultrajecti 1644. 12°.

Magenus (Joan. Chrysost.), De tabaco exercitationes XIV. Ed. ult^a. Hagae-Com. 1658. 12°.

- Schookius (Mart.)**, Liber de cervisia, quo omnia ad illam pertinentia plenissime dicuntur. Groningae 1661. 12°.
- Pisanellus (Balth.)**, De alimentorum facultatibus libellus aureus. Bruxellis 1662. 12°.
- Schoockius (Mart.)**, Tractatus de butyro Acc. ejusdem diatriba de aversatione casei. Edit. 2^a auct. et vind. Groningae 1664. 12°.
- Magnenus (Joan. Chrys.)**, De tabaco exercitationes quatuordecim. In quibus praeter historiam tabaci lectu jucundissimam, etiam herbae virtutes et vitia explicantur, ejusque usus ac abusus et quantum in medicina valeat ostenditur. Amstelodami, ex off. Henr. et Theod. Boom 1669. 12°. — Cum frontis.
- Bontekoe (Corn.)**, Tractaat van het excellenste kruid thee: 't welk vertoond het rechte gebruyk en de grote kragten van 't selve in gezondheid en ziekte, benevens een kort discours op het leven, de siekte, en de dood, mitsgaders op de medicijne van dese tijd enz. 's-Gravenhage 1678. kl. 8°.
- _____ 2^e dr. verm. 's-Gravenhage 1679. kl. 8°.
- _____ 2^e dr. verm. 's-Gravenhage 1679. kl. 8°. — Met verbeterd titelbl. (Bontekoe inplaats van Bonrekoe).
- _____ 2e dr. verm. en vergroot. 's-Gravenhage 1685. 8°. — Met titelpl.
- Pechlinus (Joh. Nic.)**, Theophilus bibaculus sive de potu theae dialogus. Francofurti 1684. 4°.
- Dufour (Phil. Sylv.)**, Traitez nouveaux et curieux du café, du thé et du chocolate. Suivant la copie de Lyon. La Haye 1685. 12°. — Av. frontis.
- _____ 3e éd. La Haye 1693. 12°.
- Bontekoe (Corn.)**, Gebruik en mis-bruik van de thee, mitsgaders een verhandelinge wegens de deugden en kragten van de tabak. Hier nevens een verhandelinge van de coffee, door STEPH. BLANKAART. 's-Gravenhage, Amsterdam by Jan ten Hoorn 1686. 8°.
- Beintema van Peima (J[oaann.] I[gn.] W[orp])**, Tabacologia, ofte korte verhandelinge over de tabak, desselfs deugd, gebruyk ende kennisse: waar door aangewezen wordt een wegh om lang, vroolijk ende gezond te leven. 's-Gravenhage 1690. 8°. — Met titelpl.
- Schoon (Theod.)**, Waare oeffening en ontleding der planten, enz. Hiernevens... de culture ofte voortqueeckinge van de tabak, enz. Met pl. 's-Gravenhage 1692. 8°.
- Vries (B. C. de)**, Nuttelyke consideratien of sedige aanmerkingen over het heedendaags tabak-suigen, of, en hoe verre het selve ge-oorloofd zy, of niet. Amsterdam gedr. by Corn. van Hoogenhuisen, en zijn te bekomen by Jac. van Nieuwenveen 1692. 4°.
- Wittichius (Christ.)**, De usu et abusu tabaci. Trajecti ad Rhen. 1694. 4°. — Diss.
- Bewijs** — Klaar en naakt — van het groot misbruyk vande vreemdelantse en uytheemse thee en coffy, enz. Door een liefhebber van de gesontheyt sijns naasten. 's-Gravenhage 1695. 12°.
- Verhandeling** — Natuurkundige — van de thee, koffée, tabak en snufpoeders, waar in na een nauwkeurig onderzoek, gevestigd op de geneesen heel-kunde, de waare werking van deze kruiden, onzydig worden voorgesteld. Door R. V. N. Amsterdam 1701. 8°. — Met titelpl.
- Blancardus (Steph.)**, Haustus Polychresti, oder: Zuverlässige Gedancken vom Thee, Coffée, Chocolate und Taback, usw. Hamburg 1705. 8°. — Mit Abb.
- Duncan [A.]**, Avis salutaire à tout le monde contre l'abus des choses chaudes et particulièrement du café, du chocolat et du thé. Rotterdam 1705. 8°.
- Cohausen (Joann. Henr.)**, Dissertatio satyrica physico-medico-moralis de pica nasi, sive tabaci sternutatorii moderni abusu et noxâ. Amstelodami 1716. 8°. — Cum frontis.
- Cohausen (Joan Henr.)**, Neo-Thea of nieuwe theetafel, opgezocht voor alle liefhebbers van een gezond, lang en vrolijk leven ofte wel eene naaukeurige beschryving van de krachten der in- en uitlantsche kruiden enz., om dezelve als thee te doen trekken. Uit het Hoogd. in het Nederd. vert. door HENR. JOS. GRASPER. Amsterdam 1719. kl. 8°. — Met titelpl.
- Cohausen (Joan Henr.)**, Raptus ecstaticus, in montem Parnassum, in eoque visus satyrorum lusus cum nasis tabacoprophetis. Sive satyricon novum physico-medico-morale in modernum tabaci sternutatorii abusum. Amstelodami 1726. 12°. — Cum frontis.
- Amsterdam (Corn. Leon. van)**, Cibi, potus, et condimentorum plurimorum, consideratio medica. Lugduni Bat. 1736. 4°. — Diss.
- Gorter JOH. FIL. (Theod. de)**, Specimen secundum de medicina Hippocratica, continens Aph. X ad XXV. lib. I. Hipp. Hardervici 1739. 4°.
- Beintema [van Peima] (J. J. W.)**, Vernünftige Untersuchung der Frage: Ob galanten und andern Frauenzimmer nicht eben sowohl, als denen Mannes-Personen Toback zu rauchen erlaubt, und ihrer Gesundheit nützlich sey? Nebst einer Vorrede von der Vortreflichkeit des Thees und Caffees, aufs neue herausgeg. von JUSTINO F. RAUCHMANN. Franckfurth usw. 1743. 8°.
- Dombi (Sam.)**, De vino Tokaiensi. Trajecti ad Rhen. 1758. 4°. — Diss.
- Scheuchzer (Joh.)**, De alimentis farinaceis. Lugduni Bat. 1760. 4°. — Diss. cum fig.

- Kruger (Joh. Gottl.)**, Diët of levensorde. Uit het Hoogd. vert. door J. W. LUSTIG. Groningen 1769. 8°.
- Lettsom (Joann. Coakley)**, Observationes ad vires theae pertinentes. Lugduni Bat. 1769. 4°. — Diss.
- Verhandeling** — Nieuwe en naauwkeurige — van den tabak, enz. Door een tabaks-handelaar. 2 st. [1 bd.]. Amsterdam 1770, 75. 8°.
- La Geneste (Dom. Laur. Petr. de)**, De calida nostratum potatione pro sanis et aegrotis benignus, quam hodie fieri solet, aestimanda. Trajecti ad Rhen. 1795. 4°. — Diss.
- Wauters (P. E.)**, Dissertation sur la manière de faire l'Uytzet, et sur sa salubrité, comparée avec celle des autres bières et autres boissons etc. Gand An VI. [1798]. 8°.
- Cadet de Vaux (Ant. Al.)**, Verhandeling over de geleij der beenderen enz. [Uit het Fr. vert. door H. A. BAKE]. Den Hage 1805. 8°.
- Verslag** van eenige proeven, gedaan bij het geneeskundig bestuur over de armée der Bataafsche Republiek, over de geleij uit beenderen. Den Hage 1805. 8°.
- Cadet (C. L.)**, Is de thee gezond of ongezond? Naar het Fransch. Den Haag 1808. 8°.
- Christ (J. L.)**, Verhandeling over de aardakers, derzelve cultuur, nut en gebruik, byzonder in plaats van koffij. Uit het Hoogd. door R. J. BROUWER. Met afb. Amsterdam [1808]. 8°.
- Cannegieter (Joann. Jac.)**, De farina et pane. Groningae 1809. 8°. — Diss.
- Suidman (Jac. Bern. Egb.)**, De carne. Groningae. 1810. 8°. — Diss.
- Bont (Corn. de)**, De usu nutricum illicito. Leidae 1814. 4°. — Diss.
- Bergsma (Corn. Adr.)**, De thea. Trajecti ad Rhen. 1825. 8°. — Diss.
- Uildriks (Joz. Wientjes van)**, Consideratio diaetetica alimentorum. Groningae 1825. 8°. — Diss.
- Simon (Ger. Henr.)**, De noxis, quae ex usu cibi animalis male constituti cum hominibus communicari possunt. Groningae 1826. 8°. — Diss.
- Knijpenga (Joost Geer.)**, Nonnullae observationes de carne, pane et cerevisia, male constitutis, aut de industria adulteratis. Groningae 1829. 8°. — Diss.
- Vrancken (Joann. Bapt.)**, Specimen de usu hygienico et therapeutico cerevisiarum. Lovanii 1829. 8°. — Diss.
- Luber (M. W.)**, Over de voeding van den mensch. [Amsterdam 1830]. 8°.
- Bergsma (C. A.)**, Verhandeling over het nut van de geleij uit beenderen, als voedsel voor den mensch. Utrecht 1833. 8°.
- Kloosterhuis (Theod. Fred. Schelts van)**, De farina. Groningae 1833. 8°. — Diss.
- Zijnen (F. D. Vrijdag)**, Over het rood worden van sommige spijzen, een verschijnsel waargenomen te 's-Gravenhage in Augustus 1834. [Leiden 1835]. 8°.
- Tijdschr. voor Natuurl. Geschiedenis, II, 3.
- Cooth (Car. Jos. van)**, Diatribe in diaeteticam veterum, maxime in Auli Cornelii Celsi praecepta diaetetica, Hippocratis et Galeni placitis illustrata. Trajecti ad Rhen. 1835. 8°. — Diss.
- Janssen (Guil. Joann.)** De nicotiana tabaco. Schoonhoviaae 1836. 8°. — Diss.
- Bergsma (C. A.)**, Beschrijving van de inrigting en de wijze van soepbereiding ten behoeve der minvermogenden te Utrecht. Utrecht 1840. 8°.
- _____. [Nieuwe verm. uitg.] Utrecht 1847. 8°. — Met pl.
- Bergsma (C. A.)**, Beschrijving van de verbeterde inrigting tot spijsbereiding voor minvermogenden te Utrecht, en over het gebruik der geleij uit beenderen als voedsel voor den mensch. Utrecht 1842. 8°. — Met pl.
- Pereira (Jonathan)**, Over voedsel, voeding en spijsregel. Vert. en met aant. toegelicht door H. VAN DAALEN. Nieuwe uitg. Tiel 1842. 8°. — Met tab.
- _____. Zalt-Bommel 1847. 8°. — Met tab.
- Mag ik het eten of niet? of de werking van alle rauwe en gekookte spijzen en dranken op het menschelijk ligchaam, enz.** [Door een Hoogd. geneesheer]. Naar het Hoogd. Amsterdam 1844. 8°.
- Beschouwingen** omtrent de broodzetting; in betrekking tot de verbetering van het brood, en de vermindering van den broodprijs, door eenen ambtenaar, enz. Schoonhoven 1845. 8°.
- Hoe kan het brood best toebereid en daarbij ten minsten prijze geleverd worden? Nadere opmerkingen...** door den schrijver der Beschouwingen omtrent de broodzetting, enz. Schoonhoven 1847. 8°.
- Smith (Ed.)**, Koffij is vergift. Geen scherts, maar helaas, ernst! Een waarschuwend woord. Naar het Eng. Amersfoort [1845]. 8°.
- Verbeek (W. J. L.)**, Koffij en thee voor dagelijkschen drank en als geneesmiddel beschouwd. Amersfoort 1845. 8°.
- Mulder (G. J.)**, De voeding van den neger in Suriname. Rotterdam 1847. 8°.
- Mulder (G. J.)**, De voeding in Nederland, in verband tot den volksgeest. Rotterdam 1847. 8°.

- Pennink (J. J.)**, Geschied- en natuurkundige beschouwing der voedingsmiddelen en van den dagelijkschen kost in burgerhuishoudingen. Deventer 1848. 8°.
 ———. [Nieuwe titeluitg.]. Deventer 1851. 8°.
Diët- en zedekundig mengelwerk, II, 1.
- Schotel (G. D. J.)**, Letterkundige bijdragen tot de geschiedenis van den tabak, de koffij en de thee. 's-Gravenhage 1848. 8°.
- Helmont (J. B. van)**, Commentaire sur le premier livre du régime d'Hippocrate: *περι διαίτης*, publ. par C. BROECKX. Anvers 1849. 8°.
Ann. de la Soc. de médecine d'Anvers.
- Numan (A.)**, Kan het vleesch van dieren, bij welke het rattekruid uitwendig of inwendig, als geneesmiddel is aangewend, veilig door den mensch als voedsel worden gebruikt? Tiel 1849. 8°.
- Moleschott (Jac.)**, De physiologie der voedingsmiddelen. Een handboek der diaetetica. FRIEDR. TIEDEMANN's Leer der Voedingsmiddelen.... geheel omgewerkt. Amsterdam 1850. 8°.
- Helmont (J. B. van)**, Commentaire sur un livre d'Hippocrate intitulé: *περι τροφής*, publ. pour la première fois par C. BROECKX. Anvers 1851. 8°.
Ann. de l'Acad. d'archéol. de Belgique.
- Lohe (L. van)**, Handleiding tot de kennis der vervalsching van levensmiddelen. 1e Stuk. Onderzoek der melk. Amsterdam 1851. 8°.
Niet verder verschenen.
- Kuik (J. van)**, De broodzetting, onnut, schadelijk, ongeoorloofd. Leiden enz. 1852. 8°.
- Meerten (L. A. van)**, Over het brood en verordeningen dienaangaande, met het een en ander wegens verbeteringen in het bedrijf der bakkers. Schoonhoven 1852. 8°.
- Numan (A.)**, Kan het vleesch van zieke dieren, in elk geval door den mensch, zonder nadeel voor zijne gezondheid, als voedsel worden genuttigd? Utrecht 1852. 8°.
- Meerten (L. A. van)**, Over eenige voedingsmiddelen voor den mensch bij schaarschheid of gebrek. Delft 1853. 8°.
- Moleschott (J[ac.])**, Lehre der Nahrungsmittel. Für das Volk. 2^e Aufl. Erlangen 1853. 8°.
- Donders (F. C.)**, De accijnsen op 't geslacht en op 't gemaal, uit het diaetetische oogpunt toegelicht en vergeleken. Tiel 1854. 8°.
- Gough (J. B.)** — Redevoering van den matigheidsprediker —. Voorafgegaan door eene levensbeschrijving. Vrij vert. uit het Eng. Utrecht 1854. 8°.
- Mulder (G. J.)**, De voeding van Nederlanders. Rotterdam 1854. 8°.
- Vleesch of visch?** Open brief aan Prof. G. J. Mulder. Door een eenvoudig burgerman [L.]. 's-Gravenhage 1854. 8°.
- Brief van de Openbare-Gezondheidscommissie te Rotterdam, aan B. en W. omtrent vervalsching van levensmiddelen, met bijgaand verslag van een onderzoek van melk.** [Rotterdam 1855]. 8°.
- Egestorff (Georg)**, Beschrijving van de goedkoopste spijs-inrichting te Linden bij Hannover. [Vert. door P. VAN SWIETEN]. 's-Gravenhage 1856. 8°. — Met krt.
- Coster (D. J.)**, Eenige opmerkingen omtrent de keuring der voedingsmiddelen in Amsterdam. Amsterdam 1857. 8°.
- Duval (A. J.)**, Voedsel, voedsel-bederf en voedsel vervalsching. Naar het Fr. Rotterdam 1857. 8°.
- Meylink (B.)**, Het broodbakkersbedrijf. Amsterdam 1857. 8°.
Tijdschrift d. Maatsch. t. bevord. v. Nijverheid.
- Voedsel** — Een gezond en goedkoop — voor iedereen. Aanwijzing tot de voortteeling en het nuttigen van nieuwere, betere enz. aardvruchten ter vervanging van de minder gezonde aard-appelen. Voorafgegaan door eenige waarschuwingen tegen de vervalschingen der meeste levensmiddelen. Door een geneeskundige. Amsterdam 1857. 8°.
- Baumhauer (E. H. von)**, Over de keuring der koemelk, en over de melk in Nederland. [Amsterdam 1858]. 8°. — Met bijlagen.
Verhand. en meded. der Kon. Akad. v. Wet. VIII.
- Bernstein (A.)**, Over voedsel en voeding, matigheid en onmatigheid. Een volksboekje. Naar Het Hoogd. Rotterdam 1858. 8°.
 ———. 2^e uitg. Amsterdam 1865. 8°.
- Water-en-melk...** Wat men denkt van de voorgestelde wetenschappelijke keuring van levensmiddelen. Amsterdam 1858. 8°.
- Fuchs (Chr. Jos.)**, Over het gebruik van het paardenvleesch als voedsel voor den mensch, enz. Eene voorlezing. Uit het Hoogd. door F. C. HEKMEIJER. Utrecht 1859. 8°.
- Verslag aan den Minister van Binnenlandsche Zaken over het gebruik als voedsel voor den mensch van vleesch van rundvee, aan besmettelijke longziekte of aan andere ziekten lijdende.** [Onderteeke.: W. VROLIK]. Amsterdam 1861. 8°.
Versl. en meded. der Kon. Akad. v. Wet. afd. natuurk., deel XIII
- Friedrich**, De vervalsching van levensmiddelen, eene handleiding om op eene gemakkelijke en nauwkeurige wijze de zuiverheid van spijzen en dranken te bepalen. Naar het Hoogd. bew. door F. A. G. HOLTKAMP. Zwolle 1863. 8°.
- Reeken (C. G. von)**, Ons vleeschvoedsel. Een wetenschappelijk sociale studie. Haarlem 1863. 8°.
- Finnen en haarwormen.** Eene eenvoudige beschrijving van het gevaar, verbonden aan het nuttigen van vleesch, ham, spek, enz. Naar het Hoogd. door D. J. COSTER. Amsterdam 1864. 12°.

- Wilson (H. J.),** Het brood, zijne geschiedenis, bereiding en vervalschingen. Kampen 1864. 8°. — Met afb.
- Anthonissen (H.),** Het graan, zijne bestanddeelen en hoe het voedsel er uit bereid moet worden. Rotterdam 1866. 8°.
- Storie (John),** Veel voedsel voor weinig geld. Wenken voor iedereen. Naar het Eng. door een geneesheer. Rotterdam 1866. 8°.
- Pompe van Meerdervoort (J. L. C.),** Het paardenvleesch beschouwd als voedingsmiddel. 's-Gravenhage 1867. 8°.
- Vogelsang (H.),** Het drinkwater in Nederland. Delft 1867. 8°.
- Driel (L. van),** Schadelijke gevolgen van het gebruik van dierlijk voedsel, afkomstig van ziek vee. 's-Hertogenbosch 1868. 8°.
- Klencke (H.),** Vleesch of groenten? Populair antwoord op de vraag: kan de mensch... vleesch eten of moet hij uitsluitend zich met plantenstoffen voeden? Naar het Hoogd. door J. J. KERBERT. Arnhem 1869. 8°.
- Ontwerp** eener inrichting ter verschaffing van versche en onvervalschte koemelk, vooral aan de zuigelingen, zieken en zwakken dezer stad [Amsterdam. Door C. R. FROWEIN]. Amsterdam 1869. 8°.
- Harting (P.),** De strijd des levens. Rede. Utrecht 1870. 8°.
- Kemmerich (Ed.),** De werking, de voedingswaarde en het gebruik van vleeschextract. Haarlem [1870]. 8°.
Goschen's Deutscher Klinik, 1870, 16 17.
- Opwijrda (R. J.),** Vervalschte levensmiddelen. Handboek tot herkenning der vervalschingen van de meest dagelijks voorkomende levensmiddelen, volgens eenvoudige methoden. Schoonhoven 1871. 8°.
- Pettenkofer (Max von),** Over voedingsmiddelen in 't algemeen, en over het vleeschextract in 't bijzonder. Brief. Haarlem [1873]. 8°.
- Hofman (Alb.),** Waarheid of logen, of hoe Amsterdam voorzien wordt van dood en ziek-afgemaakt rund- en paardenvleesch. Amsterdam [1874]. 8°.
- Wiel (Joz.),** Kookboek voor gezonden en zieken. Alkmaar (1875). 8°.
- Huizinga (D.),** Een en ander over voeding. Groningen 1876. 8°. — Met tabel.
———. 2^e dr. Groningen 1882. — Met tabel.
———. 3^e dr. Groningen 1911. 8°. — Met tabel.
- Muller (Alex.),** Tabel, in kleuren voorstellende de voedingswaarde der voornaamste voedingsmiddelen voor mensch en dier. Uit het Duitsch naar de 4^e uitg. vert. en ingeleid door G. J. HENGEVELD. Utrecht 1876. 8°.
- Manieren** — Eenige eenvoudige — om vervalschingen van levensmiddelen op te sporen. Door M. v. E. [J. C. CATTIE]. Arnhem 1878. 8°.
- Dock (Fr. Wilh.),** Iets over het vegetarianisme, zijne beteekenis voor de zedelijkheid en gezondheid. Voorlezing [Uit het Duitsch vert.]. Met een woord ter inleid. van J. W. GUNNING. Goes 1879. 8°.
- Klencke (Herm.),** Handwoordenboek der vervalschingen, die in voedingsmiddelen, dranken ... voorkomen, enz. Naar den 2^{den} Hoogd. druk bew. door A. J. DE BRUIJN. Met pl. Utrecht 1879. 8°.
- Onderzoek** naar de samenstelling der koemelk, zooals die in de gemeente Arnhem verkocht wordt, verricht en medegedeeld door de plaatselijke gezondheidscommissie. [Samengest. door P. KERKHOVEN en H. G. P. KOLFSCHOTEN]. Arnhem 1880. 8°.
- Forster (J.),** Ernährung und Nahrungsmittel. [Leipzig 1882]. 8°.
Handbuch der Hygiene und der Gewerbekrankheiten. Herausgeg. von M. VON PETTENKOFER und H. VON ZIEMSEN.
- Schlencker (G. H.),** Ueber die Verwendbarkeit der Borsäure zur Conservirung von Nahrungsmitteln. (Aus dem hygienischen Institute zu Amsterdam). München 1883. 8°. — Diss.
- Vorderman (A. G.),** Catalogus van eenige Chineesche en inlandsche voedingsmiddelen van Batavia. Batavia 1885. 8°.
- Ederveen (G. J.),** De kefir-drink en het kefirment. [Utrecht 1887]. 8°.
- Tentoonstelling** van voedingsmiddelen, Amsterdam 1887. Inzending van het Ministerie van Financiën. Amsterdam [1887]. 8°.
- Bruinsma (S. W.),** Bureau's tot onderzoek van levensmiddelen, in verband met Staatsapotheken. Haarlem 1889. 8°.
Vragen des Tijds.
- Rapport** van de commissie voor de bureau's voor het onderzoeken van levensmiddelen enz. [Samengest. door J. ZEEMAN, H. WEFERS BETINK en VITUS BRUINSMA]. 1889. 8°.
Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Snijders (A. J. C.),** Onze voedingsmiddelen, hunne samenstelling, voedingswaarde, toebereiding enz. Met pl. Zutphen 1889. 8°.
———. 2^e omgew. dr. Zutphen 1896. 8°.
- Esveld (D. F. van),** Over keuring van vleesch, vooral met het oog op de wenschelijkheid van het oprichten van een abattoir. Voordracht. Utrecht 1890. 8°.
- Keuring** — Eene — met hindernissen. [Door D. J. COSTER. Dieren 1890]. 8°.
- Koetscher (H.),** Hoe houdt men zijn maag gezond? [Uit het Duitsch vert.]. Amsterdam [1894]. 8°.
Gezondheids-Bibl., No. 54.

- Booven (H. C. A. van)**, Diëet en sociaal belang. 's-Gravenhage 1896. 8°.
- Ortt (F. L.)**, Het vegetarisme als bondgenoot. Voordracht. Amsterdam 1896. 8°.
- Bakhoven (G. H. Leignes)**, Vleeschkeuring in Nederland. 2^e dr. Kampen 1897. 8°.
- Vonck (A.)**, Albumine-melk (lacto-albumine) en hare verhouding tot de gebruikelijke moeder-melk-surrogaten. Lekkerkerk [1898]. 8°.
- Donath (C. D.)**, Overheidszorg met betrekking tot melkvervalsching. Voordracht. Alkmaar 1900. 8°.
- Forster (J.)**, Ueber „holländischen“ Kakao. Ein Beitrag zum Verständniss der Bedeutung der Kakao als Genuss- und Nahrungsmittel. Amsterdam [1900]. 8°.
- Grube (Karl)**, De dieet- en hygiënische behandeling der suikerziekte. Vert. door W. VAN DER STARP. Rotterdam 1902. 8°.
- Ortt (Fel.)**, Propaganda-geschrift voor het vegetarisme. 4^e dr. Hoorn 1903. 8°.
Ned. Vegetariërsbond.
- Burg (C. L. van der)**, Atlas met graphische voorstellingen van de chemische samenstelling van 267 voedingsmiddelen in Ned.-Indië en van de stofwisseling in Ned.-Indië. Amsterdam 1904. 8°.
Ten gebuik bij „De Voeding in Ned.-Indië“ van denzelfden schrijver.
- Burg (C. L. van der)**, De voeding in Nederlandsch-Indië. Amsterdam 1904. 8°.
- Schrijver (J.)**, Voeding en ziekte. Amsterdam 1904. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Borger (J. Rinkes)**, Over koemelk als voedsel. Z. pl. [1905]. 8°.
Bekroond antwoord op een prijsvraag.
- Broers (C. W.)**, Onderzoekingen over den tijd, gedurende welken tuberkelbacillen hunne virulentie behouden in melk, karnemelk en boter. Rotterdam 1905. 4°.
Nieuwe verh. van het Bataafsch Gen. der Proefond. Wijsbegeerte, II, 6.
Bekroond antwoord op prijsvraag.
- Greshoff (M.)**, Geen sacharine in de huishouding! Wageningen [1905]. 8°.
Uitg. door den „Anti-Suikeraccijnsbond“.
- _____. Nieuwe uitg. Wageningen 1905. 8°.
Als voren.
- Harrevelt (H. G. van)**, Handleiding voor de vleeschkeuring. Utrecht 1905. 8°.
- Schoorl (N.)**, en **A. Lam**, De beteekenis der fysisch-chemische methoden van onderzoek voor de beoordeeling van melk. Dieren 1907. 8°.
Ned. Maatsch. t. Bev. der Pharm. 1^e rapport voor de conferentie voor voedingsmiddel-chemie.
Pharm. Weekbl. 15 Juni 1907, No. 24.
- Jong (D. A. de) en W. C. de Graaff**, Houdbaarheid, vervoer, bewaren en conserveeren van vleesch en melk. Dieren 1907. 8°.
Ned. Maatsch. t. Bev. der Pharm. 2^e rapport voor de conferentie voor voedingsmiddel-chemie.
Pharm. Weekbl. 29 Juni 1907, No. 26.
- Hillen (Firma A.) en Ch. Bles**, Het rooken. Baarn 1908. 8°.
Pro en Contra, IV, 2.
- Groot (J. de)**, Over voeding en gezondheid. 1^e bundel. Gorinchem 1910. 8°.
- Jebbink (Gerr. Jan)**, Over het nucleïnen-gehalte van menschelijk voedsel en vooral van Indische versnaperingen. Doetinchem 1910. 8°. — Diss.
- Meerburg (P.)**, Proef-onderzoek van eenige voedings- en genotmiddelen, die te Utrecht verkocht werden in 1908 en 1909. Utrecht 1909. 8°.
Gezondheids-commissie voor de gem. Utrecht.
- Jager (L. de)**, Onthouding in de opvoeding. Leeuwarden (1911). 8°.
- Ortt (Fel.)**, Het vegetarisme bezien van de economische en de ethische zijde. [Soest] 1911. kl. 8°.
- Sterfte van 1 t.m. 4 jaar**, in verband met voedingswijze en sociale omstandigheden, onder de kinderen in 1908 geboren te 's-Gravenhage en Scheveningen, en sterfte beneden het jaar in 1909 t.m. 1912, benevens de middelen ter verbetering. 's-Gravenhage 1911—1913. 4°.
Gezondheidscommissie te 's-Gravenhage.
- Lorand (A.)**, Hoe moeten wij ons voeden? Practische wenken over het eten en de voor- en nadeelen van verschillende voedingsmiddelen. Vert. en met voorw. van H. PINKHOF. Amsterdam 1912. 8°.
- Suchier [Rob.]**, De orde der Trappisten en de vegetarische levenswijze. Bew. naar het Duitsch door A. W. M. VAN HEES. Amsterdam [1912]. 8°.
- Leeuwen (W. Storm van)**, Over het nicotine-gehalte in den rook van zware, lichte en „nicotine-vrije“ sigaren. Met tabellen en afb. Haarlem 1916. 8°.
Geneesk. Bladen, XIX, 5.
- Hennepe Jzn. (B. J. C. te)**, Lichaamscultuur en vegetarisme. Geill. Amsterdam 1917. 8°.
- Raaff (A.) en A. J. van der Veldt**, Kritiek op de voordracht van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam, tot instelling van een gemeentelijk melkbedrijf. Amsterdam 1921. 8°.
- Terwen (A. J. L.)**, **A. Raaff** en **A. J. van der Veldt**, De verbetering der melkvoorziening van Amsterdam. Amsterdam [1920]. 4°.
- Abrahams (E. J.)**, De mislukte levensmiddelen-politiek der Amsterdamsche sociaal-democraten. Utrecht [1923]. 8°.
„De Opbouw“, 1923.

Volkvoeding. De keuringsdiensten van waren in 1921. Een algemeen overzicht onder redactie van A. VAN RAALTE en J. STRAUB. Amsterdam [1923]. 8°.

Leersum (E. C. van), Allocution aux participants à l'échange de personnel sanitaire, société des nations, à l'occasion de leur visite au laboratoire de l'Institut Neerlandais d'alimentation populaire à Amsterdam. Amsterdam 1924. 8°.

Visch als volksvoedsel. [Door A. VAN DER LAAN. Amsterdam 1924]. 8°. — Geïll.

Kookboek — Het eerste Nederlandsche —. (Brussel, Thomas van der Noot, c. 1510). Facs.-uitgave. 's-Gravenhage 1925. 8°. — Met afb.

Boom (B. K.), Over voeding en het samenstellen van maaltijden. Voordr. Amsterdam 1926. 8°.

Jansen (B. C. P.), De ontwikkeling van de leer der voeding in de laatste kwarteeuw. Rede. Groningen enz. 1929. 8°.

Coronel (S. Sr.), De waarde van goed voedsel. Leiden z. j. kl. 8°.

Alg. Bibl. No. 53.

Keuken-Meid — De volmaakte Hollandsche —. Hoe men allerhande spijzen . . . kan toebereiden. Alsmeede eenige huismiddelen, voor de verkoudheid enz. 8e dr. Amsterdam by Steven van Esveldt z. j. 8°. — Met titelpl.

Roos (P. F. van Hamel), Een en ander over sommige voedingsmiddelen en hunne vervalschingen. Ouderkerk [z. j.]. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Sassenus (J. B.), De l'excellence du thé, et de ses vertus étonnantes dans la médecine. Anvers s. a. 8°.

Sassenus (J. B.), De voortreffelijkheid van de thee, en hare bewonderenswaardige verdienste in de geneeskunde. Uit het Fransch. Rotterdam z. j. 8°.

Tabak — De —, haar invloed op den mensch, enz. Nieuwe uitg. 2e dr. Culemborg z. j. 8°.

Thée Herbarum Montium et convallium Glaronsium ofte de Hoogbergsche Clarische kruiderthee, welke in alle krankheden des menschelyken lichaams met nuttige werkingen kan gebruikt worden. Z. pl. en j. 4°.

VII. DRANK EN DRANKBESTRIJDING.

Dedekind (Frid.), Ludus satyricus de morum simplicate seu rusticitate. Vulgo dictus Grobianus. Libri III. Lugduni Bat. 1631. 12°.

Satiren op het overmatig gebruik o. a. van alcohol.

Portzius (Joh. Dav.), Bacchus enucleatus, hoc est Examen vini Rhenani ejusque tartari, spiritus, aceti etc. ex novis principiis depromptum ac demonstratum. Leovardiae [1673]. 12°.

Draper (Herm. Joan.), De potu, sanitati tuendae congruo. Groningae 1772. 4°. — Diss.

Bacon (Joann.), De natura usuque vini. Lugduni Bat. 1777. 4°. — Diss.

Heldring (O. G.), De jenever erger dan de cholera. Een volksboek. Arnhem 1838. 8°.

Macnish (Rob.), Verhandeling over de dronkenschap en derzelver gevolgen; benevens voorbehoed- en geneesmiddelen. Naar de Hoogd. vertaling van de 5^e Eng. uitgave [door S. R. OOMKENS]. Groningen 1838. 8°.

Zschokke (Heinr.), De brandewijnpest. Een treurig verhaal tot waarschuwing en leering. Naar het Hoogd. Hanau 1838. 8°.

Gebruik — Over het onmatig — van sterken drank, vooral bij het volk en de middelen om het tegen te gaan. Utrecht 1839. 8°.

Geuns (M[ath.] van), Over het gebruik en misbruik van sterke dranken, bewerkt tot een volksboek voor den tegenwoordigen tijd door O. G. HELDRING. Groningen 1839. 8°.

Duparc (H. M.), Het gebruik en misbruik der geestrijke dranken, benevens de middelen tot wering van dezelve, uit een genees-, staat- en zedekundig oogmerk beschouwd. Uitg. door het Prov. Utrechtsch Genootsch. Utrecht 1843. 8°.

Herckenrath (A. W. F.), Over het onmatig gebruik van sterken drank, en de middelen om hetzelfde te keer te gaan. Uitgeg. door het Provinc. Utrechtsch Genootschap. Utrecht 1843. 8°.

Onderzoek. Wering van het misbruik van sterken drank. [Amsterdam 1843]. 8°.

Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Boettcher [J. H.], Het groote huiskruis, of de sterke drank. Voor Nederland bew. naar de 22^e [Hoogd.] uitg. Amsterdam 1845. 8°.
2^e dr. Amsterdam 1845. 8°.

Maanen (J. R. van), De jenever verdedigd. Amersfoort 1845. 8°.

Huydecoper (T. R. C.), Een woord van ernst en liefde aan mijne landgenooten, bij de oprigting eener Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank. 2^e uitg. Amsterdam 1846. 8°.

Scheltema (S. P.), Wel matigheid, geen afschaffing aanbevolen. Arnhem 1849. 8°.

Schroeder van der Kolk (J. L. C.), Voorlezing over den invloed van sterken drank op het ligchaam. Utrecht 1850. 8°.

- Schroeder van der Kolk (J. L. C.),** De mijlpaal, of wat hebt gij als afschaffers van sterken drank in 1850 gedaan? Een woord van opwekking aan zijne medeleeden. Amsterdam 1851. 8°.
- Scheltema (S. P.),** Vervolg van den strijd van de matigheid tegen de afschaffing. Arnhem 1852. 8°.
- Woord — Een —** aan de leden der Nederlandsche vereeniging tot afschaffing van sterken drank. [Rede door G. VAN MILLIGEN]. Rotterdam 1853. 8°.
- Cool (P.),** Een woord van opwekking aan mijne landgenooten, tot deelneming aan eene zaak, die vooral door hen en in dezen tijd te bevorderen is. [Afschaffing]. Harlingen 1854. 8°.
- Donkersloot (N. B.),** Loterij en jenever, twee rampen over Nederland. Tiel 1854. 8°.
- Gesprekken van militairen over het nadeel van den sterken drank.** Amsterdam 1854. 8°.
- Swaagman (A. H.),** De werking van den sterken drank uit een geneeskundig oogpunt beschouwd. Eene voorlezing. Groningen 1855. 8°.
- Ballot (A. M.),** Het bier beschouwd als volksdrank. Rotterdam 1856. 8°.
- Strijd — De —** tegen den sterken drank, beschouwd met het oog op onzen tijd. Voorlezing. Leeuwarden 1856. 8°.
- Westerhoff (R.),** Over de schadelijke en verderfelijke werking onzer belastingen en wel bepaaldelijk onzer accijnsbelastingen, op de gezondheid en het welzijn der geringere standen. [Groningen 1856]. 8°.
Tijdschrift voor het armwezen, IV.
- Regt — Het —** van enquête en de sterke-drank-quaestie in de Tweede Kamer. Verzameling van officiële en andere bescheiden, beide onderwerpen betreffende. 's-Gravenhage 1857. 8°.
- Fabius (H.),** De natie wordt bestolen! Redevoering. Amsterdam 1860. 8°.
- Afschaffingsbeweging — De —** beschouwd op het gebied der geneeskunde. Een woord aan onze geneeskunstoefenaren. [Naar het Eng. van J. M. MAC CULLOCH]. Amsterdam 1860. 8°.
- Sterke-Drank — De —** als volksdrank veroordeeld door circa 500 Nederlandsche geneeskunstoefenaren. Uitgeg. door de Nederl. Vereen. tot afschaffing van sterken drank. Amsterdam 1861. 8°.
- Fabius (W. P. C.),** De Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank, op nieuw geschetst. Amsterdam [1862]. 8°.
- Aanwijzing — Beknopte —** van het gebruik en geneeskraft van de meest bekende minerale wateren uit de fabriek van P. van der Burg en Jonkers te Nijmegen. Nijmegen 1865. 8°.
- Hoeveel de jenever aan koorn kost.** [Amsterdam 1866]. 8°.
- Bier — Het Koninklijk Nederlandsch-Beijersch —**, als een toekomstige algemeene volksdrank beschouwd. 's-Gravenhage 1868. 8°.
- Neyremand ([Ern.] de),** De noodzakelijkheid om de dronkenschap te beteugelen. Naar het Fr. door J. F. SCHULD. Gorinchem 1870. kl. 8°.
- Schuld (J. F.),** Strafbepalingen tegen dronkenschap wenschelijk, uitvoerbaar en noodzakelijk? Gorinchem [1870]. 8°.
- Multapator [L. PHILIPPONA]'s** strijd tegen misbruik van sterken drank en openbare dronkenschap. No. 1. Drie oproepingen. Amsterdam 1875. 8°.
- Strijdkrachten —** Neerlands wettige — tegen een machtigen vijand. Bijdrage tot de algemeene gezondheidsleer. [Door G. A. N. ALLEBÉ]. Amsterdam enz. 1875. 8°.
Uitgeg. door de Mij. tot Nut van 't Algemeen.
- Tilanus (C. B.),** Eene onwankelbare overtuiging. Redev. Amsterdam 1876. 12°.
Nederl. Vereen. tot afschaffing van sterken drank.
- Richardson (B. W.),** Volksonderwijs over alcohol. [Met een levensschets van den schrijver door FRIEDER. SHERLOCK]. Vert. door C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA. Amsterdam enz. 1879. 8°.
Uitgeg. door de Ned. Ver. tot afschaffing van sterken drank.
- Koch (E. J. W.),** Een slachtoffer van koning Alcohol. Naar het leven geschetst in acht tafereelen met bijschriften. Arnhem 1891. 8°.
- Engelbronner (C. C. E. d'),** Vijftig jaren. Bouwstof voor een te houden voordracht ter 57ste Openbare Algemeene Vergadering der Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank. 's-Gravenhage 1892. 8°.
- Bruggen Jz. (J. T. van),** De drank-questie en de drinkgewoonten. [Referaat]. Groningen 1894. 8°.
- Schmitz (A.),** Matigheid of onthouding? Nieuwe bijdragen tot het alcohol-vraagstuk. Amsterdam 1895. 8°.
- Woude (Th. W. v. d.),** Een en ander uit het alcohol-vraagstuk. 's-Gravenhage enz. 1895. 8°.
———. 2^e bijgew. dr. St. Anna Parochie 1897. 8°.
Uitgeg. door de Nederl. Vereen. tot afschaffing v. sterken drank.
- Aanval en verweer.** Een vriendschappelijk oordeel van vrienden des volks naar aanleiding der meening van Dr. Bronsveld en den predikant Sikkels, over de geheelonthouding, in verband met het toenemend alcoholisme en het dienstbaar maken daarvan aan de belangen der Rijks-schatkist. [Uitgeg. door C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA]. Gouda [1896]. 8°.

- Ruysch (W. P.),** De vrouw in den strijd tegen het alcoholisme. Voordracht. Rotterdam 1896. 8°.
- Gerhard (J. W.),** Het vegetarisme in verband met de geheel-onthouding en 't sociale vraagstuk. Amsterdam 1897. 8°.
- Heusden (W. van),** Wijnkeuringen in Nederlandsch-Indië. Batavia 1897. 8°.
- Joret (Louis F. G.),** Alcoholisme en onthouding. St. Anna Parochie 1897. 8°.
Uitg. door de Nederl. Vereen. tot afschaffing v. sterken drank.
- Allinson (F. R.),** Het gebruik van sterken drank. Oorzaken, gevolgen, behandeling. Dordrecht [1898]. 8°.
- Geheel-Onthouders-Bond** — De Algemeene Nederlandsche —. Oprichting en doel. Dordrecht [1898]. 8°.
- Kat Wzn. (J.),** De vrouw en de alcohol. St. Anna Parochie 1898. 8°.
Uitg. door de Ned. Ver. tot afschaffing van sterken drank.
- Mierop (Lod. van),** Met of zonder staats-hulp? Het voor en tegen van wettelijke bepalingen, in zake drankbestrijding, wat nader beschouwd. Dordrecht [1898]. 8°.
- Tak (A.),** Alcoholisme en wetgeving. Haarlem 1898. 8°.
- Tuuk (Titia van der),** Waarop wacht gij? Dordrecht [1898]. 8°.
- Wanrooy (J. G.),** Een brief aan den Heer Dr. A. Kuyper, lid van de 2^e Kamer der St. Gen., benevens eenige toelichtingen naar aanleiding van het antwoord van Z. E. den minister van koloniën, betreffende het drankmisbruik in het Ned.-Indische leger. Amsterdam 1898. 8°.
Uitg. door de afd. Rotterdam van de „Hoop der Toekomst” en de afd. Maasclub der Ned. Onderw. Prop. Club voor drankbestrijding.
- Wanrooy (J. G.),** Het drankmisbruik in ons Indisch leger. Amsterdam [1899]. 8°.
Uitg. door de Commissie van onderzoek voor drankbestrijding in ons Indisch leger.
- Rees (J. van),** Geen middel te kras! Rede naar aanleiding van de uitspraken van Prof. Dr. P. K. Pel over de alcohol. Blaricum 1902. 8°.
- Boekhoudt (H. Buringh) [en] A. J. van der Weide,** Het alcoholvraagstuk. Handleiding. Amersfoort 1904. 8°.
Uitg. v. d. Volksbond tegen drankmisbruik.
- _____ 2^e dr. Amersfoort 1909. 8°.
_____ 3^e dr. Utrecht 1919. 8°.
- Don (A.) en Th. W. van der Woude,** Het boek van den alcohol. Met een voorr. van S. TALMA. Amsterdam 1904. 8°.
_____ 2^e dr. Amsterdam 1917. 8°.
- Kramer (Rijk),** Calvinisme, geheelonthouding, neo-malthusianisme. Leiden 1904. 8°.
- Dupont (A.),** Drankzucht en hare genezing. [Voordracht]. — Gemeentelijke drankwetpolitiek. door V. H. RUTGERS. Amsterdam 1906. 8°.
Orgaan v. d. Geref. Vereen. voor Drankbestrijding, No. 19.
- Kat (J.),** Eenige feiten betreffende het alcoholisme, gezien uit hygiënisch oogpunt. Dordrecht 1910. 8°.
- Ortt (Fel.),** Drankzucht en hoe die tegen te gaan. Den Haag 1911. kl. 8°.
- Staercke (J.),** De volksziekte alcoholisme en plaatselijke keuze. Dordrecht [1913]. 8°.
- Basenau (F.),** Eenige hedendaagsche beschouwingen over melk. [Amsterdam 1917]. 8°.
- Woude (Th. W. v. d.),** Werk onder drankzuchtigen. [Leiden 1927]. 8°.
Medisch consultatie-bureau voor alcoholisme te Amsterdam, XI—XVIII, 1920—1927.
- Fabius (H.),** Voorlezing over de dranken. Amsterdam z. j. 8°.
_____ 2^e dr. Amsterdam 1860. 8°.
- Herkenrath (A. W. F.),** De dorps-societeit of gesprekken over het nadeel van sterken drank voor het leven en de gezondheid. [Amsterdam] z. j. 8°.
Nederlandsch Matigheidsgenootschap. Tractaat No. 5.
- Scheltema (C. S. Adama van),** De bestrijding der nationale drinkgewoonten in Amerika. Amsterdam z. j. 8°.
- VIII. OPENBAAR HULPBETOON (Ziekenhuizen, ziekenverpleging, herstellingssoorten, enz.).
- Helmont (Franc. Merc. van),** Een zeer korte afbeelding van het ware natuurlyke Hebreuwse A. B. C. welke te gelijk de wyse vertoont, volgens welke die doof geboren syn, sodanig kunnen onderwesen werden, dat sy niet alleenig andere die spreken kunnen verstaan, maar zelfs tot het gebruik van spreken komen. Met pl. Alsmede een Verhandeling om de Doof-geboorene te leeren spreken, door JOH. CONR. AMMAN. Amsterdam by P. Rotterdam 1697. kl. 8°.
Het 2^e stukje met afz. titel.
- Amman (Jo. Conr.),** Dissertatio de loquela, qua non solum vox humana, et loquendi artificium ex originibus suis eruuntur: sed et traduntur media, quibus ii, qui ab incunabulis surdi et muti fuerunt, loquelam adipisci. . . . possint. Amstelaedami 1700. 8°.
- Amman (Jo. Conr.),** Surdus loquens, sive dissertatio de loquela qua non solum vox humana, et loquendi artificium ex originibus suis eruuntur: sed et traduntur media, quibus ii, qui ab incunabulis surdi et muti fuerunt, loquelam adipisci. . . . possint. Lugd. Bat. 1727. 8°.

- Louis [Ant.]**, Verhandeling over de oorzaak van den dood der verdronkenen. Uit het Fransch vert. door CORN. BLEULAND. Amsteldam 1760. 8°.
- Gummer (Jac.)**, De caussa mortis submersorum eorumque resuscitatione experimentis et observationibus indagata. Groningae 1761. 4°. — Diss.
- Bekendmaking [van] de Bestierders der Maatschappij ter redding van drenkelingen [betreffende het uitloven van belooningen en aanwijzen van reddingsmiddelen].** Amsterdam [1767]. Plano.
 ———. Amsterdam [1803]. Plano.
 ———. Amsterdam [1866]. Plano.
- Gummer (J.)**, Verhandeling over het stikken der drenkelingen en de herstellinge der verdronkene. Groningen 1768. 8°.
- Vertoog — Kort — over 't gebruik der hulpmiddelen, dienende tot redding der drenkelingen; uitgeg. door een gezelschap van Utrechtsche Heelmeesters.** Utrecht 1769. 8°.
- Matthey (J. H.)**, De behulpzaeme hand aen de verdronken toegebrog, ofte korte verhandeling . . . in de welke men aenwyst de waere oorzaak van hunne dood, ende de bekwaemste hulpmiddelen om hun . . . te redden. Antwerpen [1771]. 8°.
- Haen (Ant. de)**, Abhandlung über die Art des Todes der Ertrunkenen, Erhenkten und Erstickten, dann über die Mittel, durch welche denselben das Leben hergestellt werden kann. Aus dem Lat. ins Deutsche übers. van JOH. LAMBOY. Wien 1772. kl. 8°.
 ———. Freyburg i. Br. 1779. 8°.
- Lettre sur les sourds et muets à l'usage de ceux qui entendent et qui parlent. Avec des additions. [Par DENIS DIDEROT].** Amsterdam 1772. 12°.
- Schrage (Ant.)**, Verhandeling over de drenkelingen, met aanwyzinge der gereedste, vaerdigste veiligste en zekerste redmiddelen. Amsterdam 1778. 8°.
- Gravezande (Adr.'s)**, Vredegroet, ter inwijzing van het nieuw gebouwde armziekenhuis te Middelburg, enz. Middelburg 1785. 8°.
- Schrage (Ant.)**, De submersis. Hardervici 1790. 4°. — Diss.
- Bericht aangaande het Instituut tot onderwijzing van doven en stommen binnen Groningen 1792. Behelzende een verslag van de Jaarlijksche Vergadering enz. Groningen [1792].** 8°.
- Marum (M. van)**, Bedenkingen en proefnemingen tot verbetering der middelen ter redding van drenkelingen. Haarlem 1793. 8°. — Met fig.
- Tersier (Barth.)**, De geneeswyze der drenkelingen. Leyden 1793. 8°.
- Marum (M. van)**, Beantwoording der aanmerkingen van B. Tersier, betreffende het gebruik van zuivere lucht en 't warme bad, ter redding van drenkelingen. Haarlem 1793. 8°.
- Tersier (Barth.)**, Vervolg op de geneeswijze der drenkelingen, in enen brief aan M. van Marum. Leyden 1794. 8°.
- Vogel (Sam. Gottl.)**, Genees- en staatkundige verhandeling over de oorzaken, waarom zoo weinig drenkelingen in 't leven hersteld worden. Uit het Lat. vert. Haarlem 1795. 8°.
- Rapport van de Commissie tot onderzoek der Godshuizen, betreffende het gasthuis, pesthuis, nu Buitengasthuis en het krankzinnighuis [te Amsterdam.]** [Amsterdam 1798]. 8°.
- Duval, Curtet et Fournier**, Rapport sur la situation médicale de la maison de détention située à Vilvorde. Bruxelles [1805]. 8°.
- Carrere [Jos. Barth. Franc.]**, Handboek voor den dienst der zieke of kort begryp der kennissen die noodzaekelyk zyn aan de persoonen die belast zyn met den dienst der zieke, der kraamvrouwen, der nieuw geboren kinderen, etc. Uit het fransch overgez. na den 3^{en} dr. door P. E. WAUTERS. Gend 1807. 8°.
- Tafereel der nieuwe armen-inrigting in den Haag. [s-Gravenhage]** 1807. 8°.
- Iets over het Aelmoesseniers Weeshuis te Amsterdam en eenige bedenkingen over de armoede. [Door C. VAN VOLLENHOVEN].** Amsterdam 1815. 8°.
- Regenten van het Aalmoezeniers Weeshuis aan de E. A. H. H. Burgem. der stad Amsterdam. [Amsterdam 1820].** 8°.
 Verdediging tegen het aangevoerde in Nieuwenhuys, Geneeskundige Plaatsbeschrijving van Amsterdam.
- Bosch (M. van Heijningen)**, Berigt, houdende eenige wenken over het eerste onderwijs aan doofstommen; benevens het hand-alphabet, in het koper gegrav. Groningen 1821. 8°.
 ———. 2^e verm. dr. Groningen 1823. 8°.
- Coulon (Aem. Vitringa)**, De submersis. Groningae 1821. 8°. — Diss.
- Reglement van geneeskundige Politie, voor de stad Amsterdam.** Amsterdam 1821. 8°.
- Reglement voor het burger-gasthuis te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1822.**
 Hierbij: 1. Instructie voor den med. doctor van het burger-gasthuis. 2. voor den chirurgijn. 3. voor den gasthuismeester en meesteresse. 4. voor den ziekenvader. 5. voor de ziekenmoeder. 6. voor den rentmeester. 7. voor den portier.
- Schouten (H. J.)**, Verhandeling over de oorzaken waarom drenkelingen, verstikten en verhangenen, na uit den schijndood tot het leven teruggebragt te zijn, dikwerf kort daarna eene prooi van den wezenlijken dood worden. Amsterdam 1822. 8°.

- Guyot (C. en R. T.),** Beschrijving van het instituut voor doofstommen te Groningen, ten geleide van eene systematisch gerangschikte lijst der geschriften over doofstommen en het onderwijs aan doof-stommen. Groningen 1824. 8°.
- Kesman (J. H.),** Over den staat van den doofstomme, vergeleken met dien van den blindgeborene. Groningen 1824. 8°.
- Wauters (P. E.),** Bemerkingen over de noodzakelykheyd der ziekediensters tot het genezen der zieke. De pligten en werkzaamheden der goede, de gebreken der slegte en den middel om goede aen-te-kweeken. Gend 1825. 8°.
- Reglement** wegens het inwendig beheer van het syphilitisch ziekenhuis. 's-Gravenhage 1827. 8°.
Hierbij: Instructiën voor het personeel en beslissing aangaande de opneming van kinderen met hoofdzeer.
- Verordening** op de geneeskundige behandeling en de verzorging van behoeftige zieken en kraamvrouwen binnen Leeuwarden. [Leeuwarden 1828]. 8°.
- Verslag** der Commissie tot ondersteuning van personen of huisgezinnen ten gevolge der heerschende ziekte onvermogen zijnde en welke door geene diaconie bedeed worden. Groningen 1828. 8°.
- Kool (J. A.),** Opmerkingen omtrent den toestand en de behandeling van drenkelingen. Amsterdam 1834. 8°.
- Scheltema (S. P.),** Geldersch gesticht tot genezing en verpleging van krankzinnigen. Arnhem 1838. 4°.
- Schroeder (Jan.),** De legibus et institutis in commodum mente alienatorum. Trajecti ad Rhen. 1838. 8°. — Diss.
- Schroeder van der Kolk (J. L. C.),** Oratio de debita cura infaustam maniacorum sortem emendandi eosque sanandi, in nostra patria nimis neglecta. Trajecti ad Rhen. 1837. 8°.
- Schroeder van der Kolk (J. L. C.),** Redevoering over de verwaarloozing der vereischte zorg, ter leniging van het lot der krankzinnigen, en ter genezing derzelve in ons vaderland. [Uit het Lat. vert.]. Utrecht 1838. 8°.
- Dufau (P. A.),** Proeve over den lichamelijken, zedelijken en verstandelijken toestand van blindgeborenen; met een plan tot verbetering van hun maatschappelijk bestaan. Uit het Fransch vert. en met aanmerk. voorzien. Amsterdam 1841. 8°.
- Fabius (E.),** Kort overzicht van den tegenwoordigen toestand der kerkelijke en stedelijke inrigtingen tot geneeskundig hulpbetoon aan zieke armen te Amsterdam. Amsterdam 1841. 8°.
- Fabius (E.),** Bedenkingen over de sterfte in de beide Stads-Gasthuizen te Amsterdam. [Amsterdam 1841]. 8°.
Archief voor Geneesk.
- Hageman Jr. (H. H.),** Een woord over de sterfte onder de krankzinnigen in het Buiten-Gasthuis te Amsterdam, van 1 Oct. 1835—1 Mei 1840. Amsterdam 1841. 8°.
- Honert THZN. (Joan. van den),** Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetgeving betrekkelijk de gestichten voor krankzinnigen, en de wijze hunner opneming in en ontslag uit dezelve. Amsterdam 1841. 8°.
- Rapport** — Eerst-Tweede-Derde — der commissie tot verbetering van het lot der krankzinnigen. [Door G. VROLIK en J. VAN GEUNS. Amsterdam 1841, 42]. 8°.
- [Rapport]** der Commissie benoemd bij besluit van gedeputeerde staten der prov. Noord-Holland (15 Julij 1841) om te dienen voor raad en voorlichting ter zake van krankzinnigen-gestichten. [4 Oct. 1841. Get. G. VROLIK en J. VAN GEUNS]. Z. pl. en j. 8°. — Met plan.
- Schneevoogt (G[ust.] E[d.] V[oorhelm]),** Bedenkingen tegen de scheiding van geneeskundige gestichten en bewaarplaatsen voor krankzinnigen, aangenomen bij het Wetsontwerp van 1840. Amsterdam 1841. 8°.
- Schneevoogt (G[ust.] E[d.] V[oorhelm]),** Rapport omtrent de in het Buiten-Gasthuis te Amsterdam verpleegde zieken en krankzinnigen 1840/42, 1843/45. 3 st. [Amsterdam 1841/45]. 8°.
Archief voor Geneeskunde 1841/45.
- Tilanus (C. B.) en G. C. B. Suringar,** Iets over de sterfte in de beide stads-gasthuizen, en over de tegenwoordige inrigting van het binnengasthuis te Amsterdam. [Amsterdam] 1841. 8°.
Archief voor Geneesk. I 1, 2.
- Mayor (M[atth.]),** Volks-heelkunde, of eenvoudige raadgevingen bij plotselinge ongelukken, gevaarlijke toevallen, vergiftigingen, enz. Naar het Fransch. Met aant. door TH. CUTLER. Uit het Eng. vert. door H. H. HAGEMAN JR. Met afb. Amsterdam 1842. 8°.
- Mayor [Matth.],** Volks-heelkunde of de kunst, om spoedig hulp aan te brengen en eenvoudige verbandmiddelen aan te leggen, in gewigtige gevallen, en op de komst des heelmeeesters wachtende. Vrij uit het Fr. vert. en verm. door J. W. F. SCHEFFER. Utrecht 1842. 8°.
- Reglement** voor het ziekgasthuis te Gorinchem. Gorinchem 1843. 8°.
- Alewijn (P. Opperdoes),** Memorie ter gelegenheid van de oprigting van een Provinciaal Krankzinnigen-gesticht in Noord-Holland. Z. pl. [1845]. 8°.
- Instellingen** — Over — tot verpleging van zieken, met een verslag van de oprigting der Vereeniging tot ziekenverpleging te Amsterdam, en van hare werkzaamheden gedurende het jaar 1844. Amsterdam 1845. 8°.

Lurasco (C. F.), Bezwaren tegen het stelsel van afzondering der gevangenen, getoetst aan de ervaring in de Pennsylvanische staatsgevangenis van het Oosten verkregen. Voorlezing. [Amsterdam 1845]. 8°.

Hasselt (A. W. M. van), De kunstmatige ademhaling tot herstelling van schijndooden. Met pl. Utrecht 1847. 8°.

Handboek voor pleegzusters en ziekenoppassers. Naar het Hoogd. [van JOH. FRIEDR. DIEFFENBACH] door G. H. MEIJER. [Met voorr. van A. A. SEBASTIAN]. Groningen 1848. 8°.

Herdr. onder den titel: Leidraad bij het verplegen en oppassen van zieken.

Handelingen — De — der Regering en de belangen der ingezetenen van Leiden. Leiden 1848. 8°.

Betr. het Huiszittenhuis.

Kaathoven (C. W. A. van) en A. H. van der Boon Mesch, Over den gebrekkigen staat van de Geneeskundige Inrigting voor zieke armen te Leiden. Verslag aan den Stedelijken Raad. Leiden 1848. 8°.

Alberda (J. J.), De blindgeborene in de maatschappij. Opmerkingen en wenken voor allen die belang stellen in de vorming van blinde kinderen. Leyden enz. 1849. 8°.

Bertrand, De ziekenkamer. Eene onmisbare handleiding voor allen, welke zich met het verplegen van zieken belasten. Gev. naar het Fr. Leyden enz. 1849. 8°.

Rapport aan den Raad [der stad Leiden] over de verpleging der zieke armen. [Door JEAN C. BUCAILLE, NIC. OLIVIER en WILHEM C. BAERT]. Leyden 1849. gr. 8°.

Alberda (J. J.), Het blinde kind. Handleiding. . . . bevattende aanwijzingen voor de eerste opvoeding en het eerste onderwijs der blinden. Leyden 1850. 8°.

Leeuwen (D. H. van), Danktoonen van Meer-en-Berg aan Mr. M. C. van Hall, voor zijn keurig gedicht: „Meer-en-Berg. . . . 9 Maart 1851. . . . herdacht”. Amsterdam 1851. 8°.

Leidraad bij het verplegen en oppassen van zieken. Naar het Hoogd. [van JOH. FRIEDR. DIEFFENBACH] door G. H. MEIJER. Met voorr. van A. A. SEBASTIAN. Groningen 1851. 8°.

„Handboek voor pleegzusters en ziekenoppassers” met anderen titel en inhoudsopg.

Riegler (Ludw. Friedr.), De verplegingsgestichten enz. Met afb. Amsterdam 1852. 8°.

Symons (A.), Het doofstommen-onderwijs. Een historisch-kritische proeve. Rotterdam 1852. 8°.

Tollens Cz. (H.), De pleegzuster. Dichtstukje. Rotterdam 1852. 8°.

Duparc (H. M.), De blinden-verzorging, benevens de middelen tot hare verbetering. Amsterdam 1853. 8°.

Heije (J. P.), Gewijzigd voorstel en toelichting omtrent de geneeskundige armverzorging. [Amsterdam 1853]. 8°.

Leeuwen (D. H. van), Rapport sur la fondation, la construction et l'organisation des meilleurs asiles d'aliénés en France et ailleurs. Jersey 1853. 8°.

Schneevoogt (G. E. Voorhelm), Rapport over het Buiten-Gasthuis, ingediend aan HH. Regenten. Amsterdam Febr. 1853. Amsterdam 1853. 4°.

_____. Rapport enz. uitgebracht Nov. 1859. [Amsterdam 1859]. 4°.

Verdediging der leerwijze, gevolgd op het Instituut voor doofstommen te Groningen. [Door C. en R. T. GUYOT. Groningen 1853]. 8°.

Böeseke (M. A. A.), De pleegzuster. Met voorber. van W. H. WARNSINCK Bz. 's-Hertogenbosch 1854. kl. 8°.

Heije (J. P.), Eene levensvraag voor oogenblik en toekomst. Armverzorging en armbestuur, naar aanleiding der verordening op de geneeskundige armverzorging, voor de stad Amsterdam, met de armenwet in verband beschouwd. Amsterdam 1855. 8°.

Ramaer (J. N.), Opmerkingen en aantekeningen bij het bezoek van eenige Duitsche ziekenhuizen. [Tiel 1855]. 8°.

Ned. Tijdschrift voor gerechtelijke geneeskunde en psychiatrie.

Rapport van de Commissie uit de afdeling Groningen der Nederl. Maatsch. t. b. d. Geneesk. ter zake van eene reorganisatie van de geneeskundige armen-verpleging te Groningen. Met Bijlage. 2 Stkn. [Groningen 1855]. 8°.

Verordening regelende de geneeskundige armverzorging van wege de gemeente Amsterdam. [Amsterdam 1855]. f^o.

_____. [Amsterdam 1857]. 8°.

Brouwer (G. A. van Limburg), Opmerkingen over armen-verzorging, inzonderheid naar aanleiding van J. P. Heije's Levensvraag voor oogenblik en toekomst. Amsterdam 1856. 8°.

Fokker (A. A.), en J. C. de Man, De gestichten en openbare gebouwen van Middelburg. 2 Stkn. [1 bd.]. Middelburg 1857. 8°.

Moll (W.), Toespraak gehouden bij de inwijding des nieuwen gebouws van de Vereeniging voor ziekenverpleging te Amsterdam, 11 Junij 1857. Amsterdam [1857]. 8°.

Prospectus van het geneeskundig gesticht voor minderjarige idioten te 's-Gravenhage. [s-Gravenhage 1857]. 8°.

Egeling (L. J.), Stervenden en doodden. Raadgevingen omtrent verzorging en verpleging. [Haarlem 1858]. kl. 8°.

Praktische Volksalmanak 1858.

- Schneevoogt (G[ust.] E[d.] V[oorhelm])** — Aan den Raad der Stad Amsterdam. [Protest naar aanleiding der ontworpen instructiën voor den directeur v. h. Buitengasthuis, door Heeren Regenten]. Amsterdam 1858. f^o.
- Reglement van de inrigting voor Ziekenverpleging te Middelburg.** Middelburg 1859. 12°.
- Advies van de Amsterdamsche Afdeeling der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst aan den Gemeenteraad van Amsterdam inzake verbetering der gasthuizen.** 27 Dec. 1860. 4°.
- Heynsius (C. E.),** Adres aan den Raad der Stad Amsterdam d. 20 Nov. 1860, over de gasthuis-kwestie te Amsterdam. [Amsterdam 1860]. f^o.
- Hoogvliet (W.),** Beschouwingen over het plan tot oprigting van een Nederlandsch Genootschap tot ondersteuning van behoeftige krankzinnigen en van herstelden, die uit een gesticht ontslagen doch onverzorgd zijn. Leyden 1860. 8°.
- Hulpmiddelen** — Eerste — bij snel opkomende ongevallen, ontstaan door brand, lichamelijke ongesteldheid, verstikking, als andersints. Amsterdam 1860. 8°.
Volksbibliotheek No. 30.
- Rapport over de verbetering van den staat der beide Gasthuizen, [te Amsterdam] ingediend aan den Raad dier Gemeente door de Regenten,** 25 Oct. 1860. 4°.
- Rapport en advies van de Plaatselijke Commissie van geneeskundig toezicht aan den Gemeenteraad van Amsterdam over de Gasthuis-kwestie.** 17 Jan. 1861. f^o.
- Rapport van Regenten der beide Gasthuizen aan B. en W. van Amsterdam over de Gasthuis-kwestie** 28 Febr. 1861. f^o.
- Adres van de Amsterdamsche Professoren in de geneeskunde,** 2 April 1861 aan den Stedelijken Raad over de Gasthuis-kwestie. [Ondert. C. B. TILANUS, P. H. SURINGAR, J. VAN GEUNS, G. E. V. SCHNEEVOOGT. Amsterdam 1861]. fol.
- Gemeenteraad** — Aan den —. Bezwaren tegen het amendement van den Heer S. Cool, inzake de Gasthuis-kwestie, door C. B. TILANUS, P. H. SURINGAR, J. VAN GEUNS en G. E. V. SCHNEEVOOGT. Amsterdam 1861. f^o.
- Gemeenteraad** — Aan den —. [Brief van de Plaatselijke Commissie van geneesk. toezicht, over de verbetering van den staat der gasthuizen te Amsterdam.] Amsterdam 1861. f^o.
- Donkersloot (N. B.),** Notice sur quelques établissements d'aliénés en France et en Belgique, suivi d'un aperçu des asiles en Hollande. Dordrecht 1861. 8°.
- Gesticht** — Het Provinciaal Geneeskundig — voor Krankzinnigen, Meerenberg, bij Haarlem. Met atlas. Haarlem 1861. 8°, f^o.
De atlas onder den titel: Meerenberg, Asile provincial d'aliénés, dans le voisinage de Harlem. Planches. Harlem. s. a.
- Hoogvliet (W.),** Het patronaat over herstelde krankzinnigen in Nederland. Leiden 1861. 8°.
- Boer-Vervoorn (A. de),** Voormaals en thans. Vluchtige blik op de verpleging van krankzinnigen. [Amsterdam 1862]. 8°.
Schat der gezondheid, 1862.
- Curwen (John),** Handleiding voor oppassers in gasthuizen voor krankzinnigen. Voor Nederland gewijzigd door F. A. HARTSEN. Utrecht 1862. 8°.
- Falco,** Psychiatrisches aus Holland. — Dessen, Mittheilungen aus den Generalberichten über die holländische Irrenanstalten. [München 1862]. 4°.
Aertliches Intelligenzblatt, 1862, No. 7, 14, 23, 24.
- Kool (J. A.),** Verslag omtrent de Maatschappij tot redding van drenkelingen, opgericht in den jare 1767 te Amsterdam. 1854—1862. Amsterdam 1862. 4°.
- Marjolin (R.),** Notice sur l'hôpital de Rotterdam suivie de considérations sur l'hygiène des hôpitaux. Paris 1862. 8°. — Av. pl.
- Nightingale (Flor.),** Over ziekenverpleging.— Wat men, om de herstelling te bevorderen, te doen en te vermijden heeft. Uit het Engelsch vert. door [ANNA DOR.] BUSKEN HUET-[VAN DER THOLL] en van een woord van aanbeveling voorzien door G. E. V. SCHNEEVOOGT. Amsterdam [1862]. 8°.
[Nieuwe uitg.]. Haarlem 1863. 8°.
- Basting (J. H. C.),** Eene roepstem tot mijn vaderland. De hulpmatenschappen tot verzorging van zieken en gekwetsten aanbevolen. 's-Gravenhage 1864. 8°.
- Kinder-Ziekenhuis** — Het — te Rotterdam. [Door H. W. C. DE MONCHY]. Rotterdam 1864. 8°.
- Voorstel van de H.H. Dr. E. C. Büchner c.s.** tot het bouwen van een ziekenhuis op de Schans bij de Zaag-Barrière [te Amsterdam], met de daarop uitgebrachte rapporten enz. Amsterdam 1865. 8°.
- Toevlugt** — De — voor behoeftigen op de Passeerdergracht te Amsterdam, opgericht in 1842. Amsterdam 1866. 8°. — Met afb.
- Bosscha (J.),** Het roode kruis. 's-Gravenhage 1867. 8°.
- Gori (M. W. C.),** Een nieuw gasthuis te Amsterdam. Met plannen. Amsterdam 1867. 8°.
- Mulder (Lod.),** De vereenigen tot het verleenen van hulp aan gewonde en zieke krijgslieden in tijd van oorlog. ['s-Gravenhage 1867]. 8°.
- Basting (J. H. C.),** De Nederlandsche hulpkomités onder het Roode Kruis. Hun werkring in tijden van oorlog en vrede. 's-Gravenhage 1868. 8°.

- Bauer (F[anc.] H[enr.]), en W. M. Smit,** Verslag van het onderzoek naar den tegenwoordigen toestand van het krankzinnigenwezen in het algemeen en van de gestichten en verblijven der krankzinnigen in Nederl.-Indië in het bijzonder, enz. Batavia 1868. 8°. — Met pl. gr.
- Bosscha (J.),** La Croix rouge, trad. du Holland. par ANDRÉ UYTTERHOEVEN. Bruxelles 1868. 8°.
- Chanfleury van Ysselstein (J. L.),** Over de speciale klinieken. Rede. Amsterdam 1868. 8°.
- Landa (Nicasio),** Menschenliefde en oorlog. Vrij uit het Spaansch vert. door F. W. N. SURINGAR. Rotterdam 1868. 8°.
- Verwey (L. H.),** De vrouwen en het Roode Kruis. 's-Gravenhage 1868. 8°.
- Catalogus der tentoonstelling van voorwerpen tot hulp, verpleging, vervoer en verblijf van zieken en gewonden...** te 's-Gravenhage in de maand Sept. 1869. 's-Gravenhage [1869]. 8°.
Ned. Ver. tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijden van oorlog.
- Catalogue de l'exposition des objets de secours aux malades et blessés [de la] Société néerlandaise de secours aux militaires malades et blessés en temps de guerre.** La Haye [1869]. 8°.
- Gori (M. W. C.),** Het vervoer van zieken en gewonden. Met pl. Amsterdam 1869. 8°.
Uitgeg. door de Amst. Afd. der Ned. Ver. tot het verl. van hulp... in tijd van oorlog.
- Ingels (B. C.),** Analyse [du] rapport sur la situation des établissements d'aliénés néerlandais pendant les années 1869—74. Adressé au Ministre de l'Intérieur par les inspecteurs de ces établissements. 8°.
Bulletin de la Soc. de méd. mentale de Belgique.
- Stuart (A. A.),** Vereeniging voor ziekenverpleging. Gedachtenisviering van haar 25-jarig bestaan. Amsterdam 1869. 8°.
- Verslag der werkinrichting voor hulpbehoevende blinden te Rotterdam,** Oct. 1869. [Rotterdam 1869]. 8°.
- Verwey (L. H.),** Het Roode Kruis, noodzakelijk in den oorlog, nuttig in vreedstijd, ten allen tijde weldadig. 's-Gravenhage 1869. 8°. — Met pl.
- Bescheiden omtrent de oprichting van een „Gesticht ter behandeling van ooglijders, inzonderheid minvermogende”** [Spinoza-Gesticht. Amsterdam 1870—71]. 4°, 8°.
- Donkersloot (N. B.),** De witte vlag, de banier der toekomst. Amsterdam 1870. 8°.
- Hesselink (H. G.) en J. A. van Ketwich Verschuur,** Maatregelen te nemen bij het voorkomen van ongelukken, in afwachting van de komst van den geneesheer. Kampen [1870]. gr. plano. — Met afb.
- Naundorff (Jul.),** Onder het Roode Kruis. Uit het Hoogd. door H. V. LEOPOLD. Amsterdam [1870]. 8°.
- Nuyens (W. J. F.),** Het roode kruis. Een woord tot mijne landgenooten. Haarlem 1870. 8°.
Katholiek-Ned. Brochuren-Vereeniging, III, 1.
- Scheltema Ez. (M. W.),** Over den oorlog en het Roode Kruis. Amsterdam 1870. 8°.
Bibliotheek van volksvoordrachten, 10.
- Dommelen ([G. F.] van),** Over de noodzakelijkheid der uitbreiding van het getal ziekenverplegers en ziekenverpleegsters door de vereenigingen onder het Roode Kruis. 's-Gravenhage 1871. 8°.
- Esmarch (F.),** Het eerste verband op het slagveld. Vert. door H. GREVE. Batavia 1871. 8°. — Met fig.
- Gori (M. W. C.),** Een ziekendorp binnen Amsterdam. Een nieuwe phase in de gasthuis-quaestie. Amsterdam 1871. 8°.
- Hudig (S.),** In de ambulance van het Roode Kruis. Rotterdam 1871. 8°.
- Huet (Jac. Adr. Gallandat),** De ambulance Neerlandaise in den oorlog van 1870. Leyden 1871. 8°. — Diss.
- Sleurs (H. J.),** Redevoeringen bij gelegenheid der volksvergaderingen van 8 Sept. 1870 en 1871 te Rotterdam. Rotterdam 1871. 8°. — 3^e dr. Rotterdam 1871. 8°. —
Beide redevoeringen met afz. titelbl. en pag. Over de Rotterd. ambulance v. h. Roode Kruis.
- Snellen (H.),** Het eerste vijfjarig bestaan van de kliniek tot herkenning en genezing van tandziekten, oorziekten, huidziekten, keel- en borstziekten, kinderziekten, vrouweziekten. Utrecht 1871. 8°.
- Velde (C. M. W. van de),** De Nederlandsche ambulance te Versailles, gedurende September, October en November 1870. Utrecht 1871. 8°.
- Wisse (W. J.),** Open brief aan den heer Geneesheer-Directeur van het Stedelijk Gasthuis te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1871. 8°.
- Société — La — Néerlandaise de secours aux militaires blessés pendant la guerre de 1870—1871.** [Par J. BOSSCHA]. La Haye 1872. 8°.
- Waarde — De — der barakken, als tijdelijke of duurzame verblijfplaats ter verpleging van zieken.** [Door H. LINSE, N. F. ONNEN en N. B. DONKERSLOOT]. Dordrecht 1872. 8°. — Met pl.
Uitgeg. door de „Vereeniging ter bev. der volksgezondheid” te Dordrecht.
- Opdorp (F. X. J. van),** Atchin en het Roode Kruis. Helder 1873. 8°.
- Verslag betreffende eenige krankzinnigengestichten in Frankrijk en het daaraan verbonden landbouwbedrijf der verpleegden.** [Door C. J. FEITH, J. N. RAMAER en P. F. HUBRECHT. 's-Gravenhage 1873]. 8°. — Met krtn. en pl.

- Gori (M. W. C.),** Het Roode Kruis op de wereltentoonstelling te Weenen, 1873. Met pl. Amsterdam 1874. 8°.
- Rapport over het oprigten van herstellingsoorden.** Uitgebracht door de Commissie benoemd in de vergadering van den Geneeskundigen Raad voor Noord-Holland, 2 Junij 1874. [Samengest. door J. PENN, I. TEIXEIRA DE MATTOS, A. VAN DER BOON e.a. Amsterdam 1874]. 8°.
- Aalbersberg (H. C. F. L.),** Eerste hulp bij plotseling voorkomende ziekte-toestanden. Utrecht 1875. 8°. — Met pl.
- Voorstel tot stichting van een succursaal ziekenhuis [te Rotterdam].** — Nader Rapport betreffende het voorstel, enz. — Derde rapport enz. — Bijlage tot het derde rapport, enz. 4 st. [1 bd.] [Rotterdam] 1875, 76. 8°. — Met pl. en krt.
- Dozy (Jean Pierre),** Geneeskundige gids voor Nederlandsch Indië. Amsterdam 1876. 8°. — 3^e verm. en herz. dr. Met houtgr. Amsterdam 1892. 8°.
- Gerdes (E.),** Meerenberg en de krankzinnigen. Met pl. Amsterdam 1876. 8°.
- Hecker (E.),** Gids voor de huisgenooten van krankzinnigen voor, tijdens en na de verpleging dezer lijdens in een gesticht. Naar het Hoogd. door C. P. TER KUILE. Met eene voorrede en aant. van A. H. VAN ANDEL. Enschede 1877. 8°.
- Mol (J. G. J. J.),** Critiek over „De gezondheid” en vooral over het artikel van Dr. Penn, „Hilversum en de Trompenberg”. Leiden 1877. 8°.
- Stok (N. P. van der),** Handleiding voor niet-geneeskundigen tot het verleen van eerste hulp in dringende ziektegevallen, verwondingen en vergiftigingen. Met pl. 2e dr. Batavia 1877. 8°. — 3e herz. en verm. dr. Djokdja 1883. 8°.
- Vervoorn (A. de Boer),** De l'organisation du service médical dans les chemins de fer et des secours à donner dans les accidents de chemins de fer. Rotterdam 1877. 8°.
- Weezel (S. P. Gualtherie van),** Het verplegen onzer zieken in huis. Naar COURVOISIER's Häusliche Krankenpflege. Amsterdam 1877. 8°. — Met pl.
- Aalbersberg (H. C. F. L.),** Eerste hulp bij plotseling voorkomende ziekte-toestanden. 2e dr. Leiden 1878. 8°.
- Kruis — Het witte —.** Amsterdamsche afdeling. Reglementen betreffende de Vereeniging voor ziekenverpleging. [Amsterdam 1878]. 8°.
- Gori (M. W. C.),** De ambulance-dienst op het Congrès International sur le service médical des armées en campagne en de wereltentoonstelling te Parijs in 1878. Amsterdam 1879. 8°. — Niet in den handel.
- Bruinsma (G. W.),** Ziekenverpleging in Nederland. Handleiding voor allen, die verlangen bekend te worden met de verschillende gelegenheden tot opnemng en verpleging van zieken enz. Tiel [1880]. 8°.
- Meijers (J.),** Handleiding voor de verpleging van zieken aan boord Zr. Ms. schepen. Nieuwediep 1880. 8°. — Met pl.
- Smee (Alfr.),** De eerste hulp bij ongelukken. Vrij naar het Duitsch door A. W. J. ZUBLI en A. A. J. QUANJER. 's-Gravenhage 1880. 8°. — Met afb.
- Rigler (Joh.),** Over het verleen van hulp bij spoorwegongelukken. Uit het Hoogd. vert. door A. DE BOER VER VOORN. Rotterdam 1881. 8°.
- Tresling (T. Haakma),** Behandeling van drenkelingen. Amsterdam 1881. 8°. — Met afb. — Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Voorschriften tot voorloopige hulpverleening bij plotselinge ongevallen.** Bewerkt van wege den Geneesk. Raad voor Noord-Holland. Z. pl. 1882. 8°.
- Voorschriften tot voorloopige hulpverleening bij plotselinge ongevallen.** Bewerkt van wege den Geneesk. Raad voor Noord-Holland. Hilversum 1882. 8°. — Met afb.
- Billroth (Th.),** De ziekenverpleging in huis en in het ziekenhuis. [Uit het Duitsch vert.]. Rotterdam 1883. 8°. — 2^e dr. Rotterdam 1892. 8°.
- Gasthuis —** Stukken betreffende het bestuur van de Gasthuizen te Amsterdam en de nieuwe regeling van dit bestuur. 1883. In portef. f°. — Alg. Handelsblad 1883.
- Handleiding tot het verleen der eerste hulp bij spoorwegongelukken.** 's-Gravenhage 1883. 8°. — Met fig. — 's-Gravenhage 1907. kl. 8°. — Met fig. — 's-Gravenhage 1911. 8°. — Met fig. — Leiden z. j. kl. 8°. — Met fig.
- Veldheer (G.),** Beschouwingen over den toestand van het krankzinnigenwezen in Nederland, met proeve van ontwerp van wet, tot afdoende regeling. Met bijlagen 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Leent (F. J. van),** Verslag betreffende de tentoonstelling van hygiëne en reddingswezen te Berlijn. Leiden 1884. 8°. — Met pl.
- Luyten (A.),** Zijne opsluiting gedurende dertien maanden in het krankzinnigengesticht te Zutphen. Maassluis 1885. 8°. — Nieuwe uitg. Amsterdam 1887. 8°.
- Rapport . . .** betreffende de opleiding van ziekenverplegers en ziekenverpleegsters door de Nederlandsche Vereeniging tot het verleen van hulp aan zieke en gewonde krijgsliden in tijd van oorlog. [Samengest. door P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN, J. W. R. TILANUS en W. KROL]. Utrecht 1885. 8°.

Berns (A. W. C.), De wenschelijkheid van één Gasthuis voor Amsterdam nader betoogd, vooral met het oog op de aanzienlijke besparing van kosten. Amsterdam 1886. 8°.

Luyten (A.), 1e—7e vervolg op de beschrijving zijner opsluiting gedurende 13 maanden in het krankzinnigengesticht te Zutphen. Amsterdam 1886—90. 8°.

6e vervolg, 2e verm. dr.

Verhandlungen des V. Blindenlehrer-Congresses in Amsterdam 1885. Im Auftrage des Congress-Comités redigirt von J. H. MEIJER, F. KRUEGER und J. MOHR. Amsterdam 1886. 8°. — Met pl.

Verslag van de oprichting der afdeeling Amsterdam van de Noord-Hollandsche Vereeniging „Het Witte Kruis” in 1875, en van hare lotgevallen en verrichtingen van 1875—1885. Gedenkschrift [samengest. door C. E. HEYNSIUS]. Amsterdam 1886. 8°.

Zegers (H. A.), Een advies in zake de gasthuisquaestie. Opmerkingen naar aanleiding der brochure van Dr. A. W. C. Berns aan den Gemeenteraad van Amsterdam. Amsterdam 1886. 8°.

Week — Een — in het Kinder-Ziekenhuis. Ter herinnering aan onze zalen, voor vertrekkende patientjes. Amsterdam 1887. 8°.

De biblioth. van het Kinder-Ziekenhuis te Amsterdam.

Woord — Een — op onze feestdagen voor zieke kinderen. Amsterdam 1887. 8°.

De biblioth. van het Kinder-Ziekenhuis te Amsterdam.

Tours (J. A.), Het Burgerziekenhuis te Amsterdam. [Haarlem 1889]. 4°. — Met afb.

Eigen Haard, 1889.

Schwartzenberg en Hohenlansberg (U[lbo]thoe), De Blinden-Inrichting te Utrecht en haar bestuur in 1888. Mededeelingen en ophelderingen. [2^e dr.]. Utrecht [1890]. 8°.

Voorschriften tot voorloopige hulpverleening bij plotselinge ongevallen, totdat de geneesheer aanwezig is. Hilversum [1891]. 8°.

Blooker (C. F. J.), Verpleging van zieken in eigen woning. Rede. Amsterdam 1892. 8°.

Gempt (Johann te), wed. Arn. Anth. Azw. Stuten, Mijne ervaringen in het krankzinnigengesticht te 's-Gravenhage, Slijkeinde No. 2. 's-Gravenhage 1892. 8°.

Hulshoff (S[ybr.] K[laas]), Ziekenverpleging. Algemeene Voorschriften. Utrecht 1892. 8°.
_____. 2^e herz. dr. Utrecht 1895. 8°.

Voorhoeve (A.), De gemeente-diakones. De voornemens van de Nederlandsche Hervormde Diakonessen-Inrichting te Amsterdam. 2^e dr. Amsterdam 1892. 8°.

Amstels Roode Kruis. Bond tot oprichting van posten tot het vervoer en het verleenen van eerste hulp aan gekwetsten binnen de gemeente Amsterdam [door SIMONIS, SOFF en Co. Amsterdam 1894]. 8°.

Borgerhoff Mulder (W. H. L.), Gids voor den hospitaaldienst. Breda 1894. 8°. — Met afb.

Laarmans (J. B.), Mijne treurige ervaringen in het Wilhelmina- of Buiten-Gasthuis. Amsterdam 1894. 8°.

Sick (Paul), De ziekenverpleging en de gezondheidsleer uit christelijk oogpunt beschouwd. Naar het Hoogd. bew. door J. P. G. WESTHOFF en T. E. W. FELTKAMP. Amsterdam [1894]. 8°.

Trenité (A. N. Nolst), Handboek der ziekenverpleging. Met voorw. van J. VAN DEVENTER SZN. Met pl. Amsterdam 1894. 8°.

_____. 2e herz. en verm. dr. Amsterdam 1895. 8°.

_____. 3e herz. en verm. dr. Amsterdam 1900. 8°.

_____. 4e herz. en verm. dr. Amsterdam 1903. 8°.

_____. 5e herz. en verm. dr. Amsterdam 1908. 8°.

_____. 6e herz. en verm. dr. Amsterdam 1924. 8°.

Trenité (A. N. Nolst), Verpleegsters-zakwoordenboekje. Amsterdam 1899. 16°.

_____. 2e dr. Amsterdam 1904. 16°.

_____. 3e dr. Amsterdam 1908. 16°.

_____. 6e dr. Amsterdam 1918. 16°.

_____. 7e dr. Amsterdam 1921. 16°.

_____. 8e dr. door W. SCHUURMANS STEKHOVEN. Amsterdam 1926. 16°.

Stoeller (W. F.), Is de opsluiting van geestelijk en lichamelijk normale personen in het krankzinnigengesticht wettelijk gerechtvaardigd of niet? Open brief. Rotterdam 1896. 8°.

Delden (B. van), Onze krankzinnigen en hunne verpleging. Utrecht 1897. 8°.

Deventer SZN. (J. van), Handboek der krankzinnigenverpleging. Amsterdam 1897. 8°.

Druyvesteyn (C.), Het Provinciaal Geneeskundig Gesticht voor krankzinnigen Meerenberg te Bloemendaal. Historisch overzicht. Haarlem 1897. 8°.

Eden (P. H. van), Hulp bij ongelukken. Met fig. Amsterdam 1897. 8°.

Hulshoff (S. K.), De verpleging van kinderen. I. De verpleging van pasgeborenen. Utrecht 1897. 8°.
Niet verder verschenen.

Mara, Pleegzuster zijn! Amsterdam 1897. 8°.

Ziekenhuis en zusterhuis op het terrein van het Binnengasthuis [te Amsterdam]. Bestek No. 40. 1897. 10 platen. [Amsterdam 1897]. pl^o.

Eijsselsteijn (G[erh.] van), Ziekenverpleging bij de Koninklijke Nederlandsche Marine. Handleiding. 's-Gravenhage 1898. 8°. — Met afb.

_____. 2^e herz. dr. 's-Gravenhage 1903. 8°. — Met afb.

Lenderink (H. J.), De blinden in Nederland en hunne toekomst. Amsterdam 1898. 8°.

Maasland (H. F. P.), Ziekenverpleging door vrouwen. Voordracht. Met debat. Z. pl. [1898]. 8°.

Schermers (D.), Handleiding bij het verplegen van krankzinnigen. Leiden 1898. 8°.

_____. 2^e herz. dr. Leiden 1901. 8°.

_____. 3^e verm. dr. Leiden 1911. 8°. — Met pl. en krt.

Tehuis — Het — voor zenuwlijderessen te Scheveningen. Eene bijdrage van de zijde van ziekenverpleging op de tentoonstelling van vrouwenarbeid. ['s-Gravenhage 1898]. 8°.

Tresling (Th. Haakma), Rede over de vraag: „Waar moeten volkssanatoria voor borstlijders in Nederland worden opgericht”. Winschoten [1898]. 8°.

Woltering (H. W. F. C.), Een en ander over ziekenverpleging naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van het St. Andreas-gasthuis te Utrecht. Utrecht 1898. 8°.

Bescheiden betrekkelijk den gang van zaken in het Ziekenhuis en advies op het verzoek om ontslag van Dr. Hesselink wegens den staat zijner gezondheid. — Voorwaarden voor de benoeming van een nieuwen geneesheer-directeur van het Ziekenhuis. Rotterdam 1899. f^o.

Gemeenteblad van Rotterdam, 1899, No. 28, 29.

Bos (A. C.), Gezondheids-kolonies. Een bijdrage tot de verbreiding van de kennis dezer instellingen van maatschappelijk belang. Egmond aan Zee 1899. 8°. — Met pl.

Luyten (A.), Verzameling der „Vervolgen” op de „Beschrijving” zijner opsluiting gedurende 13 maanden in het krankzinnigengesticht te Zutphen (1886—90). 7 stn. [1 bd.]. Amsterdam 1899 8°.

Salzwedel, Leerboek der ziekenverpleging, naar de 7^e uitg. van den „Leitfaden der Kranken-wartung”. [Vert. door Mej. C. VAN RONKEL]. Met eene voorr. van J. KUIPER. Zutphen 1899. 8°.

Ziekenverpleging — De — en de zorg voor de openbare gezondheid in de laatste 50 jaren. Artikelen, geschr. [door C. ALERS, A. ARN. J. QUANJER, A. H. VAN ANDEL e.a.] voor den Catalogus der hist.-geneesk. tentoonstelling te Arnhem, Juli 1899. Amsterdam 1899. 8°. — Met pl.

Ned. tijdschr. voor geneesk.

Aletrino (A.), Het leven der verpleegster. Voordr. Amsterdam 1900. 8°.

Quanjer (A. A. J.), Een en ander over de Conventie van Genève en de verpleging der gewonden in tijd van oorlog. Voordracht. 's-Gravenhage 1900. 8°.

Vereen. ter beoef. van de krijgswetensch.

Rapport der commissie belast met voorbereidende studie over de verpleging der armlastige krankzinnigen in de provincie Noord-Holland, enz. 3 Stkn. Amsterdam 1900, '01. f^o.

Thieme (P. J. van Eldik), Gedenkrede bij gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan der Noord-Hollandsche Vereeniging „Het Witte Kruis. [Amsterdam 1900]. 8°.

Andel (A. H. van), Les établissements pour le traitement des maladies mentales et des affections nerveuses des Pays-Bas, des colonies Néerlandaises et de la Belgique en 1900. Av. carte. Leiden etc. 1901. 8°.

Eden (P. H. van), Ziekenverpleging in het huisgezin. Met afb. Groningen 1901. 8°.

Rapport omtrent den actueelen toestand van het verplegend personeel in de Nederlandsche krankzinnigengestichten. [Samengest. door J. VAN DEVENTER SR., J. C. I. VAN DER HAGEN, A. COUVÉE e.a.]. Amsterdam 1901. 8°.

Psychiatrische en Neurologische Bladen.

Vereeniging — De — „Het Nederlandsche Roode Kruis” in den Transvaalsch-Engelschen oorlog, 1899—1901. 's-Gravenhage 1901. 8°.

Handelingen v. h. Ned. Roode Kruis, XVI, 3.

Bericht über die Landesirrenanstalt in Buitenzorg (Java, Nederl.-Ostindien) von 1894 bis Anfang Juli 1901 [von J. W. HOFMANN]. Batavia 1902. 8°. — Mit Abb.

Bouman (L.), Krankzinnigengesticht en ziekenhuis. Haarlem 1902. 8°.

Geneesk. Bladen, IX, 10.

Bruyn (C. A. L. van Troostenburg de), Krankenbezoekers in Nederlandsch Oost-Indië. Amsterdam 1902. 8°.

Daniëls (Th. J. Wijnoldy), De wijkverpleging der afd. Velsen van het Witte Kruis. Een woord tot opwekking. Z. pl. [1902]. 8°.

Deventer Sz. (J. v.), J. H. A. van Dale en W. Vos, Over gezinsverpleging van krankzinnigen. Rapport. Amsterdam 1902. 8°.

Fleischer (F. C.) — De vereeniging „Het Witte Kruis” en „Het Groene Kruis”, besproken door —. Makkum 1902. 8°. — Met ill.

Hoeven ([P.] Templeman van der), Drapeau national et Convention de Genève. Paris 1902. 8°.

L'Européen.

Melster (E. J. A.), Mishandelingen ondervonden in het „Oude en Nieuwe Gasthuis, geneeskundig gesticht voor krankzinnigen” te Zutphen. Enschede [1902]. 8°.

- Teixeira de Mattos (E.)**, Over bescherming en verpleging van jonggeborenen. Rotterdam [1902]. 8°.
- Gids voor ziekenverpleging in Amsterdam.** 2^e dr. Amsterdam 1903. 8°.
- _____. 3^e dr. [bew. door R. RIJKENS, H. M. EISMA en D. PLOMP]. Amsterdam 1907. 8°.
- Uitg. door de Afd. Amsterdam en Omstr. van den Ned. Bond voor Ziekenverpleging.
- Homoet (J. J.)**, Openingsrede uitgesproken bij de opening van het volkssanatorium te Hellen-doorn. Z. pl. [1903]. 4°.
- Meulen (Joh^a. ter)**, Huisvesting van armen te Amsterdam. Haarlem 1903. 8°. — Met tabel.
- Wegh-wyser** ofte corte onderrichtinge voor de jongeren van Aesculapius, op Maandag 13 Juli 1903 [bij de opening van het volkssanatorium te Hellen-doorn]. Almelo. 8°.
- Aletrino (A.)**, Opleiding en examen van verpleegsters. Amsterdam 1904. 8°.
- Daniëls (Th. J. Wynoldy)**, 1894—1904. Tienjarig overzicht van den arbeid der afdeling „Velsen” der Noord-Hollandsche Vereeniging „Het Witte Kruis”. [Velsen 1904]. 8°. — Met afb.
- Lenderink (H. J.)**, Het blindenwezen in en buiten Nederland. Met portr. en afb. Amsterdam 1904. 4°.
- Rapport van de staatscommissie**, ingesteld bij Kon. Besluit van 31 Juli 1902, no. 30. [’s-Gravenhage 1904]. f°.
- Over de verpleging van krankzinnige gedetineerden.
- Rapport**, naar aanleiding der enquête over de spraakgebrekkige kinderen op de Amsterdamsche lagere scholen. Amsterdam 1904. 8°.
- Afd. „Amsterdam” van de Vereen. „Volksonderwijs”.
- Rapport uitgebracht 24 Sept. 1904** [door G. VAN EYSELSTEYN] betreffende ziekenhuisbedden. Groningen 1904. 8°. — Met fig.
- Geneesk. Vereen. t. b. v. h. Ziekenhuiswezen.
- Wortman (J. L. C.)**, Ziekenhuizen voor kleine steden en het platteland. Z. pl. 1904. 4°.
- Gemeentegids, 1e J., 11—12.
- Adviezen der afdelingen van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst** in zake de rapporten der commissie van onderzoek naar de wenschelijkheid van ziekenhuizen ten plattelande. Amsterdam 1905. 8°.
- Bast**, Iets over herstellingsoorden voor kinderen. Populaire vergelijkende schets met ill. en plattegr. Rotterdam 1905. 8°.
- Gids voor ziekenverpleging in ’s-Gravenhage en Scheveningen.** [Samengest. door D. L. VAN WELY en H. J. VAN DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ]. ’s-Gravenhage 1905. 8°.
- Uitgeg. door de afd. ’s-Grav. van den Ned. Bond voor Ziekenverpleging.
- Mijnlieff (C. J.)**, Eerste hulp bij ongelukken. Hare historische ontwikkeling, hare noodzakelijkheid en hare organisatie in binnen- en buitenland. Zaandijk [1905]. 8°.
- Rapport uitgebracht door de commissie...** om een onderzoek in te stellen betreffende de nachtrust der patiënten in onze ziekenhuizen. Groningen [1905]. 8°.
- Geneesk. Vereen. t. b. v. h. Ziekenhuiswezen.
- Rapport over den invloed welke het vervoer van patiënten van hunne woning naar de ziekeninrichting uitoefent.** [De commissie F. H. SCHREVE, S. REELING BROUWER en J. ED. STUMPF]. Amsterdam 1905]. 8°.
- Stumpff (J. Ed.)**, Voorlezingen over ziekenverpleging. 2 dln. Met afb. Haarlem 1906, 07. 8°.
- _____. 2^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1908. 8°.
- _____. 3^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1911. 8°.
- _____. 4^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1913. 8°.
- _____. 5^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1915. 8°.
- _____. 6^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1916. 8°.
- _____. 7^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1919. 8°.
- _____. 8^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1920. 8°.
- _____. 9^e herz. dr. Met afb. Haarlem 1923. 8°.
- _____. 10^e herz. dr. Met pl. Haarlem 1926. 8°.
- _____. 11^e herz. dr. Met pl. Haarlem 1929. 8°.
- Demmers (L. A.)**, Handleiding der ziekenverpleging in hospitaal, te velde en te huis voor Nederlandsch Indië. Amsterdam [1907]. 8°.
- Genootschap** — Het Centraal — voor kindherstellings- en vacantiëkolonies en zijne afdelingen. Met ill. Doetinchem [1907]. 8°.
- _____. 2^e dr. Doetinchem [1907]. 8°.
- Lenderink (H. J.)**, Blind en doofstom tegelijk. De ontwikkeling der doofstomme blinden in en buiten Europa, benevens eene beschrijving van het doofstommenwezen in Nederland. Met pl. Haarlem 1907. 4°.
- Scheltema (G.)**, Gezondheidskoloniën voor kinderen. Doetinchem [1907]. 8°. — Met pl.
- Uitg. van het Centr. Gen. voor Kinderherstellings- en Vacantiëkolonies.
- _____. 2^e dr. Doetinchem [1907]. 8°. — Met pl.
- Tilanus (J. W. R.)**, De vernieuwing der stedelijke ziekenhuizen te Amsterdam in de negentiende eeuw. [Amsterdam] 1907. 8°. — Met afb.
- Ned. Tijdschr. v. Geneesk. 1907, 1e Helft, No. 1.
- Daniëls (Th. J. Wynoldy)**, De reddingsbrigade „Prins Hendrik” tot eerste hulp bij ongevallen te IJmuiden, gemeente Velsen. Z. pl. 1908. 8°. — Geill.
- Eeuwfeest** — Het — van het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam. 1808—13 Nov.—1908. Amsterdam 1908. 8°.

Leiddraad ten gebruike bij de oprichting en instandhouding van door het Rijk gesubsidieerde cursussen in eerste hulp bij bedrijfsongevallen. 's-Gravenhage 1908. 8°.

Randwijck ([A]L[etta Johanna]van), 1868-1908. Voor veertig jaren en daarna. Den Haag 1908. 8°.

Romeyn (D.), De regeling van de eerste hulp bij spoorwegongelukken in Nederland, voorheen en thans. Z. pl. 1908. 8°.

Regeling — Wettelijke — der opleiding en examens van verplegenden. Amsterdam 1909. 8°.

Adressen van het hoofdbestuur van Nosokómos aan den Min. v. Binnenl. Zaken en de Tweede Kamer.

Burger (H.), Een doofstommenschool voor Amsterdam. Voordr. [Amsterdam 1910]. 8°.

Bussy-Kruysse (L. de), Ziekenverpleging. Practische en ethische wenken. Met voorw. van J. KUIPER. Amsterdam 1910. 8°.
2^e dr. Amsterdam 1915. 8°.

Travaglino (P. H. M.), Leiddraad bij de voorbereiding tot het examen in krankzinnigenverpleging. Met inl. van G. C. VAN WALSEM. Amsterdam 1910. 8°. — Met afb.

Wortman (J. L. C.), De kleine ziekenhuizen. Amsterdam 1910. 8°. — Met fig.

Westhoff (C. H. A.), Het tienjarig bestaan van de Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederlandsch Oost-Indië. Batavia 1911. 8°. — Met ill.

1882—October—1912, Beknopt overzicht van het 30-jarig bestaan der Algemeene Rotterdamsche Vereeniging voor genees-, heel- en verloskundige hulp. [Rotterdam] 1912. 8°. — Geill.

Burger (H.), Over doofstommenopleiding. Amsterdam 1912. 8°.

De Gids, Mei 1912.

Eden (P. H. van), Reorganisatie van den genees-, heel- en verloskundigen dienst bij behoeftigen in de gemeente Alkmaar. Amsterdam 1912. f^o.

Oranje kruis boekje — Het —, handleiding tot het verlenen van eerste hulp bij ongelukken. Gouda 1913. 8°. — Met pl.

Burger (H.), Hoe te voorzien in het onderwijs aan hardhoorende kinderen? Rede. Amsterdam 1914. 8°.

Eden (P. H. van), Ziekenverpleging en eerste hulp bij ongelukken in het huisgezin. 2^e dr. Met afb. Haarlem 1914. 8°.

Esmarch (Friedr. von), Eerste hulp bij ongelukken. Bew. door A. ARN. J. QUANJER. 10^e dr. Met pl. Gouda 1914. 8°.

Gebreken — De — der opleiding tot verpleegster en verpleger; het hoe en waarom. Door B. v. B. Amsterdam [c. 1914]. 8°.

Uitg. v. d. Vereen. t. verkr. v. een wettel. regeling v. opl. en examens v. ziekenverpl., No. 3.

Ziekenhuizen — Homoeopatische —. Z. pl. [1915]. 4°. — Met afb.

Aangeboden namens den Internat. Homoeopathic Council door de Vereen. van homoeopathische geneesheeren in Nederland.

Vooruitgang — De — op medisch en verplegingsgebied in de laatste 25 jaren. Herdenkingsbundel bij de voltooiing van zijn 25^{en} jaargang uitgegeven door het Tijdschrift voor ziekenverpleging. Amsterdam 1916. 8°.

Ambulance — De Nederlandsche — in Duitschland. [Haarlem 1917]. 4°. — Met afb.

Op de hoogte, 1917.

Bruin (J. de), De verpleging van het kind in het ziekenhuis. Rede. Amsterdam 1917. 8°.

Waarom is een verplegers-vakvereeniging noodzakelijk? [Amsterdam] 1917. 8°.

Ned. Verplegers-vakvereeniging.

Abrahams (E. J.), Is wettelijke regeling van de opleiding van ziekenverplegers en verpleegsters gewenscht? Utrecht 1919. 8°.

Burger (H.), Doofstomheid. Haarlem 1919. 8°. — Met afb.

Leerboek der ziekten van ooren, neus, mond, keel en slokdarm.

Hermans (J. H.), De toestanden in het Emma Kinderziekenhuis. Afschriften van bescheiden, enz. Z. pl. [1919]. 8°.

Verslag der Commissie (ingesteld bij Kon. Besluit van 11 Juni 1919, N°. 65) tot het uitbrengen van advies aangaande... de ziekenverzorging van arbeiders. ['s-Gravenhage 1919]. f^o.

Getypte stukken.

Verslag der Commissie tot regeling der ziekenverzorging. 's-Gravenhage 1920. f^o.

Roode Kruis — Het Nederlandsche — van 1917—1920. [Door H. CH. G. J. VAN DER MANDERE. Amsterdam 1921]. 8°. — Met pl.

Doppler (N. M. H.) en W. R. H. Kranenburg, Eerste hulp bij ongevallen door den electricischen stroom. Wenken en voorschriften. Met afb. Gouda [1922]. 8°. obl.

Meinema (Th.), Over gezinsverpleging van geesteszieken. Z. pl. 1922. 8°.

Uitg. v. h. Antonia Wilhelminafonds.

Roode Kruis — Het Nederlandsche — van 1867—1924. ['s-Gravenhage 1922]. 4°. — Met pl.

Mol (C. M.), Het beheer der Sophia-Stichting. Den Haag 1923. 8°.

Gobius (G. F. G.), Het reddingwezen aan de Nederlandsche kust. Amsterdam 1924. 8°. — Met pl.

Leuven (J. M. A. Gevers), De toekomst van den jeugdigen psychopaat. 's-Gravenhage 1924. 8°.

Kwartaalbladen v. d. Geneeskundigen Gids I, 3.

Valk (J. W. van der), Leiddraad bij de verpleging van huid- en geslachtsziekten. 2^e dr. Amsterdam 1924. 8°.

Bastiaanse (F. S. van Bouwdijk), Psychopathen en het ontwerp psychopathenwet. Amsterdam 1925. 8°.

Conferentie gehouden door den Raad van bestuur van het Antonia Wilhelmina Fonds.... op Zaterdag den 6^{en} Juni 1925.... te Utrecht. [Redev. door J. KAT, F. SANO e.a.]. Delft [1925]. 8°.

Delprat (C. C.), Toespraak ter gelegenheid van de inwijding der nieuwe operatieafdeeling in het gebouw der vereeniging, op Vrijdag 20 Februari 1925. Amsterdam 1925. 8°. — Met afb.

Vereeniging voor ziekenverpleging.

Kuiper (J.), Wenken voor aspirant-verpleegsters. 2^e dr. Amsterdam 1925. 8°.

Deelen (H. L. F. J.) en K. H. van Schagen, De Academie voor lichamelijke opvoeding. [Amsterdam 1926]. 8°. — Geill.

Radix (A. J. B. L.), Wat wil de Nederlandsche Vereeniging voor Hulp aan Zieken van Geest? Amsterdam 1926. 8°.

Cox (W. H.), Handleiding voor den cursus in de verpleging van zielszieken.... dln. Amsterdam 1927. — .... 8°.

Welcker (A.), Cursus over verpleging van chirurgische patiënten. Amsterdam 1927. 8°.

Meijers (F. S.), Consultatiebureaux voor geesteszieken. Amsterdam [1928]. 8°.

Voorthuysen (A. van), Het eigen karakter der zwakzinnigenzorg. Amsterdam [1928]. 8°.

Gedenkboek omtrent zorg voor en onderwijs aan zwakzinnigen, uitgeg. door de Vereeniging bij haar 25-jarig bestaan, herdacht 30 Maart 1929. Onder redactie van P. H. SCHREUDER, G. J. Vos, D. HERDERSCHEE. 's-Gravenhage [1929]. 8°. — Geill.

Heijermans (L.), Gemeentelijke gezondheidszorg in Nederland. Amsterdam 1929. 8°. — Met afb.

Kouwenaar (W.), Ziekenhuisbouw ter Oostkust van Sumatra. [Amsterdam 1929]. 8°. — Met afb.

„Het ziekenhuiswezen“ Nov. 1929.

Willen is Kunnen, 1909—23 April—1929. Herdenkingsnummer ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan der vereeniging. Amsterdam 1929. 4°. — Geill.

Loeff (H. J. Schim van der) en J. A. J. Barnhoorn, Zielszieken en hunne verpleging. Roermond [1930]. 8°. — Met afb.

Thomassen (M. H. J. C.), Over de zorg voor de gemoedsstemming bij langdurige ziekten, in het bijzonder bij been- en gewrichtstuberculose. [Laren 1930]. 8°.

Ambulance-wagen der Amsterdamsche afdeeling van de Nederl. Vereen. tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden, enz. [Amsterdam] z. j. 4°. — Met pl.

Gori (M. W. C.), Sur le transport des malades et blessés par les voies ferrées dans les climats tropicaux. Amsterdam [s. a.]. 8°.

Gunning (W. M.), Sind die Blinden-Anstalten unbedingt zu empfehlen? Sollen die Blinden-Anstalten überhaupt Wohlthätigkeits-Anstalten sein? Vortrag. Düren o. J. 8°.

Gunning (W. M.) en I. Zeeman, Het weeshuis der Nederduitsch-Hervormde Diakonie te Amsterdam. Z. pl. en j. 8°.

Bijdr. tot de kennis van den gezondheidstoest. der weeshuizen in Nederland, I.

Lenderink (H. J.), De blinden in onze koloniën en de middelen ter verbetering van hun toestand. Z. pl. en j. 8°.

Mooy (C. de) — Brieven, getuigschriften, foto's van de resultaten van den 62-jarigen arbeid (1862—1924) voor zieken en gewonden van —. Z. pl. en j. 8°.

Sanatorium — Het — „Oranje-Nassau's Oord“. 10 photographieën. Ede z. j. 8° obl.

IX. GENEESKUNDIGE PLAATSBESCHRIJVING.

Water — Van dwonderlijk nyeu —, dwelcke alderhande siecten ende ghebreken gheneest. Gheprint Thantwerpen by mi Jan van Ghelen 1556. kl. 8°.

Over de baden te Pymont en reisgids daarheen.

Dortomannus (Nic.), De causis et effectibus thermanum Belilucanarum parvo intervallo a Monspeliensi urbe distantium. Lugduni ap. Car. Pesnot 1579. 8°. — Cum tab.

Fabritius (Franc.), Van de natuerlijke warme baden, principalijck der ghener die tot Aken ende tot Botsaert zijn, wat cracht dat sy hebben, ende hoemen die sal ghebruycken. [Uit het Lat.] in Nederl. tale overghes. door B. CORN. TIELMANS. 's-Hertogenbosch 1622. kl. 8°.

Heers (Henr. ab), Spadacrene. Hoc est fons Spadanus, accuratissime descriptus, etc. et observationum medicarum oppido rararum liber unicus. Ed. correct. et auct. Lugduni Bat. 1645. 12°.

De Observationes medicae, met afz. pagin.

Ed. novissima emend. Lugd. Bat. 1685. 12°. — Cum frontis. et fig.

De Observationes medicae met afz. titelbl. en pagin.

Wegh — Den — naar het Spaa: maniere van leven aldaar, 't gebruik ende kracht van die wateren. Haarlem 1655. 4°.

- Redeker (Con.)**, Brevis descriptio initio Julii anni 1666 detecti saluberrimi Bilfeldiani fontis et usus ejusdem, quam Latine reddidit et nonnullis animadversionibus auxit NIC. HOBOKEN. Amstelaedami sumpt. Joan Janss. à Waesberge 1668. 12°. — Cum frontis.
- Gerinx (Phil.)**, Aquae Spadanae, of beschryving van de natuur, krachten, en 't gebruik der wateren van 't Spaa. Mitsgaders Den wegh naar het Spaa, maniere van leven aldaar, enz. Amsterdam by Jac. Vinckel 1669. 4°.
Bijvoegsel met afz. titel (Haarlem 1655) en pagin.
- Dorlix (Petr.)**, Repetitio medica de thermalibus aquis mineralibus Aquisgranensibus, quam... defendet ENGELB. BLONDEL. Lovanii 1675. 4°. — Cum fig.
- Du Clos (Dom.)**, Observationes super aquis mineralibus diversarum provinciarum Galliae, et ejusdem dissertatio super principiis mixtorum naturalium habita anno 1677. Lugduni Bat. 1685. 12°. — Cum frontis.
- Blondel (Franc.)**, Thermarum aquisgranensium et porcetanarum descriptio. Trajecti ad Mosam 1685. 8°. — Cum fig.
- Lister (Mart.)**, Novae ac curiosae exercitationes et descriptiones thermarum ac fontium medicatorum angliae. Ed. 2^a. Lugduni Bat. 1686. 12°. — Cum tab.
- Onderricht** — Kort — ontrent de krachten, ende het gebruik van de Lang-swalbachcher medicinaale wateren. Amsterdam by Paul Dibbetz 1699. kl. 8°.
- Groenevelt C. f. (Joh. van)**, De salubritate aeris urbis Lugduni Batavorum. Lugduni Bat. 1712. 4°. — Diss.
- Slare (Fred.)**, Berigt van de voortreffelyke eigenschappen van 't Pyrmontsch water, verrykt met annotatien van [FRID. GEORG. PHIL.] SEIPPIUS. Uyt het Hoogd. vert. Amsterdam 1719. kl. 8°.
- Bresmal (J. F.)**, Description des eaux minerales, acides-ferrigineuses des fontaines de Niveset, etc. Liege 1720. 8°.
- Beschryving** van de beroemde en van ouds vermaarde vrye keiserlyke ryks- en krooningstad Aken, mitsgaders van alle desselfs fonteinen en minerale wateren en baden, enz. [Door JOH. DU VIVIE?]. Met fig. Leiden 1727. 4°. — Met titelpl.
- Amusemens des eaux d'Aix-la-Chapelle**. Enrichi de tailles-douces. Par l'auteur des Amusemens des eaux de Spa [DE POELLNITZ]. 3 tom. Amsterdam 1736. 8°. — Avec frontis.
- Presseux (Phil. Lud. de)**, De aquis Spadanis. Lugduni Bat. 1736. 4°. — Diss.
- Le Soinne (Thom.)**, De thermis Aquisgranensibus. Lugduni Bat. 1738. 4°. — Diss.
- Heers (Henri de)**, Spadacrene, ou dissertation physique sur les eaux de Spa. Nouv. éd. rev. Corr. et augm. par W. CHROUET. La Haye 1739. 8°.
- Amusemens des eaux de Spa**. Ouvrage utile a ceux qui vont boire ces eaux minerales sur les lieux. [Par DE POELLNITZ]. Enr. de tailles douces. Nouv. éd. 2 tom. Amsterdam 1740. 8°. — Avec frontis.
- Rega (Henr. Jos.)**, Dissertatio medica de aquis mineralibus iisque saluberrimis fontis Marimontensis, etc. Lovanii 1740. 8°.
- Schutte (Joh. Hendr.)**, Beschryving van de nieuw uitgevondene Cleefse gezondbron enz. Uit het Hoogd. vert. door een liefhebber. Amsterdam 1742. kl. 8°.
- Schutte (Joh. Hendr.)**, De krachtige werking der Cleefse gezond-bron, of kort vertoog van eenige byzondere curen die in de verleede zomer 1742, door de kracht deses water geschied zijn. Amsterdam 1743. kl. 8°.
- Schutte (Joh. Hendr.)**, Het recht gebruik en krachtige werking der Cleefsche gezond-bron, of nuttige aanwyzing hoe dit mineral-water in 't drinken en baden te gebruiken; en vertoog van verscheide byzondere curen. Cleef 1744. kl. 8°.
—————. Cleef 1746. kl. 8°.
—————. Cleef 1751. kl. 8°.
- Degner (Joh. Hartman)**, Acidulae Ubbergenses, of kort verhaal van een mineraale gezond-bron in de graafschap en heerlykheyd Ubbergen. Nymegen 1745. 8°.
- Steegh (Hendr. van der)**, Heelkundige onder- vindingen ondernomen en beproeft aangaande de Viaansche bron-well. Utrecht 1753. 8°.
Hierbij eenige geschreven stukken betreffende de bron te Vianen.
- Reyse** — Vermakelyke en onderrigtende — na de Viaansche gezondheids-bron. Door H[ENDR.] V[AN] D[ER] S[TEEGH]. Gorinchem 1754. 8°.
- Gulpen (Theod. van)**, Verhandeling over de aanmerkelyke gevallen, eigenschappen en experimenteren der Viaansche gezond-bron. Rotterdam 1754. 8°.
- Limbourg (Jean Phil. de)**, Traité des eaux minerales de Spa. Leide 1754. 12°.
- Rahn (Conr.)**, De aquis mineralibus Fabariensibus seu Piperinis. Lugduni Bat. 1757. 4°. — Diss.
- Doeveren (Gualth. van)**, Sermo academicus de sanitatis Groninganorum praesidiis, ex urbis naturali historia derivandis. Groningae 1770. 4°.
- Doeveren (W[out.] van)**, Academische redevoering over de gunstige gesteldheid van Groningen voor de gezondheid, af te leiden uit de natuurlyke historie der stad enz. Uit het Lat. vert. en met eene voorr. uitgeg. door MATTH. v. GEUNS. Groningen 1771. 8°.

- Berkhey (Joann. le Francq van)**, Sermo inauguralis de antiqua et nobili urbe Lugduno-Batavorum, suo situ ad historiae naturalis delicias et exercitium opportunissima. Lugduni Bat. 1773 4°.
- Hoenisch (Joh. Casp. Fred.)**, Voorstel om in alle steden en plaatsen van Europa het Pirmonts water even krachtig van uitwerking te doen zijn, als in Pirmont zelve. In het Holl. vert. door J. C. S. Leyden 1780. 8°.
- Lier (Franc. Abr. van)**, Positiones de aëre, aquis, locis et incolis regionis Drenthiae, eorumque diaeta, moribus, sanitate et morbis. Lugduni Bat. 1784. 4°. — Diss.
- Ermerins (Robb. Car.)**, Tentamen medicum ad depellendam insalubritatis calumniam de regione Zelandica. Lugduni Bat. 1788. 4°. — Diss.
- Ypey (Ad.)**, Sermo academicus inauguralis de Frisiae salubritate nativa optimaque eandem conservandi augendique ratione. Franequerae 1788. 4°.
- Thomassen à Thuessink (E. J.)**, Waarnemingen omtrent de weersgesteldheid en ziekten van 's-Gravenhage in de jaren 1791, 1792 en 1793. [’s-Gravenhage 1794]. 8°.
Verh. d. Genees- en Natuurk. Correspondentie in 's-Hage.
- Beschryvinge of analyse van de bergstoffelyke en yzeragtige waters van de fontyne kort by de stad van Tongren, enz.** [Uit het Lat. vert.]. Met aanm. en naspeuringen van DRIESSEN, 3^e uitg. verb. en verm. door JAN VAN HERCK. Maastricht [1796]. 8°.
- Rodschied (Ernst Karl)**, Medizinische und chirurgische Bemerkungen über das Klima, die Lebensweise und Krankheiten der Einwohner der Holländische Kolonie Rio Essequibo. Frankfurt 1796. 8°.
- Mignon (Joh. Diedr.)**, Observationes quaedam, patrium solum spectantes. Groningae 1805. 8°. — Diss.
- Hufeland (Christ. Wilh.)**, Practisch overzicht van de voornaamste gezondheidsbronnen van Duitschland. Uit het Hoogd. vert. door E. J. THOMASSEN À THUSSINK. Groningen 1811. 8°.
- Granier (Jos.)**, Topographie médicale de l'île de Walcheren, etc. Breda 1812. 8°.
- Amburger [Joh. Andr. Aug.]**, De Geilnauer zuurbronnen, een der voortreffelijkste minerale wateren van Duitschland enz. Met nieuwe ervaringen... verrijkt en uitgeg. door MARSCHALL. Naar het Hoogd. Amsterdam 1815. kl. 8°.
- Nieuwenhuys (C. J.)**, Proeve eener geneeskundige plaatsbeschrijving (topographie) der stad Amsterdam. 4 dln. Amsterdam 1816—1820. Met pl. 8°.
- Piso (Guil.)**, Historia medica Brasiliae. Nov. ed. cur. JOS. DE VERING. Vindobonae 1817. 8°.
- Thilenius (Mor. Gerh.)**, Het mineraal-water, genaamd Kränchen-Wasser te Bad-Ems en deszelfs voortreffelijke geneeskundige uitwerkselen. Uitvoeriger bew. en verm. uitgeg. door HARTMAN CHR. THILENIUS. Naar het Hoogd. Amsterdam 1818. 8°.
- Stierling (G. Swartendijk) en A. Moll**, Het zee-bad, of overzicht over den oorsprong en de nuttigheid der baden in het algemeen benevens eene... beschouwing van den invloed der zee-baden in het bijzonder. Met een aanhangsel nopens de nieuwe zeebad-inrigting te Scheveningen. Dordrecht 1819. 8°.
- Dolleman (Menno)**, Disquisitiones historicae de plerisque apud Belgas septentrionales endemiis morbis. Amstelodami 1824. 4°.
- Moll (A.)**, Gemeenzame brieven over het Scheveninger-Zeebad. Met afb. Arnhem 1824. 8°.
- Plagge (Mart. Wilh.)**, Plaatselijke en geneeskundige beschrijving der zwavelbron bij Bentheim, en van het daarbij opgerigte badhuis. Uit het Hoogd. Met afb. Amsterdam 1824. kl. 8°.
— 2^e verm. dr. Amsterdam 1830. 8°.
- Thijssen (H. F.)**, Geschiedkundige beschouwing der ziekten in de Nederlanden, in verband met de gesteldheid des lands en de leefwijze der inwoneren. Amsterdam 1824. 8°.
- Mulder (G. J.)**, Verhandeling over de wateren en lucht der stad Amsterdam en aangrenzende deelen van ons vaderland. Amsterdam 1827. 8°.
- Paauw (S. van der)**, Verhaal van de middelen tot verversching van het water in de grachten der stad Leyden, gedurende eene reeks van bijna 250 jaren. Leyden 1828. 8°. — Met krt.
- Aumerie (J. F. d')**, De zeebad-inrigting te Scheveningen, en het badsaisoen van 1828. 's-Gravenhage 1829. 8°. — Met titelpl.
- Aumerie (J. F. d')**, Description de l'établissement de Bains de mer a Scheveningue, et rapport sur la saison de 1828 etc. Trad. du Hollandais. La Haye 1830. 8°. — Avec frontis.
- Aumerie (J. Fr. d')**, Das Seebad zu Scheveningen in Holland, usw. nebst einer Abhandlung über die Wirkung der Seebäder überhaupt. Cleve usw. 1837. 8°.
- Woortman (Henr. Jac. Berghuis van)**, De ratione, qua medicina, tum veteriori, tum recentiori tempore, in civitate Groningana est factitata. Groningae 1839. 8°. — Diss.
- Aschendorf (H.)**, De geneeskraft en wijze van gebruik van het zwavelblad bij Bentheim. Groningen 1842. 8°. — Met pl.
- Buechner (W. F.)**, Bijdragen tot de geneeskundige topographie en statistiek van Gouda. Gouda 1842. 8°.

- Guislain (Jos.)**, Lettre médicale sur la Hollande, adressée a MM. les membres de la société de Médecine de Gand. Gand 1842. 8°.
- Amshoff (Fekko Koerts)**, Specimen medicum inaugurale exhibens collectanea quaedam topographiam medicam provinciae Drenthinae spectantia. Groningae 1843. 8°.
- Bleeker (P.)**, Bijdragen tot de geneeskundige topographie van Batavia. St. I. Batavia 1844. 8°.
Niet verder verschenen.
- Buchner (H. Polyn)**, Beknopte handleiding tot het gebruik der zeebaden, benevens eenige geschiedkundige en topographische aantekeningen betreffende Katwyk en deszelfs badhuis. Leyden 1845. 8°. — M. pl.
- Zuiderburg** — Geneeskundig etablissement — nabij 's-Gravenhage, in 1845. [Door W. HENDRIKSZ. Leiden 1845]. 8°. — Met pl.
- Boer (Petr. Lamb. de)**, Specimen medicum inaugurale topographiae et statisticae medicae provinciae Drenthinae lineamenta exhibens. Groningae 1848. 8°. — Cum tab.
- Ledeboer (A. M.)**, Mijn verblijf aan het Bad bij Bentheim in 1850. Rotterdam 1850. 8°. — Met pl.
- Schick (J. W.)**, Over den gezondheidstoestand van 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1852. 8°.
- Hall (H. C. van)**, Schets der natuur aan het bad te Bentheim. Met kaart. Haarlem [1854]. 8°.
- Roorda (J.)**, Zeebad-inrichting op Ameland. Dokkum 1854. 8°.
- Aschendorf (H.)**, Aanteekeningen en opmerkingen over eenige chronische ziekten in hare behandeling in de badplaats Bentheim. Amsterdam 1855. 8°. — Met pl.
- Mess (P. M.)**, Brieven over zuidelijk Frankrijk en Italië, als verblijf voor borstlijders. Rotterdam 1857. 8°.
- Hattum (J. van)**, Extract uit de proeve eener geneeskundig-geographische plaatsbeschrijving van het eiland Amboina. [Amsterdam 1858]. 8°.
Ned. tijdschr. v. geneesk. 1858.
- Stratingh (Sibr. Elzo)**, Groningen als woonplaats beschouwd. Eene bijdrage tot de geneeskundige plaatsbeschrijving van deze stad. Groningen 1858. 8°. — Diss.
- Fokker (A. A.)**, Onderzoek naar den aard van de epidemische en contagieuse ziekten, die vroeger in Zeeland geheerscht hebben. Middelburg 1860. 8°.
- Spengler (L.)**, Die holländischen Seebäder. Reisenotizen. Wetzlar 1860. 8°.
- Friedmann (S.)**, Nederlandsch Oost- en West-Indië, volgens de nieuwste inrigting, met be trekking tot aardrijkskunde enz., en vooral tot den gezondheidstoestand. Uit het Hoogd. [door H.]. Amsterdam 1861. 8°.
- Winterverblijf** — Een — te Pau, het beste geneesmiddel voor borstlijders, teringachtige en zwakke gestellen. Brief van een te Pau gevestigd Hollander aan Dr. W. Kiehl te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1862. 8°.
- Bennett (J. Henry)**, Mentone, de Riviera, Korsika en Biarritz in hun klimaat beschouwd en onderzocht nopens hunne waarde als winterverblijfplaatsen voor zieken. Naar de 2^e [Eng.] uitg. vert. door L. F. PRAEGER. Zalt-Bommel 1863. 8°. — Met pl.
- Kapteyn (Mej. J. C.)**, Een winter te Pau, in het Zuiden van Frankrijk. Ingeleid door M. A. AMSHOFF. Groningen 1865. 8°.
- Velzen (S. K. Thoden van)**, De badplaats Godesberg. Wegwijzer naar en aan het Godesberger waterbad. Zutphen 1866. 12°.
- Weidgen** — Badplaats Neuenahr in het Ahr-dal aan den Rijn en het gebruik van haar mineraalwater. Geschetst naar aanleiding der geschriften van —. Keulen 1866. 12°.
- Ludeking (E. W. A.)**, Natuur- en geneeskundige topographie van Agam (Westkust van Sumatra). 's-Gravenhage 1867. 8°. — Met titelpl.
- Onnen (M. F.)**, Wenken betreffende de gesteldheid van Dordrecht, in betrekking tot de gezondheid der bevolking. Met kaartje. Dordrecht 1867. 8°.
- Trip (H. J.)**, Geschiedenis der ziekten, die in 17^e, 18^e en het begin der 19^e eeuw algemeen geheerscht hebben te Groningen. Groningen. 1867. 8°.
- Leent (Fred. Joh. van)**, Geneeskundig topographische opmerkingen betreffende Batavia, hare reede en het eiland Onrust. 's-Gravenhage 1868. — Diss.
- Ludeking (E. W. A.)**, Schets van de residentie Amboina. 's-Gravenhage 1868. 8°. — Met titelpl. en tab.
- Fokker (A. A.)**, De ongezondheid van Zeeland. Middelburg 1869. 8°.
Archief, uitgeg. door het Zeeuwsch Genootsch. der Wetensch. VII.
- Reilingh (D. de Vries)**, Geschiedkundige aantekeningen over de epidemiën, welke van het jaar 1806 tot 1866 te Groningen geheerscht hebben, enz. Groningen 1869. 8°.
- Asman (P. H.)**, Proeve eener geneeskundige plaatsbeschrijving van de gemeente Leeuwarden. Met pl. grond. Utrecht 1870. 4°.
Bekroonde verhandeling.
- Bijdragen tot de geneeskundige plaatsbeschrijving van Nederland.** 5 st. 's-Gravenhage 1870—81. 8°. — Met graph. en krtn.
Uitg. door het Depart. van Binn. Zaken.
I. Natuurkundige plaatsbeschrijving van Zeeland [door A. A. FOKKER, J. C. DE MAN en J. P. BERDENIS VAN BERLEKOM]. II. Natuurk. plaatsbeschr. van Friesland [door J. J. BRUINSMA]. III. Geneesk. plaatsbeschr. van het Gooiland [door J. F. VAN HENGEL]. IV. Natuurk. plaatsbeschr. van Overijssel [door D. LUBACH]. V. Natuurk. plaatsbeschr. van de prov. Limburg [door J. J. WILLEMS].

- Spengler (A.)**, Davos—Platz, 5000 voet boven de zee, in het Zwitsersche Grauwbunderland. Verblijfplaats ter genezing van teringlijders. Uit het Hoogd. door A. W. J. ZUBLI. Arnhem 1870. 8°.
- Baart de la Faille (Marc. Jan)**, Nizza en haar klimaat, voor geneeskundigen en niet-geneeskundigen. Leeuwarden 1871. 8°. — Met tabel.
- Gerke (C. A.)**, Badhuis voor minvermogenenden te Zandvoort. 1871—1896 [Amsterdam 1896]. 8°.
- Stabel (Ed.)**, Het zoutwater (sool-)bad Kreuznach. Uit het Hoogd. door L. H. VERWEY. Eene handleiding. 's-Gravenhage enz. 1875. 8°.
- Mol (J. J. G. J. J.)**, Hilversum en de Trompenberg als herstellingsoord, enz. Utrecht 1876. 8°.
- Iets over Domburg en hare badinrichting.** [Door C. H. E.]. Middelburg 1878. 8°.
Niet in den handel.
- Swaving (C.)**, Batavia's sanitaire geschiedenis onder het bestuur van de Oost-Indische Maatschappij. Met pl. [Amsterdam 1878]. 8°.
Ned. tijdschr. v. geneesk., 1878.
- Davos**, Herstellingsoord voor borstziekten. Beschouwd voornamelijk in verband met de geneeskundige behandelingsmethode in de „Curanstalt W. J. Holsboer". Uit het Duitsch. Zürich 1879. 8°. — Met pl.
- Allan (F.)**, Bad-Zandvoort. Met pl. en plgr. Haarlem 1881. 8°.
- Beteekenis** — De — en het gebruik der zeebaden, naar het Hoogd. [van FROMM], in verband beschouwd met het Noordzeepad Domburg, door J. M. JANSSEN. Middelburg 1883. 8°.
- Smeets (E. Th.)**, De badplaats Schwalbach. Amsterdam 1884. 8°.
- Bijvoegsel** — Jaarlijksch — van de Davoser Weerkaart over het jaar 1886. Uitgeg. door C. WETZEL. Z. pl. [1886]. Plano.
- Pernisch (J.)**, Het herstellingsoord Tarasp-Schuls (Engadin, Zwitserland). Zijne geneesmiddelen en aanwijzingen. Doetinchem 1887. 8°. — Met pl. en tabel.
- Kooperberg (Ph.)**, Geneeskundige plaatsbeschrijving van Leeuwarden. Met tab. en plattegr. 's-Gravenhage 1888. 8°.
Bekroond en uitgeg. door het Prov. Utr. Genootschap v. K. en W.
- Tours (J. A.)**, Hooghullen, het eerste herstellingsoord voor mannelijke drankzuchtigen in Nederland. [Amsterdam 1891]. 8°.
Algem. Handelsblad, 8 Nov. 1891.
- Wilhelmina-bron** — De —. Keukenzout-houdende staalbron te Haarlem. [Door C. E. DANIELS]. Haarlem 1892. 8°. — Met tab.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen te Haarlem.
3^e uitg. Haarlem 1894. 8°. — Met tab.
Als voren.
- Daniëls (C. E.)**, The Wilhelmina spring (saline chalybeate) at Haarlem. An account of its discovery, composition and remedial properties. Haarlem 1893. 8°.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen.
- Daniëls (C. E.)**, Die Wilhelmina-Quelle. Kochsalzhaltige Stahlquelle, Haarlem. Einige Mitteilungen über ihre Entdeckung. ihre Bestandteile und ihre heilkräftigen Eigenschaften. Haarlem [1894]. 8°.
Uitg. door de Actiengesellschaft für den Betrieb muriatischer Stahlquellen.
- Daniëls (C. E.)**, La source Wilhelmina (Saline ferrugineuse) à Haarlem. Note sur sa découverte, la composition et les propriétés curatives de ces eaux. Haarlem [1894]. 8°.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen.
- Tours (J. A.)**, De geneeskundige badinrichting en het herstellingsoord te Laag-Soeren. Haarlem [1893]. 8°. — Met pl.
Eigen Haard.
- Roerig Sr.**, De Koningsbron te Wildungen. Bad Wildungen [1894]. 8°.
- Soer (S. C. M.)**, Een jaar badarts van Klein Wörishofen. Waarnemingen en ondervindingen. Gorinchem 1894. 8°.
- Daniëls (C. E.)**, Het staalbad Haarlem. Haarlem [1895]. 8°. obl. — Met ill.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen te Haarlem.
- Daniëls (C. E.)**, Das Stahlbad Haarlem. Haarlem [1895]. 8°. obl. — Met Ill.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen te Haarlem.
- Daniëls (C. E.)**, Les eaux ferrugineuses de Harlem. Harlem [1895]. 8° obl. — Av. ill.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen te Haarlem.
- Daniëls (C. E.)**, The chalybeate bath Haarlem. Haarlem [1895]. 8° obl. — With ill.
Uitg. door de Mij. tot Expl. van Staalwaterbronnen te Haarlem.
- Gennep (J. L. van)**, De hoogvlakte van het Jang-gebergte op Java, de meest geschikte plaats voor de oprichting van een sanatorium, een krankzinnigengesticht en een Europ. landbouwkolonie. Met kaart. Semarang enz. 1895. 8°.
- Kohlbrugge (J. H. F.)**, Rapport betreffende een geneeskundig-topographisch en voorbereidend climatologisch onderzoek van de hoogvlakte van het Janggebergte. Batavia 1897. 8°.
- Tschudnowsky (Jean Alex. Is.)**, Contributions à la géographie médicale de l'archipel malais. Paris 1899. 8°.
- Scheuer (V.) et R. Wybauw**, Spa. Passé, présent, avenir. Causerie médicale. Bruxelles 1901. 8°. — Avec fig.
- Wybauw (R.)**, De badplaats Spa, hare staalbronnen en baden, enz. Met voorw. van M. DENEKAMP. Met kaart. Amsterdam 1902. 8°.

Aronsohn (Ed.), Ervaringen en studie over Bad Ems en de ziektegevallen waarvoor de Emser kuur is aangewezen. Bad-Ems 1912. 8°.

Bach, Gashoudend alcalisch geen ijzer bevattend mineraal water van Soultzmatt-les-Bains. Arnhem. z.j. 8°.

Broers (H[enr.] J.), Ali-Cohen's overzicht van den toestand der provincie Groningen, enz., uit een verloskundig oogpunt toegelicht en beoordeeld. [Utrecht] z. j. 8°.

Nederl. tijdschr. v. heel- en verloskunde.

Fokker (A. A.) en J. C. de Man, Proeve eener geneeskundige plaatsbeschrijving van de stad Middelburg. Z. pl. en j. 8°.

Oberstadt, De badplaats Langen-Schwalbach en hare staalhoudende bronnen. Uit het Hoogd. vert. Gouda z. j. 8°.

Stratenus (Louise), Aan Haarlem's bron. Novelle. Amsterdam z. j. 8°. — Met afb.

Boon's Geill. Novellen-bibl., No. 93.

X. WONINGEN EN BEDRIJVEN. (Toezicht, verwarming, verlichting, ventilatie, enz.).

Vrolingh (Abr. Lenertsz.), Der matroosen ghesontheydt, ofte de goede dispositie der zeevarende luyden. Tot Zaerdam [1646]. kl. 8°.

Antwerpen 1663. 8°.

Lind (J.), Middelen ter bewaaring der gezondheid op d'oorlog's schepen. Uit het Eng. vert. Met aanm. en een verhandeling der voornaamste ziekten op de Oost-Indische schepen der Vereenigde Nederlanden vermeerderd door PAUL DE WIND. Middelburg [1760]. 8°.

2^e dr. Middelburg [1764]. 8°.

3^e dr. Middelburg z. j. 8°.

Pringle (John), Verslag, wegens eenige nieuwe verbeteringen aangaande de middelen, ter behouding van de gezondheid der zeevarenden. Uit het Eng. vert. door FRANC. WILL. DE MONCHY. Rotterdam 1777. 8°.

Brief van de Openbare gezondheids-commissie te Rotterdam, aan Burgemeester en Wethouders inhoudende regels bij het bouwen van woonhuizen, in het belang der openbare gezondheid in acht te nemen. [Door G. VROLIK. Rotterdam 1856]. 8°.

Roger (J. W. K.), Luchtverversching en verwarming. Utrecht 1856. 8°.

Broers (H[enr.] J.), Kleine woningen. [Utrecht 1858]. 8°.

Cohen (L. Ali), Algemeene gezondheid en fabriek-nijverheid. Het verband tusschen beide, en de wijze waar op beider strijdige belangen kunnen worden overeengebragt. Rapport. Groningen 1860. 8°.

2^e dr. Groningen 1861. 8°.

Kerbert (J. J.), De woning van den mensch in hare betrekking tot gezondheid en leven. Populaire voorlezing. Zaandijk 1861. 8°.

Arnhem 1866. 8°.

Meyer (G. van Overbeek de), Scheepsgezondheidsleer. Handleiding tot de bewaring der gezondheid van schepelingen. Met pl. 2 dln. Tiel 1861, 62. 8°.

Coronel (S. Sr.), De toestand der kinderen in onze fabrieken en het gewigt eener regeling van hunnen arbeid. Haarlem 1863. 8°.

Buurten — De — BW, OO, PP, uit een hygiënisch oogpunt beschouwd, door een medicinae doctor [E. C. BUECHNER]. Amsterdam 1867. 8°.

Helge (Jan Everh.), De turf, het lichtgas en de mensch. Drie voorlez. Voorafgegaan door eene levensschets van den overledene, door W. DEGENHARDT. Amsterdam 1867. 8°.

Prijsvraag voor een ontwerp van arbeiderswoningen. Uitgeschreven door de afd. Utrecht van de Vereeniging ter bevordering van fabriek- en handwerks-nijverheid. Utrecht [1868]. 8°. — Met krt.

Daalen (H. B. van), Een dringend volksbelang. De ventilatie en verwarming onzer woonhuizen, der scholen, fabrieken, hospitalen en andere openbare gebouwen. 's-Gravenhage 1871. 8°.

Verslag — Algemeen — omtrent den toestand der arbeiderswoningen te Arnhem. [Door H. PEPFENHAUSER, J. J. HOMOET, C. D. L. HANEGRAAFF e.a. Met voorw. van W. F. P. KIEHL]. Arnhem [1871]. 8°.

Verslag van het onderzoek naar den toestand van woningen voor minvermogenden. [Bew. door H. W. NACHENIUS]. Haarlem [1882]. 4°.

Vereen. tot bevord. der volksgezondheid te Haarlem.

Ruysch (W. P.), Hygiëne en fabrieksarbeid. 2 stuk. [Haarlem 1887]. 8°.

Vragen des tijds 1887.

Congres voor Nijverheidshygiëne en Reddingswezen, gehouden te Amsterdam van 1—4 Sept. 1890. Verslag der werkzaamheden. Amsterdam 1891. 8°.

I. Organisatie, Algemeene vergaderingen. II. Vergaderingen der sectiën.

Hierbij: Programma van het congres. 12°.

Vos (G. W. F. de), Indische bouw-hygiëne. Proeve van eene toepassing van de gezondheidsleer bij het bouwen in Ned.-Indië. Met atlas. Batavia 1891, 92. 8° en f°.

Uitg. door de Afd. Ned.-Indië van het Kon. Instituut van Ingenieurs.

Enquête naar den toestand der arbeiderswoningen in de provinciën Limburg en Oostelijk Noord-Brabant, ingesteld door de Geneeskundigen Raad voor Limburg en Oostelijk Noord-Brabant. [Samengest. door M. J. GODEFROI, M. H. J. RULAND, JOS. J. STEYNS e.a.]. 's-Hertogenbosch [1893]. f°. — Met krt.

Klosser (G. H.), Scheepsgezondheidsleer. Handleiding tot het bewaren en bevorderen van de gezondheid van den Nederlandschen zeeman, in 't bijzonder van den marine-schepeling. 2 dln. Met pl. 's-Gravenhage 1893. 8°.

Uitg. door het Dep. van Marine.

Rapport der commissie van onderzoek naar den toestand van den geneeskundigen spoorwegdienst in Nederland, uitgebracht... op 3 Aug. 1893 te Amsterdam. [Samengest. door J. J. AGHINA. Amsterdam 1893]. 8°.

Mijnlieff (A.), Over de toepassing der gezondheidsleer op het spoorwegverkeer. Voordracht. [Breukelen 1894]. 8°.

Gevaar — Een — voor den algemeenen gezondheidstoestand. Amsterdam [1896]. 8°. — Met pl.

Bouwkundig Tijdschrift, XIV.

Rapport der commissie belast met het onderzoek naar den toestand der kinderen in fabrieken arbeidende. Eindverslag. [s-Gravenhage 1899]. 4°.

Uitg. op last van den Min. van Binn. Zaken.

Woningvraagstuk — Het — op het Nederlandsch Congres voor openbare gezondheidsregeling. Zwolle 1899. 8°.

Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Leiden. Leiden 1899, 1900. 8°. — Met kaarten.

Overzicht der Vereeniging ten behoeve der Arbeidersklasse, over de jaren 1852—1902. Amsterdam [1902]. 8°. — Met pl. en platte gronden.

Woningbouw voor arbeiders.

Rapport van een onderzoek naar den woningtoestand te Nijmegen in de jaren 1900—1903. Nijmegen [1903]. 8°. — Met kaarten.

Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Deventer 1902. [Door B. TH. VAN HEEMSTRA.] Deventer 1903. 8°. — Met kaarten.

Verslag van het woningonderzoek, gehouden vanwege de Gezondheidscommissie in de gemeente Franeker, in het jaar 1903. Franeker [1903]. 8°. — Met kaart.

Verslag van het woningonderzoek, ingesteld ingevolge art. 16 der woningwet, in de gemeente Winschoten. 1903—1904. Winschoten [1904]. f°.

Smeele (Th. L. D. de Surmont de Bas), Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Waspik en in de gemeente Capelle (N. Br.). Waalwijk 1904. 8°.

Smeele (Th. L. D. de Surmont de Bas), Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Sprang en in de gemeente Vrijhoeven-Capelle. Waalwijk 1904. 8°.

Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Blokzijl. Steenwijk 1904. 8°.

Rapport van het woningonderzoek in de gemeente Harlingen, uitgebracht door de gezondheidscommissie voor die gemeente. Harlingen 1904. 8°.

Waller (G.), De hygiëne der caisson-arbeiders (fundeeringen onder hoogen luchtdruk). Amsterdam 1904. 8°.

Waller (G.), De ziekten der werklieden bij pneum. fundeeringen onder hoogerem luchtdruk (ook caisson-ziekten genoemd) en hare voorbehoeding. Amsterdam 1904. 8°.

Eyk (C. van), Rapport omtrent het woningonderzoek, ingesteld door de afd. Breda van den Volksbond, Vereeniging tegen Drankmisbruik. Breda 1905. 8°. — Met pl. en kaarten.

Heijermans (L.), Gezondheidsleer voor arbeiders. Met medewerking van een ingenieur. Met ill. Rotterdam 1905. 8°.

Koppeschaar (H.), Fabriekshygiëne. Soerabaia 1905. 8°. — Met tab.

Rapport der commissie, belast met het instellen van een onderzoek naar de verhouding van de Nederlandsche spoorwegartsen tot de spoorweg-maatschappijen en de inrichting van den geneeskundigen dienst bij deze maatschappijen. [Samengest. door DEELEN, THOMAS, H. P. KAPTEYN e.a.]. Tiel [1905]. 8°.

Rapport van het woningonderzoek in de gemeente Groenlo, uitgebracht door de Gezondheids-Commissie zetelende te Winterswijk. Winterswijk 1905. f°.

Rapport over het woningonderzoek in de gemeente Muiden. Oss 1905. 8°.

Rapport over het woningonderzoek in de gemeente Vinkeveen c. a. uitgebracht door de gezondheidscommissie voor Loenen c. a. Utrecht 1905. 8°.

Rapport over het woningonderzoek in de gemeente Weesperkarspel. Oss. 1905. 8°.

Rapport over het woningonderzoek in de gemeente Winterswijk. Uitgebracht door de Gezondheids-Commissie zetelende te Winterswijk. Winterswijk 1905. f°.

Smeele (Th. L. D. de Surmont de Bas), Verslag van het woningonderzoek in de gemeente Waalwijk. Waalwijk 1905. 8°.

Verslag betreffende het door de gezondheidscommissie der gemeente Apeldoorn gehouden systematisch woningonderzoek, opgemaakt overeenkomstig de daarvoor door den centralen Gezondheidsraad gegeven aanwijzingen. Apeldoorn 1905. 8°.

Swaab (B.), Ventilatie. Voordracht. Amsterdam 1906. 8°.

- Arbeid** — De — van de „Bouwvereniging Wonseradeel”, met een grondkapitaal van f 1000,— nutteloos? Beroep op de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Z. pl. [1906]. 8°.
- Beroep** op de leden der Tweede Kamer naar aanleiding van een mislukte poging tot woningverbetering in de gemeente het Bildt. [Door S. BRANDSMA JZN.]. St. Anna-parochie 1906. 8°.
- Pelster (H. J. W.)**, Uitkomsten van het woningonderzoek in de gemeente Breda. Breda 1906. 8°. — Met kaart.
Gezondheids-commissie voor de gem. Breda.
- Rapport** over het woningonderzoek in de gemeente Bussum. Oss 1906. 8°.
- Rapport** van het woningonderzoek in de gemeente Dinxperlo, uitgebracht door de Gezondheids-commissie zetelende te Winterswijk. Winterswijk 1906. f°.
- Rapport** van het woningonderzoek in de gemeente Lichtenvoorde, uitgebracht door de Gezondheids-Commissie zetelende te Winterswijk. Winterswijk 1906. f°.
- Rapport** over het woningonderzoek in de gemeenten Loenen, Maarsseveen, Tienhoven, Zuylen, Haarzuilens, Kockengen, Veldhuizen en Zegveld. Utrecht 1906. 8°. — Met tabel.
- Verslag** — Vervolg — woningonderzoek. [Door de] Gezondheidscommissie te Delft. Delft 1906. 8°.
- Verslag** van het woningonderzoek in de gemeenten Kuinre en Blankenham. Steenwijk 1906. 8°.
- Verslag** van het woningonderzoek in de gemeente Steenwijkerwold. Steenwijk 1906. 8°.
- Verslag** van het stelselmatig woningonderzoek te Utrecht. Utrecht 1906. 8°.
- Heijermans (L.)**, Het onderwijs in de bedrijfs-hygiëne. Voordracht. Rotterdam 1907. 8°.
- Rapport** omtrent het systematisch woningonderzoek in de gemeenten Chaam en Rijsbergen. Ginneken 1907. 8°.
- Advies** van de gezondheidscommissie voor de gemeente Kampen in zake de levering van watergas. 1907. Kampen [1908]. 8°.
- Rapport** omtrent het systematisch woningonderzoek in de gemeente Princenhage. Z. pl. [1908]. 8°.
- Verslag** van het woningonderzoek gehouden van wege de Gezondheidscommissie te Nijkerk in de gemeente Hoevelaken. Nijkerk 1908. 8°.
- Verslag** van het woningonderzoek gehouden van wege de Gezondheidscommissie te Nijkerk in de gemeente Nijkerk. [Nijkerk 1908]. 8°.
- Verslag** van het woningonderzoek in de gemeente Vlaardingen. Vlaardingen 1908. 8°.
Gezondheids-commissie te Vlaardingen.
- Verslag** omtrent het systematisch woningonderzoek in de gemeenten Wierden, Hellendoorn, Den Ham, Ambt-Ommen, Stad-Ommen, Rijssen en Holten door de gezondheidscommissie gezeteld te Wierden. Zwolle 1908. 8°.
- Heijermans (L.)**, De sociale beteekenis der beroepsziekten en bedrijfshygiëne. Voordr. Rotterdam 1909. 8°.
- Verslag** omtrent het woningonderzoek in de gemeente 's-Hertogenbosch. 's-Hertogenbosch 1909. 8°. — Met tabellen.
- Ontwerp** — Het — van Mr. van Blommestein en de hygienische en geneeskundige voorwaarden waaronder de in contract werkende arbeiders in Deli leven. Medan 1910. 8°.
- Rapport** der commissie benoemd in zake hygienische toestanden aan boord van zeevisschervaartuigen, uitgebracht aan het 15^e congres voor volksgezondheid. Zwolle 1910. 8°.
- Rapport** omtrent het systematisch woningonderzoek in de gemeente Teteringen. [Door A. B. SNEYDERS]. 1909. Z. pl. [1910]. 8°.
- Romeyn (D.)**, Eisenbahn-hygiëne in Nederland. Kurze Uebersicht. O. O. [1911]. 8°. — Mit Abb. und Karten.
Internat. Hygiene-Ausstellung, Dresden 1911.
- Verslag** van het woningonderzoek in de gemeente Stad-Almelo. Almelo [1911]. 4°. — Met kaart.
- Looijnijverheid** — De — in Nederland. 's-Gravenhage 1913. 8°. — Met afb.
Directie v. d. Arbeid, No. 13.
- Onderzoekingen** — Geneeskundige — der Arbeidsinspectie in 1913 en mededeelingen omtrent beroepsziekten. 's-Gravenhage 1915. 8°.
Centraal Verslag der Arbeidsinspectie over het jaar 1913.
- Tillema (H. F.)**, Over 't vraagstuk van „het wonen” in Kromo's groote land. 2 dln. [Groningen] 1915—16. 4°.
„Kromoblanda” I, II.
- Heijermans (L.)**, Beroepshygiëne en eerste hulp bij ongelukken voor de bouwvakken. 2^e herz. dr. Met ill. Rotterdam 1920. 8°.
- Schmidt (Andr. Loden)**, Scheepshygiëne. Amsterdam 1927. 8°. — Diss.
- Haga (H. C.)**, Rotterdamsche woningtoestanden in 1929. Rotterdam 1929. 8°. — Met afb.
- Gulik (Pieter Joh. van)**, De medisch-hygiënische dienst der mijnbouw-maatschappij Redjang-Lebong gedurende het tijdvak 1925 tot en met 1929. Amsterdam 1930. 8°. — Diss. met afb. en tabellen.

Esmarch [E. von], Raadgevingen voor hen die eene woning zoeken. Voor Ned. bew. door F. VAN ERKEL. Amsterdam z. j. 8°.

Gezondheidsleer, 56.

Handleiding voor de gezondheid aan boord van koopvaardijfchepen. 2^e uitg. 2 ged. [1 bd.] Met pl. Amsterdam z. j. 8°. — Met afb.

Gezondheidsbibliotheek, No. 19 en 20.

Keim (A.), De vochtigheid der woonhuizen, de muuruitslag en de huiszwam, hun oorzaken, aard en schadelijke werking benevens de mid-delen ter voorkoming en afdoende verbetering. Met pl. Amsterdam z. j. 8°.

Logeman (W. M.), Kachels. Leiden z. j. kl. 8°. — Met afb.

Algemeene Bibliotheek, 24.

Meulen (B. van der), Uw huis en uwe woning. Ouderkerk z. j. 8°.

Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Muche (Clara), De invloed van zon en lucht op het gezonde en kranke menschelijk lichaam. Arnhem z. j. 8°.

XI. WATER, BODEM, LUCHT. (Watervoorziening, rioleering, vuilverbranding, enz.).

Hippocrates — Ἱπποκράτους; περὶ ἀέρων, ὕδατων, τόπων, Hippocratis liber de aeribus, aquis et locis, JANO CORNARIO interprete. Acc. ANT. FOËSII notae. Lugduni Bat. ap. Joh. Elsevirium 1658. 12°.

Gorthum (Otto Fried.), De aeris, seorsim ab exhalationibus considerati, in corpus humanum effectu. Lugduni Bat. 1719. 4°. — Diss.

Ode (Jac.), De origine fontium et fluviorum. Harderovici 1719. 4°. — Diss.

Kloekhoff Christ. fil. (Corn.), De atmosphaerae efficacia in corpus humanum. Lugduni Bat. 1734. 4°. — Diss.

Ontwerp-beschrijving ten einde zoet waater op drierley verscheidene uit de reviere de Vegt te geleiden binnen Amsteldam, enz. Herdr. Amsterdam 1740. 4°. — Met krt.

La Fosse (Frid. de), De aëre vitae et morborum causa. Lugduni Bat. 1743. 4°. — Diss.

La Fosse (Frid. de), De aëre. Lugduni Bat. 1743. 4°. — Diss. cum eff.

Roebuck (Joann.), De effectibus quarundam atmosphaerae proprietatum in corpus humanum. Lugduni Bat. 1743. 4°. — Diss.

Brugge (Mich. Ruts van), De salubri et insalubri calore atmosphaerae. Lugduni Bat. 1745. 4°. — Diss.

Heerkens (G[er]. N.), De valetudine litteratorum, poëma. Durocortori Remorum 1749. 8°.

Bevat tevens: De aqua Sequanae, et fontium mineralium Pacy. Epistola; Xenia.

Boogert (Franc.), De constitutione atmosphaerae Hollandiae ejusque efficacia in corpus humanum. Lugduni Bat. 1755. 4°. — Diss.

Grave (Ant.), Plan en project ter bekoming eener direkter doorgaande circuleering en ver-versing van water door de gragten en canaalen der stad Amsteldam. [Amsteldam 1760]. 4°.

Hoff (Fred. Henr. Christ.), De aëre, ipsiusque efficacia in corpore humano. Harderovici 1763. 4°. — Diss.

Sande (Gerrit ten), Project om het water door de stad Amsterdam, bij alle ebben en vloedten te doen loopen als een riever (sic), en daar door als het eenigste middel de stank van het waater weg te neemen, enz. Amsterdam 1767. 4°. — Met krt.

Lyklama à Nyeholt (Jac. Egb.), De Hippocratis aphor. V. sect. III. Franequerae 1769. 4°. — Diss.

Nahuys (Alex. Petr.), Dissertatio de qualitate aëris noxia in nosocomiis et carceribus, ejusque remediis. — Verhandeling over de schaadelyke hoedanigheid der lugt, in de gasthuizen en gevangenissen, benevens deszelvs hulpmiddelen. Haarlem 1770. 8°.

Bekroonde verhandeling.

Noort (Joann. Wilh. van), De proficuis et nocivis atmosphaerae in corpus humanum potestibus. Lugduni Bat. 1772. 4°. — Diss.

Navier (Pierre Toussaint), Réflexions sur les dangers des exhumations précipitées, et sur les abus des inhumations dans les églises, suivies d'observations sur les plantations d'arbres dans les cimetières. Amsterdam etc. 1775. 8°.

Deiman (J. R.) en A. Paets van Troostwyk, Verhandeling over het nut van den groei der boomen en planten, tot zuivering der lucht. Amsterdam 1780. 8°.

Heerkens (Ger. N.), De valetudine literatorum libri III. Groningae 1790. 8°.

Bevat tevens Icones van verschillende leden van het geslacht Canter en Heerkens.

Hussem (Bern.), Middel om het water welk tot dagelykschen drank voor het scheeps-volk moet strekken volkomen te zuiveren als het stinkend en bedorven is. Amsterdam 1799. 8°.

Memorie over de zuivering van bedorven water. Met proeven gestaafd. Amsterdam 1799. 8°.

Guyton-Morveau (L. B.), Verhandeling over de middelen om de lucht te zuiveren, de besmetting te voorkomen, en derzelve voortgang te stuiten. Uit het Fransch vert., met de voorr. en aantek. uit de Hoogd. overzetting van C. H. PFAFF verm. en met eenige aanmerk. voorzien, door A. VAN STIPRIAAN LUISCIUS. Rotterdam [1802]. 8°.

_____ . [Nieuwe titeluitg.] Rotterdam 1802. 8°.

- Barneveld (W. van)**, Over het regenwater, 't welk met loodstof bezwangerd is. Z. p. 1805. 8°.
Magazijn van Kunst en Smaak, 1805.
- Horsman (J.)**, Betoog, proeven en bevestiging — versch zoet, stilstaand water, is.... met geringe voorzorge.... tegens verrotting enz. te beveiligen. Rotterdam [1805]. 8°.
- Iets over de algemeene hoedanigheden van het drinkbaar water in het algemeen, en het regenwater in het bijzonder. Ten nutte van Amsterdam, ter ontdekking, verhelping en voorkoming der allerschadelijkste loodvergiftiging in dat water. [Amsterdam c. 1808]. 8°.
- Kerckhoffs (J. R[om.] L[ouis])**, Dissertation sur l'air atmosphérique, et son influence sur l'économie animale. 2e éd. Maestricht 1816. 8°.
- Kirckhoff (J. Rom. Louis de)**, Dissertation sur l'air atmosphérique, et son influence sur l'économie animale. 3e éd. Amsterdam 1824. 8°.
- Mulder (G. J.)**, Commentatio de aquis Rheno-Trajectinis earumque adhibitione. Trajecti ad Rhen. 1824. 8°.
- Buchner (F. W.)**, Verhandeling over den invloed der Noord-Hollandsche droogmakerijen na 1608 op de gezondheid der ingezetenen. Uitgeg. door het Prov. Utr. Genootsch. Utrecht 1826. 8°.
- Posthumus Fz. (Jan)**, Observationes quaedam de potu praesertim aquae. Groningae 1828. 8°. — Diss.
- Hussem (B.)**, Missive aan den redacteur van de Oeconomische Courant in 1800 en 1803 betreffende het drinkwater in Amsterdam. 2^e dr. Amsterdam 1830. 8°.
- Meerten (L. A. van)**, Over het doelmatig aanwenden der zoo noodige luchtzuiverende en besmettingwerende berookingen. Delft [1832]. 8°.
- Holleman (Paul. Henr.)**, De aqua marina. Trajecti ad Rhenum 1833. 8°. — Diss. cum tab.
- Rapport der I^e klasse van het Kon. Nederl. Instituut**, wegens het wettig wetenschappelijk onderzoek van den toestel tot zuivering van zeewater, enz. [OndertEEK. G. VROLIK en C. VOLLENHOVEN]. Amsterdam 1839. 8°.
- Onderzoek der vraag, of in de dagelijksche behoefte aan gezond drinkbaar water voor Amsterdam en andere steden, niet binnen hare eigene muren.... zou kunnen worden voorzien, enz.** [Door G. Buys]. Amsterdam 1841. 8°.
- Sandra (Elias)** — Ontwerpen om de stad Amsterdam van zoet water te voorzien, in de XVIIe eeuw voorgesteld door —. Met krt. 3^e dr. omgewerkt en met voorber. door W. J. C. VAN HASSELT. Amsterdam enz. 1841. 8°.
- Halbertsma (J. H.)**, De frissche lucht. Deventer 1844. 8°.
Niet in den handel.
- Mulder (G. J.)**, Gebangan's water, eene iodium houdende watersoort van Neerlandsch Indië. Rotterdam 1845. 8°.
- Heijmann (S. L.)**, Opmerkingen over de acclimatisatie. Batavia 1846. 8°.
- Perk (Guil. Mar.)**, De aquis Leidensibus. Leidae 1849. 8°. — Diss.
- Berigt eener ontworpen waterleiding uit de duinen bij Haarlem naar en in Amsterdam, benevens de concept-statuten der op te rigten Naamlooze Maatschappij..... dezer waterleiding.** Amsterdam 1850. 8°.
- Mémoire sur le drainage. Principes généraux de ce système d'assainissement durable du sol, et renseignements essentiels pour sa mise en pratique.** Par A. DE D. La Haye 1850. 8°. — Avec fig.
- Froger (W. A.)**, Ontwerp ter bekoming eener geregelde waterverversching in de grachten der stad Amsterdam. Met atlas. Amsterdam. 1850. 8°.
Atlas ontbr.
- Verslagen over het water opgebracht door den put op de Noordermarkt te Amsterdam, ingediend aan B. en W. der stad Amsterdam 29 April 1851 door de I^e klasse van het Koninklijk Nederl. Instituut.** [Amsterdam 1851]. 8°.
- Ankum (C. H. van)**, Scheikundig onderzoek van Nederlandsche wateren [vooral met het oog op de daarin voorkomende organische stoffen]. Haarlem 1853. 4°.
- Gunning (J. W.)**, Onderzoek naar den oorsprong en de scheikundige natuur van eenige Nederlandsche wateren. Utrecht 1853. 8°.
- Brief van de openbare-gezondheidscommissie te Rotterdam aan H.H. Burgemeester en Wet-houders omtrent den afvoer der fecale stoffen.** [Rotterdam 1856]. 8°.
- Verslag uitgebragt door de commissie, benoemd door den Gemeenteraad van Haarlem, tot aanwijzing der middelen tot herstel van het bederf der stadswateren.** [Delft 1857]. 8°. — Met kaart.
- Beschouwingen omtrent het verbeteren van den watertoestand van 's-Gravenhage.** [Door F. J. MOET. 's-Gravenhage 1859]. 8°.
- Kool (J. A.)**, Goten en riolen. [Amsterdam 1859]. 8°.
- Mess (P. M.)**, De l'influence sur quelques maladies de l'air et de l'eau de mer, d'après leur degré réciproque de température, avec 2 tabl. météorologiques. La Haye 1859. 4°.

Drinkwater — Het — in de stad Utrecht. Memorie door de gezondheidscommissie der stad Utrecht aan den gemeenteraad ingediend. Utrecht 1860. 8°.

Gunning (J. W.), Middel ter vergelijking van wateren, vooral met het oog op de daarin voorkomende organische stoffen. [Amsterdam 1861]. 8°.

Versl. en mededeel. der Kon. Akad. v. Wetenschappen, XI, bl. 149.

Keerzijde van de rampen door overstrooming, of de nuttigheid en onontbeerlijkheid van water. Vrij vertaald [naar FR. OESTERLEN, FRAENKEL, A. F. ERFURT e.a.]. Amsterdam 1861. 8°.

Nahuys (A. P.), Quelle est la qualité nuisible que l'air contracte dans les hopitaux et les prisons, et quels sont les meilleurs moyens d'y remédier? Trad. du Lat. par ANDRÉ UYTTERHOEVEN. Bruxelles 1863. 8°.

Heynsius (C. E.), De bodem van Amsterdam en de omliggende polders in bescherming genomen. Amsterdam. 1865. 8°.

Koolhaas (C. P. Pous), De waterleiding te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1865. 8°.

Heynsius (C. E.), Is het middelpunt der stad Amsterdam gezonder dan de Plantaadje en de buitenrand? Amsterdam 1866. 8°.

Roode (J. C. de) en J. R. F. Nievergeld, Plan eener waterleiding voor 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1866. 8°.

Burg (E. A. van der), Onderzoek van eenige wateren, te Rotterdam als drinkwater in gebruik, en van duinwater, uit een hygiënisch oogpunt en in betrekking tot cholera. Rotterdam 1867. 8°.

Delprat (J. P.), Rapport over de aanvragen naar de concessie voor het aanvoeren van drinkwater te 's-Gravenhage. ['s-Gravenhage 1867]. 8°.

Liernur (Charl. T.), Ontwerp-rioolstelsel voor 's-Gravenhage. Rapport ingediend aan B. en W. 's-Gravenhage [1867]. 8°.

Liernur (Charl. T.), De rioolkwestie. 's-Gravenhage 1867. 8°.

Mogelijkheid — Over de — tot het verkrijgen van gezond en drinkbaar water in Nederland. [Door P. MAAS GEESTERANUS. 's-Gravenhage 1867]. 8°.

Outshoorn (C.), Ontwerp van waterverversching voor de stad Amsterdam. Amsterdam 1867. 8°. — Met kaart.

Uitgeg. door de Gezondheidscommissie te Amsterdam.

Rapport der Commissie, benoemd door den Gemeenteraad van 's-Gravenhage in zijne zitting van 9 July 1867, ten einde te onderzoeken of, en zoo ja, op welke wijze de in deze gemeente bestaande riolen kunnen worden uitgebreid en gebragt in doeltreffenden toestand. [Samengest. door J. A. BEYERINCK, T. J. STIELTJES en C. J. DE BRUYN KOPS. 's-Gravenhage 1867]. 8°.

Voorstel van Burgemeester en Wethouders [van 's-Gravenhage] aan den Gemeenteraad, betreffende het plan voor een nieuw rioolstelsel te 's-Gravenhage. ['s-Gravenhage 1867]. 8°.

Winkler (T. C.), Ons drinkwater en onze duinen. Haarlem 1867. 8°.

Lacolonge (O. de), Het water, beschouwd in zijn wezen, als beweegkracht en als voedsel. [Uit het Fr. vert.] door M. VAN LISSA. Zutphen 1868. 12°.

Maas Geesteranus (P.), Het rioolstelsel van Charles T. Liernur... toegelicht en aanbevolen. 's-Gravenhage 1868. 8°.

Henket (N. H.), Duinwaterleiding voor 's-Gravenhage en Leiden. 's-Hage 1869. 8°.

Bevat met afz. titelbl. en pag.: 1. Memorie en begrotingen van het ontwerp eener duinwaterleiding voor 's-Gravenhage. 2. Idem voor 's-Gravenhage en Leiden.

Advies betrekkelijk een ontwerp van waterleiding voor de gemeente 's-Gravenhage, tevens in verband met eene waterleiding voor Leiden, opgemaakt door.... N. H. Henket. [Door J. P. DELPRAT]. 's-Hage 1869. 8°.

Riolenplan voor 's-Gravenhage. [Door W. C. VAN DER WAEYEN PIETERSZEN en J. P. DELPRAT]. 's-Gravenhage 1869. 8°.

Ballot (A. M.), Het voorstel tot den aanleg eener drinkwaterleiding te Rotterdam, uit een hygienisch oogpunt beschouwd. Rotterdam. 1869. 8°.

Invoering — De — van het pneumatisch rioolstelsel te Praag en hare resultaten. Uit [het Duitsch] vert. door P. MAAS GEESTERANUS. 's-Gravenhage 1869. 8°.

Technische Blätter.

Rapport van [aan] den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland over de rioolkwestie. [Samengest. door G. C. VAN BALEN BLANKEN, W. I. F. NEYENS, G. J. VAN HOOLWERFF e.a. Amsterdam 1869]. 8°.

Swens (J.), Een voorstel tot oplossing van de kwestie der faecaliën. Met pl. Haarlem 1869. 8°.

Swens (J.), De kwestie der faecaliën nader besproken. Haarlem 1870. 8°.

Gemeenteraad — Aan den — van 's-Gravenhage. [Door P. MAAS GEESTERANUS]. Leiden 1870. 8°.

Request betreffende het rioolstelsel van Liernur.

Penn (J.), [Circulaire aan de gemeentebesturen in de provincie N.-Holland betreffende het drinkwater]. Amsterdam 1870. f^o.

Verbetering — De — van het rioolstelsel te Leiden. Open brief van de Vereeniging tot verbet. van de volksgezondheid te Leiden aan den gemeenteraad. Leiden 1870. 8°. — Met pl.

[Verzameling van stukken betreffende de reinigingskwestie te Amsterdam 1870—1880.]

- Voorstel aan den Gemeenteraad van 's-Gravenhage tot het nemen eener proef met het rioolstelsel en de zuivering van het rioolwater.** 's-Gravenhage 1870. 8°.
- Baumhauer (E. H. von), S. de Clerq Wz. en N. H. Henket,** Rapport aan den Gemeenteraad van 's-Gravenhage over de waarde van het in Engeland toegepaste „A. B. C. proces” tot zuivering van het rioolwater. 's-Gravenhage 1871. 8°.
- Duenkelberg [Fr. Wilh.],** Het vloeien met rioolwater in de omstreken van Londen. Uit het Hoogd. [Utrecht 1871]. 8°.
Magazijn voor landbouw en kruidkunde, 3e reeks, I, 10-11.
- Eschauzier (J. A. C.),** Riolen. Verzameling, afvoer en gebruik der faecaliën, hun geschiedenis, constructie en hygiënische eischen. [Uitgeg. door J. R. DE KRUYF]. Met fig. Arnhem 1871. 8°.
- Riemsdijk (A. D. van),** Drinkwater en grondboringen te Utrecht in 1870. Memorie. Utrecht 1871. 8°. — Met pl.
- Swaving (C.),** Een woord over het bestaan en ontstaan van het luchtbederf in de openbare gebouwen. Batavia 1871. 8°.
Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië, XIV.
- Swens (J.),** De schadelijke gevolgen van de thans in Nederland bestaande riolen, aangetoond in een onderzoek naar de oorzaken van het stinken der grachten en singels van Haarlem. Haarlem 1871. 8°. — Met tab.
- Berail (H.),** Open brief aan de Geneeskundige Raden van Nederland omtrent... de verzameling der fecale stoffen ten behoeve van den landbouw. 's-Hertogenbosch 1872. 8°.
- Berail (H.),** Iets over het Liernur's stelsel en de fosses mobiles. 's-Hertogenbosch 1872. 8°.
- Coster (D. J.) en J. Polak,** Iets over het roode grachtwater te Amsterdam. [Amsterdam 1872]. 8°. — Met pl.
- Liernur [Charl. T.]'s Stadsreinigingsstelsel.** Waarin bestaat dit? en welke bezwaren zijn er tegen? Door den uitvinder. Arnhem 1872. 8°.
- Onderzoek van het drinkwater uit de openbare stadspompen in de gemeente Arnhem, 1871—1872.** Door de Plaatselijke Gezondheidscommissie. [Bew. door J. M. VAN BEMMELEN]. Arnhem 1872. 8°. — Met tab. en krt.
- Sijmons (M.),** De rioolkwestie, in het bijzonder het verwijderen van onze faecale stoffen, met het oog op Hollandsche toestanden beschouwd. 's-Gravenhage 1872. 8°.
- Verslag van de maatregelen ter bevordering van de stads-reiniging te Leeuwarden over 1872, 74.** Leeuwarden. 8°.
- Ballot (A. M.),** De gezondheidsleer tegenover de rioolstelsels. Rotterdam 1873. 8°.
- Henket (N. H.),** Hoofdplan tot afvoer van water en onreinheden der stad Arnhem en van Klarendal. Met krt. Arnhem 1873. 8°.
- Pettenkofer (Max. v[on]),** De lucht beschouwd in hare betrekking tot kleding, woning en bodem. Drie voorlez. uit het Hoogd. door R. E. DE HAAN. Met houtgr. Amsterdam [1873]. 8°.
- Voorstel [van Burgem. en Weth.] tot verbetering in den afvoer van faecale stoffen in de gemeente Leeuwarden.** [Leeuwarden 1873]. 8°.
- Bemmelen (J. M. van),** Bouwstoffen tot de kennis van het welwater en van de aardlagen in de gemeente Arnhem. Arnhem [1874]. 8°. — Met pl.
- Hasselt (A. W. M. van),** De strijd der geneeskundigen tegen het riolen- latrinen- en moerasvergift binnen en buiten de residentie. 's-Gravenhage 1874. 8°.
- Koolhaas (C. P. Pous),** De waterleiding en de bodem-verontreiniging te 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1874. 8°.
- Liernur (Charl. T.),** Adres aan den gemeenteraad van Amsterdam. Een voorstel tot riolering der stad enz. Amsterdam 1874. 8°.
- Sijmons (M.),** Eenige nadere mededeelingen omtrent het koolclosetstelsel. 's-Gravenhage 1874. 8°. — Met afb.
- Liernur (Charl. T.),** Het koolclosetstelsel van M. Sijmons nader beschouwd, naar aanleiding van zijne laatste mededeelingen daarover. Amsterdam 1874. 8°.
- Sijmons (M.),** Een woord naar aanleiding van eene onlangs verschenen brochure van den heer Liernur en een en ander omtrent het koolclosetstelsel. 's-Gravenhage 1874. 8°.
- Bedenkingen van de Vereeniging tot verbetering van den gezondheidstoestand te 's-Gravenhage tegen een voor Scheveningen voorgesteld spoel-rioolstelsel.** ['s-Gravenhage 1875]. 8°.
- Kappers (J. Ariëns),** De zamenstelling en de waarde van den compostmest en de ier der gemeentelijke vuilnisstoep te Groningen. Scheikundig onderzocht en toegelicht. Groningen [1875]. 8°.
- Kaufman (H. B.),** Het tonnenstelsel voor Bergen op Zoom en andere gemeenten. 's-Hertogenbosch 1875. 8°.
- Boogaard (J. A.),** Een volksbelang. De waarde eener duinwaterleiding voor de bevolking van Leiden. Leiden 1876. 8°.
- Liernur (Charl. T.),** Toelichting der voorstellen van de Gezondheids-Commissie en den directeur der publieke werken. Benevens eene opheldering van mijn voorstel tot de reiniging van Amsterdam. Amsterdam 1786. 8°.

- Liernur [Ch. T.] en [Corn. Mar.] de Bruyn Kops**, Resultaten der proefnemingen met pou-drette bereiding te Dordrecht. Amsterdam 1876. 8°.
- Ontwerp** voor de rioleering van de stad 's-Gravenhage. [Door B. REINDERS]. 's-Gravenhage [1876]. 8°.
- Rapport** van de Commissie in zake de drink-waterleiding, uitgebracht in de vergadering van den Raad der gemeente Utrecht van 24 Febr. 1876. [Samengest. door A. L. E. RAM, H. VERLOREN VAN THEMAAT, F. W. C. KRECKE e.a. Utrecht 1876]. 8°.
- Wenmaekers (Jer.)**, Voorloopig ontwerp van eene algemeene zuivering en reiniging der grachten, straten, pleinen, huizen en lucht te Amsterdam, door een volmaakt spoelrioolstelsel. Brussel 1876. 8°.
- Leeds (Lewis W.)**, Lezingen over ventilatie. Uit het Eng. door H. G. DIJKERMAN. Arnhem [1877]. kl. 8°.
- Tonnenstelsel — Het — en de gemeente Amersfoort**. Amersfoort [1877]. 8°.
Uitgeg. door de Vereen. ter bespreking van alg. belangen en de Vereen. ter bestrijd. van epidemische ziekten.
- Ontwerp** tot rioleering van 's-Gravenhage. Met bijlagen. [Door B. REINDERS]. 's-Gravenhage 1878. 8°.
- Beschouwingen** over straatgeld en rioleering te Amsterdam. Uitgegeven door de Katharenclub. Amsterdam 1879. 8°.
- Liernur (Charl. T.)**, Meer licht op de beerput-quaestie. Amsterdam 1879. 8°.
- Mock [Joh.]**, Advies, den 14 Oct. 1879 uitgebragt aangaande het ontwerp: Rioleering van 's-Gravenhage en het praeadvies der Commissie tot onderzoek, benoemd in 1876. ['s-Gravenhage 1879]. 8°.
- Mol (J. G. J. J.)**, Het goed regt van den beerput met bewijzen verdedigd. Amsterdam 1879. 8°.
- Rapport** der Commissie uit den Gemeenteraad tot onderzoek van een rioolstelsel voor 's-Gravenhage. [Samengest. F. G. A. GEVERS DEYNoot en C. H. BEELAERTS VAN BLOKLAND]. 's-Gravenhage 1879. 8°.
- Meyer ([G.] van Overbeek de)**, Les systèmes d'évacuation des eaux et immondices d'une ville. Paris 1880. 8°. — Avec fig.
Revue d'hygiène.
- _____. Réfutation des observations et des documents produits par A. DURAND—CLAYE et Paris 1880. 8°.
- _____. Revue critique. Avec fig. Paris 1883. 8°.
- Hasselt (A. W. M. van)**, De water-verversching van 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1882. 8°.
- Inrichting** en werking van het tonnenstelsel. Rapport eener commissie uit de afd. Wormerveer van de Noord-Hollandsche Vereeniging „Het Witte Kruis”. [Samengest. door J. K. VEGELIN VAN CLAERBERGEN, I. H. BOEKE, P. C. KORTEWEG e.a.]. Wormerveer 1882. 8°.
- Hasselt (A. W. M. van)**, Spuien met zee-water. 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Liernur (Charl. T.)**, Rationelle Städteentwässerung. Berlin 1883. 8°.
- Memorie** betreffende de waterverversching van 's-Gravenhage en toelichting van het daartoe strekkende ontwerp. [Door J. VAN DER VEGT. 's-Gravenhage 1883]. 8°.
- Rioleering** en waterverversching te 's-Gravenhage, door SCH. 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Iets** over de zoo lang verwachte waterverversching onzer stadsgrachten, enz. [Door Q. WENNEKERS]. 's-Gravenhage 1884. 8°.
- Rapport** van de gezondheidscommissie der stad Utrecht over de Utrechtsche Waterleiding. [Samengest. door P. A. BROERS en J. D. VAN DER PLAATS]. Utrecht 1884. 8°.
- Verslag** van eene enquête omtrent de gemeentereiniging te Rotterdam vergeleken met die in andere gemeenten. Rotterdam 1884. f^o.
- Liernur (Charl. T.) en C. M. de Bruyn Kops**, Rioleering van Rotterdam. Beschouwing over de rioolkwestie in het algemeen. Amsterdam 1885. 8°.
- Bestek** en voorwaarden voor den aanleg van een uitwateringskanaal van de gasfabriek te 's-Gravenhage tot in zee, ten behoeve van de waterverversching, met de bruggen, enz. daartoe behoorende, Dienst 1886—1888. den Haag z. j. f^o.
Met bijbehorende kaarten in omslag.
- Duparc (H. M.)**, De invloed van drinkwater op de volksgezondheid. (Voorzorg tegen cholera). Amsterdam 1886. 8°.
- Meijeringh (W.)**, Het gebruik van geasphalteerde ijzeren buizen voor waterleidingen. Arnhem 1886. 8°. — Met krt.
- Polet (P.)**, Eene duinwaterleiding te Middelburg 1886. 8°. — Met krtn.
- Hendriksz (J. J.)**, Het drinkwater en de toestand van dit water te Bergen-op-Zoom, benevens de middelen die in dien toestand verbetering kunnen brengen. Bergen-op-Zoom 1887. 8°.
- Rapport** van de gezondheidscommissie der stad Utrecht betreffende den afvoer van faecaliën en ander vuil, volgens opdracht van den Gemeenteraad van 18 Jan. 1888. [Samengest. door J. C. VAN EEKEN en J. D. VAN DER PLAATS]. Utrecht [1888]. 8°.

- Rijn (H. B. J. van)**, De invloed der lucht op de gezondheid en welstand van den mensch. Amsterdam [1888]. 8°.
Gezondheids-Bibl., No. 4.
- Hasselt (J. van)**, De duinwaterkwestie. Amsterdam [1889]. 8°.
- Liernur (Charl. T.)**, Rioleering van Rotterdam. Rotterdam 1889. 8°.
- Meulen (B. van der)**, Het water uit het oogpunt van gezondheid. Ouderkerk [1889]. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Algemeen.
- . 2^e dr. Ouderkerk z. j. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Algemeen.
- Renkema EZN. (G.)**, Het waarom en daarom van het Liernurstelsel. Utrecht 1889. 8°.
- Kuijper (H. F.) en A. Boxman**, Rapport omtrent het onderzoek van IJsel- en Vechtwater en van water uit boorgaten bij deze rivieren en op de heide in het oostelijk gedeelte van de gemeente Oldebroek. Zwolle 1890. 8°. — Met graph.
- Verzameling** van stukken gewisseld tusschen het hoogheemraadschap Delfland en het gemeentebestuur van 's-Gravenhage omtrent de waterverversching in deze gemeente. [Uitgeg. door J. POST VAN DER BURG]. Delft 1890. 8°.
- Nota** door de Commissie van onderzoek in zake de duinwaterleiding van Amsterdam, gericht aan B. en W. [Samengest. door J. W. H. RUTGERS VAN ROSENBERG, J. FORSTNER, HENR. S. VAN LENNEP e.a.]. Amsterdam 1891. 8°.
- Rapport** der commissie van onderzoek in zake de watervoorziening van Amsterdam, uitgebracht aan B. en W. (met teekeningen, bijlagen). [Samengest. door J. W. H. RUTGERS VAN ROSENBERG, J. FORSTNER, HENR. S. VAN LENNEP e.a.]. Amsterdam 1894. 8°.
- Wied (Willem, Prins van)**, De toestand van het water in de grachten van 's-Gravenhage, met een voorstel om tot verbetering te geraken. Vrij vert. uit het Hoogd. door X. 's-Gravenhage 1898. 8°.
- Erkelens (A. N.)**, Voordracht over lucht-hygiëne. 's-Gravenhage 1899. 8°.
- Verslag** van de Staatscommissie, ingesteld bij Kon. Besl. van 18 Oct. 1897, N°. 32, tot voorbereiding van maatregelen tegen verontreiniging van openbare wateren. [Samengest. door A. F. VAN LYNDEN, J. MENNO HUISINGA, H. WORTMAN e.a.]. 's-Gravenhage 1901. 4°. — Met krtn. en graph.
- Reesema (A. S[ieuwertsz] van)**, Het Liernurstelsel in Nederland. 's-Gravenhage 1902, 03. 8°. — Met pl.
6 achtereenvolgende overdrukken uit de Economist.
- Ringeling (H. G.)**, Het vraagstuk der voorziening van Amsterdam met drinkwater in tijd van vrede. Haarlem 1902. 8°.
Geneesk. Bladen, IX, 11, 12.
- Burg (C. L. van der)**, Akklimatatie. Haarlem 1903. 8°.
Geneesk. Bladen, X, 1.
- Cohen (Ch. H. Ali), C. Guldensteeden Egeling, H. P. Kapteijn e.a.** — Drinkwatervoorziening te plattenlande. Met afb. Zwolle 1903. 4°.
- Gérard (Léon)**, Description de l'installation d'épuration électrique des eaux à Ginneken (Breda). Bruxelles 1905. 8°.
- Klein (Alex)**, Hygiënisch onderzoek van den bodem van Nijmegen. Z. pl. 1905. 8°.
- Hamburger (H. J.)**, De invloed van het Hoogland op het menschelijk organisme. Groningen 1907.
- Meeteren (K. F. Westerouen van) [VENTILATOR]**, Een groot gevaar voor de gezondheid. 2^e herz. dr. Haarlem 1907. 8°.
- Veeren (F. E. L.)**, Overzicht van de resultaten verkregen door de commissie, belast met het verzamelen van gegevens omtrent de hydrologische gesteldheid van den Nederlandschen bodem. Zwolle 1907. gr. 8°.
Ned. Congres voor openbare gezondheidsregeling.
- Jaerschky (P.)**, Hoe wij door licht, lucht en gymnastiek gezond kunnen blijven. Met ill. Baarn (1908). 8°.
Geneesk. leekboekjes. I, 9.
- Beerputten** in Groningen. Adviezen, uitgebracht [door G. OOSTERBAAN e. a.] ter zake van een voordracht van het gemeentebestuur van Groningen, strekkende tot opheffing van het verbod van het hebben van beerputten. Z. pl. 1909. 4°.
- Holleman (F. A.)**, Luchtfilters. Z. pl. 1909. 4°. — Met pl.
- Huet (W. O.)**, Het winterklimaat in het hooggebergte. Haarlem 1909. 8°.
Geneesk. Bladen, XIV, 12.
- Paul (F.)**, Handleiding voor licht-, lucht- en zonnebaden. Uit het Duitsch vert. Baarn [1909]. 8°.
- Gracht (W. A. J. M. van Waterschoot van der)**, Hydrologische gegevens betreffende gedeelten der provinciën Noord-Brabant en Limburg. Zwolle 1910. 8°.
Nederl. Congres voor openb. gezondheidsregeling.
- Rapport** betreffende een centrale DRINKWATERVOORZIENING van Midden-Noordholland. 's-Gravenhage 1915. f^o. — Met kaarten.
Rijksbureau voor drinkwatervoorziening.
- Loghem (J. J. van)**, Klimaat en ziekte. Rede. Amsterdam 1916. 8°.
- Rapport** — Uitgewerkt — betreffende de centrale DRINKWATERVOORZIENING in Zuidholland, Noordholland en Utrecht. [Den Haag 1920]. f^o. — Met kaarten.
Rijksbureau voor drinkwatervoorziening (Rapport No. 6).

Baumhauer (E. H. von), De middelen ter verkrijging van zuivere lucht en goed drinkwater in de groote steden. Lezing. Haarlem z. j. 8°.

Beschouwingen — Eenige — over het drinkwater te Amsterdam, en wenken tot verbetering. [Amsterdam] z. j. kl. 8°.

Ermengen (van), et **Léon Gérard** — Extrait des rapports de — sur le système Tindal pour l'épuration et la stérilisation des eaux par l'ozone. [Amsterdam] s. a. 8°.

Michell (J. P.), Derde brief aan A. Ypey, bevattende een nader onderzoek over de vermeende schadelijkheid der dampen van rottend water. [Amsterdam z. j.] 8°.

Thyssen (H. F.), Het verband der bevolking met de bebouwing der aarde. Z. pl. en j. 8°.

XII. ARBEID VOOR ONVOLWAARDIGEN.

Kooi (H.), Het afzien van de mond. Oefeningen voor slechthoorenden, ook voor zelfonderricht. 2^e dr. Met afb. Groningen 1924. 8°.

Adriani (J. H.), Maatschappelijk hulpbetoon en de onvolwaardige arbeidskrachten (O.A.K.). De particuliere en kerkelijke instellingen. Amsterdam [1928]. 8°.

Bloeme (P. J. L. de), Nazorg in het buitenland [voor onvolwaardige arbeidskrachten]. Amsterdam [1928]. 8°.

Boer (P. de), De zorg voor achterlijken na hun opleiding. Amsterdam [1928]. 8°.

Bonger (W. A.), De onvolwaardige arbeidskrachten in haar sociologische beteekenis. Amsterdam [1928]. 8°.

Broberg (C.), Schwedische Gesetzgebung und sonstige Vorkehrungen hinsichtlich minderwertiger Arbeitskräfte. Amsterdam [1928]. 8°.
Met Nederl. vert.

Bronkhorst (W.), De verlengde arbeidskuur en de kolonie-nazorg. Amsterdam [1928]. 8°.

Decroly (O.), Comment adapter les enfants arriérés, aux activités pratiques de la vie. L'orientation professionnelle des arriérés. Amsterdam [1928]. 8°.
Met Nederl. vert.

Det (E. J. van), Beroepskeuze. [Voordr. op het Congres voor onvolwaardige arbeidskrachten]. Amsterdam [1928]. 8°.

Detiger (W. F.), De werkloosheid en de taak der arbeidsbeurzen ten aanzien van de onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Eden (P. H. van), Reclassificatie der onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Everts (J.), Uitvoerende taak van de overheid en het particulier initiatief ten opzichte van de onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Fortanier (P. J.), Maatschappelijk hulpbetoon en onvolwaardige arbeidskrachten door de overheid. Amsterdam [1928]. 8°.

Fortanier (P. J.), Maatschappelijk hulpbetoon en onvolwaardige arbeidskrachten. Onvolwaardige arbeidskrachten onder de werkloozen en oudere arbeiders. Amsterdam [1928]. 8°.

Graaf (A. de), Uitvoerende taak van het particulier initiatief en de overheid. [Voordr. op het Congres voor „Onvolwaardige Arbeidskrachten“]. Amsterdam [1928]. 8°.

Gravestein (V.), Arbeidsgeschiktheid van de fysiek onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Herderschêe (D.), De opleiding der achterlijken. Amsterdam [1928]. 8°.

Kortenhorst (L. G.), Arbeidsvoorwaarden en onvolwaardige arbeidskrachten, van werkgeversstandpunt. Amsterdam [1928]. 8°.

Krantz (B. F.), Hoe kan het economisch leven onvolwaardige arbeidskrachten gebruiken. Het A.V.O. probleem in het bedrijf. Amsterdam [1928]. 8°.

Kuiper (C. J.), Arbeidsvoorwaarden en onvolwaardige arbeidskrachten. (Van werknemersstandpunt). Amsterdam [1928]. 8°.

Lende (C. van der), Arbeidsvoorwaarden en onvolwaardige arbeidskrachten. (Van werknemersstandpunt). Amsterdam [1928]. 8°.

Le Roy (J.), Arbeids-inspectie. [Voordr. op het Congres voor onvolwaardige arbeidskrachten]. Amsterdam [1928]. 8°.

Le Ruetten (J. L. C. G. A.), Arbeidsgeschiktheid van de psychisch onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Le Ruetten (J. L. C. G. A.), Arbeidstherapie in internaten. Amsterdam [1928]. 8°.

Michels (A. W.), De regelende taak der overheid bij de tewerkstelling der onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam [1928]. 8°.

Pameijer (J. H.), Plaatsing in de maatschappij van geestelijk onvolwaardigen. Amsterdam [1928]. 8°.

Peerbolte (L. Lietaert), Stellingen betreffende het begrip „onvolwaardige arbeidskrachten“. Amsterdam [1928]. 8°.

Perls (Paul H.), Blindenbeschäftigung im Kleinbauwerk der Siemens-Schuckertwerke. Amsterdam [1928]. 8°.
Met Nederl. vert.

Possoz (M. L.), Le reclassement social, en France, des invalides de la guerre et des mutilés du travail. Amsterdam [1928]. 8°.

Met Nederl. vert.

Roos (J. R. B. de), Statistiek der onvolwaardige arbeidskrachten en de volkstelling. Amsterdam [1928]. 8°.

Slot Jr. (W. L.), Arbeidstherapie in internaten voor achterlijken. Amsterdam [1928]. 8°.

Smeenk (G.), Hoe kan het economische leven onvolwaardige arbeidskrachten gebruiken? (Van uit het standpunt van hen, die in het bedrijf werkzaam zijn). Amsterdam 1928. 8°.

Strehl (Carl), Die nachgehende Fürsorge für Blinde. Amsterdam [1928]. 8°.

Met Nederl. vert.

Timbal, Wetgeving in België [voor onvolwaardige arbeidskrachten]. Amsterdam [1928] 8°.

Veraart (J. A.), Sociologische beteekenis der onvolwaardige arbeidskracht. Amsterdam [1928]. 8°.

Verschuur (T. J.), De Nederlandsche wet ten aanzien van de onvolwaardigen. Amsterdam [1928]. 8°.

Verwey (R. A.), Organisatie arbeidsbeurzen. [In verband met het vraagstuk der onvolwaardige arbeidskrachten]. Amsterdam [1928]. 8°.

Viotor, Ausbildung und nachgehende Fürsorge körperlich Beeinträchtiger. Amsterdam [1928]. 8°.

Met Nederl. vert.

Vries (C. W. de), Arbeidskrachten, onvolwaardig uitsluitend door meer-gevorderden leeftijd. Amsterdam [1928]. 8°.

Wepster (A. H. D.), Arbeidstherapie in externaten. Amsterdam [1928]. 8°.

Zimmer (Arn.), Volksgesundheitliche und volkswirtschaftliche Versorgung der Rheumatiker. Amsterdam [1928]. 8°.

Met Nederl. vert.

Assen Jzn., (J. van), De zorg voor lichamelijke gebrekkigen uit sociaal, economisch en medisch oogpunt. Den Haag 1929. 8°. — Met pl.

Geschriften v. d. Centr. Vereen. voor lichamelijke gebrekkigen, III.

Weyde (A. J. van der), De arbeidstherapie in „Het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Utrecht“ voor omstreeks 100 jaren. [Utrecht 1929]. 8°.

Jaarboekje van „Oud-Utrecht“ 1929.

Mol (Will.), Over lichamelijke gebrekkigheid. Amsterdam 1930. 8°. — Diss.

Mol (W.) en E. P. Schuyt, Over lichamelijke gebrekkigheid. Bijdrage tot het vraagstuk der onvolwaardige arbeidskrachten. Amsterdam 1930. 8°.

XIII. **SEXUEELE HYGIËNE.** (Hierbij sexueele voorlichting, prostitutie en malthusianisme).

Marcon-velle (Jan van), Van het geluck en on-geluck des houwelicks. Hier achter is noch by-ghevoeght 49 ghebonden of wetten des houwelicks, door PLUTARCHUS, genaemt, Spiegel des houwelijcks [met voorr. van V. L. D. B.]. Wormer-Veer 1647. 12°.

Beschryvinge — Nieuwe —, der kleine waerelt of verhandeling over menschelyke natuur. Met pl., behoorende tot het Tafereel der huwelyks liefde. 's-Gravenhage 1728. 8°. — Met titelpl. — 2^e dr. Rotterdam 1744. 8°. — Met titelpl.

De titelplaat bevat het jaartal van den eersten druk.

Ostervald (Joh. Fred.), Verhandeling tegen de onkuischheit, waerin de snoodheit, soorten, gevolgen, en oirsprongen der onkuischheit ver-toont.... worden. Amsterdam 1730. 8°. — Met titelpl.

Harlingen 1751. 8°. — Met titelpl.

Zonden — De groote — van vuile zelfs-bevlekinge, door jonge en oude, mans- en vrouws persoonen, ontdekt. Betoogt in veele brieven en exempelen enz. Uit het Eng. vert. door J. V[AN] H[ODE]. Rotterdam 1730. kl. 8°.

Royaards (Alb.), Nodige en tydige waarschouwing tegens de gemeenschap aan Sodoms grouwelyke zonde en vreeselyke straffe. Nijmegen 1731. 4°.

Dwaesheid — Koninglyke — of het gevaer van de verleidingh der hoeren. Uyt het Eng. vert. Haarlem 1743. 4°.

Beschouwing — Natuurkundige — van den man en de vrouw, in den huwelijken staet. Door den Heer de L[IGNAC], heelmester. Uit het Fransch vert. door P[IETER] L[EUTER]. 2 dln. Met pl. Rotterdam 1782. 8°.

2^e dr. 2 dln. [1 bd.] Amsterdam enz. 1785. 8°.

Vogel (Sam. Godl.), Onderwijs voor ouders-opvoeder en opzieners van kinderen over de manier, hoe de ondeugd der verwoestende zelfbevleking kan ontdekt, verhoed en geneezen worden. Naar den 2^e dr. uit het Hoogd. vert. Haarlem 1790. 8°.

Jungman (Andr.), De kunst om schoone kinderen te teelen. Alles behalven gekheid. Een handboek voor jonge echte lieden. Amsterdam enz. [1791]. kl. 8°.

Oest (J. F.), Allernoodzaaklijkste raad en waarschouwing voor jongelingen en jonge dochters ter vermindering der onkuischheit, in 't algemeen, en der zelfbevleking in het byzonder. Vert. naar den 2^{en} Hoogd. dr. [door W. G.]. Benevens eene onderrichting voor ouders en opvoeders, enz. Zijnde een bijvoegsel tot S. G. VOGEL's onderwijs voor ouders enz. Rotterdam 1798. 8°. — 2e dr. Amsterdam 1830. 8°.

Alexis en Gualthur of de wyze om jongelingen tegen ontucht te beveiligen. Onder de spreuk: Per haec ad altiora. Amsterdam 1801. kl. 8°.

Comment est ce qu'on peut recouvrer et restaurer la force virile perdue ou amoindrie? Ou manuel de nécessité et de secours pour tous ceux qui ont été extravagants en amour ou en onanie? Trad. selon la traduction hollandaise de l'original allemand, faite par un Médecin Batave [SR. IM.]. 2 part. [1 tom.] Amsterdam etc. 1802. 8°.

Nood- en hulpboekjen voor alle welke in de liefde of door zelfbevlekking buitensporig zijn geweest. Uit het Hoogd. [van G. W. BECKER] vert. naar den 2^{en} dr. 3e dr. met aantek. verrykt. 3 stukjes [1 bd.] Amsterdam 1803. 8°.

Banseril of levensgeschiedenis van eenen zelfbevekker. Uit het Hoogd. [van CARL FRIEDR. ADOLPH DAEHNE]. Amsterdam 1804. 8°.

Rehm (H. F.), Regelen van voorzigtigheid voor ouders en leermeesters, die hunnen kinderen of kweekelingen eenig onderrigt omtrent de voortteling willen mededeelen, en hen waarschuwen voor wellust en onkuisheid. Naar het Hoogd. Zutphen 1804. 8°.

Raad — Heilzaame — in eene allerbelangrijkste zaak, aan ouders, echtgenooten, huwbaren en elk, wien het heil van het menschedom ter harte gaat. [Door JOH. LENART WOLTERBEEK]. Haarlem enz. [c. 1805]. 8°.

Smit (J.), De arts voor gehuwden en ongehuwden. Een handboek voor mannen en vrouwen, die aan onmagt, onvruchtbaarheid en andere werktuigelijke geslachtsgebreken lijden. Amsterdam 1810. kl. 8°.

Huisapothek van Venus, [voorzien van raadgevingen en hulpmiddelen, ter bevordering, bewaring en onderhouding van de schoonheid en gezondheid der vrouwen]. Amsterdam 1816. kl. 8°. — Met titelpl.

Garzia y Kampo Santo (Juan Diego), Over de regtmatige en gepaste vervulling der huwelijkspligt. Een leerrede. Uit het Spaans vert. naar het Hoogd. Gorinchem 1827. 8°.

Reglement op de zoogenaamde publieke huizen en publieke vrouwen; mitsgaders reglement nopens de geldelijke retributien ten behoeve van het syphilitisch ziekenhuis, enz. 's-Gravenhage 1827. 8°.

Waarschuwingen — Ernstige —, of nood- en hulpboek, voor allen, welke in de liefde of door zelfbevlekking buitensporig zijn geweest, en wenschen hunne krachten weder te bekomen of te versterken. [Door G. W. BECKER. Uit het Duitsch vert. en] op nieuw verb. door H. J. SCHOUTEN. Amsterdam 1835. 8°.

Deslandes (Leop.), Over de zelfbesmetting en de overige wijzen, waarop men zich in het

voldoen der geslachtsdrift kan te buiten gaan. Naar de oorspronkelijke uitg. en de Hoogd. vert. van J. N. SCHENCK. Nieuwe uitg. Utrecht 1838. 8°.

Becker [G. W.], Ernstige waarschuwingen, of nood- en hulpboek voor allen, die in de liefde of door zelfbevlekking buitensporig zijn geweest, en wenschen hunne krachten weder te bekomen of te versterken. [Uit het Duitsch vert.] 4^e dr., herz. door H. J. SCHOUTEN. Amsterdam 1843. 8°.

Wedeler (Friedr. Wilh.), Geschenk voor verloofden en pas-gehuwden, of geheimen van den echt. Naar het Hoogd. van den 3^e verb. en verm. dr. 3de dr. Leeuwarden 1850. 8°.

Brief — Een — uit het asyl Steenbeck en een antwoord van een regtsgeleerde over de wetgeving op bordeelen, hoererij, enz. Arnhem 1851. 8°.

Kapff (S. C.), Waarschuwing van een vriend der jeugd voor haren gevaarlijksten vijand, of onderrigting aangaande geheime zonden, enz. Naar den 4^{den} Hoogd. dr. bew. door T. M. LOOMAN. Amsterdam 1854. 8°.

Verordening regelende het gezondheids- en politie-toezigt op de openlijke huizen van ontucht en de publieke vrouwen. [s-Gravenhage 1856]. 8°.

Prostitutie — De — en hare regeling te Amsterdam. Amsterdam 1861. 8°.

Koentz (G. M.), De openbare en geheime prostitutie in Nederland. Amsterdam 1863. 8°.

Schlegel (G.), Iets over de prostitutie in China. Batavia 1866. 4°.

Muller (F. W.), De prostitutie. Een sociaal-geneeskundige studie. Uit het Hoogd. 2^e dr. Zutphen 1872. 8°.

_____. 3^e dr. Zutphen z. j. 8°.

Curtis (J. L.), De geneeskundige huwelijks-gids. Raadgevingen voor gehuwden en ongehuwden van beiderlei kunne. Uit het Eng. vert. door een Geneeskundige. 2^e dr. Rotterdam [c. 1875] 8°.

Pierson (H.), Gewettigde ontucht. Arnhem 1878. 8°.

Fokker (A. P.), Open brief aan Ds. H. Pierson. In antwoord op zijn geschrift voor eenige dagen in zake prostitutie-kwestie, tevens laatste woord. Haarlem 1879. 8°.

Fokker (A. P.), De prostitutie-kwestie. Haarlem 1879. 8°.

Pierson (H.), Prostitutie van de wetenschap. Antwoord van Dr. A. P. Fokker, op diens brochure: „De prostitutie-kwestie”. 's-Gravenhage 1879. 8°.

- Klencke (Herm.)**, De vrouw in het huwelijksleven. Rechten, plichten en gezondheidsregelen der gehuwde vrouw. 2^e dr. Naar het Hoogd. Zalt-Bommel [1879]. 8°.
- Philanthropos**, De prostitutie van een algemeen zedelijk standpunt beschouwd. Lemmer 1879. 8°.
- Fokker (A. P.)**, De prostitutie-kwestie in de 2de Kamer en voor de openbare meening. Haarlem 1880. 8°.
- Godefroi (M. J.)**, Getuigen en redden. Open brief aan H. Pierson te Zetten. 's-Hertogenbosch 1880. 8°.
- Pierson (H.)**, De moraal in de geneeskunde. Antwoord aan... Dr. M. J. Godefroi te 's-Hertogenbosch. 's-Gravenhage 1880. 8°.
Over het prostitutievraagstuk.
- Adres** — Een — aan de 2de Kamer, een brief aan den Officier van Justitie te Rotterdam, en officieele stukken, gewisseld met de Ministers van Justitie en Binnenlandsche Zaken. 's-Gravenhage 1881. 8°.
Uitgeg. door de Ned. Ver. tegen de prostitutie.
- Pierson (H.)**, Een hybridisch advies van G. D. L. Huët, Donkersloot en Egeling in zake de prostitutie-kwestie, beoordeeld. 's-Gravenhage 1881. 8°.
- Lohman (W. H. de Savornin)**, De verhouding van den staat tot de prostitutie. Groningen 1881. 8°.
- Gerritsen (C. V.)**, Eenige bezwaren tegen het reglementeeren der prostitutie. Amersfoort 1882. 8°.
- Hermanides (S. R.)**, Reglementeering der prostitutie, hygiënisch gerechtvaardigd? Openbare brief aan G. van Overbeek de Meijer. 's-Gravenhage 1883. 8°. — Met graph.
- Politicus [H. C. VAN DER WYCK]**, Ontucht-verzedelijking ontworpen naar aanleiding van de besluiten genomen in het 's-Gravenhaagsche prostitutie-congres. 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Wijck (H. C. van der)**, Ontucht-regeling, ontworpen naar aanleiding van de besluiten genomen in het 's-Gravenhaagsche Prostitutie-Congres. 's-Gravenhage 1883. 8°.
- Putanisme** — Le — d'Amsterdam, livre contenant les tours et les ruses dont se servent les putains et les maquerelles. Bruxelles 1883. 8°. — Avec pl.
Réimpression de 1681.
- Mounier (G. J. D.)**, De zoogenaamde prostitutie-regeling te Utrecht, in hare onhoudbaarheid voorgesteld. Utrecht 1884. 8°.
- Bemmelen (P. van)**, Brief aan H. Pierson, over het prostitutievraagstuk naar aanleiding van het aanstaande nationaal congres. Utrecht 1889. 8°.
- Chanfleury van Ysselstein (J. L.)**, Het toezicht op de prostitutie, uit een hygiënisch oogpunt beschouwd. Amsterdam 1889. gr. 8°.
- Coronel (S. Sr.)**, De wittebroodsweken. Hygiënische wenken voor verloofden en jonggehuwden. 3^e dr. Amsterdam [1889]. 8°.
Gezondheids-Bibl., No. 16.
- Meijer (G. van Overbeek de)**, De wapenen van den heer H. Pierson, predikant te Zetten, in den strijd met zijne tegenstanders, en de kennis en het streven van de Nederlandsche Vereeniging tegen de Prostitutie. Utrecht [1889]. 8°.
- Pierson (H.)**, Tweeërlei zedewet? Een waarschuwing tegen ons aanstaand Nation. Congres besproken. 's-Gravenhage 1889. 8°.
- Dupouy (Edm.)**, De prostitutie bij de volken der oudheid. Sociaal hygienische studie. Met afb. 2^e dr. Amsterdam [1890]. 8°.
- Polis**, Moederschap naar verkiezing. [Uit het Fr. vert.] Amsterdam 1892. 8°.
- Francken (C. J. Wijnaendts)**, De evolutie van het huwelijk. Een sociologische studie. Leiden 1894. 8°.
- Pinkhof (H.)**, De kunstmatige beperking der bevolkingstoename. Voordracht. Amsterdam 1895. 8°.
- Gerritsen (C. V.)**, — Kunstmatige beperking der bevolkingstoename, brochure van Dr. H. Pinkhof, besproken door —. Amsterdam 1895. 12°.
- Nellie [MEVR. VAN KOL]**, Moeder en kind. Hoe men kiesche onderwerpen met kinderen kan behandelen. 4^e duizend. Rotterdam 1898. 8°.
- Hellmuth (Theod.)**, Uit de praktijk van het nieuw-malthusianisme. De nieuwste en eenvoudigste middelen ter voorkoming der zwangerschap. 2^e dr. Sneek 1899. 8°.
- Koetser (J.)**, Het Nieuw-Malthusianisme der 20^e eeuw. Amsterdam 1899. 8°.
- Ribbing (Seved)**, Met wie mag men trouwen naar de wetten der gezondheidsleer? 7^e dr. Leiden [1902]. 8°.
- Hulst (E.)**, Een taak in betrekking tot het prostitutie-vraagstuk. Almelo [1900]. 8°.
- Aletrino (A.)**, Over eenige oorzaken der prostitutie. Voordr. Amsterdam 1901. 8°.
- Lesser (A.)**, Liefde zonder kinderen. Een geneeskundige raad ter voorkoming der zwangerschap. Met afb. 7^e dr. Amsterdam [1901]. 8°.
- Dort (T. Broes van), M. Polak, C. F. Th. von Ziegenweidt**, Bedenkingen tegen Dr. van Staveren's „Medische bezwaren tegen de reglementeering der prostitutie en het bordeelstelsel". Rotterdam [1901]. 8°.

- Rapport** omtrent de sanitaire regeling der prostitutie, [uitgebracht door de commissie uit] de Afd. Rotterdam en Omstreken van de Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst. [Samengest. door M. POLAK, T. BROES VAN DORT en C. F. TH. VON ZIEGENWEIDT]. — Nota van de minderheid der commissie. [Samengest. door B. G. E. W. VAN DUGTEREN en W. B. VAN STAVEREN]. 2 st. Rotterdam 1901. f^o.
- Staveren (W. B. van)**, De bezwaren gehandhaafd. Critiek op de „Bedenkingen” der Heeren Dr. T. Broes van Dort, Arts M. Polak en Arts C. F. Th. von Ziegenweidt, in zake de reglementeering der prostitutie. Leiden [1901]. 8°.
- Rutgers-Hoitsema (M[aria] W[ilh.] H[endr.]**), De prostitutie te Rotterdam en de strijd tegen de reglementeering in den Gemeenteraad. Rotterdam [1901]. 8°.
- Rutgers (J.)**, In naam der zedelijkheid. Een ernstig woord aan Ds. Is. Hooykaas n. a. van diens rede: „Hoe hebben wij te denken over het nieuw-malthusianisme?” Amsterdam [1901]. 8°.
- Schoenenberger (Franz) en W. Siegert**, Seksueele gezondheidsleer. Wat jonge menschen daarvan behooren te weten en gehuwde menschen er van weten moeten. [Uit het Duitsch vert.]. Almelo [1901]. 8°.
- Meerboom (M. O.)**, Socialisme en Malthusianisme. Amsterdam [1902]. 8°.
- Bruinsma (G. W.)**, De leer van Malthus voor Nederland toegelicht. Haarlem 1903. 8°.
Studies in volkskracht, I, 2.
- Fournier (Alfr.)**, Wat volwassen jongens wel eens mogen weten. Naar het Fr. bew. door [B. H.] STEPHAN. 2^e dr. Amsterdam [1903]. 8°.
_____ 3^e dr. Amsterdam [1904]. 8°.
_____ 4^e dr. Amsterdam [1910]. 8°.
_____ 5^e dr. Amsterdam [1917]. 8°.
- Hermans (L. M.)**, De spiegel der waarheid. Moderne moralisatie over liefde, prostitutie en huwelijk. Deventer [1903]. 8°.
- Hooykaas (J.)**, Bevolkingsleer en gezinsbeperking. 2 stn. Amsterdam 1903, 04. 8°.
Uitg. door de Ver. tot bestrijding van het N. Malthusianisme.
- Mey (R. van der)**, Alleronaangenaamste bladzijden voor onze vrije-vrouwtjes. Twee moraal-philosophische opstellen behandelende: I. De vrouwenbeweging. II. Sexueele moraal en prostitutie. Leiden 1903. 8°.
- Pinkhof (H.)**, Moet de werkmán nieuw-malthusiaan worden? Voordracht. Amsterdam 1903. 8°.
Ver. tot bestrijding van het Nieuw-Malthusianisme.
- Carpenter (Edw.)**, Liefde's meerderjarigheid. Een verhandeling over de onderlinge verhouding der beide seksen. Vert. door L. DE JAGER MEEZENBROEK—VAN BEVERWIJK. Met voorw. van H. WAS. Amsterdam 1904. 8°.
- Damen (H. J.)**, Kindersterfte, neo-malthusianisme, huwelijk. [Leiden enz. 1904]. 8°.
De Katholiek, dl. CXXVI.
- Brief — Open — aan Dr. H. J. Damen**, prakt. geneesheer te Amsterdam door eenige katholieke vrouwen en moeders. Amsterdam 1904. kl. 8°.
- Greidanus (S.)**, Geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk een zedelijke verplichting. Baarn 1904. 8°.
- Hirschfeld (Magnus)**, Oorzaken en wezen van het uranisme. Uit het Duitsch door W. Amsterdam 1904. 8°.
- Jacobs (Aletta H.)**, De strijdwijze der doctoren Pinkhof en Mendes de Leon tegen het nieuw-malthusianisme. Amsterdam 1904. 8°.
Herdr. Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde, 1898.
- Kouwer (B. J.)**, Prof. Hector Treub en het nieuw-malthusianisme. Kampen [1904]. 8°.
- Mierop (Lod. van)**, Met wie mag men trouwen? Amersfoort 1904. 8°.
Bibliotheek voor reiner leven, 6.
- Mierop (Lod. van)**, Wanneer is geslachtsge-meenschap geoorloofd? Amersfoort 1904. 8°.
Bibliotheek voor reiner leven, 5.
- Pinkhof (H.)**, Neo-malthusianisme en volkskracht. Haarlem 1904. 8°.
Studies in volkskracht, I, 6.
- Pinkhof (H.) en [M. A.] Mendes de Leon**, Twee opstellen over Nieuw-malthusianisme. Amsterdam 1904. 8°.
Herdr. Tijdschrift van Geneeskunde, 1898.
- Bedenkingen tegen Dr. Van Staveren's „Medische bezwaren tegen de reglementeering der prostitutie en het bordeelstelsel”**. [Door T. BROES VAN DORT, M. POLAK en C. F. TH. VON ZIEGENWEIDT]. Rotterdam 1905. 8°.
- Graaf (A. de)**, De strijd tegen den handel in vrouwen. Haarlem 1906. 8°.
- Gruber (Max)**, Sexueele hygiëne voor mannen. Met pl. Baarn (1906). 8°.
Geneesk. leekeboekjes, I, 3.
- Mansholt (W. H.) en E. A. Keuchenius**, Reglementeering der prostitutie. Baarn 1906. 8°.
Pro en Contra, II, 4.
- Adressen van de afdeling Amsterdam der Vereeniging tot Bestrijding van het Nieuw-Malthusianisme aan den Gemeenteraad van Amsterdam betreffende het openlijk aankondigen of aanprijzen van diensten, hulpmiddelen of raadgevingen ter voorkoming van geboorte van kinderen, enz. [Amsterdam] 1907. 8°.**
- Forel (Aug.)**, Het sexueele vraagstuk. Ned. bew. door R. A. OOSTERHOUT, onder toez. van A. VAN DER CHIJS en A. W. VAN RENTERGHEM. Amsterdam enz. [1907]. 8°.

- Cannegieter Tz. (H.) en D. Snoeck Henkemans** — Aan onze jonge mannen. Verslag van een tweetal toespraken tot de leerlingen der hoogste klassen van Gymnasium en H. B.-School 5 j. c. Met een inleidend woord van A. DE VLETTER. Baarn 1908. 8°.
- Kramer (Rijk)**, Het Neo-Malthusianisme en het beginsel der Revolutie. Kampen 1908. 8°.
- Nijhoff (G. C.)**, De noodzakelijkheid van geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk. Rotterdam 1908. 8°.
- Schoondermark Jr. (J.)**, Nieuw-Malthusianisme. De voorbehoedmiddelen tegen zwangerschap. 17^e Duizend. Met afb. Amsterdam [1908]. 8°.
- Lhotzky (Heinr.)**, Vader en zoon. Een woord van inlichting aangaande sexueele aangelegenheden. Naar het Hoogd. met een woord ter inleiding van W. JANSEN. Zutphen 1910. kl. 8°.
- Batelt, (C.)**, Duister Amsterdam. Geïll. Amsterdam [1911]. 8°.
- Schorer (J. A.)**, Tweeërlei maat. Kritische beschouwingen naar aanleiding van het nieuw voorgestelde art. 248bis Wetb. van Strafr. in het den 16 Sept. 1910 gewijzigde wetsontwerp tot bestrijding van zedeloosheid. 's-Gravenhage 1911. 8°.
- Wat iedereen behoort te weten omtrent uranisme.** Den Haag 1912. kl. 8°.
- Goes (F. van der)**, De prostitutie. Een voordracht. Amsterdam [1914]. 8°.
- Moederschap.** Sexueele ethiek door M. COHEN TERVAERT-ISRAELS, J. RUTGERS e. a. Almelo [1914]. 8°.
- Henkemans (D. Snoeck), J. Schoemaker en A. de Vletter**, Aan onze jonge mannen. Verslag van een drietal toespraken tot de leerlingen der hoogste klassen van Gymnasium, H. B.-School en Ambachtsschool. [2^e dr.]. Groningen enz. 1918. 8°.
———. 3^e dr. Baarn 1927. 8°.
- Henkemans (D. Snoeck)**, Moraal contra gezondheid? Toespraak. Groningen enz. 1918. 8°.
- Bles (Ch.)**, Bezwaren tegen het geneeskundig onderzoek voor het huwelijk (voor de verloving) als sociaal-geneeskundige maatregel. Amsterdam 1919. 8°.
- Stopes (Marie C.)**, Hij en zij in het huwelijk. Nieuwe bijdrage tot de oplossing van het sexueele vraagstuk. Met voorr. van JESSIE MURRAY en een brief van E. H. STARLING. Naar de 9e uitg. uit het Eng. vert. door A. N. NOLST TRÉNITÉ. Amsterdam 1922. 8°.
- Groenewegen (H. Y.)**, Het donkere vraagstuk der sexueele ethiek. Leiden 1923. 8°.
- Meer (J. M. van der)**, Prostitutie en nog wat. [Renkum 1923]. 8°.
- Stopes (Marie C.)**, Verstandig ouderschap. Handleiding voor geboortebeperking. Met een inleiding van ARN. BENNETT. Vert. door A. N. NOLST TRÉNITÉ. Amsterdam 1923. 8°.
- Ausems (A. W.)**, In dit teeken zult gij overwinnen zegt de Christus. Beschouwingen over het Nieuw-Malthusianisme. 's-Hertogenbosch 1925. 8°.
Geert-Groote-Genootschap No. 135.
- Ausems (A. W.)**, In dit teeken zult gij overwinnen liegt de booze. Beschouwingen over het Nieuw-Malthusianisme. 's-Hertogenbosch 1925. 8°.
Geert-Groote-Genootschap No. 134.
- Bakker (Ger.)**, Geneeskundig onderzoek voor het huwelijk, van geneeskundig en christelijk-zedelijk standpunt beschouwd. Utrecht 1925. 8°.
- Henkemans (D. Snoeck)**, Mogen wij spreken? Sexueele voorlichting? Groningen 1926. 8°.
- Lier (E. H. B. van)**, Gezondheidsleer van de voortplantingsorganen. Met voorw. van TH. M. VAN LEEUWEN. Groningen 1930. 8°. — Met afb.
- Graham (Sylv.)**, Kuisheid. Voordracht voor jonge mannen, gehuwden, enz. Naar de 6^e Deutsche uitg. bew. door J. B. T. HUGENHOLTZ. Amsterdam z. j. 8°.
- Hulsmeyer (G.)**, Staatsbordeelen. Practische oplossing der prostitutie-kwestie. Uit het Hoogd. 's-Gravenhage z. j. 8°.
- Jonathan**, De handel in vrouwen en meisjes. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Martineau (L.)**, De clandestiene prostitutie. Sociaal-hygiënische studie [Uit het Fr. vert. door A. R. WESTERHOUT]. Amsterdam z. j. 8°.
- Nicolaï (C.)**, Sexueele hygiëne. Voordracht. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Raad — Vaderlijke —** aan jonge lieden, ter bewaring hunner krachten en gezondheid, enz. 2^e dr. Amsterdam z. j. 8°.
- Smithson (Edw.)**, Onthulde geheimen uit de liefde en den echt. Onmisbare raadgever voor verloofden en jonggehuwden. [Uit het Eng. vert.] 26^e Uitg. Amsterdam z. j. 8°.
- Spiegel — De —** der jeugd. Een vermanend en troostend woord voor verzwakten en impotenten, enz. [door W. BERNHARDI. Uit het Duitsch vert.]. 39^e opl. Z. pl. en j. 8°. — Met portr. en afb.
- Wat wenschen wij? Proeve eener verordening ter voorkoming van den overlast, tengevolge der prostitutie.** Amsterdam z. j. 8°.

XIV. ZIEKENFONDSEN EN LEVENSVERZEKERINGEN.

Vertoog — Kort — en noodig berigt, wegens de onbestaanbaarheid en bedriegelykheit der heden-daagsche societeten, opgerecht tot ondersteuning van zieken, bejaarden en weduwen binnen Amsteldam in 1757 en 1758. Amsterdam. 4°.

Reglement van de Mannen- en Vrouwen-Sociëteit tot hulp der zieken, opgericht binnen Amsterdam, den 26sten April 1811. [Amsterdam 1811]. 8°.

Reglement van de algemeene bos, opgericht den 30sten April 1815. Onder de zinspreuk: De trouwe wachter. Amsterdam. kl. 8°.

Reglement voor de sociëteit onder de spreuk: Tot onderlinge hulp en bijstand voor den mensch, tot zelfs na hunnen dood, dat is ons doel en wensch. Rotterdam 1816. 4°.

Reglement van eene sociëteit, opgericht binnen Rotterdam, in het jaar 1829. Onder de zinspreuk: Dat liefd' en deugd in rampspoed, smart en leed, Door huich'larij of eigenbaat nooit word' verdrongen, enz. Rotterdam. z. j. 4°.

Reglement voor de sociëteit, opgericht te Rotterdam, in den jare 1835, onder de zinspreuk: Uit voorzorg. [Rotterdam] z. j. 4°.

Hervorming — Is eene — van de ziekenbussen noodzakelijk en uitvoerbaar? Een woord van eenige aan alle geneeskundigen. [Amsterdam 1846]. 8°.

Reglement der Algemeene Amsterdamsche Mannen- en Vrouwen Zieken-bus, opgericht 1 April 1828, enz. [Amsterdam 1847]. 8°.

Penn (J.), Bedenkingen tegen de genomene finantiële maatregelen voor het Algemeene ziekenfonds. [Amsterdam 1848]. 8°.

Reglement van het Weduwenfonds voor Genees-, Heel- en Verloskundigen, Apothekers en Veeartsen. Tiel 1850. 8°.

_____ Gewijzigd —, enz. Tiel 1854. 8°.

_____ (goedgekeurd bij K.B. van 17 Febr. 1858). Tiel 1858. 8°.

Donkersloot (N. B.) en G. Rombouts — Jaarlijksch verslag van den toestand van het Weduwenfonds voor Genees-, Heel- en Verloskundigen enz. over 1853—54, uitgebragt door —. Tiel 1854. 8°.

Reglement voor de Vereeniging te Amsterdam, tot onderlingen waarborg tegen kosten door ziekte veroorzaakt. [Amsterdam] 1854. 8°.

Weduwenfonds voor genees-, heel- en verloskundigen, apothekers en veeartsen. — Uitnoodiging tot de algemeene vergadering van 30 Maart 1856... omtrent de veranderingen in de statuten van het —. Met breedvoerige memorie van toelichting. Amerongen enz. 1856. 8°.

Reglement van het Algemeen Ziekenfonds voor de gemeente Rotterdam, opgericht in 1859. Rotterdam [1859]. 8°.

_____ [Rotterdam 1863]. 8°.

Reglement der Mannen- en vrouwen-sociëteit, onder de zinspreuk: De Herstelling. Opgericht te Amsterdam, den 30 Mei 1824. Amsterdam 1860 kl. 8°.

_____ 2^e dr. Amsterdam 1872. 8°.

Zieken- en begrafenisfonds.

Statuten van het Ziekenfonds voor Enschede en Lonneker. [Enschede] 1867. 8°.

Woord — Een — over het geneeskundig weduwenfonds, met reglement, enz. Uitgeg. door de directie. Tiel [1871]. 8°.

Verhoop (D.), 1847—1872. Het verleden in herinnering gebracht bij het 25-jarig bestaan van het Algemeen Ziekenfonds voor Amsterdam. Amsterdam [1872]. 8°.

Niet in den handel.

Statuten en reglement voor de geneeskundigen en apothekers, in het Algemeen Ziekenfonds voor Amsterdam werkzaam. [Amsterdam] 1874. 8°.

Reglement der Vereeniging tot inning van onbetaalde dokters- en apothekers-rekeningen. — Met prospectus en intekenings-biljet. [Zwolle 1887]. 4°. 8°.

Bericht van het bestuur van den Geneeskundigen Kring te Amsterdam, dat de huisdokter zich moet onthouden van het invullen van vragen, die hem door maatschappijen van levensverzekering betreffende den gezondheidstoestand zijner patiënten plegen te worden voorgelegd. Amsterdam 1888. 8°.

Lux, De geneeskundige verklaring omtrent de oorzaak van het overlijden bij de levensverzekering in Frankrijk. Vert. [uit het Fr.]. Rotterdam [1891]. 8°.

Vert. van een art. uit „Moniteur des assurances”, No. 270 15 Mars 1891.

Snijders (C. J.), De ziekenfondsen in Nederland. Hunne gebreken. Hunne verbetering. Niet-officieel bijvoegsel tot het rapport der Nutscommissie over die instellingen. Middelburg 1895. 8°.

Ziekenfondsen — De — in Nederland. Rapport uitgebracht door eene Commissie van Onderzoek, bestaande uit: W. STOEDER, C. J. SNIJDERS, G. P. VAN TIENHOVEN e.a. Amsterdam [1895]. 8°.

Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Gedenkschrift bij het 25-jarig bestaan van het ziekenfonds te Wormerveer, 1895. [Wormerveer 1895]. 8°.

[Verzekering — Onderlinge — van geneeskundigen in het buitenland. Stukken bijeengebr. door A. MYNLIFF omstr. 1895]. In 2 portef.

Hierbij in hs. Rapport v. d. commissie in zake het voorstel der afd. Schiedam en O. van de Ned. Maatsch. t. bev. d. Geneesk.

- Verslag** der commissie voor het op te richten doktersfonds in Koog aan de Zaan en Zaanlijk. [Samengest. door P. LEGUIT, D. VAN HOORN, K. LEGUIT e.a. Zaanlijk 1898]. 8°.
- Pollock (Jam. Edw.) en Jam. Chisholm**, Geneeskundig handboek voor levensverzekering 4^e dr. Met een voorr. van JB. VAN GEUNS en A. E. DE PERROT. Haarlem 1899. 8°.
- Geuns (Jb. van)**, Het afgeven van verklaringen betreffende de oorzaak van het overlijden hunner patienten door de geneeskundigen. Z. pl. [1899]. 8°.
Jaarboekje uitg. door de Ver. van Levensverz., 1899.
- Rapport** over de ziekenfondsen te Amsterdam. Uitgebracht door de ziekenfonds-commissie, ingesteld bij besl. van 25 Oct. 1897 door de afd. Amsterdam van de „Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst [en samengest. door C. H. A. WESTHOFF, C. F. SCHREVE, C. DE MAN e.a.]. Amsterdam 1900. 8°.
- Wenckebach (K. F.)**, Levensverzekering zonder geneeskundig onderzoek, een algemeen belang. Haarlem 1904. 8°.
Geneesk. Bladen, XI, 3.
- Rombouts (K. H.)**, Verplichte verzekering tegen ziekte. Haarlem 1904. 8°.
- Eindrapport** samengesteld uit de rapporten der afdelingen over het Ontwerp-Ziekteverzekeringswet 1905. [Amsterdam] z. j. fol. — Met bijlage.
Nederl. Maatsch. t. bev. d. geneeskunst.
- Haan (Nic. de)**, De Goudsche ziekenfondskwestie. Gouda [1906]. 8°.
- Feestgeschrift** — Een — en een feestgave. Antwoord van het bestuur der vereeniging Ziekenzorg aan den buitengewonen hoogleeraar Dr. H. Burger te Amsterdam. [Amsterdam 1908]. 8°.
- Overzicht** — Kort — der geschiedenis van [het] A[lgemeen] Z[iekenfonds] R[otterdam]. 1858—1908. Rotterdam 1908. 4°. — Met tabel.
- Rapport** van de commissie in zake de contributieverhooging van ziekenfondsleden. Met bijlage. Amsterdam 1908. 8°.
De Amsterd. Vereen. van genesheeren tot het behartigen van het Ziekenfondswezen.
- Herinnering** — Ter — aan het vijftigjarig bestaan der levensverzekering-maatschappij Piëtas gevestigd te Utrecht 1861—1911. [Utrecht 1911]. 4°. — Met pl.
- Verslag** — Stenografisch — van de besprekingen over de voorstellen A1—AV van het hoofdbestuur, gehouden in de besloten 64^e algemeene vergadering van de Ned. Maatschappij tot bev. der Geneeskunst. Amsterdam 1913. 8°.
Voorstellen betr. het ziekenfondswezen.
- Waard (R. de)**, — Aanteekeningen over levensverzekering verzameld door —. Groningen 1913. gr. 8°. — Met afb.
- Oprichting** — De — der Nederl. Ziekte-waarborg-mij te Rotterdam en het inzicht van het hoofdbestuur der Nederlandsche Maatsch[appij] tot bevordering der geneeskunst. Rotterdam 1913. 8°.
- Woord** — Een — van replek aan het Hoofdbestuur der Nederl. Maatsch. t. b. d. Geneeskunst, van de Kon. Weefgoederenfabriek voorh. C. T. Stork en Co. te Hengelo. Amsterdam 1914. 8°.
Ziekenfonds-quaestie a. d. Fabriek v. Stork.
- Brief** — Open — van de Koninklijke weefgoederenfabriek voorheen C. T. Stork en Co. te Hengelo aan belangstellenden in den strijd van heeren geneeskundigen tegen haar ziekenfondsen en den, aan hare onderneming verbonden, geneesheer. Hengelo 1914. 8°.
- Bruggen (A. C. van)**, Vrije artsenkeuze. Rotterdam 1914. 8°.
- Schaper (J. H.)**, Dokters-tyrannie. Aan de Nederlandsche arbeiders! Amsterdam 1914. 8°.
Ziekenfondsen.
- Henkemans (D. Snoeck)**, Dokters en ziekenfondsen. Amsterdam 1914. 8°.
- Overeenkomst** tusschen de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst en den Bond van Rotterdamsche ziekenfondsen met bijbehorende stukken. [Rotterdam 1916]. 8°.
- Pieterse (Joh.)**, Hoe voorziet de middenklasse zich van goede medische verzorging en hoe zou ze het kunnen? Rotterdam 1916. 8°.
- Afschrift** van het request met toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal door den Bond van Rotterdamsche Ziekenfondsen, [betreffende de opname van geneeskundige behandeling in de Ziektewet]. Rotterdam 1918. 4°.
- Afschrift** van het request met toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal door den Bond van Rotterdamsche ziekenfondsen, enz. Rotterdam 1918. 4°.
- Doktersquestie** — De —. 's-Gravenhage 1919. 4°.
- Nuyl (Th. W. te)**, De invaliditeitsrente, wanneer, hoe en hoeveel uitkeering en voor wien. Gevolgd door, De taak van den huisarts in verband met deze rente door V. GRAVESTEIN. Deventer 1922. 8°.
- Ontwerp-Rapport** der Commissie tot onderzoek naar de mogelijkheid, meer eenheid te brengen in het ziekenfondswezen in ons land. Z. pl. [1924]. 8°.
- Delprat (C. C.)**, Het ondersteuningsfonds van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst, en het Geneeskundig Weduwenfonds. [Amsterdam 1924]. 4°. — Geïll.
Uit het Gedenboek der Ned. Maatsch. t. b. d. Geneeskunst.

Burger (H.), De ziekenfondsstrijd in den Haag. [Haarlem] 1925. 8°.

Rapport der commissie [E. KUPERS, R. BOERMA e.a.] tot onderzoek naar de mogelijkheid, meer eenheid te brengen in het ZIEKENFONDSWEZEN in ons land. [Gouda 1925]. 8°.

Afschrift van den brief met nota aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid door de Ziekenfondswet-Commissie uit den bond van Rotterdamsche ziekenfondsen, den bond van Amsterdamsche ziekenfondsen en den bond van Haagsche ziekenfondsen [Rotterdam 1926]. 4°.

XV. BEGRAVEN EN LIJKVERBRANDING.

Ordonnantie van de begreffenisse der doden, wtinghen, leetbieren, waerschappen etc. Groninghen 1622. 4°.

Ampliatie van 't placat jegens d'excessen ontrent de begraeffenissen ten platten lande, ende besonderlick jegens de groote ende onbehoorlickelijck-maeltijden. [Utrecht 1667]. 4°.

Extract, gepubliceert van den stad-huyse t' Utrecht op den 14. Augusti 1649 aen-gaende de begraeffenisse der dooden, met den aenklevan van dien. Utrecht 1679. 4°.

Ordonnantie op de begraaffenskosten ende der selver taxt. Groningen 1687. 4°.

Keure en ordonnantie, op het dragen en begraven van doden, binnen de stad van Amsterdam, en de jurisdictie van dien. Amsterdam by Jan Rieuwertsz 1696. 4°.

Aanmerkingen — Schriftuurlyke, en met de natuure overeenkomende — over 't begraven der dooden in de kerken, enz. Uyt het Hoogd. vert. door W[ILLEM] S[EWEL]. Amsterdam by Jac. van Nieuweveen 1698. 12°.

Alkemade (Corn. van), Inleiding tot het ceremonieel, en de plegtigheden der begraavenissen, en der wapen-kunde. Met pl. Delft 1713. 8°.

Mauritius (Joh.), Korte verhandeling van het recht en gebruyk der graven en begraaffenissen, so der aloude, als hedendaagsche volkeren. Amsterdam 1714. 8°. — Met titelpl.

Ordonnantie of reglement voor de gravemakers van de kerken en kapellen der stad Amsterdam. Amstelredam 1724. 4°.

Renovatie der ampliatie van 't placat, jegens de excessen omtrent de begraeffenissen ende groote maelyden, ten platten lande. Gearr. den 17. Augusti 1735. Utrecht 1746. 4°.

Perrenot (Abr.), De prohibenda in urbe et templis sepultura. Trajecti ad Rhen. 1748. 4°. — Diss.

Reglement op de bezorging van de begraaffenisse van personen dewelke door de diaconie bedeeft wordende, of in het Diaconie Oude Mannen en Vrouwen-Huis besteet zynde in eenige gildebusse tot haar doot toe hebben gecontribueert. Utrecht 1759. 4°.

Lier (Joann. van), Oudheidkundige brieven bevattende eene verhandeling over de manier van begraven, en over de lykbusschen enz. Met afb. Uitgeg. en met een voorr. en aantek. verm. door A. VOSMAER. 's-Gravenhage 1760. 8°.

Perrenot (Abr.), Fasciculus primus exercitationum, quarum I^a est de prohibenda in urbe et templis sepultura. II^a De patria potestate apud Romanos legibus non soluta. Acc. Selecta dissertationis [CHRIST. GOD.] HOFMANNIANAE de coemeteriis ex urbibus tollendis. Groningae 1775. 8°.

Kluit (Adr.), Oratio inauguralis de superstiosissimo iuxta atque perniciosissimo in templis et urbibus sepeliundi ritu. Medioburgi [1776]. 4°.

Placaat [betreffende het oprichten van Begraavenis-, Huwelijks-, Verjaring- en Kraambeurzen of Societeiten. Middelburg 1776]. 4°.

Kluit (A.), Inwijngsrede over den bijgeloovigen oorsprong en schadelijke gevolgen van 't begraven in kerken en steden [Uit het Lat. vert. Middelburg 1777.] 8°.

Het titelbl. ontbreekt.

Brinckmann (J. P.), Bewys der mogelykheid dat 'er menschen levendig kunnen begraaven worden. Nevens de aanwyzing hoe men dergelyke voorvallen kunne verhoeden. Alsmede de middelen waardoor verdronkenen enz. kunnen hersteld worden. Uit het Hoogd. vert. Amsterdam 1778. 8°.

Swieten ([Ger.] van), Oratio de morte dubia. Viennae 1778. 8°.

Verhandelingen over de schijnbaar gestorvenen. [Door J. J. GARDANE en M. TROJA. Uit het Fransch] vert. en verm. door J. VOEGEN VAN ENGELEN. Leyden 1779. 8°.

—————. [Nieuwe titeluitg.]. Leyden 1785. 8°.

Moerbeek (Abrah. van), De naturali corporis humani interitu medice necessario. Lugduni Bat. 1782. 4°. — Diss.

Naamlyst — Neegende, tiende en elfde — der leden die zig bevinden in de Begraavenis-Societeit, onder de zinspreuk: Tot steun van stad en landgenooten. [Amsterdam 1783—85]. 4°.

Brinckmann (J. P.), Beschouwing van het leven en de natuurlyke kragten der menschen, en de oorzaaken des doods. Nevens een bewys der mogelykheid dat dezelve levendig kunnen begraaven worden. Amsteldam 1785. 8°.

Leeuwen (Joh. Did. van), Antwoord op de vraag: dewijl de schadelijkheid der begravenissen, binnen de steden en kerken, ten vollen bewezen en vry algemeen erkend is: welke zijn de verschillende redenen, dat die nadeelige gewoonte in deeze republiek blijft stand grypen enz. [Middenburg 1785]. 8°.

Hierachter een antwoord op dezelfde vraag door CORN. TERNE. Bekroonde verhandelingen.

Reglement eener begravenis societeit, onder de zinspreuk: Ik ben gebouwd: Voor jong en oud. [Amsterdam 1787]. 4°.

Met 1e, 2e, 4e, 5e en 7e Naamlijst der leden.

Herz (Marc.), Aan de uitgeevers van den Hebreuwschen Verzamelaar. Over de vroegtijdige begraaving der Jooden. Uit het Hoogd. vert. 's-Graavenhaage 1788. 8°.

Hufeland (Christ. Wilh.), Verhandeling over de onzekerheid des doods en het eenig en zeker middel, om zich van zijne waarheid te overtuigen, en het levendig begraven onmogelijk te maaken. Nevens een bericht wegens de oprichting van een lijkenhuis te Weimar. Uit het Hoogd. Met pl. Haarlem 1794. 8°.

Ockerse (W. A.), Het begraven der dooden buiten de kerk en stadspoorten, aangeprezen in eene leerrede, waarin aangetoond wordt: den bijgeloovigen oorsprong van het begraven der dooden in de kerken, het onvoegelijke van dit aanhoudend misbruik, het schadelijke voor de gezondheid der menschen door zoodanige begraavinge. Noodzakelijkheid eener spoedige verbetering. Nieuwe uitg. Amsterdam 1808. 8°.

Reglement betrekkelijk het begraven der lijken, welke komen te sterven in Gods-, Zieken- en Bestedelinghuizen enz. 's-Gravenhage 1821. 8°.

Mort — De la — apparente, du danger d'être enterré vivant et des moyens de le prévenir. [Par J. DE KANTER]. Trad. du Holl. par S. WILLEUMIER. Namur 1822. 8°.

Embden (Jac. Ben. van), Verhandeling over het nadeelige van het vroegtijdig begraven. [Rede]. Z. pl. 1823. 8°.

Rapport over het begraven van lijken in de kerken, enz. Aangeboden door den raad van genees- en scheikundigen, ingevolge dispositie van den Minister van Binn. zaken van den 1 Aug. 1825. [s-Gravenhage 1825]. f^o.

Doyer (Ass.), Redevoering ter aanprijzing van het begraven der lijken buiten de steden. Zwolle 1826. 8°.

Geuns ([M.] van), Over het begraven buiten Amsterdam; benevens iets over den schijn dood. [Amsterdam] 1828. 8°.

Algem. vaderl. letteroefeningen, 1828.

Riemsdyk (Franc. Gul. van), De mortuorum cura. Groningae 1828. 8°. — Diss.

Steenwijk (M. A. van), Onderrigtingen over het godsdienstig begraven bij de katholieken. Naar het Fr. 's-Bosch 1830. 8°.

[Brief van de Plaatselijke Kommissie van geneeskundig toeverzicht houdende een dispositie van de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland omtrent het verbod van begraven van Israëlieten binnen 36 uur na het overlijden]. Amsterdam 24 Febr. 1834. f^o.

Dooden — De —, hunnen dooden begravende. Eene schets naar het leven. Door den schrijver van „De dood van den oudsten zoon” [C. MALAN]. Naar het Fr. Amsterdam 1834. 8°.

Iets over het levend-begraven en de lijkenhuizen, als middel ter voorkoming van hetzelfde, door eene Geneeskundige Vereeniging te Haarlem. [Ondertek. (R.) KOENE, (W.) EGELING e.a.]. Haarlem 1837. 8°.

Sachs (Joh. Jac.), Handleiding tot de eerste behandeling van schijn dood. Naar het Hoogd. Utrecht 1837. kl. 8°.

Begravenisfonds — Amsterdamsch Rooms-Katholijk —, onder de zinspreuk: Beschikt uwe huizaken want gij zult sterven. [Amsterdam 1845]. 8°.

Reglement op het vervoeren en begraven van lijken te Haarlem. Haarlem 1849. 8°.

Bouchut (E.), Verhandeling over de kenteekenen van den dood, en over de middelen om de te vroegtijdige begraaving te voorkomen. Naar het Fransch. Utrecht 1850. 8°.

Liebig (Just.), Is de zelfverbranding van het menschelijk ligchaam al of niet mogelijk? Haarlem 1850. 8°.

Kool (J. A.), Over het begraven. [Amsterdam 1859]. 8°.

Aanspreker — De Amsterdamsche —. Amsterdam 1860. 8°.

Jaarboekje voor rederijkers.

Hasselt (A. W. M. van), Handleiding tot de leer van den dood en van den schijn dood, ten gebruike bij het onderwijs aan 's rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen. I^e Dl. Algemeen gedeelte. Utrecht 1861. 8°.

Niet verder verschenen.

Verordening op de begraafplaatsen en het begraven van lijken in de gemeente Hardinxveld. Gorinchem 1870. 8°.

Wegmann-Ercolani [J. J.], De lijkverbranding aanbevolen voor de gezondheid der levenden en uit eerbied voor de dooden. Een beroep op het gezonde menschenverstand. Naar [het Duitsch in het Nederl. vert.]. Maassluis 1874. 8°.

Velzen (S. K. Thoden van), Begraven of verbranden? Vergelijkende historische en kritische studie. Leeuwarden [1875]. 8°.

- Haweis (H. R.),** Asch tot asch. Een voorspel van de lijkverbranding. Uit het Duitsch van MOR. BUSCH vert. door J. V. HENDRIKS. Deventer 1876. 8°.
- Admiraal (Aart),** Verbranden of begraven. (Een populair debat). 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Statuten en reglementen der Zieken en Begraffenis Fonds „Internationale Vrienden”.** — Rules and regulations etc. [London 1883]. 12°.
- Francken (C. J. Wijnaendts),** De lijkverbranding. [Haarlem 1892]. 8°.
Vragen des Tijds, 1892.
- Francken (C. J. Wijnaendts),** De lijkverbranding. Een pleitrede. Haarlem. 1893. 8°.
- Lijkverbranding — De —** (bij het tegenwoordige standpunt der wetenschap). [Door A. J. C. SNIJDERS. Arnhem]. 1893. 8°.
De Tijdspiegel 1893.
- Veldman (H. S.),** Onze begrafenisfondsen. Amsterdam 1900. 8°.
Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Francken (C. J. Wijnaendts) [en] H. J. E. Westerman Holstijn,** Lijkverbranding. Baarn 1906. 8°.
Pro en Contra, II, 10.
- Ruyter (J.),** Eerbied voor de dooden! Lijkbeaarding of lijkverbranding? 's-Hertogenbosch 1908. 8°.
- Rademaker (L. A.),** Crematie en het crematorium te Driehuizen. Voor en tegen. Met afb. 2^e dr. 's-Gravenhage 1918. 8°.
- Crematie — De —** in Nederland en daarbuiten. Verzameling van opstellen [door PH. K. VAN LISSA, L. A. RADEMAKER e.a.] ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan der Nederlandsche Vereeniging voor Facultatieve Lijkverbranding, uitgeg. door het hoofdbestuur. Leiden [1925]. 8°. — Met pl.
- Boeke (J.),** Gesprek over onze manier van begraven en rouwbetoonen. Z. pl. en j. 8°.
- Gardane (J. J.),** Bericht aen het volk, aengaende de asphyxia ofte schynbaere ende schielijke dood. [Uit het Fransch] in het Vlaemsch vert. door J. B. JACOBS. 2^e dr. Met pl. Gend, z. j. kl. 8°.
- Hartevelt (A. C.),** Waarom lijkverbranding verboden? Amsterdam z. j. 8°.
Maatschappij tot Nut van 't Alg.
- Statuten,** algemeen reglement en tarief der Vereeniging voor lijkverbranding. 's-Gravenhage z. j. 8°.

GENEESKUNDIGE STATISTIEK.

Lyst — Nette — van 't getal der dooden, die tot Amsterdam in de laatste weck van 't jaar 1664 .... begraven zyn. — Met gedicht van J. DE DEKKER. [Amsterdam 1665]. f^o.

Bewijs — Kort —, dat op de afstervingen, voorgevallen in een klein getal personen van zeekeren ouderdom, geensins een generale reegel van levenskracht voor andere te fundeeren is. Hier is bygev. een Tafel of richtsnoer, naar welke.... te vinden is de juiste koopprys.... om den kooper.... in proeveniershuizen.... de kost te kunnen geven. [Door WILL. KERSEBOOM. 's Gravenhage] 1738. 4°.

Observatiën, waar in voornamentlyk getoond word wat is gelyktydigheid, dewelke vereischt word in alle calculatiën, die tot voorwerp hebben de probable levenskracht van personen van eenigen voorgestelden ouderdom. Hier is bygev. een proeve van de constante ondervinding, dat die van de vrouwelyke sexe doorgaans maar eenige weinige jaaren doormalkander langer leven, dan die van de mannelyke enz. [Door WILL. KERSEBOOM]. 's Gravenhage 1740. 4°.

Verhandeling — Eerste, tweede en derde — tot een proeve om te weeten de probable menigte des volks in de provincie van Hollandt en Westvrieslandt. [Door WILL. KERSEBOOM]. 2^e dr. 's Gravenhage 1742. 4°.

Duyn (Nic.), Historische aanmerkingen van drie meer dan gemeene strenge winters, als die van de jaren 1708 en 1709, 1739 en 1740 en der wintermaand 1742: nevens aantekeningen enz. Behelzende alle waarnemingen van de gesteldheid der lucht, het weder enz.: nevens eenige van het jaarlijks sterfgetal der menschen in zommige steden als Amsterdam, Alkmaar enz. Haarlem 1746. 8°.

Kerseboom (Will.), Proeven van politieke rekenkunde, vervat in drie verhandelingen over de menigte des volks in de provincie van Hollandt en Westvrieslandt; de probable leeftyt der weduwen, de duurzaamheid der huwelyken, de relatie van de menigte des volks tegen het getal der geboorene, en dat der gehuwde paaren enz. Waarby gevoegt.... Aanmerkingen op de gissingen over den staat van het menschelyk geslacht enz. [Door NIC. STRUYCK]. 's Gravenhage 1748. 4°.

Het laatste met afz. titel en pag., gedat. 1740.

Verzameling van naauwkeurige lysten, opgemaakt uit oorspronkelyke registers, betreffende de sterfte, geboortens, huwelyken, ouderdommen en ziekten in 's Gravenhage, in het beloop van 19 jaaren, zedert 1755 tot 1773, waargenomen. Benevens een onderzoek aangaande de luchtstreek en het getal der inwoonderen aldaar. 's Gravenhage 1774. 4°.

Voorbeelden — Belangrijke — van menschlijke langleevendheid. Behelzende berigten wegens menschen, die honderd en meer jaaren geleefd hebben enz. Den Haage [c. 1810]. 8°.

Naamlijst van alle die genen, welke eenigen tak van genees-, heel-, verlos- en artsenijmengkunde uitoefenen in de provincie Groningen, 1819—21. 3 st. 4° en 8°.

Herinnering aan den jare 1826; of alphabetische naamlijst der overledenen te Groningen, sedert den 1 Jan. 1826 tot 31 Dec. 1826. Benevens eenige aantekeningen van vroegere ziekten, welke te Groningen geheerscht hebben, enz. Groningen [1827]. 8°.

Met vervolg der naamlijst tot 31 Maart 1827.

Rossem (H. W. van), Staat der zieken, in de beide gasthuizen der stad Amsterdam verpleegd, gedurende de jaren 1818—1827. [Amsterdam 1828]. 8°.

Verslag van de in het jaar 1826 te Groningen waargenomene ziekten; gegeven door de Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toezicht aan de Regering der Stad, met bijgevoegde aantekeningen en tabellen. Groningen 1828. 8°.

Quetelet (A.), Recherches statistiques sur le royaume des Pays-Bas. Bruxelles 1829. 8°. — Avec tabl.

Engeltrum (J. N.), Onderzoek of uit de statistieke opgave genoegzaam zeker blijkt, dat het getal doodgeborene, of kort na de geboorte gestorvene kinderen, hier te lande in de laatste jaren is toegenomen? Utrecht 1830. 8°.

Uitg. door het Prov. Utr. Genoots.

Coulon (Jul. Vtringa), Statistiek en geneeskundig berigt wegens de geboren en gestorvenen in de provincie Vriesland in de jaren 1815—1828 enz. En aanhangsel betrekkelijk de bevolking op 1 Jan. 1830 enz. Leeuwarden 1831. 8°.

- Suringar (G. C. B.),** Onderzoek naar de doelmatigste inrigting van sterflijsten, ten dienste van de geneeskunde in het algemeen, en van de geneeskundige staatsregeling in het bijzonder. Amsterdam 1831. 8°. — Met tab.
- Kool (J. A.),** Tabellarisch overzicht over alle gevallen van schijndode drenkelingen, gestikten en gehangenen, bekroond door de Maatsch. tot redding van drenkelingen, sedert hare stichting... tot 1853. 5 dln. [3 bnd.] Amsterdam 1834—62. 4°.
- Rossem (H. W. van),** Tabellen der verpleegden in de beide gasthuizen der stad Amsterdam gedurende de jaren 1828—1839. [Amsterdam 1841]. 8°.
Archief v. geneesk. dl. I, 3.
- Vrolik (W.),** Verslag over het aantal en de behandelingswijze der steenlijders die van 1830—1844 in Nederland zijn voorgekomen. [Amsterdam 1847]. 8°. — Fransche tekst.
Verhand. der Kon. Akad. v. Wet.
- Man (J. C. de),** Over de statistiek der maandelijksche sterfte of over den invloed der jaargetijden op dezelve. Z. pl. [1848]. 8°.
- Israëls (A. H.),** Over de sterfte der kinderen in de drie eerste levensjaren, gedurende de laatste 30 jaren te Amsterdam. Rapport. [Amsterdam 1850]. 8°. — Met tabel.
Tijdschr. der Maatschappij t. bevord. d. Geneesk. 1850.
- Buchner (E. C.),** Bijdragen tot de statistiek der sterfte in de gemeente Amsterdam gedurende de laatste 12 jaren. Met 6 tabellen. Amsterdam 1852. 4°.
- Buchner (E. C.),** Over den invloed der luchtgesteldheid op de sterfte gedurende 12 jaren van 1841—1852 in de gemeente Amsterdam. Met tabellen. [Amsterdam 1853?]. 8°.
- Buchner (E. C.),** Eenige mededeelingen betreffende geboorte en sterfte in de gemeente Amsterdam gedurende 1852, 53. 2 Stn. [Zwoile 1854, 55]. 8°.
Tijdschrift voor Staathuishoudk. en Statistiek 1854, 1855.
- Staten der in 1854—57, 59, 60 te Amsterdam gestorvenen, opgemaakt door de 5^e sectie (historische en staatsgeneeskundige) van het Genootschap t. bev. der genees- en heilkunde te Amsterdam. Amsterdam 1857—61. f^o bladen in 8°.
Zie voor de volgende jaren: Jaarl. Verslag van de plaatsel. comm. van geneesk. toezicht.**
- Stratingh (S. E.),** Bijdrage tot de statistiek der sterfte in de stad Groningen. [Groningen 1858.] 8°.
- Roemer (P. C.),** Statistiek der geboorten, huwelijken, sterfgevallen en bevolking in de gemeente Lemsterland prov. Vriesland van 1812—1860. [Amsterdam 1860]. 4°.
Verh. van het genootschap tot bev. der genees- en heilk. te Amsterdam, II.
- Tabellen — Statistieke —** betrekkelijk den algemeenen gezondheids- en ziekte-toestand in de gemeenten der prov. Zeeland gedurende 1859—64. 5 Stn. [1 bd.. Middelburg 1860—65]. 8°.
- Opgaaf van het gemiddelde der jaarlijksche** betrekkelijke sterfte in de verschillende gemeenten van het Rijk... gedurende de jaren 1856—60. 's Gravenhage [1861]. 1 blad in plano.
- Dort (K. Broes van),** Bijdrage tot de kennis van de sterfte der gemeente Goes, en van den gemiddelden en waarschijnlijksten levensduur harer inwoners gedurende 1830—59. Goes 1861. 8°.
- Tabellen — Statistieke —** betrekkelijk den algemeenen gezondheids- en ziekte-toestand in de gemeenten der prov. Groningen, gedurende 1860—64. Sstn. [2 bdn.]. Groningen 1861—65. 8°.
Het 1e st. zonder titelblad.
- Tabellen — Statistische —** betrekkelijk den algemeenen gezondheids- en ziekte-toestand in de gemeenten van het Hertogdom Limburg, gedurende 1862, ingediend door de Provinc. Comm. v. geneesk. onderzoek en toezicht. Maastricht [1863]. 8°.
- Zeeman (J.),** Rapport van de Commissie voor Statistiek der Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst over de lotelingen uit de provincie Groningen van 1836—1861. [Amsterdam 1863]. 4°.
Ned. tijdschr. v. geneesk. 1863.
- Tabellen — Statistieke —** betreffende den gezondheidstoestand in de gemeenten der prov. Noord-Holland, ressort Haarlem gedurende 1863 en 64. [Samengest. door D. LUBACH en J. C. KRUSEMAN. Haarlem 1864, 65]. 8°.
- Statistiek —** Over geneeskundige —. [Door SEELAND. Uit het Duitsch vert.] door een med. doct. Heerenveen. 1866. 8°.
- Rupe (J. H. Zilver),** Proeve eener geneeskundige sterfte-statistiek der gemeente Dordrecht, over de jaren 1866 en 1867. Z. pl. [1868]. 8°. — Met krtn.
- Scheltema Beduin (L.),** De sterfte in Amsterdam gedurende 1854—65. [Amsterdam 1868]. 8°.
Ned. tijdschr. v. geneesk. 1868. II.
- Eysinga (M. H. Ph. van den Bergh van),** Bijdragen tot de bevolkingsstatistiek der gemeente 's Gravenhage. 's Gravenhage 1868. 8°.
- Programme [et] Compte rendu des travaux de la septième session [du] Congrès internationale de statistique à la Haye. Publ. par M. von BAUMHAUER. 3 part. La Haye 1869, 70. 4°. — Avec cart. et pl.**

Statistiek — Algemeene — van Nederland. Beschrijving van den maatschappelijken toestand van het Nederlandsche volk in het midden der 19e eeuw. 2 dl. Leiden 1870—73. gr. 8°. — Met kaart en tab.

Uitg. door de Vereen. voor de statistiek in Nederland.

Sterfte naar de oorzaken van den dood in de provincie Zuidholland in 1870. 's-Gravenhage 1872. 8°.

Sterfte naar de oorzaken van den dood in Noord-Holland in 1870. 's Gravenhage 1872. 8°.

Sterfte naar de oorzaken van den dood in de provincie Noordbrabant in 1870. 's Gravenhage 1872. 8°.

Naamlijst van de geneeskundigen in Nederland, belast met het geven van onderwijs in de geneeskunde, . . . en van de geneeskundigen, tandmeesters, apothekers, . . . in elke provincie gevestigd op den 1 Februarij 1874. Tiel 1874. 8°.

Sterfte in Zuid-Holland in 1874—89. 16 st. [s Gravenhage 1875—90]. 4°.

Statistiek der ligting voor de Nationale Militie in het Koninkrijk der Nederlanden over 1872—75. 's-Gravenhage 1877. 4°.

Uitgeg. door het Dep. van Binn. Zaken.

Hanegraaff (C. D. L.), Sterfte-statistiek van de gemeente Arnhem, over het tijdvak 1866—76. Arnhem 1878. f^o.

Uitg. door den Geneesk. Raad voor Gelderl. en Utrecht.

Voorstelling — Graphische — der sterfte (zonder levenloos aangegevenen) in iedere gemeente van Nederland op 1000 inwoners, gedurende het vijfjarig tijdvak 1875—1879. 's-Gravenhage [1879]. 4 bl. pl^o.

Uitg. door het Dep. van Binn. Zaken.

—, gedurende het vijfjarig tijdvak 1885—1889. 's-Gravenhage [1889]. 4 bl. pl^o.

Als voren.

Sterfte-Atlas van Nederland over 1860—74. 12 kaarten met tekst. Amsterdam 1879. f^o en 4°.

Uitgeg. door de Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.

Evers (J. C. G.), Bijdrage tot de bevolkingsleer van Nederland. 's-Gravenhage 1882. gr. 8°. — Met kaart.

Man (J. C. de), Het afnemen van sommige ziekten in Middelburg. 1882. 8°. — Met tab.

Archief Zeeuwsch genootsch. der Wetensch. V, 3.

Statistiek der geboorten en der sterfte naar den leeftijd en de oorzaken van den dood in Nederland over 1884. Z. p. [1884]. pl.

Voorstelling — Graphische — van de sterfte van kinderen beneden het jaar in elke gemeente

van Nederland gedurende 1880—85. Z. pl. en j. 2 bladen. plano.

Hulp — Geneeskundige — in Nederland. Kaart, aantoonende het aantal inrichtingen tot verpleging van zieken, dat der geneeskundigen en der vroedvrouwen in elke gemeente des rijks in het jaar 1886. 's Gravenhage [1886]. pl^o.

Bruinsma (G. W.), Geneeskundige statistiek volgens de oorzaken van overlijden. [Haarlem 1893]. 8°.

Vragen des tijds.

Weijerman (J. W. Jenny), Overzicht van de door verschillende woningverenigingen op aanvraag der [Arnhemsche] Tentoonstellingscommissie verstrekte statistische gegevens. Amsterdam [1899]. 8°.

Wely (D. L. van), De sterfteverhoudingen tusschen geheelonthouders en matige gebruikers van sterken drank. Voordracht. Z. pl. 1900. 8°.

Meded. der Vereen. voor levensverz. III, 14.

Gids voor geneeskundigen, bevattende de voornaamste inlichtingen en opgaven omtrent de geneeskundige praktijk in alle gemeenten van Nederland. Utrecht [1904]. 8°.

Uitg. van de „Vox medicorum”.

Borg (J. van den), Statistische en andere bijdragen tot de kennis van het astigmatisme. Amsterdam 1905. 8°. — Diss.

Woningtoestanden in Nederland. Cijfers en graphische voorstellingen. Bewerkt naar de woningstatistiek van 31 Dec. 1899. Rotterdam 1906. 4°.

Sociaal-technische Vereen. van democratische ingenieurs en architecten.

Sajet (B. H.) en J. van Gelderen, Sterfte aan mazelen in Amsterdam (in de jaren 1909, 1910 en 1911). Amsterdam 1916. 8°.

Statist. Meded. uitgeg. d. h. Bureau v. Statistiek der gem. Amsterdam, 48.

Sajet (B. H.) en J. van Gelderen, Kinkhoest. Een medisch-statistische studie. — La coqueluche. Amsterdam 1919. gr. 8°.

Met Holl. en Fr. tekst.

Statist. Meded. uitgeg. d. h. Bureau v. Statistiek der gem. Amsterdam, 53.

Zuigelingen-sterfte — Nog altijd beschamende — (Met een kaart). Z. pl. 1920. 8°.

Nederl. Bond tot bescherming van zuigelingen.

Sanders (J.), Bijdrage tot de statistiek van de sterfte aan griep te Rotterdam tijdens de epidemieën van 1918—1919, 1920 en 1922. [Haarlem 1923]. 8°.

Nederl. tijdschr. voor geneesk. 1923, I, 24, 25.

Zuigelingensterfte — Dalende, hoewel nog niet bevredigende —. Met kaart. [Utrecht] 1924. 8°.

Nederlandsche Bond tot bescherming van zuigelingen.

Jager (Ev. Will. den Hartog), Ziekte en sterfte onder de arbeiders bij de steenkolenmijnen te Beraoe. Amsterdam 1924. 8°. — Diss. met pl.

Voorstelling — Aanschouwelijke — aangevende de toename van den gemiddelden levensduur in Nederland gedurende het tijdvak 1870—1920 uitgedrukt in percenten van den gemiddelden levensduur voor de periode 1870—1879. 2 dln. [Amsterdam 1925]. plano.

Bolk [Louis], Statistisch onderzoek over de menarche bij de Nederlandsche bevolking. Haarlem 1925. 8°.

Geneesk. Bladen, XXIV, 6.

Doeleman (Frans Pieter Jac.), Geneeskundige ziektestatistiek en ziektecontrôle. Rotterdam 1928 8°. — Diss. met fig.

Schroeder (J. C.), Voorwaarden voor het bereiken van een statistiek der onvolwaardige arbeidskrachten. Enkele cijfers der Rijksverzekeringsbank. Amsterdam [1928]. 8°.

Zuigelingensterfte — Nog altijd dalende hoewel nog niet bevredigende —. Met kaart. [Utrecht 1930]. 8°.

Nederl. Bond tot bescherming van zuigelingen.

Question — La — des mort-nés dans ses rapports avec le mouvement de la population. [Par J. A. BOOGAARD et L. J. EGELING]. s. l. n. d. 4°.

STAATSGENEESKUNDE.

I. WETTEN EN VERORDENINGEN (STAATS EN STEDELIJKE).

[Ordonnantie op gasthuysen, weeshuysen, enz. Datum Groningen 27 Febr. 1595.] 4°.

Art. 46—71 van eene algem. ordonnantie.

Gildebrief, ende ordonnantie van de apothecarissen, cruydeniers, ende vettewariers binnen der stad Leyden, mitsgaders ordonnantie voor de schalen, wichten ende maten, enz. Voor de 12de reyse gedr. [Leiden] 1652. 4°.

Het titelbl. beschadigd.

Ordonnantie op de gasthuysen deser stad [Groningen]. Groningen 1660. 4°.

Ordonnantie van de Vroedschap der stad Utrecht, op 't Apothekers-gildt binnen deselve stad, enz. Utrecht 1655. 4°.

Ordonnantie van de Vroedschap der stad Utrecht, waer naer de Doctoren in de Medicijne binnen de selve stad practiserende, haer sullen hebben te reguleren. Utrecht 1655. 4°.

Ordonnantien ende statuten ghemaect by Heere ende Weth. der stede van Ghendt... op het faict vande medecyne. [Brussel 1665]. 4°.

Instructie voor de voogden van de gast-huysen in dese stad Groeningen. Groeningen 1666. 4°.
_____ Groningen 1723. 4°.

Plaacet tegens concubinaetschap, hoererie en ehebreucke. Groningen 1669. 4°.

[Ordonnantie van Mijne Heeren van den Gerechte der Stadt Amsterdam betreffende de bijdrage in de onkosten van het collegium medicum, verschuldigd door de doctores medicinae, apothekers enz.] Gearr. 31 Mrt. 1685. Amsterdam bij Jan Rieuwertsz 1685. plano.

Ordonnantien ende statuten gemaect by Heer ende Weth. der stad Ghendt... op 't faict van de medecyne raeckende de doctoren, apotecarissen ende chirurgyns. [Gepubl. 11 Sept. 1665]. Gendt [1685]. 4°.

Extract uyt de Keure, gearr. 13 Sept. 1686 [betreffende de betaling van het jaargeld der apothekersknechts]. Amsterdam by Jan Rieuwertsz 1686. 4°.

[Ordonnantie van Mijne Heeren van den Geregte der stad Amsterdam, waarbij aan de Inspectores Collegii Medici het recht van parate executie wordt verleend ten aanzien van door deze laatsten opgelegde boeten. Gearr. 29 Jan. 1687. Amsterdam 1687]. f^o.

[Ordonnantie van Mijne Heeren van den Geregte der stad Amsterdam betreffende de Joodsche apothekers aldaar. Gearr. 24 Jan. 1711. Amsterdam 1711]. f^o.

Extract uyt de generale keure en ordonnantie der stad Rotterdam. Houdende ordonnantie rakende de doctoren in de medecynen. Rotterdam 1717. 4°.

[Ordonnantie van Mijne Heeren van den Geregte der stad Amsterdam betreffende de Pharmacopoea Amstelodamensis renovata enz.] Gearr. 29 Jan. 1726. Amsterdam 1726. plano en 4°.

Reglement en instructie voor de apothekers. Twee verschillende ex.

Plaacaet van de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden betreffende de besmettelijke ziekte heerschende in en op de Grieksche eilanden en praecautien daartegen]. Gearr. 7 Juni 1728. 's-Gravenhage 1728. plano.

Privilegien, willekeuren en ordonnantien, betreffende het Collegium Medicum Amstelaedamense. Amsterdam 1728. 4°.
_____ Amsterdam 1766. 4°.

Publicatie [tegen het onbevoegd uitoefenen der chirurgie]. Extract uyt de Resolutie van de Ed. Agtb. Heeren Borgemeesteren, en Vroedschap der stad Utrecht. Utrecht 1728. plano.

Reglement van H. Heeren Borgemeesteren ende Raadt in Groningen, waar na haar de Medicinae doctores, apothequers en chirurgijns, als mede de vroedvrouwen sullen hebben te reguleren. Groningen 1729. 12°.

Keuren, op het stuck van de herbergiers, waarden en waardinnen, enz.; oock concerneerende de chirurgijns... in den Lande van Putten. 's-Gravenhage 1731. 4°.

Ordonnantie en reglement op de vroedvrouwen dezer stad Middelburg. Middelburg [1732]. 4°.

Ordonnantie waar naar de vroedvrouwen deser stede, mitsgaders hare leerlingen zig zullen hebben te reguleren. 's-Gravenhage 1736. 4°.

Privilegien, willekeuren en ordonnantien, betreffende het Collegium chirurgicum Amstelædamense. [Met voorr. van HERM. MEYER]. Amsterdam 1736. 4°.

Amsterdam [c. 1765]. 4°.

Doorschoten ex.

[**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende ontlasting van de stad in de onkosten van het maken en jaarlijks onderhouden van den Hortus Medicus]. Gearr. 13 Nov. 1705. Amsterdam 1738. plano.

Reglement van borgemeesteren, enz. in Groningen, waar na haar de medicinae doctores, enz. sullen hebben te reguleren. Gron. 1739. 12°.

Reglement by die van de geregte der stad Leyden gemaakt, verbeterd en vermeerderd; rakende het vroed-werk, binnen deze stad. Leyden 1741. 4°.

Gilde-brief by die van den gerechte der stad Leyden gemaakt, verbetert ende vermeerdert, dienende tot onderhoudt van de.... chirurgie. Leyden 1744. 4°.

Ordre en reglement op de vroedkunde binnen de stad Haerlem. Haerlem 1744. 4°.

Artyckelen van het chirurgyns-gilde der stad Gouda. Gouda. 1746.

Bevat het Reglement van 16 Dec. 1660 met de ampliatiën tot en met 10 Maart 1717. — Hierbij 9e en 10e ampliatië van 26 Juni 1752 en 15 Oct. 1761. Met aant. in hs.

Extract uyt de generale keure en ordonnantie der stad Rotterdam. Houd. ordonnantie op de chirurgie, pligt van de vroedvrouwen, enz. Rotterdam 1749. 4°.

Instructie voor de stads doctoren van 's-Gravenhage. 's-Gravenhage 1749. 4°.

[**Reglementen** en resolutiën der regeering van 's-Gravenhage betreffende doctoren, chirurgyns, enz. aldaar. 1750—1789.] 7 st. [1 bd.] 4°.

Extract uit het register der resolutien van de Edele Mog. Heeren Gecommitt. Raeden v. d. Staaten van Holland en Westvriesland [betreffende het betalen van Heeregeld voor de chirurgyns knechts]. Z. pl. 1751. f^o.

Extract uit het Register der keuren en ordonnantiën van 's-Gravenhage. Ampliatie van de ordonnantie voor het Chirurgyns-gilde te 's-Gravenhage. Gedaen 7 Jan. 1718. — Extract enz. Gedaen 14 Juli 1751. ['s-Gravenhage 1751]. 4°.

[**Publicatie** van Mijne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam betreffende de betaling van jaarsangen en boeten aan het chirurgyns-gilde]. Gearr. 25 Jan. 1752. Amsterdam [1752]. plano.

[**Statuut** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende de betaling voor den vryen ingang in den Hortus Medicus]. Gearr. 25 Jan. 1752. Amsterdam [1752]. plano.

Instructien en ordonnantien aangaande de bediening van de Stads Apotheek [Gearr. 2 Jan. 1754]. [Amsterdam 1754]. 4°.

Ordonnantie en reglement op de vroedkunde der stad Gouda, gearrest. 11 Oct. 1756. Gouda 1756. 4°.

Ordonnantie van Heer ende Weth. der stad Gendt op den taux der droguen ende medicamenten raekende de pharmacie van de apothecarissen der gemelde stad. Gendt (1757). 4°.

Gildebrief by de Magistraat van 's-Gravenhage .... dienende tot onderhoudt van de konst-handelinge en oeffening van de chyrurgie voor diegene, die gewoon zijn in, ofte aan 's menschen lighaam te practiseren. 's-Gravenhage 1758. 4°.

Alteratie — Tweede — en ampliatië op de ordonnantie van de chirurgie, pligt vande vroedvrouwen, ende saken tot de chirurgie behorende. Rotterdam 1759. 4°.

Ampliatie van de ordonnantie waar na de vroedvrouwen deser stede ['s-Gravenhage], mitsgaders haare leerlingen zig sullen hebben te reguleren. 's-Gravenhage 1764. 4°.

[**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam betreffende het onderhoud van behoeftige gildebroeders of gildesusters enz. van het Chirurgynsgilde]. Gearr. 28 Jan. 1764. [Amsterdam 1764]. 4°.

Instructie, ordre en reglement voor de vroedvrouwen binnen de stad Deventer. Deventer [1765]. 4°.

Ordonnantie — Nieuwe geamplieerde en gealtereerde — voor het Collegium pharmaceuticum ende het gehele gilde van de apothekarissen binnen Leyden. Leyden 1765. 4°.

Extract uit het Resolutie-boek der stad Groningen, 25 Mei 1767 [inhoudende eene verordening om „by het overlyden van swangere vrouwen... derselver vrugt, te sauveren, en in 't leven, te behouden. Groningen 1767]. 4°.

Extract uyt de resolutien van de heeren van de weth der stad Rotterdam genomen, op 29 Oct. 1768 [houdende een besluit omtrent de behandeling van gewonde personen door chirurgijns]. Rotterdam 1768. 4°.

Ordonnantie en instructie voor het Chirurgynsgilde der stad Weesp. Weesp 1768. 4°.

Renovatie, alteratie en ampliatië keure nopende de doctoren, apothekers, chirurgyns, vroedvrouwen en kwaksalvers; mitsg. een reglement, en ordonnantie op het Collegium medico-pharmaceuticum binnen de stad Alkmaar. Alkmaar 1768. 4°.

- Keuren** en ordonnantien over en wegens het Collegium medicopharmaceuticum der stad Haarlem. Haarlem 1770. 4°.
- Ordonnantien** van het chirurgyns-gild binnen de stad Haarlem. Haarlem 1770. 4°.
- Ordonnantie** en reglement voor de vroedvrouwen, binnen Dordrecht enz. Dordrecht. 1771. 4°.
- Placaat** [van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden bevattende maatregelen tegen de besmettelijke sieckte in Padolie en Volhynie]. Gegev. 22 Oct. 1771. 's-Gravenhage 1771. plano.
- Ordre** — Vernieuwde — en reglement voor de vroedvrouwen binnen Leeuwarden en jurisdictie van dien. Leeuwarden 1773. 4°.
- Keure** ende ordonnantie.... der stede Hoorn, beraamt op 't studi van 't Chirurgijns gilde, gedaan 12 Mrt. 1648. [Met Ampliaties enz. tot 1775]. Hoorn 1776. 4°.
- Reglement** raakende de vroedkunde binnen de stad Alkmaar. Alkmaar 1776. 4°.
- Alteratie** en ampliatio van eenige articulen in de ordonnantie en reglement op de vroedkunde der stad Gouda, Gearr. 11 Oct. 1756. Gouda 1777. 4°.
- Instructien** voor den vroedmeester en de vroedvrouwen binnen de stad Gorinchem. Gorinchem 1777. 4°.
- [**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam betreffende onderstand uit de gildekassen aan gildebroeders en -zusters]. Gearr. 17 Jul. 1777. [Amsterdam 1777]. 4°.
- Extract** uyt de generale keure en ordonnantie der stad Rotterdam, houdende alteratie en ampliatio van de keure en ordonnantie op de chirurgie, de pligt van de vroedvrouwen en wat daar verder is toebehoorende. Rotterdam 1778. 4°.
- Ordre** en instructie voor de chirurgyns. Gearrest. ter vergader. van de Zeventien te Amsterdam, den 26 Febr. 1739, nevens de lysten van de medicamenten en gereedschappen voor de groote en kleyne medicyns kisten, enz. Amsterdam 1778. f^o.
- Conditien** op welke de medicamenten aan de stad, de diaconie en weeshuisen.... zullen worden geleverd: behelsende tevens een reglement waarna de Medicinae Doctores zig meede zullen hebben te reguleeren. [Groningen 1779]. 12°.
- [**Plakkaat** van „Borgemeesteren ende raadt in Groningen” tegen de „overbrenginge der besmettelijke loop”. Groningen 1779]. 4°.
- Publicatie** [van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden [bevattende maatregelen tegen besmettelijke ziekten]. Gegev. binnen Venlo, 9 Oct. 1779. Plano.
- Publicatie** van Borgemeesteren ende raadt in Groningen bevattende artikelen tegen de verspreiding van de roode of besmettelijke loop. Act. 14 Dec. 1779. [Groningen 1779]. gr. plano. Groningen 1779. 4°.
- Reglement** en ordonnantie raakende de anatomie binnen Haarlem. Haarlem 1781. 4°.
- Ampliatie** van de 171^e burgerlyke keure dezer stad [Leiden], betiteld bloet-reysen. Leyden 1781. 4°.
- Ampliatie** van de ordonnantie van het Collegium pharmaceuticum, en het gilde van de apothecarissen binnen Leyden. [Leiden 1781]. 4°.
- Ordonnantie** waar naar de vroedvrouwen deezer stede [’s-Gravenhage], mitsgaaders haare leerlingen zig zullen hebben te reguleren. 's-Gravenhage 1782. 4°.
- Publicatie** [betreffende het onbevoegd uitvoeren der verloskunde in het Furstendom Gelre ende Graevschaps Zutphen]. Arnhem 1783. 4°.
- Reglement** op de oefening der botanie in de Hortus medicus binnen deeze stad [Leiden. Leiden 1784]. 8°.
- [**Publicatie** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende de huur der kraanen toebehoorende aan St. Pieters Gasthuis]. Gearr. 26 Jan. 1785. Amsterdam [1785]. plano.
- Ordonnantie** en reglement bevattende eene instelling van een collegium medico-pharmaceuticum; en waarna de apothecars binnen de stad Enkhuizen zig zullen te gedragen hebben. Enkhuizen [1786]. 4°.
- Reglement** bij die van den geregte der stad Enkhuizen, gemaakt, verbeterd en vermeerderd, rakende het vroedwerk, binnen dezelve stad. Enkhuizen 1786. 4°.
- [**Reglement** — Generaal — van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, waarnaar de vroedvrouwen en hare leerlingen zich in het vervolg zullen hebben te gedragen]. Gearr. 25 Jan. 1786. Amsterdam [1786]. plano.
Twee versch. uitg.
- Reglement** — Generaal — voor de Vroedvrouwen en derselver leerlingen. Gearr. 25 Jan. 1786. Amsterdam 1786. 4°.
- Sande (J. B. van den)**, Lettre à l’ecoutette, bourguemaitres etc. d’Anvers sur leurs ordonnances et catalogue de médicamens relatifs à la medecine, la chirurgie et la pharmacie émanées le 7 Mars 1786. Amsterdam etc. 1786. 8°.
- Alteratie** en ampliatio op de ordonnantien rakende de doctoren, en de medicynen, op de chirurgie, en op het gilde van de apothecars. Rotterdam 1787. 4°.

Ordonnantie van Heer ende Weth. der Stad Gend, op den taux der drogouen en medicamenten, raekende de pharmacie van de apothecarissen der voorzeyde stad. Gend [1787]. 4°.

[**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende het verkoopen van medicamenten en het klaar maken van medicinale recepten door onbevoegde personen]. Gearr. 26 Jan. 1787. Amsterdam 1787. plano.

_____, Gearr. 27 Jan. 1789. Amsterdam 1789. plano en 4°.

Twee verschillende ex.

Gilde-brief, by de magistraat van 's-Gravenhage gemaakt, verbeterd ende vermeerderd, dienende tot onderhoudt van de.... chirurgie, enz. 's-Gravenhage 1788. 4°.

[**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende het Chirurgyns gilde]. Gearr. 27 Jan. 1789. Amsterdam 1789. plano en 4°.

Twee verschillende uitgaven.

Instructie voor den stads vroedmeester [te Dordrecht]. Dordrecht 1792. 4°.

Ordonnantie — Nieuwe gerevideerde — op de anatomie. Dordrecht 1792. 4°.

[**Ordonnantie** van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, betreffende de Pharmacopoea Amstelaedamensis nova enz.]. Gearr. 30 Jan. 1793. Amsterdam 1793. plano.

Publicatie van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam ter gelegenheid der invoering der Pharmacopoea Amstelodamensis nova. Gearrest. 30 Jan. 1793. Amsterdam 1793. plano.

Ampliatie der keuren en ordonnantien voor het Collegium medicum, en het Chirurgyns-gilde [te Haarlem], gearr. 30 April 1795. [Haarlem 1795]. 8°.

Wet voor doctoren en apothecars, mitsgaders, voor het Collegium medicopharmaceuticum binnen de stad Alkmaar. Alkmaar [1795]. 8°.

[**Ordonnantie** van de Representanten van het volk van Amsterdam aan vroedmeesters en vroedvrouwen tot aangifte der geboorten]. Gearr. 1 Mrt. 1796. Amsterdam [1796]. plano.

Reglement voor het Chirurgijnsgilde der stad Amsterdam. Amsterdam 1796. 8°.

Wet voor de chirurgyns, mitsgaders voor het Collegium chirurgicum, binnen de stad Alkmaar. Alkmaar 1796. 8°.

Instructie voor de stads-chirurgyns binnen Haarlem, gearr. 31 Dec. 1796. [Haarlem 1797]. f^o.

Instructie voor de stads-doctoren binnen Haarlem, gearr. 31 Dec. 1796. [Haarlem 1797].

Frank (Joh. Peter), Geneeskundige staatsregeling of verhandeling van die middelen, welke tot aanwas der bevolking, en bevordering der algemeene gezondheid bij ons en andere volken zijn in het werk gesteld enz. Naar den 2^{en} dr. uit het Hoogd. vert. en met aanm. verm. door H. A. BAKE. 6 dln. Leiden, Amsterdam 1797. 8°. — Met pl.

_____, Naar den 2^e en 3^e dr. uit het Hoogd. vert. door H. A. BAKE. 4 dln. Leyden 1787—94. 8°.

Publicatie [betreffende het aangeven der gewonden in den Quartiere van Veluwe binnen 24 uur aan den Officier ofte Schout]. Arnhem 1797. 4°.

Publicatie [van] de Raad der Gemeente van Amsterdam [in zake] het daarstellen van een behoorlijk toezicht over de gezondheid der ingezetenen. Gearr. 26 Febr. 1798. [Amsterdam 1798]. plano.

Verzameling van stukken, betrekkelijk de aanstelling eener commissie van geneeskundig toezicht te Amsterdam. Met rapporten, strekkende als bylaagen. [Bew. door J. H. VAN SWINDEN en DAV. VAN GESSCHER]. 3 dln. Amsterdam 1798. 8°.

DI. I bestaat uit drie stukken met afz. pagin. DI. II en III bestaan te samen uit negen stukken met afz. titel en pagin.

Notificatie [van] het departementaal bestuur van den Amstel [betreffende de uitoefening der geneeskunde te platten lande. Amsterdam]. 1801. plano.

[**Verzameling** bescheiden over de regeling van het Geneeskundig Staatstoezicht in de Bataafsche Republiek, 1801—1806]. 11 sts. f^o en 8°.

Besluit van de Departementale Commissie van Geneeskundig Bestuur, gevestigd t'Arnhem, d.d. 13 Aug. 1802 betrekkelijk de 19, 21 en 22ste art. haarer instructie, enz. Arnhem 1802. 8°.

Instructie voor den stads-doctor, gearr. by den raad der gemeente van Gorinchem. Gorinchem 1802. 4°.

Extract uit het Register der Besluiten van het Wetgevend Lichaam der Bataafsche Republiek [bevattende verordeningen omtrent het geneeskundig onderzoek en toezicht binnen de Bataafsche Republiek. 's-Gravenhage 1803]. 8°.

Publicatie van het Departementaal Bestuur van Holland, houdende een reglement betrekkelijk de oeffening van alle de takken der geneeskunde, binnen het departement. 's-Gravenhage 1803. 8°.

[**Publicatie** — Hernieuwde — van de Commissie van geneeskundig toezicht betreffende de vroedvrouwen]. Amsterdam 1803. plano.

2 ex.

[Publicatie van den Raad der Stad Amsterdam aangaande de aanstelling van Stads-vroedmeesters benevens hunne instructie]. Gearr. 21 Junij 1803. 3 bladen. Amsterdam [1803]. plano.

Verordeningen omtrent het geneeskundig onderzoek en toezicht binnen de Bataafsche Republiek, 10 Mei 1803. [’s-Gravenhage 1803]. 8°.

Voorstel van het Comité van Algemeen Welzijn, der stad Amsterdam met bijg. instructiën voor de Stads en andere Vroedmeesters, en voor de Vroedvrouwen, welke bij arme baarende vrouwen adstieeren. 8 Febr. 1803. [Amsterdam 1803]. 8°.

Instructie voor de geadmitteerde heelmeeesters ten platten lande des Quartiers van Veluwe, gearr. 17 May 1804. Arnhem 1804. 8°.

Publicatie [van] het Departementaal bestuur van Friesland [houdende] verordeningen omtrent het verkoopen, bereiden, en afgeeven van medicamenten. Algemeene bepalingen hoe tegen de overtreeders der geneeskundige verordeningen te handelen. Gearr. 17 Sept. 1804. [Leeuwarden 1804]. 8°.

Publicatie van het Staats-bewind der Bataafsche Republiek, houdende verordeningen omtrent het geneeskundig onderzoek en toezicht enz. Gearr. 20 Mrt. 1804. Den Haag 1804. 8°.

Doorschoten ex.

Den Haag 1804. plano.

Verordeningen voor heelmeeesters. Gearr. bij het Departementaal Bestuur van Friesland. 17 Sept. 1804. Z. pl. en j. 8°.

Verordeningen voor vroedmeesters en vroedvrouwen. Gearr. bij het Departementaal Bestuur van Friesland. 17 Sept. 1804. Z. pl. en j. 8°.

Publicatie van het Staatsbewind der Bataafsche republiek, houdende verordening omtrent het gebruik der Pharmacopoea Batava. Gearr. 25 Febr. 1805. Den Haag 1805. 8°.

Publicatie [van] het departementaal bestuur van Vriesland [houdende] reglement voor medicinae doctoren, chirurgi, apothecars enz. aan welke de geneeskundige behandeling wordt toevertrouwd van de gealimenterden uit Publike Arme, Diakonie of Weeskassen in het Dep. Vriesland. Publ. Depart. Bestuur van Vriesland. Gearr. 6 Juni 1805. [Leeuwarden 1805]. 8°.

Instructie voor den Commissaris tot de zaken der geneeskundige staatsregeling van de Bataafsche Republiek. Relatif tot het Staats-Besluit van 1 Oct. 1805 No. 4. [Den Haag 1805]. 8°.

Publicatie van Hun Hoog Mogende vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest. houdende additionele artikelen, tot de verordeningen omtrent het geneeskundig onderzoek en toezicht. Vervat in de publicatie van 20 Mrt. 1804. Gearresteerd den 7 Mrt. 1806. Den Haag 1806. 8°.

Inrigting van stedelijk geneeskundig toezicht voor den Haag, Hoog-ambacht, half Loosduinen en Scheveningen. [Reglement, Instructies enz. dd. 28 April 1806]. — Den Haag [1806]. 4°.

Notificatie [van de] Wethouderen der Stad Amsterdam [betreffende] de Commissie van geneeskundig toezicht. Gearr. 4 Nov. 1806. [Amsterdam 1806]. plano.

Greeven (Jan), Vade Mecum voor de commissien van geneeskundig onderzoek en toezicht. Alsmede voor alle Medic. Professoren... enz. houdende: de geneeskundige staatsregeling, over de geheele uitgestrektheid der Bataafsche Republiek, volgens het A. B. C. Amsterdam 1806. 8°.
2^e dr. Amsterdam 1807. 8°.

Publicatie van Zijne Majesteit den Koning van Holland houdende algemeene verordeningen, behorende tot de geneeskundige staatsregeling van het Koninkrijk Holland. Gearresteerd 3 April 1807. den Haag 1807. 8°.

Kennisgeving [van] de[n] Burgemeester der Stad Amsterdam [namens] de Commissie van geneeskundig toezicht. Amsterdam 1809. plano.

[Publicatie van den Burgemeester der Stad Groningen betreffende de aangifte van geboorten] 2 Febr. 1809. [Groningen 1809]. 8°.

Reglement — Stedelijk —, betreffende de beoefening der genees-, heel-, vroed- en artzennijmengkundige wetenschappen voor de stad Dordrecht en de Merwede. Dordrecht 1809. 8°.

Wetboek voor geneesheeren, heel- en vroedmeesters, apothekers, etc. Behelzende alle de wetten, decreeten en besluiten van het gouvernement, betrekkelijk de genees-, heel- en kruidmengkunde enz. Verzameld door L. RONDONNEAU. Uit het Fransch vert. Amsterdam 1810. kl. 8°.

Besluit van den 29 Jan. 1814, houdende voorzieningen betreffende het geneeskundig toezicht in de Ver. Nederlanden.

Copie in H. S.

Instructie voor de commissarissen tot de zaken der geneeskunde bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken. [’s-Gravenhage 1816]. 8°.

Nederl. en Fransche tekst.

Wet van den 28sten Juni 1816, houdende bepaling der voorwaarden, die vervuld en in acht genomen moeten worden door hen, welke zich tot den dienst van heelmeeesters aan boord van koopvaardij of visschersschepen verbinden. [’s-Gravenhage 1816]. 8°.

Staatsblad no. 32.

Wetgeving voor de genees-, heel-, vroed- en artsenijmengkunde, in het Konigr. der Nederlanden... alsmede een uitvoerig beredeneerd Register daarop door CORN. BAX. Haarlem 1818. 8°.

Besluit van 31 Mei 1818, houdende een reglement betrekkelijk het geneeskundig onderzoek en toezicht. Den Haag 1818. 8°.

Hierbij: Instructiën voor 1. Med. doctors, 2. heelmeeesters, 3. heelmeeesters ten platten lande, 4. vroedmeesters, 5. apothekers, 6. vroedvrouwen, 7. drogisten. Fransche en Holl. text. Met lijsten van voorgescreven instrumenten.

**Besluit van 15 Julij 1818, betreffende de verkoo-
pingen van droogerijen en chemicalien. [’s-Graven-
hage 1818]. 8°.**

Staatsblad no. 31.

**Instructie voor de medicinae doctors in het
koningrijk der Nederlanden. [’s-Gravenhage]
1818. 8°.**

**Reglement van orde voor de departementale
Commissie van geneeskundig onderzoek en
toezicht in Holland, residerende te Amster-
dam. Z. pl. [1818]. 8°.**

**Reglement voor de stads-apotheek te ’s-Graven-
hage. Gearr. 7 Dec. 1818. [’s-Gravenhage
1818]. 8°.**

**Tarief voor heelmeeesters opgemaakt ingevolge be-
sluit van Z. M. van den 31 Mei 1818. Z. pl. en j. f^o.**

**Tarief voor vroedmeesters ten platten lande.
Opgemaakt ingevolge Z. M. besluit van 31 Mei
1818. Z. pl. en j. f^o.**

**Tarieven voor medicinae, chirurgiae en artis
obstetricae doctores, enz. opgemaakt ingevolge
besluit van Z. M. van 31 Mei 1818. 6 Stkn.
[1 bd.]. Z. pl. en j. plano.**

**Verzameling van stukken, betrekking hebbende
op het geneeskundig toezicht te ’s-Graven-
hage, benevens reglementen en instructiën voor
verschillende ambtenaren aan de stads-genees-
kundige dienst en de stedelijke ziekenhuizen
verbonden. [’s-Gravenhage 1818—1847]. 8°.**

**Wet — De — op de uitoefening der genees-,
heel- en artsennijmgkunde... van 12 Maart
1818. Met de beide rapporten, der centrale
afdeeling enz. Haarlem 1818. 8°.**

**Wet van 12 Mrt. 1818, ter regeling van hetgene
betrekkelijk is tot de uitoefening van de ver-
schillende takken der geneeskunde. Den Haag
1818. 8°.**

**Reglement — Stedelijk — betreffende de beoef-
ning der genees-, heel-, vroed- en artsennijmg-
kundige wetenschappen voor Dordrecht [d.d.
15 Mrt. 1819]. Dordrecht 1819. 4°.**

Doorschoten, met verscheidene aanvullingen en aantekeningen
in handschrift.

—————. Dordrecht 1828. 4°.

—————. Dordrecht 1834. 4°.

**Reglement van Orde voor de provinciale Com-
missie van geneeskundig onderzoek en toezicht
in Holland, zitting houdende te Amsterdam.
[Amsterdam 1819]. 8°.**

**Reglement betreffende het geneeskundig toe-
zicht binnen de gemeente Middelburg. Mid-
delburg [1820]. 4°.**

**Extract uit het Register der deliberatiën van Hun
Edel Groot Achbare (sic) de Gedeputeerde
Staten van Noord-Holland [houdende goed-
keuring der concept-tarieven voor de genees-,
heelkundigen enz., opgesteld door de Provin-
ciale Commissie van geneeskundig onderzoek
en toezicht te Amsterdam]. Z. pl. 1820. f^o.**

**Verordeningen — Geneeskundige — voor de
stad Enkhuizen. Enkhuizen [1821]. 8°.**

**Reglement van geneeskundige politie, voor de
stad Alkmaar en derzelve jurisdictie. Alkmaar
1821. 8°.**

**Reglement van geneeskundige politie voor de
stad Amsterdam en derzelve jurisdictie. [d.d.
21 Febr. 1821]. Amsterdam 1821. 8°.**

**Tarief voor Vroedmeesters, opgemaakt voor de
prov. Groningen ingevolge besluit van Z. M.
van den 31 Mei 1818 [gearrest. 5 Febr. 1821].
Groningen [1821]. 8°.**

**Tarieven voor medicinae, chirurgiae en artis
obstetricae doctores, opgemaakt enz. geappr.
bij dispositie van heeren gedeputeerde Staten
van Zuid-Holland d.d. 14 Aug. 1821. N°. 6.
’s-Gravenhage 1821. 8°.**

**Reglement — Plaatselijk — betreffende de uit-
oefening der genees-, heel-, verlos- en artsennij-
mgkundige wetenschappen, voor de gemeente
van Arnhem. [Arnhem 1822]. 4°.**

**Reglement houdende verordeningen van politie
ten aanzien van het houden en losloopen der
honden binnen de stad Gorinchem en den
banne derzelve. Gorinchem [1822]. 8°.**

**Reglement van plaatselijk geneeskundig onder-
zoek en toezicht. Gearr. 18 Nov. 1822.
[’s-Gravenhage 1822]. 8°.**

**Formulier door den Inspecteur-Generaal van
den geneeskundigen dienst des Rijks vastge-
steld, d.d. 1 Febr. 1821. [Brussel 1823]. 8°.**

**Extract uit de Notulen van het verhandelde bij
Burgemeester en wethouders der Stad Gro-
ningen. [Aangifte van ziektegevallen] 13 Nov.
1826. [Groningen 1826]. 8°.**

**Verzameling van Reglementen, Instructien,
Ministeriele aanschrijvingen enz. betreffende
Quarantaine, van Nederl. en Deutsche Staats-
besturen. [1 bd.] ’s-Gravenhage 1805—1819,
Berlin 1831. f^o.**

**Reglement, houdende bepalingen, ter uitoefening
van de onderscheidene vakken der geneeskunde,
binnen de stad Leyden. Leyden [1834]. 8°.**

**Verzameling van wetten, besluiten en regle-
menten, betrekkelijk de burgerlijke genees-
kundige dienst in het Koningrijk der Neder-
landen. Met Supplement. ’s-Gravenhage 1836
—38. 8°.**

Het supplement met afz. pagin.

Ordonnantie op het verkoopen en de keuring van vleesch in de stad Utrecht, en instructie voor den keurmeester. [Vastgest. 31 Dec. 1828]. Utrecht 1838. 8°.

Wet van den 27 Mrt. 1838, houdende wijzigingen in die van 12 Mrt. 1818 (Stbl. n°. 16), nopens de gecombineerde uitoefening van eenige takken der geneeskunde. Staatsblad van het Kon. der Ned. n°. 10. [Den Haag 1838]. 8°.

[**Besluit**] van den 19 Mrt. 1839 tot vaststelling van de Instructie van de Doctores Artis Obstetriciae en vroedmeesters en die van de vroedvrouwen enz. Den Haag 1839.

Hierbij de 3 instructiën.

Instructie voor de Artis Obstetriciae doctores en voor de vroedmeesters in het Koninkrijk der Nederlanden. (d.d. 19 Mrt. 1839). [den Haag 1839]. 8°.

Instructie voor de vroedvrouwen in het Koninkrijk der Nederlanden (d.d. 19 Mrt. 1839). [den Haag 1839]. 8°.

Metman (L.), Wetgeving op de krankzinnigen. 2 st. [1 bd.]. 's-Gravenhage 1841. 8°.

Tarief — Algemeen — voor de genees-, heel-, en verloskundige diensten en operatiën in de provincie Zeeland. Z. pl. 1841. 8°.

Extract uit het register der notulen van Burge-meester en wethouders der stad 's-Gravenhage (betr. een nieuwe geneesk. wijkverdeling). 's-Gravenhage 1842. 8°.

Stukken betreffende de herziening der Geneeskundige Wetten en Verordeningen in 1841—1842. 's-Gravenhage 1842. 8°.

Reglement van politie op het keuren en tegen het uitventen van versch rund-, kalfs-, schapen-, lams- en varkensvleesch, mitsgaders op de vleeschmarkt te Gorinchem. Gorinchem [1843]. 8°.

Tarief voor Med., Chir. en Art. Obstetr. doctores, en verdere geneeskunstoefenaren, opgemaakt voor de Provincie Groningen, 27 Junij 1843. [Groningen 1843]. 8°.

Wetten en instructiën voor genees-, heel-, vroeden scheikundigen, apothekers, drogisten, enz. Amsterdam 1843. 8°.

Instructie voor de Stads vroedvrouwen en lavementzetsters. 's-Gravenhage 1847. 8°.

Instructie voor de stads medicinae doctores en stads heelmeesters. Gearr. 8 Dec. 1847. ['s-Gravenhage 1847]. 8°.

Instructie voor den Stads vroedmeester. 's-Gravenhage 1847. 8°.

Szokalski, Negen brieven over het Congres van geneeskunstoefenaren in Frankrijk. In het Nederl. vert. door A. F. H. DE LESPINASSE. Zutphen 1847. 8°.

Instructie voor het stedelijk geneeskundig personeel in de gemeente Amsterdam gedat. 25 Oct. 1855. [Amsterdam 1855]. 8°.

Doorschoten exempl.

[Amsterdam 1860]. 8°.

Gemeentebld van Amsterdam 1860 no. 34.

Verordening regelende de geneeskundige armverzorging voor de gemeente Amsterdam, gedat. 25 Oct. 1855. [Amsterdam 1855]. 8°.

[**Wetten** — Geneeskundige — en wetsontwerpen. Met Mem. van Toelichting. 's-Gravenhage 1856—60]. 1 bd. f^o.

Stukken betreffende de „Regeling van de uitoefening der Geneeskunst enz.” (Gedrukt voor de IIe Kamer). Zitting 1856—57. (CXXXIV). 9 N^os. — Zitting 1857—58. (X). 2 N^os. [1 bd. 's-Gravenhage 1857, 58]. f^o.

Instructie voor de gemeente-vroedvrouwen van Dordrecht, 1857. Dordrecht [1857]. 8°.

Memorie van toelichting tot de ontwerpen van wet, regel.: 1. de uitoefening der geneeskunst, enz. Rotterdam 1857. 8°.

Reglement — Huishoudelijk — op de stedelijke geneeskundige dienst voor de gemeente Amsterdam. [Amsterdam 1857]. 8°.

Doorschoten ex.

Staatsregeling — De geneeskundige — van Nederland en hare geschiedenis volgens de officieele stukken. Uitgeg. onder toezigt van L. J. EGELING. 1ste afl. Tiel 1857. 8°.

Taxe van geneesmiddelen volgens de Pharmacopoea Neerlandica of bepalingen der prijzen, waarvoor zij in de provincie Utrecht aan armen moeten worden geleverd, vastgesteld bij besluit van de gedeputeerde Staten van Utrecht den 15 Mei 1857. [Utrecht 1857]. 8°.

Staatsregeling — De nieuwe geneeskundige — van Nederland en hare geschiedenis, volgens de officieele stukken. Uitgeg. onder toezigt van N. B. DONKERSLOOT. Afl. 1, 2. Tiel 1859. 8°.

1. Ontwerpen van wet en mem. van toel. 2. Adressen houdende aanmerkingen op de wetsontwerpen.

Uittreksel uit het Verslag der gemeente Leeuwarden van den jare 1859, 60, 66, 67, 69, 70, 74. Zesde Hoofdstuk (Geneeskundige Politie) 7 st. [Leeuw. 1860, 75]. 8°.

Stukken betreffende de herziening der geneeskundige wetgeving, 1861—1865. I. Ontwerp van wet regelende het geneeskundig staatsbestuur. II. Ontwerp van wet regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid enz. III. Ontwerp van wet regelende de uitoefening der geneeskunst. IV. Ontwerp van wet regelende de uitoefening der artsenijsbereidkunst. Aangeboden den Tweede Kamer in hare zitting 1861—1862. folio.

Verordening voor de Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toezicht te Dordrecht 1861. Dordrecht [1861]. 8°.

Wets-ontwerp — Het — regelende de uitoefening der artseneerbereidkunst.... uit een praktisch oogpunt beschouwd, door de Vereeniging van apothekers te Arnhem. Arnhem 1862. 8°.

Regeling van het geneeskundig staattoezicht. Memorie van beantwoording der Regering en gewijzigd wetsontwerp. Id. Eindverslag der Tweede Kamer.... Antwoord der Regering. [’s-Gravenhage 1864]. f°.

Handelingen der Tweede Kamer 1864/65 (XV).

Besluit — Koninklijk — van den 5^{en} Nov. 1865 (St. n°. 125), houdende aanwijzing van de geneesmiddelen, bedoeld in het vierde lid van art. 9 der wet van 1 Junij 1865 (St. 60). Beschikking van den Min. van Binn. Zaken van den 10^{en} Nov. 1865, houdende vaststelling der lijsten van vergiften en van geneesmiddelen enz. Rapport der Commissie met het opmaken van deze lijsten belast. ’s-Gravenhage 1865. 8°. — Met pl.

Staatsregeling — Geneeskundige —. Besluiten betreffende de geneesmiddelen bedoeld in art. 9, al. 4 der Wet, regelende de uitoefening der geneeskunst, de vergiften en de minima voor den algemeenen handel. Arnhem 1865. 8°.

Wetten — Geneeskundige —. De wetten: I Regelende het geneeskundig Staattoezicht. II Regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige enz. III Regelende de uitoefening der geneeskunst. IV Regelende de uitoefening der artseneerbereidkunde. Tiel 1865. 8°.

Wetgeving — De geneeskundige — in 1865 tot stand gebracht door J. R. THORBECKE, verklaard, toegelicht en opgehelderd door L. H. VERWEY. Rotterdam 1866. 8°.

Wetten — Geneeskundige — met bijlagen en alphabetisch register door L. N. SCHURMAN. Zwolle 1866. smal 8°.

———. 2^e dr. Zwolle 1872. smal 8°.

———. 4^e dr. Met aant. enz. en een alph. reg. door L. N. SCHURMAN en P. H. JORDENS. Zwolle 1882. smal 8°.

Wetten — Geneeskundige — van den 1. Junij 1855 (St. n°. 58—61), met de daarover.... gewisselde stukken enz. uitgeg. onder toezigt van R. J. OPWYRDA. Nijmegen 1866. 8°.

Leidraad bij de jaarlijksche visitatie der apotheken in de provincie N.-Holland. [Samengest. door J. PENN, D. LUBACH, D. PAS e.a. Amsterdam] 1867. 8°.

Instructie voor de heel- en vroedmeesters bij het burgerlijk armbestuur te Dordrecht. Dordrecht 1871. 8°.

Wet van 28 Maart 1877, houdende aanvulling van art. 10 der wet van 4 Dec. 1872 (St. n°. 134), tot voorziening tegen besmettelijke ziekten. St. n°. 36. [’s-Gravenhage 1872]. 8°.

Wet — De — houdende voorziening tegen besmettelijke ziekten, opgeheld, door aant. van E. L. VAN EMDEN. ’s-Gravenhage 1872. 8°.

Wet, houdende voorziening tegen besmettelijke ziekten. Schiedam 1872. kl. 8°.

Bepalingen door de ingezetenen in acht te nemen bij de toepassing der Wet van 4 Dec. 1872, Stbl. No. 134, tot voorziening tegen besmettelijke ziekten. (Alphen a. d. Rijn 1873). 8°.

Besluit van den 28^{en} Februarij 1873.... tot voorziening tegen besmettelijke ziekten. [’s-Gravenhage 1873]. 8°.

Staatsblad v. h. Koningr. der Nederlanden 1873 no. 35.

Wet van 4 Dec. 1872 (St. n°. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten, opgeheld, door eene aant. van J. M. HOOG. Arnhem 1873. 8°.

Wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten van 4 Dec. 1872, (St. n°. 134), met de daarover.... gewisselde stukken enz. uitg. onder toezigt van R. J. OPWYRDA. Vlaardingen 1873. 8°.

Wet van den 4^{en} Dec. 1872 (St. n°. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten. Met aant. enz. door H. W. WAARDENBURG. Tiel 1874. 8°.

Wet van 28 Maart 1877 tot wering van besmetting door uit zee aankomende schepen. St. n°. 35. [’s-Gravenhage 1877]. 8°.

Wetboek — Geneeskundig — van Nederland, inhoudende wetten, besluiten, reglementen en voorschriften inzonderheid van belang voor geneeskundigen, enz. [Uitgeg.] door G. W. BRUINSMA. Met aanhangsel betreffende de geneeskundige staatsregeling in Nederlandsch-Indië. 2 dln. met suppl. I—VIII [4 bnd.] Tiel enz. 1879—1906. 8°.

Regulatief voor de visitatie der apotheken. Z. pl. 1880. 8°.

Wetten — Geneeskundige —. Met aanteekeningen, bevattende de jurisprudentie tot den laatsten tijd. Door S. GRATAMA HZN. Schoonhoven 1881. 8°.

Reglement op de burgerlijke geneeskundige dienst in Nederlandsch-Indië. Gearresteerd bij Stbl. n°. 97. Batavia 1882. 8°.

Wet van den 27. April 1884, (Stbl. n°. 96) betreffende het staattoezicht op krankzinnigen en krankzinnigengestichten. Met aant. enz. bew. door R. H. LOEF SCHUPHOVEN. Met suppl. 2 st. Vlaardingen 1884. 8°.

Wet van den 27. April 1884, (Stbl. n°. 96), waarbij . . . nadere bepalingen worden vastgesteld betreffende het staatstoezicht op krankzinnigen en krankzinnigengestichten. Met inleiding, aant. enz. bew. door H. A. MUSQUETIER. Met 2 aanhangsels. 4 dln. 's-Gravenhage 1884—92. 8°.

2 laatste deelen ontbreken.

Wet tot vaststelling van bepalingen betreffende het begraven van lijken, de begraafplaatsen en de begrafenisregten, van den 10^{en} April 1869 (Stbl. 65), zooals die gewijzigd is bij latere wetten. (Uitgeg.) door S. GRATAMA Hz. 2 dln. 's-Gravenhage 1888, 89. 8°.

Besluit — Koninklijk — van 27 Sept. 1889 (St. bl. n°. 125), tot vaststelling van de 3^e uitgave der Nederlandsche Pharmacopee. — Kon. Besl. van 27 Sept. 1889 (Stbl. n°. 126), tot nadere aanwijzing van de geneesmiddelen, bedoeld in het vierde lid van art. 9 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. n°. 60). — Beschikking van den Min. v. Binnenl. Zaken van 15 Oct. 1889, houdende nadere vaststelling van de lijsten van vergiften en van geneesmiddelen, bedoeld in de art. 7 en 30 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. n°. 61). 's-Gravenhage 1889. 8°.

Reglement van de Vereeniging tot bevordering der geneeskundige wetenschappen in Nederlandsch-Indië, goedgek. bij G.B. van 8 Mei 1889 n°. 20 (Stbl. n°. 105). Batavia enz. 1889. 8°.

Instructie voor H.H. genees-, heel- en verloskundigen bij de Nederduitsche Hervormde Diaconie te Amsterdam. [Amsterdam 1895]. 8°.

Wetboek — Nieuw geneeskundig — Overzicht en aanwijzing van wetten, besluiten, reglementen, enz., die van belang zijn voor geneeskundigen, apothekers enz., door G. W. BRUINSMA. Met Supplement I—VIII [1 Bd.] Haarlem 1898—1906. 8°.

Tresling (J. A.), Een ontslag [als Gemeente-Geneesheer te Diever]. Z. pl. 1899. 8°.

Nomenclatuur der doodsoorzaken. Aanschrijving van den Minister van Binnenl. Zaken van 10 Dec. 1900. 's-Gravenhage. 4°.
_____ 's-Gravenhage 1906. 8°.

Weyerman (J. W. Jenny), Het ontwerp Gezondheidswet. [Amsterdam] 1900. 8°.
De Gids 1900, 3.

Gezondheidswet — De — en de Woningwet, met inl., aant. en reg. door G. OOSTERBAAN. Groningen 1901. 8°.
_____ 2^e dr. Groningen 1903. 8°.

Verzameling van bepalingen ten behoeve van inlandsche geneeskundigen. Batavia 1901. 8°.

Wetten — Geneeskundige, veeartsenijkundige, artsenijsbereidkundige, tandheilkundige — en besluiten, zooals deze zijn gewijzigd bij de gezondheidswet en bij het Kon. Besluit van

4 Juni 1902 (Stbl. n°. 80). Verz. onder toez. van ED. PHILIPS en H. C. DE JONGH. Zalt-Bommel 1902. 8°.

Ongevallenwet 1901. Wet van 2 Jan. 1901 (St. 1) houdende wettelijke verzekering van werklieden tegen geldelijke gevolgen van ongevallen. Met uitvoeringsbesluiten enz. Ingeleid en met aant. door ED. PHILIPS en H. C. DE JONGH. Amsterdam 1903. 8°.

Oosterbaan (G.), De woningwet. Amsterdam 1904. 8°.

Maatsch. tot Nut van 't Algemeen.

Caissonwet — De — (van 22 Mei 1905). Memorie van toelichting. Voorloopig verslag (13 Maart 1905). Memorie van antwoord (7 April 1905). Bespreking in de 2de Kamer (14 April 1905). Kon. Besl. dd. 27 Juni 1905 tot vaststelling van een alg. maatregel van bestuur als bedoeld in art. 1 der wet, met toelichtingen van G. WALLER. Amsterdam 1905. 8°.

Handleiding voor de geneeskundigen, bij toepassing van artikel 82 der arbeidswet 1919. Uitgeg. door de Directie van den arbeid. 's-Gravenhage 1920. 8°.

_____ 2^e uitg. 's-Gravenhage 1929. 8°.

Kruisinga (Gerh. Corn. Jan), De ziekte-, ongevallen- en invaliditeitsverzekering in onze sociaal-geneeskundige wetgeving. Amsterdam 1925. 8°. — Diss.

Extracten uyt de willekeure der stad Amsteldam van het Chirurzyns Gilde, waar na de meesters chirurzyns zich zullen hebben te reguleeren. Amsterdam Z. j. 4°.

Instructie voor de chirurzyns der diakonie van de Hervormde gemeente der stad Dordrecht. [Dordrecht] Z. j. 4°.

Instructie voor de doctores medicinae der diakonie van de Hervormde gemeente der stad Dordrecht. [Dordrecht] z. j. 4°.

Naamlijst — Alphabetische — van meer veelvuldig voorkomende ziekten en gebreken en de rangschikking van deze in verschillende rubrieken, ten gebruike als leidraad bij het invullen der telkaarten bij den dienst der gevangnissen en aanverwante gestichten. Z. pl. en j. 8°.

Naamlijst — Alphabetische — van meer veelvuldig voorkomende ziekten en gebreken en de rangschikking van deze in verschillende rubrieken ten gebruike als leidraad bij het opmaken der ziekenrapporten. Z. pl. en j. 8°.

Publicatie. De Heeren Gedeputeerde Staten van de graaffschap Zutphen enz. [Instelling van een praeservatyf tegen de Roode en Grauwe Loop, door Dr. H. VAN DER WEERT]. Zutphen, by Dan. v. d. Spyk, z. j. f^o.

[Wetgeving — Geneeskundige — in Nederland in de 2^e helft der 19^e eeuw. Verzameling officieele stukken, couranten, adressen, enz.]. 1°.

II. WETTEN, REGLEMENTEN ENZ. VAN VEREENIGINGEN EN MAATSCHAPPIJEN.

Wetten der Utrechtsche verloskundige Vereeniging. [Utrecht 1846]. 8°.

[Wetten — Verzameling van — der Ned. Maatsch. tot bevordering der geneeskunst]. 's-Gravenhage enz. 1 bd.

Ontwerpen van wet van 1848 en '53. — Handelingen van de wetgevende vergadering van 1849 (met naamlijst van de leden). — Wetten van 1849, '54, '60, '67, '76, '86. — Statuten 1893. — Huishoudelijk reglement 1893. 14 st.

Wetten van den Geneeskundigen Kring te Amsterdam van 1848, 1850, 1854, 1863, 1868, 1872, 1884, 1894. 8 st. [1 bd.]. [Amsterdam 1848—1894]. 8°.

Reglement van de afdeling Groningen der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst. Groningen 1850. 8°.

Wetten van de Studenten-vereeniging Aesculapius te Haarlem. [Haarlem] 1858. 16°.

Rapport — Het — der Heeren Prof. Van Overbeek de Meyer, Prof. A. P. Fokker en Dr. Menno Huizinga, aan de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst, beoordeeld door W. VAN DEN BERGH, J. W. GUNNING, S. R. HERMANIDES e.a. 's-Gravenhage 1882. 8°.

Roijen (J. I. A. B van), Waarom ik bedankt heb voor het lidmaatschap van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst. Open brief. [Rotterdam 1897]. 8°.

Verslag van de vergadering, bijeengeroepen door Dr. F. U. OCKERSE, op Vrijdag 24 Mei 1901, in het Zuid-Holl. Koffiehuis, met het doel De Nederlandsche Artsenbond op te richten. Den Haag [1901]. 8°.

Sikkel AZN. (A.), Prae-advies aan het hoofdbestuur van de Nederl. Maatij. tot bevordering der geneeskunst over het voorstel 's-Gravenhage en O., aangenomen in de algemeene vergadering te Leiden 1901. Bijgevoegd: Ontwerp-organisatie van [J. P.] HEYE en [J. C. G.] EVERS (1848). Z. pl. [1901]. 8°.

Rapport van de commissie uit den Geneeskundigen Kring te Arnhem over de reorganisatie der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst in aansluiting aan het H[ooft] B[estuurs] R[apport]. Samengest. door MOLL, RENSSSEN en VAN GORKOM. Arnhem 1902]. 4°.

Dieren (E. van), Ter overname aangeboden. Drie voorstellen voor de algemeene vergadering [der Ned. Maatsch. t. bevord. der Geneesk.]. Z. pl. 1903. 8°.

Dieren (E. van), Ter rechtvaardiging van mijzelf. Ter kenschetsing mijner bestrijders. Ter vergemakkelijking van mijn taak voor het vervolg. Aan de leden van den Amsterdamschen Geneeskundigen Kring. [Amsterdam 1904]. 4°. — Met facs.

Circulaire van den Bond van Geneesheeren in N. I. Semarang [1906]. 8°.

Dieren (E. van), De Kring als vakvereeniging op den verkeerden weg! Een voorstel tot in-trekking van het bindend besluit tegenover de Foresters. [Amsterdam 1908]. 8°.

Reglement — Huishoudelijk — van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde. [Amsterdam] 1925. 8°.

Reglement — Huishoudelijk — van den Geneeskundigen Kring te Amsterdam. Opnieuw herzien 14 Dec. 1926. [Amsterdam 1926]. 8°.

Wet van het Genootschap tot bevordering van Natuur-genees- en heekunde te Amsterdam. (Opgericht 1790). Amsterdam [1929]. 8°.

III. BESCHOUWINGEN OVER WETSONTWERPEN, WETTEN ENZ.

Adres en vertoog ter verbetering van het genees- en heekundige enz. in ons Gemeenebest, den 27 April 1796 aan de Nation. Vergad. overgegeven en thans met eenige bijvoegsels verm. door DAV. HEILBRON CZN. Den Haag 1797. 8°.

Heilbron Cz. (Dav.), Adres en vertoog ter verbetering van het genees- en heekundige enz. in ons gemeenebest, den 27 Apr. 1796 aan de Nationale Vergadering overgegeven en thans met eenige bijvoegsels vermeerderd. Den Haag 1797. 8°.

Iets aan myne Kunst- en Stad-Genooten over het uitgestrekte nut... van de werkzaamheden der alhier aangestelde Commissie van geneeskundig toezicht, door D. M. Amsterdam 1798. 8°.

Rapport van den Commissaris tot de zaken der geneeskundige staatsregeling [J. VAN HEEKEREN JR.] aan den Agent van nationale opvoeding, begeleide een reglement van geneeskundig bestuur in de Bataafsche republiek, 11 Nov. 1799. No. 3. ['s-Gravenhage 1799]. 8°.

Feigneaux (E.), Quelques réflexions sur les lois et réglemens qui régissent l'art de guérir dans le royaume des Pays-Bas. Bruxelles 1828. 8°.

Notulen der vergadering van presidenten en afgevaardigden der Provinciale geneeskundige kommissien ter herziening der geneeskundige staatsregeling, gehouden te 's-Hertogenbosch 3 Nov. 1828, enz. Z. pl. [1828]. 1°.

- Eekma (B.)**, Iets over de wetten op de uitoefening van genees-, heel- en verloskunde, naar aanleiding van hetgeen daaromtrent in 1828 te 's-Hertogenbosch is voorgesteld, alsmede van de Vluchtige bedenkingen door J. R. L. de Kirckhoff. Groningen 1831. 8°.
- Opdorp (J. H. van)**, Adressen aan Z. M. den Koning enz. over eenige punten der geneeskundige wetgeving. Breda 1839. 8°.
- Adres aan . . . den Minister van Binnenlandsche Zaken**, betreffende de uitoefening der geneeskunde ten plattelande, door vijf medicinae doctores en een plattelandsheermeester [W. M. S. JUNIUS, H. POLYN BUCHNER, C. A. LUTGERT e.a.]. Leyden 1842. 8°.
- Baart de la Faille (J.)**, Eenige opmerkingen betreffende de rapporten over de geneeskundige staatsregeling, ingediend door de Commissie, benoemd bij Z. M. besluit van 20 Nov. 1841. Groningen 1842. 8°.
- Bedenkingen tegen eenige punten van het Rapport der Commissie**, belast met de herziening der geneeskundige staatsregeling hier te lande. Utrecht 1842. 8°.
- Beoordeeling van de Bijdragen tot Geneeskundige Staatsregeling door eenen Medic. Doctor**. Amsterdam 1842. 8°.
- Brief aan de Heeren P. Hendriksz, J. van Deen en J. P. Heije**, over de Stukken betreffende de herziening der Geneeskundige Wetten en Verordeningen in 1841—1842. Door eenen MED. Chir. et Artis Obst. Doctor. Utrecht 1842. 8°.
- Bijdragen tot geneeskundige staatsregeling**. 3 dln. Amsterdam 1842—45. 8°.
- Tresling (J. Bosman)**, Vluchtige beschouwing van het rapport uitgebragt door de Staats-Commissie voor de geneeskundige aangelegenheden, benoemd den 20 Nov. 1841. Groningen 1842. 8°.
- Brauw (J. de)**, Brieven over de uitoefening der geneeskunde in ons vaderland; geschreven in het jaar 1842. Woerden 1842. 8°.
- Brauw (J. de)**, Tweede tweetal brieven over de uitoefening der geneeskunde in ons vaderland, geschreven in het jaar 1842. Woerden 1842. 8°.
- Broers (H. J.)**, Wederlegging van den 1sten brief van het Tweede tweetal brieven enz. door J. de Brauw. Utrecht 1842. 8°.
- Smallenburg (F. van Catz)**, Bedenkingen omtrent de geneeskundige staatsregeling, naar aanleiding van het Rapport der Commissie tot herziening van dezelve, bepaaldelijk den stand der apothekers betreffende. Leyden 1842. 8°.
- Gedachten over, en bedenkingen tegen de stukken betreffende de herziening der geneeskundige wetten en verordeningen in 1841—1842**. 's-Hertogenbosch 1842. 8°.
- Humor en ernst, in gedachten en opmerkingen nopens de rapporten over de geneeskundige staatsregeling in 1841—1842 door Doctor [A. F. H. DE] L[ESPINASSE]**. Deventer 1842. 8°.
- Mensert (W.)**, Betoog ter overweging, aangaande eene voorgestelde geheele vereeniging, zoowel als van het doelmatige van de bestaande scheiding, doch slechts in de beoefening der bijzondere vakken van genees- en heelkunst. Amsterdam 1842. 8°.
- Ontwerp van verbetering der geneeskundige wetgeving**. Leyden 1842. 8°.
- Pennink (J. J.)**, Ontwerp eener geneeskundige staatsregeling voor Nederland. Deventer 1842. 8°.
- Hoeven (C. Pruys van der)**, Bedenkingen en aanmerkingen op de Stukken betreffende de herziening der geneeskundige Wetten en Verordeningen in 1841—1842. Leiden 1842. 8°.
- Lange (W. G. ten Houte de)**, Wetenschappelijke bedenkingen tegen de brochure van A. H. Gouwe en M. Lusink, benevens opmerkingen de Ger. Geneeskunde betreffende. Alkmaar 1842. 8°.
- Voorstel nopens eenige belangrijke veranderingen in onze geneeskundige staatsregeling; door een praktizerend Geneesheer**. Utrecht 1842. 8°.
- Wenschen en wenken voor de geneeskundige wetgeving in ons vaderland**. [Door C. J. U. HUBER]. Schoonhoven 1842. 8°.
- Brauw (J. de)**, Derde tweetal brieven over de uitoefening der geneeskunde in ons vaderland. Woerden 1843. 8°.
- Ontijd (C. G.)**, Proeve eener geneeskundige staatsregeling, of bedenkingen en aanmerkingen betreffende de rapporten over de geneeskundige staatsregeling. 's-Gravenhage 1843. 8°.
- Ridder (G. L.)**, Beantwoording der Beschouwing van eenige der voorstellen van de Commissie ter herziening der geneeskundige wetten en verordeningen door A. A. Sebastian, en van eenige punten der Opmerkingen betreffende diezelfde voorstellen door J. Baart de la Faille. Amsterdam 1843. 8°.
- Seegers (Th. Corn.)**, De beide rapporten over de geneeskundige staatsregeling, ingediend 23 Apr. 1842 door de Commissie, benoemd bij Z. M. Besluit van 20 Nov. 1842, no. 60, aan Z. E. den Min. van binn. zaken. Bescheiden aan de waarheid getoetst. 's-Gravenhage 1843. 8°.
- Coulon (Jul. Vitringa)**, Onpartijdige beschouwing van het uitgebragte rapport der Commissie over de geneeskundige staatsregeling enz. Leeuwarden 1843. 8°.
- Watering (C. van de)**, Adres over sommige punten, betreffende de uitoefening der geneeskunde ten plattelande. Zierikzee 1843. 8°.

Bedenkingen op het ontwerp van wet, betrekkelijk de uitoefening der geneeskunde, door de plaatselijke Commissie van geneeskundig toezicht te Hoorn. Hoorn 1844. 8°.

Handelsbladen en eenige andere couranten bevattende eenige beschouwingen over het ontwerp van wet van 1844 [Geneeskundige staatsregeling].

Heije (J. P.), Aanteekeningen betreffende de voorgedragene wet op de uitoefening der takken van geneeskunde. Amsterdam 1844. 8°.

Ontwerp van wet tot regeling van hetgeen betrekkelijk is tot de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst. [Amsterdam 1844]. 8°.

Ingediend aan de 2e Kamer der St.-Gen. en door haar verworpen.

Petitie van de Amsterdamsche Apothekers aan de 2e Kamer der St. Generaal naar aanleiding van het ontwerp van Wet tot regeling der verschillende takken der geneeskunst. [Amsterdam 1844]. f°.

Verslag — Voorloopig — van de centrale afdeling der Tweede Kamer op het wetsontwerp op de uitoefening der geneeskunst van 1844.

Handelingen der Tweede Kamer.

Wahlburg [W. G.], Beschouwingen op het wetsontwerp ter regeling van de uitoefening der verschillende takken van geneeskunde. Amsterdam 1844. 8°.

Adres aan de Tweede Kamer der St.-Generaal, ingediend door de Commissie voor Geneesk. toezicht te Schiedam, ter zake van het aangeboden Ontwerp van wet, tot regeling van hetgeen betrekkelijk is tot de uitoefening van de verschillende takken der Geneeskunst. [Amsterdam 1845]. 8°.

Bijdragen voor Geneesk. Staatsreg. III. 2.

Bedenkingen van eenige apothekers, te 's-Gravenhage, tegen het ontwerp van wet omtrent de uitoefening der verschillende takken van de geneeskunst, aan de 2e Kamer der St.-Gen. aangeboden bij K. B. van den 13 November 1844. 's-Gravenhage 1845. 8°.

Bedenkingen op het ontwerp van wet betrekkelijk de uitoefening der geneeskunde, door genees-, heel- en verloskundigen [C. W. H. VAN KAAHOFEN, F. DOZY, J. H. MOLKENBOER e.a.] binnen de stad Leiden. Leiden 1845. 8°.

Groshans (G. Ph. F.), Bedenkingen tegen het ontwerp van wet op de uitoefening der takken van de geneeskunst. Rotterdam 1845. 8°.

Heeren — Aan de Edel Mogende — President en Leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal. [Amsterdam 1845]. 8°.

Petitie van Drogisten te Amsterdam aan de 2e Kamer der St.-Generaal, over het Ontw. van Wet betrekkel. de Geneeskunst.

Nierop Jr. (A. S. van), Gedachten over de scheiding der geneeskunde, en het inwendig toedienen van geneesmiddelen door heelmeesters. Amsterdam 1845. 8°.

Ontwerp van wet nopens de uitoefening der takken van geneeskunst. [Door D. J. A. ARNTZENIUS. Amsterdam 1845]. 8°.

Ontwerp — Het — van wet op de uitoefening der takken van geneeskunst. [s-Gravenhage] 1845. f°.
Handelingen der Tweede Kamer 1844—1845. (13).

Ontwerp van wet op de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst. [Door J. P. HEYE. Amsterdam 1845]. 8°.

Tresling (J. Bosman), Bedenkingen betreffende het ontwerp van wet op de uitoefening der verschillende takken van geneeskunde. Groningen 1845. 8°.

Verslag — Voorloopig — [betreffende] de uitoefening der takken van geneeskunst. 1844—45. No. 13. [s-Gravenhage 1845]. f°.

Deen (I. van), Handelingen der Provinciale Geneeskundige Commissie van Overijssel in 1846. Zwolle 1847. 8°.

Broers (H. J.), Wat staat ons geneeskundigen thans te doen na het benoemen der Commissie? Utrecht 1848. 8°.

Verzameling der stukken betreffende het, door alle de Leden der provinciale Commissie van geneeskundig onderzoek en toezicht in Noord-Holland, residerende te Amsterdam, verzocht ontslag uit deze hunne betrekking en het daarop gevolgd besluit des Konings. 24 Sept. 1850. Amsterdam 1850. 8°.

Vrijheid — Neêrlands — bedreigd door het ontwerp van wetten op de geneeskunde. Een wenk voor het Nederlandsche volk. Utrecht 1851. 8°.

Ontwerpen van Wet op het geneeskundig Staatsbestuur, de uitoefening der geregelijke geneeskunde; de uitoefening der geneeskunst, de uitoefening der artsnij-bereid-kunst, en den handel in geneesmiddelen en in heelkundige werktuigen; met Memorien van toelichting en bijgevoegd Rapport, aan den Min. van Binnenl. Zaken, ingediend door de Staats-Comm. benoemd in 1848. 's-Gravenhage 1851. 8°.

Wenken over natuurgeneeskunde als toelichting tot de brochure: „Neerlands vrijheid bedreigd door het ontwerp van wetten op de geneeskunde”. [Door J. B. GROSS, BICKING, S. M. GRANICHTSTÄDTEN e.a. Uit het Duitsch vert. door P. JUT VAN BREUKELERWAARD]. Amsterdam [1851]. 8°.

Beschouwingen — Korte — over — en bedenkingen tegen het ontwerp van wet op de uitoefening der geneeskunst. Door de stedelijke Heel- en Vroedmeesters te Middelburg in Zeeland. Middelburg 1852. 8°.

Kiehl (W. F. P.), Over staats-geneeskunde en geneeskundige staatsinstellingen, vooral in betrekking tot de ontwerpen van wet, voorgesteld door de Staats-Commissie, benoemd in 1848. 's-Gravenhage 1852. 8°.

- Rapport** — Algemeen — uitgebragt door de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, omtrent de Ontwerpen van wet [Geneeskundig Staatsbestuur] enz. ingediend door de staatscommissie, benoemd bij Kon. Besl. van 25 Julij en 4 Aug. 1848. [Door J. P. HEIJE. Amsterdam 1852]. 8°.
- Stukken** betreffende het „Voorstel van d. Hr. Wintgens tot instelling van plaatselijke raden van gezondheid”. fol.
Gedrukt voor de Tweede Kamer. Zitting 1853—54 (XII).
- Brief van een' vriend** over de circulaire der Provinc. Commissie van geneesk. onderzoek en toezicht in Zeeland, van den 19 Mei 1854. [Door J. PERSANT SNOEP]. Goes 1854. 8°.
- Evers (J. C. G.)** — Drie wetsontwerpen op de geneeskunst, de artsenijsmengkunst en den overgang; medegedeeld door —. [’s-Gravenhage]. 8°.
Themis 1854. 2e verz. 1e dl.
- Snijders (C. J.)**, De wettelijke bepalingen op de uitoefening der inwendige geneeskunst voor den heelmester ten platten lande, onderzocht en toegelicht. Middelburg 1855. 8°.
- Heije (J. P.)**, De diakoniën en de armenwet. Open brief aan Jhr. Mr. J. de Witte van Citters. Amsterdam 1856. 8°.
- Wintgens (W.)**, Redevoering uitgesproken 21 Apr. 1856, bij gelegenheid der beraadslaging over het voorstel van wet tot het instellen van plaatselijke raden van gezondheid. [den Haag 1856]. 8°.
- Bedenkingen** — Vrijmoedige — tegen het wetsontwerp op de uitoefening der artsenijsbereidkunst. Adres aan de 2^e Kamer der St. Generaal. Door eene Vereeniging van Apothekers. Arnhem 1857. 8°.
- Ontwerpen van wet**, regelende: 1. de uitoefening der geneeskunst; 2. de uitoefening der artsenijsbereidkunst enz.; 3. het geneeskundig bestuur en 4. het onderzoek naar de bekwaamheid van aanstaande geneeskunstoefenaren en apothekers. Rotterdam 1857. 8°.
- Suerman (B. F.)**, De geneeskundige wetsontwerpen, door de Regering aangeboden aan de Staten-Generaal. Utrecht 1857. 8°.
- Veegens (D.)**, Het ontwerp der geneeskundige staatsregeling (1857). Getoetst aan de eischen der maatschappij en het belang der geneeskunst-oefenaren in Nederland. 2 Stk. Weesp 1857. 8°.
- Gedachten** over geneeskundige wetten en gepromoveerde geneesheeren, in verband met het natuurlijk regt en het belang der ingezetenen. Antwerpen 1858. 8°.
- Uitoefening** — De — der geneeskunst overgelaten aan de vrije concurrentie. Een woord over de gelijkstelling der geneeskunst met alle andere vrije takken van kunst, handel en nijverheid. Antwerpen 1858. 8°.
- Adres der Natuurkundige Afdeeling van de Koninkl. Akademie van Wetensch. te Amsterdam** aan... den Minister van Binnenl. Zaken over de wets-ontwerpen regelende geneeskundige aangelegenheden. [OndertEEK. W. VROLIK]. Amsterdam 1859. 8°.
- Dijk (C. M. van)**, Bijdrage tot de memorie van toelichting tot het Ontwerp van wet, regelende de uitoefening der artsenijsbereidkunst en het verkoopen van geneesmiddelen, enz. Utrecht 1859. 8°.
- Belang** — Is het overeenkomstig het algemeen — en regtvaardig, aan de artsen het leveren van geneesmiddelen te verbieden? door een practiserend geneesheer. Amsterdam 1862. 8°.
- Eerste** — Is het — der vier wetsontwerpen regelende de geneeskunst zóó voortreffelijk, dat het geene aanpryizing behoeft, of zóó slecht, dat het geene critiek verdient? [door Een medicinae doctor]. Amsterdam 1862. 8°.
- Kerbert (J. J.)**, Aanteekeningen op de voorgestelde wetsontwerpen betreffende de geneeskunde. Amsterdam 1862. 8°.
- Makkink Bz. (J. Ph.)**, Ik strijd en houd mij boven. Luctor et emergo. Grieven tegen de wet op de geneeskunde en een gedeelte van het publiek. Zutphen 1862. 8°.
Geneesk. Courant 30 Nov. 1862.
- Nuijens (W. J. F.)**, Het ontwerp van wet op de uitoefening der genees-, heel- en verloskunde in ons vaderland toegelicht. Amsterdam 1862. 8°.
- Ontwerp van wet**, regelende de uitoefening der geneeskunst. — Art. 9 van het —. Groningen 1862. 8°.
- Ontwerpen** — De — der geneeskundige wetten, ter aanbieding aan de Tweede Kamer in 1861 gereed. [Door S. VAN HEEMSTRA]. Utrecht 1862. 8°.
- Opmerkingen** — Eenige — omtrent het ontwerp van wet regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker, hulp-apotheker en vroedvrouw. Leiden 1862. 8°.
- Opmerkingen** — Korte — over de geneeskundige wetsontwerpen, aan de 2^e Kamer der St.-Generaal in Junij 1862 aangeboden. [Door C. Vos]. Dordrecht 1862. 8°.
- Philaethes (Pseud.)**, Gelijkstelling van de plattelands-heelmeester met den medicinae doctor. Leiden 1862. 8°.
- Verwey [Leon. Herm.]**, Kritiek van de wetsontwerpen voor de regeling der geneeskundige staats-aangelegenheden. 's-Gravenhage 1862. 8°.
- Verslag** — Voorloopig — van de Tweede Kamer der Staten Generaal omtrent die ontwerpen van wet. [Regeling van het geneeskundig staats-toezicht]. — Brief van den Minister omtrent Art. 19. [’s-Gravenhage 1864]. f^o.
Handelingen der Tweede Kamer 1863—1864. (LII).

Woord — Een — over de ingediende wetsontwerpen rakende de geneeskundige staatsregeling [door Eenige ingezetenen van Amsterdam]. Amsterdam 1862. 8°.

Ontwerp van wet tot intrekking der quarantaine maatregelen benevens memorie van toelichting (Zitting der Tweede Kamer der Staten-Generaal 1863/64), benevens voorloopig verslag der Tweede Kamer en memorie van beantwoording, met bijlagen.

Handelingen v. d. Tweede Kamer.

Pharmacophilus, Wenken nopens de aanstaande geneeskundige staatsregeling. Amsterdam 1863. 8°.

Cohen (L. Ali), De inhoud van den open brief van Prof. F. C. Donders aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 12 Nov. 1864, aan de werkelijkheid getoetst. Groningen 1864. 8°.

Donders (F. C.), Open brief aan de leden van de 2^e Kamer der St. Gen., betrekkelijk de wetsontwerpen, regelende het geneeskundig staats-toezicht, enz. Utrecht [1864]. gr. 8°.

Gelijkstelling — De — der ongegradueerden met de doctoren in de bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunst. Haarlem 1864. 8°.

Imans (M.), Bedenkingen tegen de ontwerpen van wet betreffende het geneeskundig staats-toezigt enz. Utrecht 1864. 8°.

Loncq C. Jzn. (G. J.), Bezwaren tegen het eerste en tweede der den St. Gen. aangeboden geneeskundige wetsontwerpen. Utrecht 1864. 8°.

Penn (J.), Iets over den open brief van Donders betrekkelijk de wetsontwerpen regelende het geneeskundig staats-toezigt enz., gerigt aan de leden van de 2^e K. der St. Gen. Amsterdam 1864. gr. 8°.

Revius (J.), Het monopolie der geneeskunst. Nader betoog tegen het monopolie enz., vervolg der gedachten over de vrije uitoefening der geneeskunst. 's-Gravenhage 1864. 8°.

Wiedenbroek (W. J. C.), De ontwerpen van wet tot regeling der geneeskundige aangelegenheden, getoetst aan de belangen van maatschappij en wetenschap. Zwolle 1864. 8°.

Antwoord op de artikelen over de geneeskundige staatsregeling in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 16 en 17 Mei 1865. [Door W. KOSTER]. Utrecht 1865. 8°.

Behandeling — De — en aanneming der geneeskundige wetsontwerpen door de 2de Kamer der St. Gen. Een anatomisch physiologisch onderzoek, door een getrouw lezer van het Bijblad. Zwolle 1865. 8°.

Binger (D.), Eenige opmerkingen over gezondheidspolitie, in betrekking tot het wetsontwerp regelende het geneeskundig staats-toezigt. Amsterdam 1865. 8°.

Bruinsma (G. W.), De werking der geneeskundige wetten van het jaar 1865. [Tiel 1879] f°.

Geneesk. courant 1879, no. 13—27.

Donders (F. C.), Mijn open brief aan de leden van de 2^e Kamer der St. Gen. betrekkelijk de wetsontwerpen, regelende het geneeskundig staats-toezigt, enz. tegen de aanvallers verdedigd. Utrecht [1865]. gr. 8°.

Donders (F. C.), Een laatste woord betrekkelijk de wetsontwerpen, regelende het Geneeskundig Staatstoezigt enz. gericht aan de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Utrecht 1865. f°.

Imans [Mar.], Een woord over Dr. Penn's „Nog iets over de ontwerpen van wet regelende het geneeskundig staats-toezicht". Utrecht 1865. 8°.

Koster (W.), De aard der oppositie tegen de medische wetsontwerpen. Antwoord aan „Iemand die meê wil doen" en anderen. Utrecht 1865. 8°.

Strijd — De — tegen de geneeskundige wetsontwerpen, beschouwd door iemand die niet meê wil doen. Rotterdam 1865. 8°.

Koster (W.), Brief aan Dr. H. Boursse Wils, over zijn woord ter verdediging der nieuwe wetten op het geneeskundig staats-toezigt enz. Utrecht 1865. 8°.

Loncq C. Jzn. (G. J.), Open brief aan de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de voorgedragen wetsontwerpen tot regeling van het geneeskundig staats-toezicht enz. Utrecht 1865. gr. 8°.

Nuyens (W. J. F.), Een woord ter zake van het aanhangig wetsontwerp op de uitoefening der geneeskunde. Amsterdam 1865. 8°.

Ontwerpen — De — van wet, regelende het geneeskundig staats-toezigt, enz. beschouwd en aanbevolen door X. Utrecht 1865. 8°.

Utrechts Prov. en Sted. Dagblad.

Otten (P. F.), De bezwaren tegen de wetsontwerpen, regelende de geneeskundige aangelegenheden... gehandhaafd, enz. Amsterdam 1865. 8°.

Penn (J.), Nog iets over de ontwerpen van wet, regelende het geneeskundig staats-toezigt, enz. (Naar aanleiding van de brochures van Prof. Loncq en Dr. Imans). Amsterdam 1865. 8°.

Reeken (C. G. von), De waarde der laatst ingediende wets-ontwerpen op de geneeskunde, getoetst aan de bestaande wetten. Haarlem 1865. 8°.

Revius (J.), Nog een woord over het monopolie der geneeskunst, aan de Eerste Kamer der St. Gen. aangeboden. Amsterdam 1865. 8°.

Schleurlholts (L. T.), Een vrijmoedig woord aan de Eerste Kamer over het wetsontwerp regelende de uitoefening der geneeskunst. Groningen 1865. 8°.

Teljer (A. H.), Een kort woord naar aanleiding van het adres der hh. Kapteijn c.s. betreffende het wetsontwerp op het geneeskundig staats-toezigt enz.]. Utrecht 1865. 8°.

Verwey (L. H.), De geneeskundige wetgeving in 1865 tot stand gebracht door Mr. J. R. Thorbecke, Min. van Binn. Zaken. Verklaard, toegel. en opgeh. 4 st. [1 bd.]. Rotterdam 1865, 66. 8°.

Wils (H[enr.] Boursse), Een woord tot verdediging der nieuwe wetten op het geneeskundig staats-toezicht enz. tegen de grieven der Utrechtsche hoogeschool. Leiden 1865. 8°.

Mulder (G. J.), Adres aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken, betreffende het nieuwe geneeskundige staats-bestuur. Rotterdam 1866. 8°.

Rapport omtrent de maatregelen van Regeringswege te nemen tegen de TRICHINOSE. [Door G. E. V. SCHNEEVOOGT, A. W. M. VAN HASSELT, P. HARTING]. Amsterdam 1866. 8°.

Versl. en meded. der Kon. Akad. v. Wet. afd. natuurk., 2e reeks, dt. 11.

Notulen der openbare vergaderingen van den Geneeskundigen Raad voor Gelderland en Utrecht, gehouden 16 Febr., 25 Apr. en 19 Nov. 1866. Arnhem 1867. 8°.

Verslag eener Commissie uit de Tweede Kamer der St. Gen. over de verslagen aan den Koning van de bevindingen en handelingen van het geneesk. staats-toezigt in 1866 en 1867, enz. [Samengest. door WESTERHOFF, M. J. GODEFROI, KIEN e.a.]. 's-Gravenhage 1870. 8°.

Cappelle (H. van), De wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten. Overzicht van de bevoegdheid en plichten van Besturen en Ingezeten van Nederland. Haarlem 1872. 8°.

Hoog (J. M.), Wet van 4 Dec. 1872 (St. no. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten, opgehelder door eene aanteekening. Arnhem 1873. 8°.

Mededeelingen in de vergadering van den Geneeskundigen Raad voor Z.-Holland, in Julij 1873. 8°.

Als hs. gedrukt, voor de leden van den Raad.

Middendorp (A. A.), Het geneeskundig staats-toezicht en de geneeskundige stand in Nederland. Amsterdam 1878. 8°.

Mulder (G. J.), De geneeskunst-oefenaren naar de Nederlandsche wetten. Rotterdam 1878. 8°.

Burg (C. L. van der), Kantteekeningen op het Reglement op de burgerlijke geneeskundige dienst in Ned.-Indië. Batavia 1882. 8°.

Bataviaasch Handelsblad.

Cowan (F. M.), Lunacy legislation in Holland. Lewes 1883. 8°.

The Journal of Mental Science, Juli 1883.

Man (J. C. de), De wettelijke bepalingen op het leveren van medicijnen door doctoren te Middelburg. Middelburg 1885. 8°.

Archief v. h. Zeeuwsch Gen. Dl. VI, 1.

Enquête betreffende werking en uitbreiding der wet van 19 Sept. 1874 (Staatsblad no. 130) en naar den toestand van fabrieken en werkplaatsen. Verslag der Commissie. No. 5. Den Haag 1887. f^o.

Simons (H.), De fabrieksarbeiders in Nederland en hunne pensioneerding. Amsterdam 1888. 8°.

Praeadvies aan den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland over het ontwerp van wet tot gedeeltelijke herziening van de wet van 4 Dec. 1872 (Stbl. no. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten, aan de 2^e K. der St. Gen. ingediend bij Kon. Boodschap dd. 10 Juni 1890. [Door J. FORSTER, J. ZEEMAN en C. M. J. WILLEUMIER]. [Amsterdam 1890]. 8°.

Dentz (L. F.), Een geneeskundig vraagstuk van den dag, populair behandeld. Helmond 1892. 8°.

Dentz (Th.), Tandheelkundige wetgeving. Rede. Utrecht 1895. 8°.

Rapport der Commissie, benoemd... 23 Juni 1894, te Groningen, ten einde te onderzoeken welke veranderingen en verbeteringen er zouden kunnen aangebracht worden in de wet houdende voorzieningen tegen besmettelijke ziekten. Utrecht 1895. 8°.

Bevat artikelen van G. SCHELTEMA, M. DENEKAMP, L. C. HOMOET e.a. Ned. Vereeniging v. paediatric.

Mijle (C. H. A. van der), Onze geneeskundige wetgeving. Historisch overzicht der inzonderheid sinds 1813 uitgevaardigde voorschriften, enz. Ooltgensplaat 1896. 8°.

Rapport over de vraag of het waarnemen der geneeskundige praktijk door Semi-Artsen al dan niet door wetswijziging behoort te worden gesanctioneerd. [Amsterdam 1897]. 8°.

Nederl. Maatsch. t. b. d. Geneesk.

Ontwerp-drankwet. Wet tot regeling van den kleinhandel in alcoholhoudende dranken. St. Anna-Parochie 1898. 8°.

Uitg. door de Ned. Ver. tot Afschaffing van sterken drank.

[Bespreking van het Rapport der Commissie van praeadvies over het Ontwerp-Gezondheidswet, benoemd door den Geneeskundigen Kring te Amsterdam]. Z. pl. 1899. 8°.

Notulen 9e vergadering van den Geneeskundigen Kring 27 Nov. 1899.

[Bespreking van een artikel van S. R. Hermanides in de Geneeskundige Courant, getiteld „Regeling van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid”].

Nieuwe Rotterdammer Courant 20 Nov. 1899.

Bruinsma (Vitus), De Gezondheidswet.

Bildsche Courant, 21/28 Sept. 1899.

Dentz (L. F.), Enkele opmerkingen over het Ontwerp van Wet regelende het staats-toezicht op de volksgezondheid. Amsterdam 1899. 8°.

- Gezondheidswet — De —.** [Door G. W. BRUINSMA].
Middelburgsche Courant, 27/28 Sept. 1899.
[Haarlem 1900]. 8°.
Vragen des Tijds, 1900.
- Kooperberg (Ph.),** De volksgezondheid in ons parlement. 's-Gravenhage 1899. 8°.
Tijdspiegel, 1899.
- Ontwerp — Het —** van de Gezondheidswet met de Memorie van Toelichting. Zwolle 1899. 8°.
Tijdschrift voor Sociale Hygiëne en Openbare Gezondheidsregeling.
- Ontwerpen — De —** van de Woningwet en de Gezondheidswet. Zwolle 1899. 8°.
Tijdschr. voor Sociale Hygiëne en Openbare Gezondheidsregeling.
- Oosterbaan (G.),** De ontwerpen Woningwet en Gezondheidsdienst. [Amsterdam] 1899. 8°.
De Gids, 1899, 12.
- Rapport der commissie van praeadvies** [benoemd door den Geneeskundigen Kring te Amsterdam] over het Ontwerp-Gezondheidswet. [Samengest. door J. ZEEMAN, C. F. J. BLOOKER, H. G. RINGELING e.a. Amsterdam 1899]. 8°.
- Sikkel AZN. (A.),** Iets uit de geschiedenis van Nederland's geneeskundige staatsregeling. Feestrede. 's-Gravenhage [1899]. 4°.
- Verslag der Commissie in zake eene nieuwe regeling van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid,** benoemd ingevolge besluit van de Alg. Verg. der Ver. van Burgerlijke Ingenieurs op 25 Sept. 1897 te 's-Gravenhage. [Samengest. door J. OPPENHEIM, J. MENNO HUIZINGA, M. SYMENS e.a.]. 's-Gravenhage [1899]. 8°.
- Advies over het Ontwerp-Woningwet,** uitgebracht door de Gezondheids-Commissie te Amsterdam. [Samengest. door D. JOSEPHUS JITTA en DE ROOIJ. Amsterdam 1900]. 8°.
- [Bespreking van het Rapport in zake de ahangige ontwerpen van wet tot regeling van het toezicht op de volksgezondheid en op de volkshuisvesting,** uitgebracht door de Commissie van prae-advies, benoemd door den Geneeskundigen Raad voor Zuid-Holland]. Z. pl. 1900. 8°.
Notulen der vergadering van den Geneesk. Raad voor Z.-Holland van 20 Mrt. 1900.
- Bijlsma (R.),** Rapport over het ontwerp van wet tot regeling van het Geneeskundig Staatstoezicht op de Volksgezondheid, op verzoek van het bestuur der afdeeling uitgebracht. Z. pl. [1900]. 8°.
Afd. Zeeland van de Ned. Mij. tot bevordering der geneeskunst.
- Kooperberg (Ph.),** Het geneeskundig staats-toezicht en het staatstoezicht op de volksgezondheid. 's-Gravenhage 1900. 8°.
Tijdspiegel, 1900.
- Rapport van de Commissie uit den Geneeskundigen Raad voor Noord-Holland aan den genoemden Raad in zake het Ontwerp van de Gezondheidswet.** [Samengest. door G. C. VAN BALEN BLANKEN, P. ANKERSMIT, J. A. FIJNVANDRAAT e.a. Amsterdam 1900]. 8°.
- Rapport over het wetsontwerp tot regeling van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid,** uitgebracht door de Gezondheidscommissie te Amsterdam. [Samengest. door D. JOSEPHUS JITTA en DE ROOY. Amsterdam 1900]. 8°.
- Verslag der Commissie, bij besluit der Vergadering van den Geneeskundigen Raad voor Zuid-Holland, op 29 Dec. 1899, benoemd om rapport uit te brengen over de bij de Tweede Kamer der St. Gen. ingediende wetsontwerpen regelende het staatstoezicht op de volksgezondheid en op de volkshuisvesting.** [Samengest. door W. NOLEN, H. P. N. HALBERTSMA, A. O. H. TELLEGEN e.a.]. Leiden [1900]. 8°.
- Brief — Open —** aan de raadsleden [van Amsterdam, over de ontwerp-verordening regelende den gemeentelijken geneeskundigen dienst]. Als ik raadslid was.... [door een gewezen Stads-Heelkundige]. Z. pl. [1901]. 8°.
- Rapport over den gemeentelijken geneeskundigen dienst** [te Amsterdam]. Haarlem 1901. 8°.
Ned. Maatsch. tot bev. der Geneesk. Afd. Amsterdam.
Hierbij: Uittreksel uit het verslag der Kringvergadering van 20 Mei 1901, betreffende hetzelfde onderwerp.
- Buning (E. J.),** Eenige beschouwingen over het beginsel en de waarde van sociale geneeskunde. Haarlem 1903. 8°.
- Uitoefening — De —** der geneeskundige praktijk in Ned.-Indië [door J. SCHUELEIN, ENGELMAYER, W. DEYE e.a.]. Soerabaja 1903. 8°.
Bond van Geneesheeren in N.-I.
- Bruggen (A. C. van),** Het ontwerp-ziekteverzekeringswet 1905, besproken door een geneeskundige. Amsterdam 1905. 8°.
- Farnam (Henry W.),** De werking van de verplichte arbeiders-verzekering in Duitschland. Utrecht [1905]. 8°.
Niet in den handel.
- Praeadvies op het ontwerp-ziekteverzekeringswet 1904 van het hoofdbestuur der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.** [Samengest. door A. SIKKEL AZN. en E. C. VAN LEERSUM]. Z. pl. 1905. f^o.
- Rapport der commissie benoemd door den Geneeskundigen Kring om een onderzoek in te stellen naar de praktijk der Ongevallenwet 1901, voor zooverre deze op geneeskundigen betrekking heeft.** [Samengest. door J. ED. STUMPF, D. H. KOETSER, A. ODTMANN e.a.]. Amsterdam 1905. 8°.
- Rapport over het ontwerp-ziekteverzekeringswet 1905 van de commissie, ingesteld door den Geneeskundigen Kring te Amsterdam.** [Samengest. door H. DE WAL, I. S. VET, C. HESTERMAN e.a.]. Amsterdam 1905. 8°.
- Smissaert (H.),** De bepalingen van het ontwerp Ziekteverzekeringswet 1905. Den Haag 1905. 8°.
Vereen. v. Ned. Werkgevers.

Smissaert (H.), Het ontwerp tot wijziging der Ongevallenwet uiteengezet. Den Haag 1905. 8°.
Vereen. v. Ned. Werkgevers.

Treub (Hect.), Geneeskundige huwelijkswetgeving. Haarlem 1905. 8°.
Studies in volkskracht, II, 3.

Eindrapport samengesteld uit de rapporten der afdelingen over het Ontwerp-Ziekteverzekeringwet 1905. [Amsterdam 1906]. f^o.
Nederl. Maatsch. t. bev. der geneeskunst.

Fortuyn (H. J. W. Droogleever), Ziekenfondspraktijk en Ziekteverzekeringwet. Rotterdam 1906. 8°.

Hofman (J. J.), De wettelijke regeling der ziekteverzekering. Amsterdam 1906. 8°.
Pharmaceutisch Weekblad.

Posthuma (L. L.), Ziekteverzekering. Uitgaven en inkomsten. Utrecht 1906. 8°.

Adres over het ontwerp van wet regelende de wettelijke verplichting van vaste werklieden, om zich en hunne gezinnen te verzekeren tegen geldelijke gevolgen van ziekte en bevalling, ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal door het hoofdbestuur der Ned. Maatsch. tot Bevordering der Geneeskunst. Amsterdam [1907]. 8°.

Adres over het ontwerp van wet, regelende de wettelijke verplichting van vaste werklieden, om zich en hunne huisgezinnen te verzekeren tegen geldelijke gevolgen van ziekte en bevalling, bij de Tweede Kamer der Staten-Gen. ingediend door het bestuur van het Algemeen Ziekenfonds voor Amsterdam. [Amsterdam 1907]. 8°.

Brocx (D.), De ziekteverzekering en de Nederlandsche geneeskundigen. Doetinchem [1907]. 8°.

Pinkhof (H.), Ondergeschikte of medewerker? Iets over de verhouding van de artsen en apothekers tot de organen der wettelijke ziekteverzekering. [Voordracht]. Utrecht [1907]. 8°.

Venhuizen (E.), Wettelijke regeling der levensverzekering in Nederland. Staatstoezicht of vrijheid en openbaarheid? Amsterdam 1908. 4°.

Eijk (H. H. van), Arts en wet. Handleiding voor praktizeerende artsen en medische studenten. Met een hoofdstuk: De arts en het strafrecht, door O. B. W. DE KAT. Met 2 suppl. [3 dln. 1 bd.]. Haarlem 1910—13. 8°.

Ontwerp arbeiders-ziekteverzekering, ontwerpen en memorie van toelichting voorz. van eene inleiding door J. A. N. PATIJN. Haarlem 1910. 8°.

Adres over het ontwerp van wet, regelende de arbeiders-ziekteverzekering, ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal door het bestuur van het Algemeen Ziekenfonds te Amsterdam. [Amsterdam 1912]. 8°.

Ontwerp 1913 — Het Indisch — (betreffende de reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederl. Oost-Indië). Z. pl. 1912. f^o.
Bond van geneesheeren in Ned.-Indië.

Rapport van de staatscommissie benoemd bij K. B. 31 Juli 1917, aan welke is opgedragen een onderzoek in te stellen naar de doeltreffendheid van de door niet wettelijk toegelaten beoefenaren van de geneeskunst toegepaste geneeswijze en naar de door dezen verkregen resultaten. 's-Gravenhage (1918). f^o.

Eijk (H. H. van), Het staatstoezicht op de volksgezondheid en het ontwerp-wet. Instelling van gezondheidsdiensten. Hilversum (1922). 8°.

Stekhoven (W. Schuurmans), Eenige beschouwingen over de verhouding tusschen zieken en ongevallenverzorging bij de komende vereenvoudiging der sociale wetgeving. [Deventer] 1923. 8°.

Sociale verzekeringsgids 1923, no. 3.

Kuiper (J.), Ontwerp van wet, houdende voorzieningen tegen besmettelijke ziekten. Praeadvies voor het aanstaande Gezondheidscongres te Amsterdam. [Amsterdam 1924]. 8°.

Uit het Tijdschr. voor Soc. Hyg. 26 jrg. no. 4.

Ontwerp en gewijzigd ontwerp besmettelijke ziektenwet 1924... van aantekeningen voorzien door W. SCHUURMANS STEKHOVEN met voorw. van L. LIETAERT PEERBOLTE. Alphen a/d Rijn 1924. 8°.

Suppl. Alphen a/d Rijn 1930. 8°.

Snijder (A. A.), De invaliditeitswet van medische zijde. Harlingen 1926. 8°.

2^e dr. Harlingen 1929. 8°.

Stekhoven (J. H. Schuurmans), Een voorstel tot wijziging van de krankzinnigenwet. [Utrecht 1926]. 8°.

Bedenkingen omtrent het ontwerp van wet, tot regeling van hetgeen betrekkelijk is tot de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst. Z. pl. en j. 8°.

Schull (P. S.), Aanmerkingen over de toepassing van art. 18 der Wet van den 12^{en} Maart 1818, Staatsblad no. 16, op de uitoefening der geneeskunde. Z. pl. en j. 8°.

Smeekschrift aan den Koning. Z. pl. en j. 8°.

Naar aanleiding van het wetsontwerp tot voorziening tegen besmettelijke ziekten.

IV. GENEESKUNDIG ONDERWIJS.

Extract uyt de Resolutien van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland, genomen 12 December 1681 [houdende vergunning aan de faculteit der medicijnen te Leiden om te mogen bekomen „de lichamen van vile ende infame persoonen”. 's-Gravenhage 1681]. Plano.

[Publicatie van Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam betreffende het uitzenden van eenige jongelieden naar Parijs om te worden opgeleid tot chirurgijn]. Gearr. 20 Jan. 1728. Amsterdam [1728]. 4°.

Ordonnantie van de H. Heeren borgemeesteren ende Raedt in Groningen, aangaande het examineren der chirurgyns ende vroedvrouwen. Groningen 1739. 4°.
 _____ Groningen 1772. 4°.

Ordre op de vroedkundige lessen [te Groningen]. Groningen 1766. 4°.

Extract uyt het register der resolutien van de Heeren van de Weth. der stad Rotterdam, genomen in haar vergadering 28 Maert 1767 [houdende beslissing op een request van het Collegium chirurgicum betreffende door candidaten te betalen gelden]. Rotterdam 1767.

Ordonnantie en reglement, concernerende het theatrum anatomicum, binnen de stad Alkmaar. [Alkmaar 1772]. 8°.

Reglement voor den Professor of Praelector in de vroedkunde, waar naar hy hem zal hebben te reguleeren, omtrent het instrueeren van de vroedvrouwen, enz. Utrecht 1778. 4°.

Reglement op de instrumentkassie geplaatst op het theatrum anatomicum der stad Rotterdam, gesticht in den jare 1757, en verder verbeterd door eenige heelmeesters derzelver stad. Rotterdam 1785. 4°.

Extract uit het register der resolutien van de Weth. der stad Rotterdam, genomen in haar vergadering 15de July 1786 [houdende een beslissing omtrent de promotie-brieven, welke door de dekens en overliden van het apothekers-gilde gerespecteerd mogen worden]. Rotterdam 1786 4°.

Extract uit de resolutien van het Collegium medicum der stad Haarlem, 17 Nov. 1789 [houdende de bepaling dat ieder die zich tot chirurgyn of apotheker wil laten promoveeren, een tentamen moet ondergaan. Haarlem 1789]. Plano.

Extract uit de resolutien van de Ed. Gr. Achth. Heeren van de Weth. der stad Rotterdam, 12 Jan. 1793 [houdende autorisatie op het collegium chirurgicum, hoe te handelen aangaande het examen van een te admitteeren vroedmeester]. Rotterdam 1793. 4°.

Diploma tot bevordering van chirurgyn volgens het Reglement voor het chirurgynsgilde van 1796 te Amsterdam. 4°.

[Diploma van Inspectores Collegii medici en Professor anatomiae voor een vroedvrouw na afgelegd examen]. Amsterdam z. j. 4°.

Blanco formulier.

[Diploma van de Commissie van geneeskundig toezicht te Amsterdam voor een vroedvrouw]. Amsterdam z. j. 4°.

Blanco formulier.

[Diploma] Collegii, quod civium Amstelaedamensium saluti prospicit. Amstelodami s. a. f^o.

Blanco diploma voor het uitoefenen der ars pharmaceutica.

[Getuigschrift door de Commissie van geneeskundig toezicht te Amsterdam, uitgereikt aan degenen, die met goed gevolg het examen voor heelmeester ter koopvaardij hebben afgelegd]. Amsterdam z. j. 4° obl.

Blanco formulier.

Rapport aan de Tweede Kamer op een besluit van de Eerste Kamer betreffende het verzoek van Dan. Cranen om zonder eenig verder examen als apothecar te mogen fungeeren. Met de discussien daarover in de zitting van 26 Juli 1799. Den Hage 1799. 4°.

Dagverhaal van de Hand. van het vertegenwoordigend Mchaam des Bataafschen Volks, no. 557, 558.

Extract uit de resolutien van de municipaliteit van Rotterdam, genomen op 3 Juny 1799 [houdende een beslissing omtrent het examen van candidaat in de chirurgie. Rotterdam 1799]. 4°.

Extract uit de resolutien van de municipaliteit van Rotterdam, 3 Aug. 1801 [houdende een besluit omtrent de examens van candidaten in de chirurgie]. Rotterdam 1801. 4°.

Ordre opzigtelyk het onderwys in de vroedkunde [te Groningen]. Groningen 1801. 4°.
 _____ Groningen 1804. 4°.

Instructie — Gerevideerde — voor den lector in de ontleed- en heilkunde der stad Dordrecht en de Merwede van 30 Oct. 1802. [Dordrecht 1802]. 4°.

Onderricht — Beknopt — voor vroedvrouwen, hoe zij in haastige hulp vereischende omstandigheden zich zullen hebben te gedragen. [Door] het Departementaal Bestuur van Friesland.... 17 Sept. 1804 vervaardigd. Leeuwarden 1804. 8°.

Ordre [van Burgemeesteren en Raad der stad Groningen] opzigtelyk het onderwys in de vroedkunde. Groningen 1804. 4°.

Extract uit het verbaal van het verhandelde bij den Minister van binnenlandsche zaken van Zijne Majesteit, den Koning van Holland [regelende de examens van heelmeester, vroedmeester, apotheker enz.]. 12 Sept. 1806. Z. pl. [1806]. f^o.

Besluit regelende het hooger onderwijs in het koninkrijk der Nederlanden. 2 Aug. 1815. Staatsbl. no. 14 [zijnde vergezeld van een concept-besluit.... ingebracht door H. MUNTINGHE en PETR. CAMPER]. 's-Gravenhage 1815. 8°.

Publicatie van Burgemeesteren der stad Groningen houdende reglement op het vroedkundig onderwijs in de stad Groningen, gearrest. 4 Dec. 1817. Groningen [1817]. 8°.

— Gearrest. 3 Mei 1830. Groningen [1830]. 8°.

La Haye (D. de), De la nécessité de réformer l'enseignement médical dans la Belgique. Bruges 1821. 8°.

Besluit en Reglement omtrent de inrichting van Scholen ter aankweeking van heelmeeesters en vroedvrouwen 6 Jan. 1823. No. 176. [Den Haag 1823]. 8°.

Extract uit het reglement eener genees-, heelen verloskundige School te Amsterdam [d.d. 6 Dec. 1823]. Z. pl. en j. 8°.

[**Adressen, notulen, verslagen, enz. betreffende de geneeskundige staatsregeling, staatstoezigt, de regeling van het hooger onderwijs, enz. 1828—1875**]. In port. f^o.

Reglementen voor de genees-, heelen verloskundige School te Amsterdam. [Amsterdam] 1828. 8°.

Hoeven (Corn. Pruys van der), Oratio de Institutione Academica. Hagae-Com. 1841. 4°.

Bezuiniging in het hooger onderwijs, eene dubbele weldaad voor het Vaderland. Amsterdam 1842. 8°.

Breggen Czn. (F. van der), Over het onwettige en op het Academisch praerogatief inbreukmakend voorstel, om de in de vakken der geneeskunde gegradueerde of gepromoveerde Doctoren aan een nader examen... te onderwerpen... Briefswijze medegedeeld aan D. J. A. Arntzenius. Amsterdam 1842. 8°.

Dankoffer van eenige jonge medici... aan den geleerden opgever van de vergelijkende tabel der Kollegiën, gehouden in de medische faculteit te Bonn en te Leiden, voorkomende in het derde nummer van de Bijdragen tot geneeskundige staatsregeling. Amsterdam [1842]. 8°.

Hall (H. C. van), Opmerkingen aangaande een gedeelte van het onderwijs voor aanstaande geneeskundigen. [Haarlem 1842]. 8°.

Konst- en Letterbode, 1842, no. 40.

Hoeven (J. van der), Eenige bedenkingen over geneeskundig onderwijs, naar aanleiding van het Rapport der Commissie... betreffelijk de geneeskundige politie. Leyden 1842. 8°.

Iets over de Hoogescholen. Dordrecht 1842. 8°.

Middelen — Welke zijn de — om het onderwijs van aanstaande heelmeeesters te verbeteren? Hoe kan de uitoefening der heelkunde uit een financieel oogpunt beschouwd, verbeterd worden? Is het noodig dat de heelkunde in het vervolg alléén door Chirurgiae Doctoren wordt uitgeoefend?

Eene bijdrage tot de hervorming der geneeskundige staatsregeling in Nederland. Amsterdam 1842. 8°.

Salomon (G.), Gedachten en wenken rakende de geneeskundige wetten en het geneeskundig onderwijs in het Koninkrijk der Nederlanden. Leiden 1842. 8°.

Tresling (J. Bosman), Beantwoording der vraag: Is de oprigting eener geneeskundige school te Amsterdam noodzakelijk of nuttig? Groningen 1842. 8°.

[**Exameneischen der professoren in de medicijnen aan de Universiteit te Leiden**]. Lugduni Bat. 1844. Plano.

In het Latijn.

Suringar (Piet. Hendr.), Inwijdings-rede over de doelmatigste inrigting van het klinisch onderwijs. Amsterdam 1845. 8°.

Baumhauer (E. J. G. von), Over de noodzakelijkheid, die er bestaat om klinisch onderwys op een ruime schaal te geven, enz. Inwijdings-rede. Tiel 1848. 8°.

Moleschott (Jac.), Die medicinischen Lehranstalten an den Hochschulen Nederlands. [Stuttgart 1848]. 8°.

Archiv f. phys. Heilk. VII.

Suerman (Bern. Franc.), Oratio de emendanda artis salutaris institutione academica, legis medicae, in patria nostra ferendae, fundamento praecipuo. Trajecti ad Rhen. 1848. 8°.

Suerman (Bern. Franc.), Redevoering... over de verbetering van het Geneeskundig Hooger Onderwijs enz. Uit het Lat. vert. en door aanteeiken. toegelicht. Utrecht 1848. 8°.

Adres aan Z. M. den Koning ingediend door den Senaat der Utrechtsche hoogeschool betreffende het hooger onderwijs in Nederland, 13 Jan. 1849. [Utrecht 1849]. 8°.

Beschouwingen over den aard en den werkkring van het Koninklijk Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, enz. Uitgeg. door leden van het Comité van presidenten, enz. Amsterdam 1849. 8°.

Burger Jr. (D.), Iets over het hooger onderwijs. Amsterdam 1849. 8°.

Ontwerp van wet op het hooger onderwijs, met bijgevoegd rapport en memorie van toelichting aan den Koning ingediend door de staatscommissie ben. bij K. B. van 15 Jan. 1849. (Stbl. N°. 3). 's-Gravenhage 1849. 8°.

Rapport betreffelijk den toestand der hulpmiddelen voor het natuurgeneeskundig onderwijs, enz. aan de hoogeschool te Utrecht aanwezig. Aan den Min. van Binn. Zaken aangeb. door curatoren. [Utrecht 1849]. 8°.

Advies omtrent het onderwijs in de geneeskunst en in de artsnijbereidkunst. Ontwerp van wet op de examens ter uitoefening der geneeskunst en der artsnijbereidkunst met memorie van toelichting (extract uit het rapport der Commissie benoemd bij K. B. van 25 Julij en 4 Aug. 1848, N°. 64 en 50). 's-Gravenhage 1850. 8°.

Giltay (K. M.), Redevoering over het onderwijs. Rotterdam 1850. 8°.

Mulder (G. J.), Open brief aan den Heer Mr. J. R. Thorbecke, Min. van Binn. Zaken. Rotterdam 1851. 8°.

Hierachter: Het Koninkl. Nederl. Instituut R. I. P. [Gedicht door J. NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND], Brussel 1851 en verschill. andere stukken betreff. de opheffing van het Kon. Ned. Instituut.

Mulder (G. J.), Advies omtrent het geneeskundig onderwijs, ingediend aan zijne medeleden der Commissie, door Z. M. den Koning benoemd 25 Julij 1848. Rotterdam 1853. 8°.

Besluit — Koninklijk — tot vorming der Akademie van Wetenschappen [en andere stukken hiermede in verband staande]. Amsterdam 1855. 4°.

Adres van de Lectoren aan de Geneeskundige School te Rotterdam over de ontwerpen van Wet op de uitoefening der Geneeskunst enz. [Rotterdam 1857]. fol.

Adres van zes lectoren aan de geneeskundige school te Rotterdam, over de „Nadere ontwerpen van wet tot regeling van het geneeskundig bestuur“. Rotterdam 1859. f^o.

Brief over de hervorming en uitbreiding van het Natuur- en geneeskundig onderwijs aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam gerigt aan den gemeenteraad door de professoren in de Natuur en geneeskundige wetenschappen aldaar [C. A. J. A. OUDEMANS, C. E. V. SCHNEEVOGT]. [Amsterdam 1860]. 8°.

Athenaeum en onderwijs te Amsterdam. Eene repliek. [Door REDIVIVUS]. Amsterdam 1861. 8°.

Beschouwingen over het Athenaeum illustre en het onderwijs te Amsterdam. [Door J. PINNER]. Amsterdam 1861. 8°.

Hoeven (J. van der), Eenige mededeelingen omtrent de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunde, die buitenslands vereischt worden. Haarlem 1862. 8°.

Loncq (Gozew. Jan), Oratio de patria medicina, cum servandis, tum etiam tuendis, nec minus amplificandis universitatibus publici commodi causa et vindicanda et vero perficienda. Trajecti ad Rhen. 1863. 8°.

Koster (W.), Het hooger onderwijs en de geneeskunde. Een beschouwing naar aanleiding der redevoering van prof. Evers te Leiden. Utrecht 1864. 8°.

Hoeven (J. van der), Een ernstig woord ter verdediging van het Hooger Onderwijs. (Naar aanleiding van de Regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige enz. door de 2^e Kamer der St. Gen. op 27 Mrt. aangenomen). Haarlem 1865. 8°.

Koster (W.), De grieven der hoogeschool tegen de ontwerpen van wet op de geneeskundige staatsregeling, enz. Utrecht 1865. 8°.

Mulder (G. J.), Het geneeskundig hooger onderwijs in Nederland in 1865. Rotterdam 1865. 8°.

Strijd — De — der Utrechtsche Hoogeschool tegen de geneeskundige wetsontwerpen. Haarlem 1865. 8°.

Vries (Hk. de), Een woord aan mijn collega D. J. Admiraal naar aanleiding zijner brochure „Prof. C. J. Matthes en de klinisten“. Amsterdam 1866. 8°.

Chanfleury van IJsselsteyn (J. L.), Over de speciale klinieken. Rede. Amsterdam 1868. 8°.

Ontwerp van wet tot regeling van het hooger onderwijs met de memorie van toelichting, ingekomen bij de Tweede Kamer der St. Gen. den 17 Maart 1869, enz. Met eenige aant. bew. door T. T. KROON. Arnhem 1869. 8°.

Brief — Open — aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken van de medische studenten der Utrechtsche Hoogeschool. [Samengest. door J. COERT, TH. ABRAHAMSZ, C. H. A. WESTHOFF e.a.]. Utrecht 1870. 8°.

Heynsius (A.), Het natuurkundig examen volgens art. 4 der wet van 1 Juni 1865 en het ontwerp van Wet op het hooger onderwijs. Leiden 1870. 8°.

Middendorp (H. W.), Beschouwingen over de waarde van groote en kleine inrichtingen voor het geneeskundig onderwijs. Groningen 1870. 8°.

Land (J. P. N.), De hoofdstad zetel van hooger onderwijs. Feestrede by het 240-jarig bestaan van het Athenaeum Illustre. Amsterdam 1872. 8°.

Tienhoven (G. van), Het hooger onderwijs en het Athenaeum te Amsterdam. Afscheidswoord. Amsterdam [1873]. 8°.

Niet in den handel.

Uitbreiding — De — van het hooger onderwijs te Amsterdam. [Door J. DE BOSCH KEMPER. Amsterdam] 1873. 8°.

Halbertsma (T.), Eene vijf-en-twintig-jarige voorbereiding, een zwaard van Damocles voor onze gymnasia en hoogeschoolen. Utrecht 1874. 8°.

Besluit — [Koninglijk] — van 21 Julij 1874 houdende bekendmaking van den tekst der wet van 1 Juni 1865, regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, enz. zooals zij is gewijzigd bij de wet van 8 Julij 1874. (Staatsblad no. 97). 's-Gravenhage. 8°.

Staatsblad no. 112.

- Proeve van een wetsontwerp tot regeling van het hooger onderwijs.** Door H. SANDERS EZN., W. M. GUNNING, A. A. G. GUYE e.a. Amsterdam 1874. 8°.
- [Adres van den Senaat der Utrechtsche hoogeschool aan de Tweede Kamer der Staten Generaal dd. 13 Febr. 1875, over het gewijzigd ontwerp van wet tot regeling van het hooger onderwijs. Utrecht 1875]. f^o.
- Donders (F. C.),** Over de regeling van het medisch onderwijs in verband met die van het hooger onderwijs. Rede. Utrecht 1875. 4°.
- Kemper (J. de Bosch),** Nog een paar woorden over het hooger onderwijs in Amsterdam. Amsterdam 1875. 8°.
- Amendementen — Onpersoonlyke —** op het ontwerp van wet tot regeling van het hooger onderwys. [Door S. VISSERING]. Leiden 1876. 8°.
- Dresselhuys (G.),** De regeling van het medisch onderwijs te opzichte van eenige punten in de rede van prof. Donders practisch toegelicht. Zutphen 1876. 8°.
- Herodotus [ps.],** Een woord over het Ontwerp van Wet, regelende de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheekunst. Amsterdam 1876. 8°.
- Mulder (G. J.),** Getuigenis in zake hooger onderwijs. Rotterdam 1876. 8°.
- Penn (J.),** Hooger onderwijs en examens der geneeskundigen. Hilversum 1876. 8°.
- Tideman (Jo.),** De Amsterdamsche universiteit. Twee opmerkingen omtrent hare inrichting. Amsterdam 1876. 8°.
- Tilanus (J. W. R.),** Toespraak bij de opening van drie nieuwe laboratoria. Amsterdam 1876. 8°.
- Meijer (G. van Overbeek de),** Het regt van het onderwijs in gezondheidsleer aan de Hoogeschool. Rede. Utrecht 1877. 8°.
- Statuut — Academisch. —** (K. B. van 27 April 1877, Stbl. no. 87). Avant-projet met memorie van toelichting. [’s-Gravenhage 1877]. fol.
Bevat op blz. 14, 16, 18 en 24 de op de fac. der geneeskunde betrekking hebbende veranderingen.
- Willeumier (C. M. J.),** De reorganisatie van het Athenaeum te Amsterdam. Afscheidswoord. Amsterdam 1877. 8°.
- Donders (F. C.),** Bedenkingen op het wetsontwerp, regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandmeester, apotheker enz. Utrecht [1878]. 8°.
- Bruinsma (G. W.),** Opleiding van vroedvrouwen, een dringend volksbelang. [Haarlem] 1882. 8°.
Vragen des tijds, 1882.
- Koster (W.),** De opleiding der artsen en de vermindering der staatsuitgaven voor het Hooger Onderwijs. Utrecht 1882. 8°.
- Koster (W.),** Onnauwkeurige cijfers, twijfelachtige feiten, uiteenloopende redeneeringen. Antwoord aan de H.H. G. W. Bruinsma en Dr. H. J. A. M. Schaepman. Amsterdam 1883. 8°.
Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde.
- Doyer (D.),** Vooruitgang de leuze der Hoogeschool. Redevoering. Leiden 1884. 8°.
- Bemmelen (J. M. van),** De opleiding der aanstaande studenten in de geneeskunde aan de gymnasia en aan de hogere burgerscholen. Leeuwarden [1885]. 8°.
Ver. v. Leeraren aan Inrichtingen van M.O.
- Willeumier (C. M. J.),** De gemeente-universiteit te Amsterdam. [Haarlem 1887]. 8°.
Vragen des tijds.
- Reglement voor de leden der heel- en verloskundige instrumenten-verzameling te Rotterdam, benevens catalogus van de instrumenten aanwezig in Jan. 1888.** [Rotterdam 1889]. 8°.
Doorschoten ex.
- Si-Bènteng [C. L. v. D. BURG],** Opleiding van geneeskundigen voor Nederlandsch-Indië. Leiden 1889. 8°.
- Winkler (C.),** Het onderwijs in psychiatrie in Nederland gedurende de laatste 25 jaren. Rede. Haarlem 1896. 8°.
- Traub (Hector),** Universität und Vaterland. Eine Wehrschrift. Amsterdam 1897. 8°.
- Bruin (J. de),** De beteekenis van het onderwijs in de paediatric voor aanstaande geneeskundigen. Openbare les. Haarlem 1898. 8°.
- Traub (Hect.),** Co-educatie bij het Hooger Onderwijs (naar aanleiding van Cox’s brochure). Voordracht. Amsterdam 1898. 8°.
- Buuren ([H. B.] van),** Een jaar later. [Haarlem] 1899. 8°. —
[Over de opleiding van vroedvrouwen in Ned.-Indië]. Ned. tijdschr. voor verlosk. en gynaeool.
- Cohen (Ernst),** Rumor in casa. Rede. Utrecht 1902. 8°.
- Niet (Dan. de),** De noodzakelijkheid van het onderwijs in de physische therapie. Voordracht. Amsterdam 1903. 8°.
- Burger (H.),** De keel- neus- oorheekunde als studievak voor den aanstaanden arts. Rede. Amsterdam [1905]. 8°.
- Opleiding — De —** van inlandsche oogheekundigen. [Rapport. Batavia? c. 1905]. f^o.
- Wisse Jr. (G.),** Christelijke wetenschap en de opleiding tot arts. Utrecht 1909. 8°.
- Burger (H.),** Klassiek en modern opgeleiden voor de poort der Hoogeschool. Amsterdam 1910. 8°.
- Burger (H.),** Middelbaar onderwijs en universiteit. Rede. [Amsterdam] 1913. 8°.

Adressen in zake het wetsvoorstel-Limburg. [Uitgeg. door H. BURGER en R. SISSINGH]. Amsterdam 1917. 8°.

Kan (P. Th. L.), Het tropisch geneeskundig onderwijs in Nederland, een stiefkind in geval van monopoliseering aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Leiden [1917]. 8°.

Kan (P. Th. L.), Het tropisch geneeskundig onderwijs in Nederland in verband met de opvatting van den Min. van Kol. daaromtrent. Voordr. Leiden 1917. 8°.

Kuenen (W. A.), Het tropisch geneeskundig onderwijs in Nederland in gevaar door de actie der Leidsche Vereeniging tot bevordering van de studie der tropische geneeskunde. Amsterdam 1917. 8°.

Baart de la Faille (J. M.), De sociale geneeskunde als vak van wetenschap en als vak van onderwijs. Rede. Utrecht 1918. 8°.

Burger (H.), De hervorming van ons middelbaar onderwijs en de klassieke opleiding. Haarlem 1922. 8°.

Burger (H.), De Lyceum-Afdeeling B. Amsterdam 1923. 8°.

Herinneringsbundel uitgegeven ter gelegenheid der ingebruikneming van het Instituut voor Tropische Geneeskunde te Leiden. Leiden 1924. 8°. — Met pl.

Schoute (D.), Stafvorming in Amerikaansche en in Nederlandsche ziekenhuizen. Voordr. Amsterdam 1925. 8°.

„Het ziekenhuis“ 1925, no. 11.

Laboratorium — Het Natuurkundig — der Rijksuniversiteit te Utrecht. [Utrecht 1926]. 4°. — Met afb.

Walree (Dorothee van), De vrouwelijke arts. Dordrecht 1926. 8°.

Mork's Beroeps-Bibliotheek no. 46.

Opening van de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia op 16 Aug. 1927. [Redev. van J. HARDEMAN, J. BOEKE e.a.]. Weltevreden 1927. 8°. — Met portr.

Toekomst — De — der Nederlandsch Indische Artsenschool te Soerabaia en hare abituriënten in verband met de oprichting van de Medische Hoogeschool. Soerabaia [1927]. 8°.

Hoeve (J. van der), Het Boerhaavekwartier. Rede. Leiden 1928. 8°. — Met portr.

V. MILITAIRE GENEESKUNDE.

Reglement ende ordre van de Hoogh Mogende heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden; tot voorkominghe ende redres van siekten, onder 's Lants militie in 't leger, en elders. 's-Gravenhage 1673. kl. 4°.

Wildrik (W.), Aanmerkingen over de schadelijkheid van de linnen gewaschte slop-kousen, zoo wegens de ongemakken voor de soldaaten als de nadeelige gevolgen voor het Gemeene-Best. Waar achter gevoegt, Korte gedagten aangaande het visiteeren der nieuw aangeworvene recruten tot soldaaten. 's-Gravenhage 1775. 8°.

Bericht wegens de thans plaats hebbende geneeskundige inrichtingen, bij de nationale troupes der Bataafsche Republiek... en eenige geneeskundige voorschriften, ten dienste van de Officieren van Gezondheid. Leyden 1796. 8°.

Bericht wegens de thans plaats hebbende geneeskundige inrichtingen, bij de Nationaale Troupes der Bataafsche Republiek; waar bij de lyst van geneesmiddelen, in 's Lands Magazyn in den Haag, voor handen, en eenige geneeskundige voorschriften, ten dienste van de Officieren van Gezondheid, bij de Nationaale Armée. Door het Bureau van gezondheid over de Armée en hospitalen der Bataafsche Republiek. Leyden 1796. 8°.

Instructie voor den medicinae doctor en ordinaire chirurgyns, van het Committe tot de zaken van de marine by het Departement Amsterdam. Den Hage 1796. 4°.

Gelykheid, vryheid. Publicatie [betreffende militairen welke hersteld van hunne ziekten en kwetturen, uit het hospitaal ontslagen zynde, zich aan dessertie schuldig maken]. Arnhem 1799. 4°.

Vryheid, gelykheid. Publicatie [betreffende een verzoek aan alle ingezetenen... zooveel linnen en pluksel te bezorgen als mogelyk is,... ten einde de gewonde krygslieden te kunnen verbinden]. Arnhem 1799. 4°.

[Verklaring van de Commissie van geneeskundig toezicht te Amsterdam dat Johannes Bo geschikt is voor militair ziekenverpleger]. Amsterdam 1799. 4°.

Regeling van de geneeskundige dienst bij de troupes der Bataafsche republiek aan de Caap de goede Hoop. 1802. Z. pl. 8°. — Met bijlagen.

Regeling van den geneeskundigen dienst bij de troupes en hospitalen der Bataafsche republiek in de Americaansche coloniën en bezittingen. 1802. Z. pl. 8°. — Met bijlagen.

Peene (J. H. van), Dissertation sommaire sur les rapports chirurgicolégaux, ou guide des officiers de santé, pour juger du genre de mortalité des blessures etc. Gand etc. 1814. 8°.

Inrigting — Geneeskundige — voor den dienst aan boord van 's Lands Schepen van Oorlog. — Inhoudende lijst van ontvangst en maandelijks verbruik der medicamenten aan boord van 's Lands Schepen van Oorlog. — Lijst der medicamenten en Instrumenten ten dienste der equipage op 's Lands Schepen van Oorlog. 1814. — Lijst van medicamenten en instrumenten enz. 1815. 4 stn. f^o.

- Kerckhoffs (J. Rom. Louis)**, Hygiène militaire, ou avis sur les moyens de conserver la santé des troupes. Maestricht 1815. 8°.
- Kerckhoffs (J. Rom. Louis)**, Militaire hygiène, of raadgevingen betreffende de middelen om de gezondheid der troepen te bewaren. Uit het Fransch vert. door P. J. MEESTERS MILIUS. Zutphen 1818. 8°.
- Reglement op den geneeskundigen dienst bij de troepen in, of bestemd voor, de Nederlandsche Kolonien.** Gearresteerd 10 Sept. 1815. 's-Gravenhage enz. 1815. 8°.
- Reglement op de administratie der hospitalen en ziekenzalen voor de landmagt, gearresteert door...** Zijner Majesteits besluit van 24 April 1819. Litt. X^e. 's-Gravenhage 1819. 8°.
Met verschillende stukken die dienst betreffende, in één band.
- Kirckhoff (Jos. Rom. Lod. von)**, Verhandeling over den militairen geneeskundigen dienst. Utrecht 1822. 8°.
- Kirckhoff (Jos. Rom. Lod.)**, Hygiène militaire, à l'usage des armées de terre. 2e éd. rev. et augm. Anvers 1823. 8°.
- Reglement op de geneeskundige dienst bij de landmagt, gearresteerd door den Commissaris generaal van oorlog.** 's-Gravenhage 1830. 8°.
- Reglement op den geneeskundigen dienst bij de landmagt.** Gearrest. door den Comm.-gen. van Oorlog ten gevolge van Z. M. Besluit van 9 Dec. 1819, no. 65. 's-Gravenhage enz. 1830. 8°.
- Reglement op het visiteren van manschappen, of zij al dan niet tot de militaire dienst geschikt zijn.** 's-Gravenhage 1836. 12°.
_____ 's-Gravenhage 1837. 12°.
Met gedrukten klapper.
- Handleiding voor leden van militie-raden, leden van stedelijke en plaatselijke besturen, beoefenaars van genees- en heilkunde en lotelingen.** 2^e verm. en verb. dr. 's-Gravenhage 1845. 12°.
- Doeveren (H. F. van)**, Bedenkingen op de circulaires van den Staatsraad Gouverneur der Prov. Zuid-Holland, betreffende de geneeskundige attesten bij het visiteren der lotelingen, en het uitsluitend gebruik der Pharmacopoea pauperum Hollandiae Meridionalis. Leyden 1846. 8°.
- Uitoefening — De — der geneeskundige practijk en ontwerp eener reorganisatie der civiele en militaire geneeskundige dienst in Nederlandsch-Indië.** Rotterdam 1848. 8°.
- Broers (R. H.)**, Wederlegging der brochure, betrekkelijk het Koninklijk Instituut voor de marine, ingediend door den Schout-bij-nacht H. F. Tengbergen. Schoonhoven 1849. 8°.
- Kerst (J. F.)**, Gedachten omtrent de militaire geneeskundige dienst, bijzonder met het oog op het „Iets over de militaire geneeskundige dienst”, voorkomende in den Nieuwen Spectator, Jaarg. 6 no. 10. Utrecht 1852. 8°.
- Kweekschool — De — voor Militaire Geneeskundigen.** Betoog, strekkende ter beantwoording der voorstellen tot hare opheffing... en ter aanwijzing der noodzakelijkheid van hare instandhouding voor Nederland. Door de gezamentlijke officieren van gezondheid, leeraren aan 's Rijks Kweekschool voor militaire geneeskundigen te Utrecht. Utrecht 1851. 8°.
- Verwey (L. H.)**, Aanmerkingen op het verdedigingsgeschrift tot behoud van de Kweekschool voor Militaire Geneeskundigen, benevens een voorstel tot vervanging van die school. Voorburg 1851. 8°.
- Kerst (J. F.)**, Handleiding tot de militaire geneeskundige bureau-dienst. Utrecht 1855. 8°.
- Persille (L. F.)**, Handleiding tot de algemeene geneesleer, ten gebruike bij het onderwijs aan 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen. Utrecht 1855. 8°.
- Hasselt (A. W. M. van)**, Handleiding tot de leer van het militair geneeskundig onderzoek (het visiteren) der manschappen, bij hunne intrede in, en hunne verwijdering uit de dienst, in verband met de ziekten en gebreken, die voorgewend of... verborgen kunnen worden. Utrecht 1856. 8°.
_____ 2^e verb. uitg. Utrecht 1867. 8°.
- Liedholm (J. F.)**, Några ord om Militärläkare skolan i Utrecht. Stockholm 1856. 8°.
Higiea.
- Willemier (G. A. F. Quarin) [en] J. F. Kerst**, Militair-geneeskundige velddienst voor officieren van gezondheid van het Nederlandsche leger. Met pl. Utrecht 1856. kl. 8°.
- Betoog dat het veroorloven van de burgerpractijk aan de Officieren van Gezondheid zoude zijn regtvaardig, billijk en het algemeen ten nutte.** Door een officier van gezondheid. [S. v. B]. Deventer 1857. 8°.
- Gedachten omtrent de militaire geneeskundige dienst in Nederland, van een officier van gezondheid.** Utrecht 1857. 8°.
- Billijke — Het — en pligtmatige van een verbeterde organisatie van de geneeskundige dienst der Landmagt betoogd.** 's-Gravenhage 1857. 8°.
- Brieven over de militaire geneeskundige dienst.** Leiden 1858. 8°.
- Harten (W. C. H. van der)**, De hospitaalvrees van Dr. Basting. Haarlem 1860. 8°.
- [Orders voor de militaire geneeskundige dienst in Ned.-Indië. 1861—82].** 8°.

- Gori (M. W. C.),** Onze kazernen. Eene militaire geneeskundige bijdrage. Haarlem 1862. 8°.
- Register** — Alfabetisch — van het Reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de krijgsdienst te land en te water. Groningen 1862. 8°.
- Reglement** op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de krijgsdienst te land en te water. Vastgesteld bij K. B. van 25 Mrt. 1862 (Stbl. no. 34). Utrecht 1862. 8°.
- Reglement** op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de krijgsdienst te land en te water. Vastgest. bij Kon. besl. van 25 Maart 1862. (Stbl. no. 34). Utrecht 1862. 8°.
- . 's-Gravenhage 1862. 8°.
- Stromeyer (L.),** Gronden der militaire genees- en heilkunde. Naar de 2^e verm. uitg. in het Nederl. overgebr. door B. G. VAN DER HEGGE ZIJNEN. Utrecht 1862. 8°. — Met pl.
- Gori (M. W. C.),** De voeding van den soldaat. Eene militair geneeskundige studie. Haarlem 1863. 8°.
- Thomas (E.),** Opmerkingen over militaire gezondheidsleer. Naar het Fr. door N. C. VAN DAALEN WETTERS. Leeuwarden 1863. 8°. — Met pl.
- Knoop (W. J.),** Het congres van Geneve in Oct. 1863. [Militaire Ziekenverpleging]. Schiedam 1864. 8°.
- Terveen & Zoon (J. G. van)** — Nadere toelichtingen aangaande het rekwest, ingediend door — aan de Tweede Kamer der Stat. Gen. Utrecht 1864. 8°.
- Bepalingen** — Reglementaire — welke de kweekelingen bij 's rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen verplicht zijn na te leven. Utrecht 1865. 8°.
- Beschouwingen** over den tegenwoordigen toestand der militaire geneeskundige dienst in Nederland. 's-Gravenhage 1865. 8°.
- Geneeskunde** — Over militaire —, eene bijdrage ten bewijze hoe de inrigting van de militaire geneeskundige dienst volmaakt en in Lilliput een lorreboel is. Amsterdam 1865. 8°.
- Brieven uit Lilliput, 1.
- Duyl (K. J. van) en S. P. van Weezel,** Handleiding ter opleiding van hospitaal-soldaten. Utrecht 1865. 8°. — Met pl.
- Gori (M. W. C.),** Het leven van den soldaat. Voorlezingen over militaire gezondheidsleer. Utrecht 1865. 8°.
- Zijnen (B. G. van der Hegge),** Genees- en heilkundig zakboek voor het leger, tevens bruikbaar bij de opleiding der hospitaal-soldaten. Breda 1865. 8°.
- Broek (v[an] d[en]),** Nog een woord aangaande de kweekschool voor militaire geneeskundigen. Utrecht 1867. 8°.
- Budget van oorlog.** (Gelden voor de Kweekschool van Militaire Geneeskundigen). [Door G. A. F. QUARIN WILLEMIER en A. W. M. VAN HASSELT]. Utrecht 1867. 8°.
- Donders (F. C.),** De kweekschool voor militaire geneeskundigen, in verband beschouwd met de staatsbegroting voor 1867 en met de regeling van het hooger onderwijs. Utrecht 1867. 8°.
- Donders (F. C.),** Nog eens: de kweekschool voor militaire geneeskundigen. Utrecht 1867. 8°.
- Fles (J. A.),** Kort antwoord op het Nog eens: De kweekschool voor militaire geneeskundigen van den Hoogleeraar F. C. Donders, met een voorstel tot reorganisatie van den geneeskundigen dienst. Utrecht 1867. 8°.
- Fles (J. A.),** Het betoog van den hoogleeraar F. C. Donders [betreffende de kweekschool voor militaire geneeskundigen] kritisch getoetst. Utrecht 1867. 8°.
- Inlichtingen** omtrent den waren toestand der militaire geneeskundigen in Nederland. [Door Een officier van gezondheid]. 's-Gravenhage 1867. 8°.
- Kweekschool** — De — voor militaire geneeskundigen verdedigd. [Door J. P. BRAAM HOUCKGEEST, M. R. TIMMERMAN e.a.]. Naar aanleiding van het betoog van den Hoogl. F. C. DONDEERS tegen het behoud dier school gericht. Utrecht 1867. 8°.
- Toestand** — De — der militaire pharmacie en der militaire apothekers, bij het Nederl. leger geschetst. — Nog eens: De toestand der militaire pharmacie enz. — Nog een woord over den toestand, enz. Open brieven aan de H. leden van de 2^e K. der St. Gen. door eenige militaire pharmaceuten. 3 Stkn. Utrecht 1867, 68. 8°.
- Verslagen,** rapporten en memoriën omtrent militaire onderwerpen. 1^e dl. 's-Gravenhage 1867. 8°. — Met pl.
- Uitgeg. door het Dep. van Oorlog.
- Wat zal er nu voor onze Officieren van gezondheid in Nederland gedaan worden?** Amsterdam 1867. 8°.
- Woord** — Een — over de opleiding der kweekelingen bij 's Rijks Kweekschool voor militaire geneeskundigen, bestemd voor de dienst in de Koloniën. Utrecht 1867. 8°.
- Ludeking (E. W. A.),** De officier van gezondheid van het Nederlandsch Indisch leger, en zijn opleiding aan de kweekschool voor militaire geneeskundigen te Utrecht. Met vervolg. De officier van gezondheid van het Nederlandsch Indisch leger en zijne toekomst. Utrecht 1868. 8°.

- Verplaatsing** — De — der Kweekschool voor militaire geneeskundigen naar Amsterdam. Utrecht 1868. 8°.
- Gori (M. W. C.)**, Eene bijdrage voor nieuwere hospitaal-hygiëne. Amsterdam 1869. 8°.
- Iets over den militairen geneeskundigen dienst in Nederland.** Amsterdam 1869. 8°.
- Bertherand (E. L.)**, Études sur les maladies et la mortalité de l'armée hollandaise. Alger 1870. 8°.
- Frankenhuysen (J. J. H. van)**, Hygienisch vade-mecum bewerkt ten dienste van officieren, enz. Met pl. Maastricht 1870. 8°.
- Zijnen (B. G. van der Hegge)**, Klapper op de thans bestaande reglementaire bepalingen voor den geneeskundigen dienst der landmacht, 1813—1869. Zalt-Bommel 1870. 8°.
- Ludeking (E. W. A.)**, Recueil voor den militair geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië. Batavia 1871. 8°.
- Reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de dienst bij de zee- en landmagt.** Met een aanhangsel bevattende de proeven van letters, figuren en kleuren. 's-Gravenhage 1871. 8°.
- Gori (M. W. C.)**, La chirurgie militaire et les sociétés de secours à l'exposition universelle de Vienne 1873. Rapport au Comité Central de la Société Néerlandaise. 2e éd. Av. pl. et fig. Amsterdam etc. 1874. 8°.
- Post (A. E.)**, Verslag over den militair-geneeskundigen cursus bij het Koninklijk Saksisch Saniteit's-corps, gedurende den winter 1873/74 te Dresden. 's-Gravenhage [1874]. 8°. — Met pl.
- Zegers (H. A.)**, De geneeskundige dienst in de Amsterdamsche linie. Amsterdam 1873. 8°.
Bekroond antw. op prijsvr.
- Voorstellen der commissie voor de modellenverzameling der Nederlandsche Vereeniging tot het verleen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog.** Den Haag 1875. 8°. — Met afb.
- Gori (M. W. C.)**, Het vervoer van zieken en gewonden langs spoorwegen, ambulante of rollende hospitalen. Utrecht 1876. 8°.
Werken, uitg. door de Ver. tot verspreiding van kennis aangaande 's lands verdediging, 14.
- Piekema (F.)**, Gespannen verwachtingen. Een woord over den militairen geneeskundigen dienst. Utrecht 1876. 8°.
- Gori (M. W. C.)**, De militaire chirurgie, de legerverpleging, de militaire en vrijwillige gezondheidsdienst op de internationale tentoonstellingen te Philadelphia en te Brussel in 1876. Met fig. Amsterdam 1877. 8°.
- Verslag der Commissie in het belang der opleiding van militaire geneeskundigen, benoemd bij K. B. 12 Jan. 1877, no. 30.** 's-Gravenhage 1877. 4°.
- Gori (M. W. C.)**, De militaire geneeskundige organisatie en de geneeskundige dienst te velde bij het Engelsche leger. Parallellen en critieken. Amsterdam 1878. 8°.
- Hodenpijl (L. P. Gijsberti)**, Aanwijzing van de middelen om in het gebrek aan officieren van gezondheid bij de zeemacht op afdoende wijze te voorzien. Nieuwediep 1878. 8°.
- Elst (A. van der) en A. Walland**, Iets over hospitaalbouw in de keerkingslanden meer bijzonder met betrekking tot Nederlandsch Oost-Indië. Batavia 1879. 8°. — Met pl.
- Verzameling van voorschriften voor Zr. Ms. zeemacht in Oost-Indië.** 3^e Hfst. (Geneeskundige dienst). Batavia 1879. 8°.
—————. 3^e dl. (Geneeskundige dienst). Batavia 1887. 8°.
- Mavors Medicator**, De militaire-artsenwet. Proeve van een wetsontwerp tot regeling der van staatswege aan tot het leger behoorende personen te verstrekken genees- en heilkundige hulp en genees- en heelmiddelen. Proeve van een wetsontwerp regelende de samenstelling, benoeming enz. van het personeel van den geneeskundigen dienst bij het leger. Proeve van een wetsontwerp tot regeling der kleeding enz. Aanteekeningen op de Mem. van Beantwoording van het voorloopig verslag omtrent het wetsontwerp tot regeling van de betrekkingen en rangen enz. 2—5. 4 Stkn. Utrecht 1880. 8°.
- Modellen behoorende bij de Voorschriften nopens de instelling van, het toezigt, de directie en het administratief beheer over de militaire zieken-inrigtingen.** Vastgesteld bij K. B. van den 7^{den} Sept. 1880 no. 9, en bij beschikking van den Min. van Oorlog van den 21sten Sept. 1880. 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Reglement — Algemeen — op de verpleging in het hospitaal der marine en de maritieme zieken-inrigtingen.** 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Reglement voor de maritieme zieken-inrigting te Hellevoetsluis.** 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Reglement voor het hospitaal der marine te Willemsoord.** 's-Gravenhage 1880. 8°.
- Ruysch (W. P.)**, Verslag omtrent eenige buitenlandsche militair geneeskundige applicatiescholen en hospitalen. 's-Gravenhage 1880. 8°. — Met pl.
- Voorschrift betreffende de voeding van de militairen der landmagt in tijd van vrede.** Vastgesteld bij beschikking van den Min. van Oorlog van 25 Oct. 1880. 's-Gravenhage 1880. 8°.

Voorschriften nopens de instelling van, — alsmede het toezigt, de directie en het administratief beheer over — de militaire zieken-inrigtingen. Vastgesteld bij K. B. van den 7^{den} Sept. 1880 no. 9 en bij beschikking van den Minister van Oorlog van den 21sten Sept. 1880. 's-Gravenhage 1880. 8°.

Reglement voor de geneeskundige dienst bij de landmagt in tijd van vrede. Vastgesteld bij beschikking van den Min. van Oorlog van 16 Nov. 1881. 's-Gravenhage 1881. 8°.

Voorschriften betreffende de verpleging van de landmagt in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen. Vastgest. bij K. B. van den 23 Nov. 1880 no. 25 en bij beschikking van den M. v. O. van den 6 Apr. 1881, VIe afd. Int. no. 56. 's-Gravenhage 1881. 8°. — Met krt.

Binnendijk (J.) en N. van Rijnberk, Algemeen overzicht van de reglementen op het geneeskundig onderzoek naar de geschiktheid voor den dienst bij de zee- en landmacht, de militie en de schutterijen, vastgesteld bij K. B. van 2 Nov. 1883 (St. no. 151) enz. Utrecht 1884. 8°.

Hasselt (A. W. M. van), Mixed pickles voor aanstaande en jonge officieren van gezondheid. 's-Gravenhage 1884. 8°.

[**Verordeningen** voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht. Dl. II]. Hoofdst. VI. Reglement op den geneeskundigen dienst bij de zeemacht. Vastgest. bij Zr. Ms. besl. van 27 Juli 1884, no. 36. ['s-Gravenhage 1884]. 8°.
———. Vastgest. bij K. B. van 1 Sept. 1897 no. 20. 's-Gravenhage [1897]. 8°.

Voorschrift betreffende den geneeskundigen dienst in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen. Vastgesteld bij beschikking van den M. v. O. van 16 Juni 1885, IIe afd. Gen. Staf no. 62. 2 dln. 's-Gravenhage 1885. 8°. — Met pl.

Voorschriften omtrent het militair geneeskundig onderzoek. Den Haag 1884. 8°.

Notices sur les médecins de la marine des différents pays. Paris 1895. 8°.

Archives de Méd. Nav. et Col.

Hierin een art. over de Ned. marine van de hand van J. A. PORTINGEN

Reglement voor de hospitalen der marine te Willemsoord en te Hellevoetsluis. Goedgek. bij K. B. van 2 Febr. 1897 no. 14. 's-Gravenhage 1897. 8°.

Snethlage (R. A. I.), Welke eischen worden er gesteld voor Officiëren van Gezondheid, bestemd voor het (Oost- en West)-Indische leger? 's-Gravenhage [1897]. 8°.

Verzameling van voorschriften voor Hr. Ms. zeemacht in Nederlandsch-Indië. Dl. II. Hoofdstuk VII. Reglement op den geneeskundigen dienst. Batavia 1901. 8°.

Reglement voor de militaire ziekeninrichtingen in Nederlandsch-Indië. Gearr. bij kabinets disp. van den commandant van het leger en chef van het Dep. van Oorlog in Ned.-Indië dd. 11 Juli 1902. Batavia 1902. 8°.

Reglement voor de opleiding van studenten in de geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten tot officier van gezondheid bij de Zeemacht. Vastgest. bij K. B. van 6 Mei 1886 no. 41 enz. Z. pl. 1903. 8°.

Janssen (H. A.), Hoofdstukken uit de gezondheidsleer ten dienste van het leger. Amsterdam 1911. 8°.

Peeters (Hendr.), Militair-hygiënische verkenningproblemen. (Hoofdzakelijk aan de hand van ervaringen opgedaan bij eene verkenning ten dienste van de in Zuid-Limburg gehouden manoeuvres in 1928. Utrecht 1929. 8°. — Diss. Met kaart.

Aanteekeningen op het ontwerp van wet, regelende de betrekkingen en rangen, de opleiding en bevordering van het personeel der geneeskundige dienst bij de landmagt. Z. pl. en j. 8°.

Rangen — De militaire — der legerartsen. Z. pl. en j. 8°.

GERECHTELIJKE GENEESKUNDE.

- Praxes** — Rerum criminalium —, et tractatus omnium nobiliorum qui ad hunc diem exiverunt jure consultorum, etc.: tributa in tomos II [1 vol.]. Quorum prior continet practicas IODOC. DAMHOUDERII, etc. Ed. à FRANC. MODIO. Francofurti ap. Ioan. Wechelum 1587. f^o. — Cum fig.
- Damhouderius (Iod.)**, Praxis rerum criminalium. Ultimò ed. Seorsim acc. eiusd. auct. Sententiae selectae, pertinentes ad materiam praxeos rerum criminalium; nunc primum in luc. ed. Antverpiae 1601. 4°.
- Damhouder (Ioost de)**, Practycke in criminele saecken. Met fig. Rotterdam 1618. 8°.
- Zacchias (Paulus)**, Quaestiones medico-legales. In quibus eae materiae quae ad legales facultates videntur pertinere, proponuntur etc. Ed. 3^a. Correctior auctiorque. Amstelaedami ex typogr. Joannis Blaeu 1651. f^o.
- Hoogvliet (Joh.)**, Konst om wonden te schouwen, en over derzelve doodelykheid te oordeelen. Delft 1729. 8°.
 ———. 2^e dr. Rotterdam 1749. 8°.
- Bohnius (Joh.)**, De renunciatione vulnerum, seu vulnerum lethaliu examen, etc. Ed. 2^a. Amstelodami 1732. 8°.
- Visitatie** gedaan.... aan het doode ligchaam van Jan van Kessel, tot Esschen. Mitsgaders de advisen en interpretatiën op derzelve verklaringe, gegeven door HH. Professoren enz. Waar op volgt eene billyke verdediging.... door M. CUYPERS en P. ALDERKERK. Dordrecht 1737. 8°.
- Hasselt (Joann. Jac. van)**, Dissertatio juridica de muliere praegnante mortua, antequam partus ei excidatur, non sepelienda etc. Adjectis HERM. FRED. TEIGMEYERI Institutionum medicinae legalis cap. 3°, et quae de necessitate Sectionis Caesareae belgico sermone.... scripsit DION. VAN DER STERRE etc. Una cum dissertatione ZACH. HUBERI. Amstelodami 1756. 4°.
- Laar (Arn. van de)**, De pulmonum in aquis innatatione vel subsidentia infantis recens nati. Lugduni Bat. 1759. 4°. — Diss.
- Loens (Pieter)**, Regtelyke aanmerkingen, omtrent eenige pointen, concernerende de execrable sonde tegens de natuur. Rotterdam 1760. 4°.
- Aristophanes [ps.]**, Senatus Consultum. Naar een oud onuitgeg. MSS. uit het Vaticaan; in het Nederd. overgebr. door JELTE FOPPEMA. Gedr. by Tiete Tietes in het Jitzummer Bosch, alwaar men 's winters van koude lilt. [1761]. 8°.
 Tegen C. E. de Lille en F. U. Winter, Med. Prof. te Franeker, over kwetsing van de Arteria Ulnaris.
- Caractères** — Les — des sénateurs athéniens. Augmentés de remarques curieuses, etc. Par tout chez le vrai sage. S. 1. [1761]. 8°.
 Spodicht tegen C. E. de Lille, prof. med. te Franeker.
- Jellema (Taecke)**, Brief aan de Hooggeleerde Heeren C. E. de Lille en F. U. Winter. Waarbij gevoegd zijn Commentarii, door SIMON FOPPINGIUS. Molquerum 1761. 8°.
 Over kwetsing van de Arteria Ulnaris.
- Dood** — De — van Pallas. Treurspel. Rotterdam 1762. 8°.
 Over eene vechtpartij van burgers en studenten te Franeker, waarbij een persoon de Arteria Ulnaris werd doorgesneden, en waarom men de opheffing der Hoogeschool verlangde. Met bijgeschreven namen der fictieve persoonen.
- Aberson (Lud. Barth. Wilh.)**, Infanticidium et aliquot Hippocratis aphorismi. Harderovici 1763. 4°. — Diss.
- Stolte (Joann. Henr.)**, De morte suspensorum. Groningae 1766. 4°. — Diss.
- Ludwig (Christ. Gottl.)**, Gerechtelijke geneeskunde. Uit het Lat. door J. DUPONT. Rotterdam 1767. 8°.
 ———. 2^e uitg. Utrecht 1774. 8°.
- Verhandeling** — Rechtsgeleerde —, over de noodzakelykheid van het schouwen der doode lighamen, en wat daaromtrent moet in acht genomen worden. Door een voornaam Geldersch rechtsgeleerde [J. J. VAN HASSELT]. Amsterdam 1772. 4°.
- Belang** — Het — der maatschappye in het be-teugelen van den kindermoord, briefsgewyze voorgesteld aan Petrus Camper, door S. M. V. D. [A. STERK]. Leeuwarden 1774. 8°.
- Camper (Petr.)**, Gedagten over de misdaad van kindermoord; over de gemakkelijke wyze om vondelinghuizen in te voeren; over de oorzaaken van kindermoord en over zelfmoord. Dienende tot antwoord op de ongegronde aanmerkingen van S. M. V. D. Waarby gevoegd zyn twee zaakelyke proeven over de inblaazing der lucht in de longen van kinderen, die dood ter wereld gekomen zyn. Leeuwarden 1774. 8°.

- Beantwoording** — Bescheide — van Petrus Camper door den schryver van „Het belang der maatschappye in het beteugelen van den kindermoord” [A. STERK]. Leeuwarden 1774. 8°.
- Camper (Petrus)**, Gerechtelyke en ontleedkundige verhandeling over de tekenen van leven en dood in nieuwgeborene kinderen. Leeuwarden 1774. 8°.
- Huart (C. J.)**, Korte verhandeling over de heilkundige berigten, in twee dln., het eerste hoe men over de doodelykheid der wonden oordeelen zal, het tweede van zekere ziekten, enz. waerover het berigt des heelmeesters door d’overheyt gemeynelyk geeycht word. Mechelen 1774. 8°.
- Louis [Ant.]**, Verhandeling over een ontleedkundig geschil, tot de rechtsgeleerdheid betrekkellyk. Waar in de grondregelen om, op het aanschouwen van een hangend gevonden dood lichaam de kenmerken van zelfsmoord, van die van manslag te onderscheiden, ter neder gesteld worden. Uit het Fransch vert. door J. LE ROY. Amsterdam enz. 1775. 8°.
- Camper (Peter)**, Abhandlung von den Kennzeichen des Lebens und des Todes bey neugeborenen Kindern. Nebst einigen Gedanken über die Strafen des Kindermords. Aus dem Holl. und mit Zusätzen des Verf. verm. von J. F. M. HERBELL. Frankfurt usw. 1777. 8°.
- Gasten (Jac. van)**, Specimen academicum sistens positiones nonnullas medico legales, et juridicas. Trajecti ad Rhen. 1778. 4°. — Diss.
- Plenck (Jos. Jac.)**, Elementa medicinae et chirurgiae forensis. Lugduni Bat. 1786. 8°.
- Forsten (Rud.)**, Sermo academicus pro legum providentia in homine, nondum nato, etiam exstincta matre servando. Hardervici 1788. 4°.
- Roose (T. G. A.)**, Zakboek voor genees- en heelmeeesters bij het gerechtelyk schouwen van lijken. Uit het Hoogd. door C. M. BUGGE VAN DER BOGE. Haarlem 1803. kl. 8°.
- Coelen (Ger.)**, De distinctione laesionum, quoad letalitem in foro utilissima. Trajecti ad Rhen. 1814. 4°. — Diss.
- Bosch (M. van der Meersch)**, Handleiding tot de gerechtelyke geneeskunde. Met pl. Amsterdam 1814. 8°.
- Gennep (Arn. van)**, De infanticidio. Leidae 1814. 4°. — Diss.
- Metzger (Joh. Dan.)**, Geregtelyke geneeskunde. Naar het Hoogd. door J. VAN DER LINDEN. 's-Gravenhage 1815. 8°.
— 2^e uitg. Amsterdam 1818. 8°.
- Besluit van 15 Julij 1818**, houdende verordeningen betreffende het doen van geregtelyke schouwingen. [’s-Gravenhage 1818]. 8°.
Staatsblad no. 30.
- Besluit van den 31 Mei 1819**, houdende nadere verordeningen, betrekkellyk het doen van geregtelyke schouwingen.
Copie in hs.
- Heusden Jz. (C. J. en A. J. M. van)**, Regtskundige opmerkingen en geneeskundige proeve ter beoordeeling der strafbaarheid van verwondingen. Breda 1822. 8°.
- Klohss [Joh. Ludw.]**, Verzameling van geregtelyk-geneeskundige stukken betrekkellyk een pas geboren, dood in het water gevonden, kind. Uit het Hoogd. door J. VAN DER PLAATS. Amsterdam 1823. 8°.
- Hes (J. H. de)**, Genees-regtskundige verhandeling over den kindermoord. Arnhem 1824. 8°.
- Bakker (Gul. Gerbr.)**, Momenta quaedam medicinae forensis, e physiologia et observatione recentiori illustrata. Groningae 1825. 8°. — Diss.
- Moll (A.)**, Leerboek der geregtelyke geneeskunde, voor genees- en regtskundigen. 3 bdn. Arnhem 1825—26. 8°.
- Blariveau (E.) et Ph. Houdet**, Examen d’une décision prise par la commission médicale de Gand, 2 Oct. 1826, sur un cas d’accouchement etc. Bruxelles [1827]. 8°.
- Coetsem (C. A. van)**, Elementa medicinae forensis. Gandavi 1827. 8°.
- Koning (Jac.)**, Geschiedkundige aanteekeningen, betrekkellyk de lijfstraffelyke regtsoefening te Amsterdam; voornamelyk in de zestiende eeuw. Amsterdam 1828. 8°.
- Thijssen (H. F.)**, Ligchamelijke oorzaken welke de toerekening van daden wegnemen of verminderen. — Brandstichtingzucht. — Wat behoort over dit geheele onderwerp in een Wetboek van Strafrecht bepaald te worden? [Amsterdam 1828]. 8°.
Bijdr. voor Regtsgel. en Wetg. 1828.
- Man (J. W. E. de)**, Verloskundig-geregtelyke pleitrede, gehouden voor de correctionele regtbanken, door J. W. E. de Man, aangeklaagd en vrijgesproken van onwilligen manslag. Sneek 1829. 8°.
- Jorritsma (T. A.)**, De beoordeeling van de verloskundig-geregtelyke pleitrede van J. W. E. de Man in het Tijdschrift t. b. d. physiol. genees- en heilkunde, toegelicht en aan de waarheid getoetst (in den vorm eens briefs). Amsterdam 1830. 8°.
- Potgieter (A.)**, Bijdrage tot de geregtelyke geneeskunde. Met pl. Leiden 1834. 8°.
- Loe (Paul. Adr. van der)**, De infanticidio, et quidem eius parte practica. Groningae 1835. 8°. — Diss.
- Perk (C. H.)**, Pleitrede uitgesproken voor Elias Koster. Amsterdam 1837. 8°.

- Land (A. L.),** Handleiding bij het geregteijk-geneeskundig onderzoeken van lijken. Leeuwarden 1838. 8°.
- Vrolik (G.),** Het indruksel, dat door de koord aan den hals bij gehangenen verwekt wordt, als onzeker kenteeken van den aangebragten dood beschouwd. [Amsterdam 1838]. 8°.
Bijdr. voor Regtsgel. en Wetg.
- Bijdrage** — Nieuwe en belangrijke — tot de geschiedenis der lijfstraffelijke regtspleging, of verslag van het vermaarde regtsgeding, gevoerd in zake Mevrouw Lafarge geb. Maria Cappelle, te Tulle in Frankrijk. Met portr. 's-Gravenhage 1840. 8°.
- Duparc (Hessel Moz.),** De quaestione medico-forensi: Quid sit infans neonatus? Groningae 1840. 8°. — Diss.
- Gouwe (A. H.) en M. Lusink,** De geregteijk-geneeskundige gronden, ter vrijspraak van D. B., beschuldigde van kindermoord, getoetst. Amsterdam 1840. 8°.
- Nieuhoff (Joann. Fred.),** De discrimine inter medicinam legalem et politiam medicam. Groningae 1841. 8°. — Diss.
- Regtsgeding van J. C. van Stenis,** schuldig verklaard aan vergiftiging. 's-Gravenhage 1843. 8°.
- Zijnen (T. D. Vrijdag) en D. M. van Deirse,** Rapporten uitgebragt in de zaak van J. C. van Stenis beschuldigd van vergiftiging. 's-Gravenhage 1843. 8°.
- Wehlburg (W. G.),** Handboek der geregteijk-geneeskunde, voor geneeskundigen en rechtsgeleerden. I, 1. Amsterdam 1844. 8°.
Niet verder verschenen.
- Bock (A. C.),** Handleiding tot de geregteijk-geneeskunde, met een kort begrip der geregteijk-geneeskunde. Naar de 2^e Hoogd. uitg. van E. C. Bock. Met pl. Amsterdam 1845. 8°.
- Broecke (J. C. en Ph. van den),** De uitoefening der geregteijk-geneeskunde in Nederland, — hare gebreken — middelen tot herstel derzelve. Uitg. door het Prov. Utr. Genoots. Utrecht 1845. 8°.
- Onderzoekingen** — Geregteijk-geneeskundige — gedaan in het laboratorium der hoogeschool te Utrecht. 1843—44. I^e Stuk. Irriterende vergiften. [Door G. J. MULDER]. Rotterdam 1845. 8°.
Niet verder verschenen.
- Duparc (H. M.),** Bedenkingen tegen Art. 3 des 5^{den} titels van het aanhangig wetsontwerp betrekkelijk het 1e boek van het Wetboek van Strafrecht [over misdrijf gepleegd in dronkenschap]. Leeuwarden 1846. 8°.
- Schaap (J. L.),** Regtgeding van T. F. Schelts van Kloosterhuis, te Nieuwolda, beschuldigd doch vrijgesproken van de misdaad van vergiftiging. Groningen 1846. 8°.
- Vernée (L. G.),** Overzigt van het werk van den Heer Eduard Ducpétiaux, inspecteur-generaal der gevangnissen in België. Mémoire à l'appui du projet de loi sur les prisons, présentée a la Chambre des Representants de Belgique, dans le séance du 3 Dec. 1844. Hoorn 1846. 8°.
- Zijnen (F. D. Vrijdag),** Observations adressées a Mr. le prof. Orfila au sujet des travaux chémico-légaux des experts dans l'affaire d'Antonia van der Burg. La Haye [1846].
- Zijnen (F. D. Vrijdag),** Bedenkingen van geregteijk-scheikundigen aard op de pleitrede van Mr. J. L. Schaap. ['s-Gravenhage 1846]. 8°.
- Siebold (Ed. Casp. Jac. von),** Handboek der geregteijk-geneeskunde. Naar het Hoogd. met aant. en Holl. litteratuur voorzien door G. ROMBOUTS. Tiel 1847. 8°.
—————. 2^e dr. Tiel 1854. 8°.
- Vademecum** — Geregteijk-geneeskundig — Een hand- en hulpboekje bij geregteijk-geneeskundige lijkschouwingen. Voor artsen en heelmeeesters. Uit het Hoogduitsch. Leeuwarden 1847. 12°.
- Bergmann (Carl.),** Leerboek der medicina forensis voor regtsgeleerden. Uit het Hoogd. vert. door H. H. HAGEMAN JR. Met fig. Utrecht enz. 1848. 8°.
- Schneevoogt (G. E. V.),** Geregteijk-geneeskundig rapport uitgebragt in de zaak van W. Wolff, Wed. van Laar, aangeklaagd... wegens strafbare poging tot moord. 's-Gravenhage 1848. 8°.
- Woehler (F.) en E. C. J. von Siebold,** Handleiding tot het geregteijk-scheikundig onderzoek bij eene arsenik-vergiftiging. Naar het Hoogd. door G. ROMBOUTS. Tiel 1848. 8°.
- Schuermayer (J. H.),** Handboek der geneeskundige policie. Volgens de grondregels van den constitutionelen staat... voor geneesheeren en regtsgeleerden. Naar het Hoogd. met aantek. door G. ROMBOUTS. Tiel 1849. 8°.
- Ontwerpen van wet op het geneeskundig staatsbestuur; de uitoefening der geregteijk-geneeskunde; de uitoefening der geneeskunst; de uitoefening der artseny-bereidkunde, en den handel in geneesmiddelen, en in heilkundige werktuigen, met Memorien van toelichting en bijgevoegd Rapport... ingediend door de Staatscommissie benoemd bij K. B. van 25 Julij en 4 Aug. 1848. 's-Gravenhage 1851. 8°.**
- Handboekje** — Geregteijk-Geneeskundig — ten dienste van med. doctoren, heelmeeesters en regtsgeleerden, bij verwondingen, lijkschouwingen, enz. Leeuwarden 1852. 12°.
- Swaving (C.),** Geregteijk-geneeskundige stellingen over den moordlust of mata glap bij den Inlander. [Batavia 1852]. 8°.
Regt in N. Ind. Bat. 1852.

Frijda (A.) en M. B. Vos, Geregteijk-geneeskundig onderzoek van eene vergiftiging door middel van arsenicum nigrum of zoogenaamd muggenvergift. Benevens het rapport van het geregteijk-scheikundig onderzoek, uitgebragt door J. J. BRUINSMA en E. BLOEMBERGEN. Leeuwarden 1853. 8°.

Vogel (Carl), De geneeskundige politie-wetenschap, theoretisch en practisch beschouwd enz. Naar het Hoogd. bew. en met de Nederl. wetgeving in verband gebragt door L. G. VERNÉE. Tiel 1854. 8°.

Thijssen (H. F.), Bijdrage tot de kennis van den dood door verhanging, in het onderzoek des lijks van een in het openbaar verhangenen man. [Tiel 1855]. 8°.

Ned. Tijdschr. voor Geregteijk. Geneesk. en Psychiatrie 1855.

Mueller (Fr.), Zakwoordenboek der geregteijk geneeskunde. Uit het Hoogd. door D. SOETERIK. Utrecht 1856. 16°.

Casper (Joh. Ludw.), Pratisch handboek der geregteijk geneeskunde. In het Nederd. uitgeg. en in verband gebragt met de Ned. wetgeving door L. ALI COHEN en B. COHEN. 2 dln. Groningen 1857/62. 8°.

Naar den 3^{en} dr. in het Nederd. uitgeg. door L. ALI COHEN en B. COHEN. 2 dln. Groningen 1865. 8°.

Zijnen (J. D. Vrijdag) en E. A. van der Burg, Verslag van het scheikundig onderzoek der ligchaamsdeelen, welke afgezonderd zijn uit het lijk van Joh. Hendr. Esbra en van andere voorwerpen, welke behooren tot de zaak van den Luit. Gen. Carel Aug. Gunkel. 's-Gravenhage 1859. 8°.

Jessen (Willers), Over brandstichtingen uit gemoedsaandoeningen en zielsstoringen. Een bijdrage tot de gerechteijk geneeskunde. Naar het Hoogd. door L. G. VERNÉE. 1ste st. Haarlem 1862. 8°.

Niet verder verschenen.

Geneeskunde — Geregteijk —, uit het Chi-neesch vert. door C. F. M. DE GRIJS. [Batavia 1863]. 4°.

Taylor (Alf. Swaine), De leer der vergiften, met betrekking tot de klinische en de geregteijk geneeskunde. Naar de 2e uitg. vert. en bew. door F. RIENDERHOFF. 1^e dl. Utrecht 1863. 8°.

Niet verder verschenen.

Buchner (E.), Leerboek der gerechteijk geneeskunde voor artsen en rechtsgeleerden. Vrij bewerkt door W. KOSTER. Tiel 1870. 8°.

2e herz. en verm. dr. Tiel 1877. 8°.

Sneltjes (F. D.), De uitspraak van de Rotterdamsche rechtbank in de zaak van Dr. Vriens. Nijmegen 1871. 8°.

Kuethé (F. Ph.), Het vonnis der arrondissements-regtbank in zake Dr. Vriens, in het licht van Dixi en Mr. Weve. Tiel 1872. 8°.

Hasselt (A. W. M. van), De gerechteijk geneeskunde en de lijken-verbranding. Amsterdam 1875. 8°.

Versl. en meded. der Kon. Akad. v. Wetensch., Afd. Natuurk., 2e Reeks, IX.

Franse (J.), Tarief van gerechtskosten in strafzaken, voor genees-, heel en verloskundigen, veeartsen enz. met modellen. Zierikzee 1875. 8°.

Ramaer (J. N.), Psychiatrische aantekeningen op het ontwerp van wet tot vaststelling van een wetboek van strafregt. 's-Gravenhage 1880. 8°.

Artikelen — De — van het nieuwe Strafwetboek die voor geneeskundigen meer bijzonder van belang zijn te achten. Met overzicht der beraadslagingen in de St. Gen. Rapport aan den Geneeskundigen Raad van N.-Holland [samen-gest. door J. TEIXEIRA DE MATTOS en C. M. J. WILLEUMIER]. Amsterdam 1882. 8°.

Schneider (Fr.), Catechismus der gerechteijk geneeskunde voor Nederlandsch-Indië. II. Soerabaija 1882. 8°.

Alleen 2e stuk.

Vergiftigings-proces. C. AUSEMS contra Dr. A. Nijkamp. Den Haag 1884. 8°.

Recht — Is er — gedaan? Ausems—Nijkamp. Amsterdam 1885. Plano.

Ausems (C.), Giftmenger en lasteraar, Dr. Nijkamp. 's-Gravenhage 1887. Plano.

Filalethes, Een gevaarlijk geneesmiddel. (Het Hypnotisme). Eene psychologisch-juridische beschouwing naar aanleiding van „Het Hypnotisme als geneesmiddel” door Dr. A. de Jong. 's-Gravenhage 1888. 8°.

Voss (Ulbo Jetze Heerma van), Defloratie en onderzoek naar het vaderschap in het Oud-Vaderlandsch recht. Amsterdam 1889. 8°. — Diss.

Heukelom (D. E. Siegenbeek van), De forensische beteekenis van hypnose en suggestie. [Leiden 1890]. 8°.

Tijdschr. v. Strafrecht, IV.

Roos (P. F. van Hamel), Minerale vergiften in ons voedsel en in de huishouding, mede in verband met gerechteijk expertise. Voordracht. Amsterdam [1893]. 8°.

Soesman (F. J.), De crimineele sociologie. Naar voordrachten, gehouden door ENR. FERRI. Amsterdam [1901]. 8°.

Francken (C. J. Wijnaendts), Het medisch beroepsgeheim. Haarlem 1906. 8°.

Kooperberg (Ph.), Organisation des Medizinalwesens in Bezug auf das Ungefallgesetz in Holland. Leipzig 1906. 8°.

Roma 1910. 8°.

1° Congresso medico internat. per gli infortuni sul lavoro.

- Piepers (M. C.),** Over samenwerking van juristen en psychiaters. 's-Gravenhage 1907. 8°.
- Roos (J. R. B. de),** Inleiding tot de beoefening der crimineele aetiologie met gebruikmaking van Nederlandsche gegevens. Haarlem 1908. 8°.
- Traub (Hect.),** De civielrechterlijke verantwoordelijkheid van den geneesheer. Haarlem 1908. 8°.
Geneesk. Bladen, XIII, 6.
- Traub (Hect.),** De wet en de abortus criminalis. Haarlem 1910. 8°.
Geneesk. Bladen, XV, 8.
- Schermers (D.),** De rechter en de psychopaath. Utrecht 1911. 8°.
Christendom en maatsch. Serie 4, no. 4.
- Voogt (G. N. Buddingh de),** Uit de praktijk der gerechtelijke geneeskunde. Haarlem 1914. 8°.
Geneesk. Bladen, XVII, 11.
- Burger (H.),** De geneeskundige rechtspraak in Nederland. Brugge 1925. 8°.
- Heynsbergen (P. van) en G. C. van Balen Blanken,** Abortus criminalis. Amsterdam 1925. 8°.
- Bromberg (R.),** Het recht en de geneesheer. Haarlem 1926. 8°.
Het recht en de beroepen, III.
- Bolten (G. C.),** Een rechterlijke dwaling? Medisch forensische beschouwingen over eene belangrijke strafzaak. 's-Gravenhage 1928. 8°.
- Fortman (B. de Gaay) —** Tuchtwet voor geneeskundigen, tandartsen en vroedvrouwen. De wet van 2 Juli 1928, Staatsblad no. 222, houdende nadere voorschriften ten aanzien van de uitoefening der geneeskunst, toegelicht door —. Amsterdam 1928. 8°.
- Bening (J. F.) en J. Houwink,** Eene bijdrage tot de geregtelijke geneeskunde. Z. pl. en j. 8°.
- Ramaer (J. N.),** Rapport médico-légal concernant l'état mental du sieur M. K. B. accusé de tentative de meurtre sur la personne de M. W. Trad. du Néerl. par GUYOD. 8°.
Bulletin de la Soc. de méd. mentale de Belgique.